

KERAMIK³

Keramik³ – gebrannte Idylle. Typen / Regionen / Museen

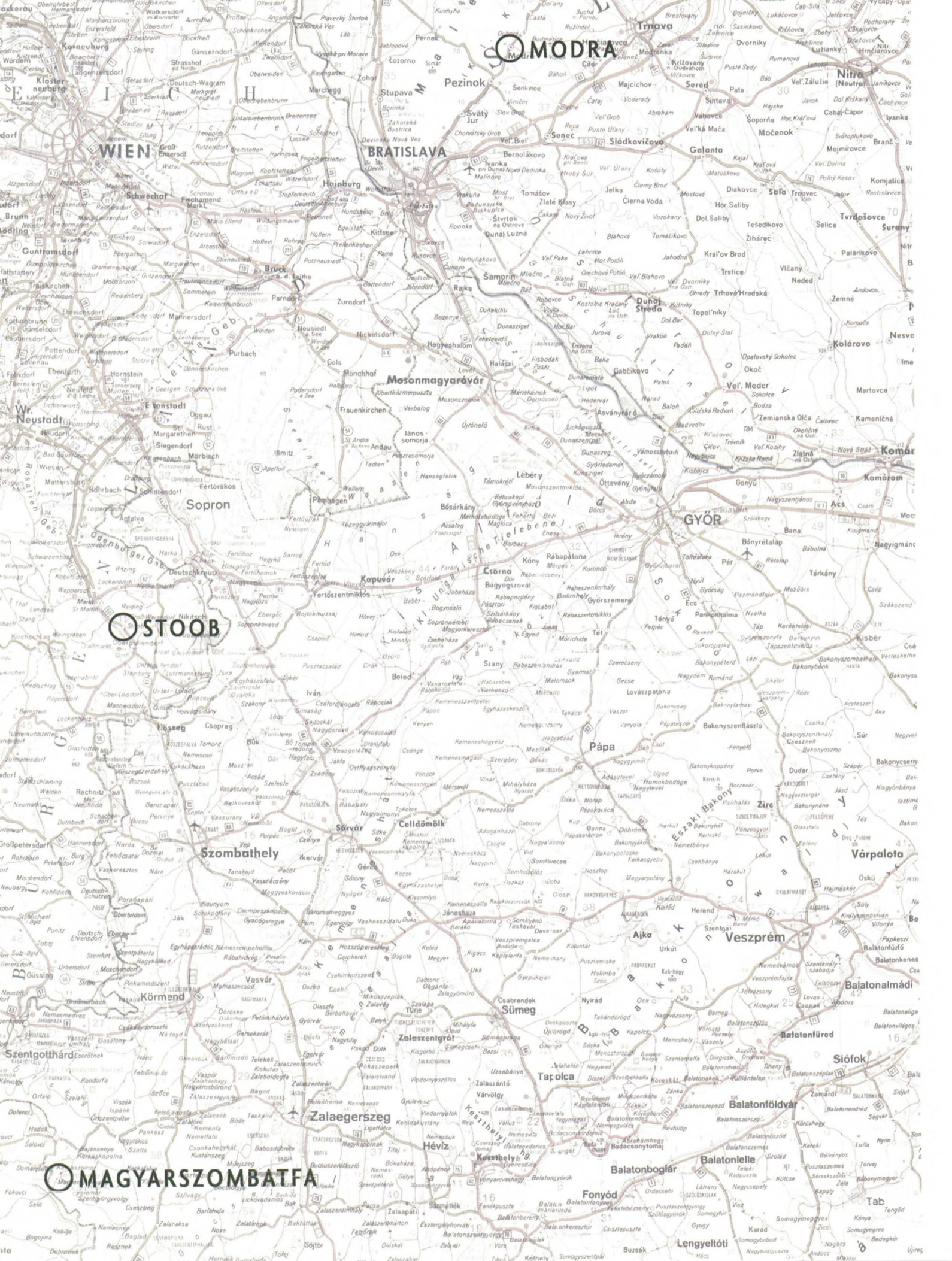
Keramika³ – pálená idyla. Typy / Regióny / Múzeá

Kerámia³ – égetett idill. Típusok / régiók / múzeumok

KERAMIK³

MODRA

WIEN

BRATISLAVA

OSTOEB

GYOR

MAGYARSZOMBATFA

Veszprém

Várpalota

Balatonfüred

Balatonalmádi

Balatonlelle

Lengyeltóti

Fonyód

Balatonboglár

Balatonföldvár

Balatonvilágos

Balatonfenyves

Balatonudvari

Balatonmáriafürdő

Balatonboglár

Balatonfenyves

Balatonudvari

Balatonmáriafürdő

Balatonboglár

Balatonfenyves

Balatonudvari

Balatonmáriafürdő

Balatonboglár

Balatonfenyves

Balatonudvari

Balatonmáriafürdő

Balatonboglár

Balatonfenyves

Balatonudvari

Balatonmáriafürdő

Balatonboglár

KERAMIK³

Keramik³ – gebrannte Idylle. Typen / Regionen / Museen

Keramika³ – pálená idyla. Typy / Regióny / Múzeá

Kerámia³ – égetett idill. Típusok / régiók / múzeumok

Ethnographisches Museum Schloss Kittsee
Slovenské národné múzeum Martin – Etnografické múzeum
Savaria Múzeum Szombathely

6	Matthias Beittl Zum Geleit – In die Region Do regiónu – so sprievodným slovom Bevezetés a régióba	48	01 Claudia Peschel-Wacha Die Keramiksammlung des Österreichischen Museums für Volkskunde in Wien Zbierka keramiky v Rakúskom národopisnom múzeu vo Viedni A bécsi Osztrák Néprajzi Múzeum kerámiagyűjteményének története
12	Matthias Beittl Zur Ausstellung – In der Region K výstave – V regiáne A kiállitásról – A régióban	50	„Alpenblumenkeramik“ (Österreich) „Alpská kvetinová keramika“ (Rakúsko) „Havasi virág kerámia“ (Ausztria)
16	Veronika Plöckinger Stoob und sein Plutzer – Beobachtungen zur lokalen Identität eines burgenländischen Töpferortes Stoobske „krpky“ (Plutzer) – zopár poznámok k lokálnej identite jedného hrnčiarskeho strediska v Burgenlande. Stoob és korsói – Megfigyelések egy burgenlandi fazekasfalu helyi identitásáról	54	Altenburg (Deutschland) Altenburg (Nemecko) Altenburg (Németország)
26	Marta Pastieriková Modra – Stadt der Keramik und des Weins Modra – mesto keramiky a vína Modra – a kerámia és a bor városa	58	Bosnien-Herzegowina Bosna Bosznia
36	Péter Illés Magyarszombatfa Magyarszombatfa Magyarszombatfa	64	Bunzlau /Bolesławiec (Polen) Bolesławiec / Bunzlau (Polsko) Bunzlau (Lengyelország)
46	Claudia Peschel-Wacha Hinweise für Leser/innen Pokyny pre čitateľov a čitateľky Ismertető a kiállított tárgyakról	68	Galizien /Huczulščina (Westukraine) Galícia Huczulščina (Západná Ukrajina) Galizien Huczulščina (Nyugatukrajna)
		72	Gmunden (Österreich) Gmunden (Rakúsko) Gmunden (Ausztria)
		78	Hirten- und Bauernidylle – Stereotypen auf slowakischer Fayence Pastierska a roľnícka idyla – stereotypy na slovenskej fajanse Pásztori idill – sztereotípek szlovák fajanszokon
		82	Istrien (Kroatien) Istria (Chorvátsko) Isztria (Horvátország)
		86	Kröning (Deutschland) Kröning (Nemecko) Kröning (Németország)
		90	Ödenburg / Sopron (Ungarn) Ödenburg / Šopron (Magyarország) Sopron (Magyarország)
		94	Siebenbürgen (Rumänien) Sedmohradsko (Rumonsko) Erdély / Siebenbürgen (Román)
		102	Zittau (Deutschland) Zittau (Nemecko) Zittau (Németország)

Bildung und Kultur

Kultur 2000

The project is supported by the
Culture 2000 programme of
the European Union.

- 106 **02**
Marta Pastieriková
Die Keramiksammlung des Slowakischen Nationalmuseums in Martin
Keramická zbierka Slovenského národného múzea v Martine
A martini Szlovák Nemzeti Múzeum kerámiagyűjteményének története
- 108 Beluj / Belluja (Slowakei)
Beluj (Slovensko)
Beluj / Béd (Szlovákia)
- 110 Dechtice / Dechtiz (Slowakei)
Dechtice (Slovensko)
Dechtice / Dejte (Szlovákia)
- 116 Habaner-Fayence in der Slowakei
Fajansa na Slovensku
A szlovákiai fajansz
- 122 Pukanec /Pukanz (Slowakei)
Pukanec (Slovensko)
A Pukaneci / Bakabánya (Szlovákia)
- 126 Smolenice / Smolenitz (Slowakei)
Smolenice (Slovensko)
Smolenice / Szomolány (Szlovákia)
- 130 Sobotište / Sobotischt (Slowakei)
Sobotište (Slovensko)
Sobotište / Ószombat (Szlovákia)
- 136 Stupava / Stampfen (Slowakei)
Stupava (Slovensko)
Stupava / Stomfa (Szlovákia)
- 140 **03**
Péter Illés
Savaria Museum in Szombathely
Savaria Múzea
Savaria Múzeum
- 142 „Ethnographica“
„Ethnographica“
„Ethnographica“
- 146 Magyarszombatfa und Ják: zwei Töpferzentren im Komitat Vas
Magyarszombatfa a Ják: dve hrnčiarске centrá v župe Vas
Magyarszombatfa és Ják: két vasi fazekasközpont
- 156 „Varianten“
„Varianty“
„Variantsok“
- 166 **04**
Marta Pastieriková
Sammeln gestern:
zum Beispiel Štefan Cyril Parrák
Štefan Cyril Parrák – súkromný zberateľ keramiky na Slovensku
Štefan Cyril Parrák – szlovákiai magángyűjtő
- 170 **05**
Claudia Peschel-Wacha
Sammeln heute:
zum Beispiel René Edenhofer und die Keramik aus Deutsch-Wagram (Österreich)
Zberateľ'stvo dnes: napríklad René Edenhofer a keramika z Deutsch Wagram (Rakúsko)
Mai gyűjtők: például René Edenhofer és a Deutsch Wagrami (Ausztria) kerámia
- 176 Authors
Impressum

Matthias Beitzl **Zum Geleit – In die Region**

„Die aus den 4 Urelementen – Erde, Luft, Wasser und Feuer – ins Leben gerufenen Schöpfungen übermitteln dem heutigen Menschen jahrtausendealte Botschaften, sie dokumentieren authentisch die Beziehungen der in dieser Region lebenden Menschen.“

8000 Jahre Keramik im westpannonischen Raum.
Ausstellungskatalog, Eisenstadt 1988, Vorwort

KERAMIK³

6

Ein Ausstellungsprojekt des Landes Burgenland gemeinsam mit dem Komitat Vas vor nunmehr 16 Jahren mochte dazu dienen, ein kurz zuvor geschlossenes bilaterales Kulturabkommen zwischen den beiden Ländern inhaltlich auszustatten. Der damalige stellvertretende Komitatsratspräsident umriss in seinem Vorwort (siehe links) mit genügend Pathos die Atmosphäre, die den Werkstoff Ton und seine kulturelle Interpretation umgibt.

Die jetzt präsentierte Ausstellung „Keramik³ – gebrannte Idylle“ nimmt dieses Zitat gerne auf. Denn hier kristallisieren sich die Ansatzpunkte konzeptioneller Arbeit zur Durchforstung eben dieser kulturellen Aufladung des Materials. Keramik als ein repräsentativer Vertreter so genannter Volkskunst ist allgegenwärtig. Auf der einen Seite steht das lokale Selbstverständnis der Produzenten, auf der anderen Seite, beim „Konsum des Schönen“, die Wahrnehmung von „Tradition“ und deren Übertragung auf das eigene Wohlbefinden.

Ein Blick in die Region rund um die Töpferzentren Modra, Magyarszombatfa und Stoob zeigt, dass da wie dort produziert und gekauft wird. Wie weit die Produkte zur Definition einer regionalen Kultur beitragen, diskutiert die Ausstellung anhand exemplarischer Wahrnehmungen im Untersuchungsraum und eines historischen Exkurses in die Sammlungen dreier Museen.

Bei dieser Exploration entlang eines spezifischen Bereichs materieller Kultur steht früher oder später aber der Raum selbst zur Debatte. Denn das, was die Region ausmacht, ist einerseits gesellschaftlicher Alltag, andererseits aber politisches Programm.

Der zitierte stellvertretende Komitatsratspräsident gab damals auch der Hoffnung auf eine Verstärkung der Beziehungen der im pannonischen Raum lebenden Menschen Ausdruck. Die politischen Bedingungen haben sich inzwischen derart gewandelt, dass zumindest strukturell alle Voraussetzungen für diesen Wunsch nach regionaler grenzüberschreitender Entwicklung vorliegen – faktisch ist auch schon auf

**„Zo štyroch praelementov – zem, vzduch,
voda a oheň – stvorené diela sprostredkujú
dnešnému človeku posolstvá staré tisícročia.
Sú autentickými svedkami vzťahov medzi
ľuďmi, ktorí kedy žili v tomto regióne.“**

8000 rokov keramiky v západopanónskom priestore.
Katalóg k výstave, Predhovor, Eisenstadt 1988

Matthias Beittl **Do regiónu – so sprievodným slovom**

Projekt spoločnej výstavy kraja Burgenland v Rakúsku a maďarského komitátu Vas uskutočnený pred šesťnástimi rokmi by sa dal považovať za obsahové naplnenie dohody o kultúrnej spolupráci, ktorá bola uzavretá medzi oboma krajinami krátko predtým. Vtedajší zástupca predsedu komitátu vo svojom predhovore (pozri vyššie) s dostatočným pátosom vystihol atmosféru, ktorá obklopuje materiál hlinu a jeho kultúrnu interpretáciu.

Výstava „Kerámika³ – vypálená idyla“, ktorú predstavujeme dnes, tento citát rada prijíma za svoj. Práve v ňom sa totiž kryštalizujú východiskové body koncepcnej práce pri znovudefinovaní kultúrneho náboja tohto materiálu.

Kerámika ako reprezentatívny zástupca tzv. ľudového umenia je všadeprítomná. Na jednej strane stojí lokálne chápanie výrobcu samotného, na strane druhej stojí pri „konzumovaní krásneho“ vnímanie „tradície“ a jej spojenie s pocitom vlastného zdravia a blaha.

Pohľad na regióny okolo keramických centier Modra, Magyarsombatfa a Stoob nám prezradí, že tu i tam, všade sa kerámika vyrába i kupuje. Výstava prostredníctvom príkladov zo skúmaného priestoru a na základe historického exkurzu do zbierok troch múzeí prezentuje, do akej miery prispievajú predmety k definícii regionálnej kultúry.

**„A négy őselemből – föld, levegő, víz, tűz
– létrehozott alkotások évezredek üzeneteket
közvetítenek a ma élő ember számára,
hitelesen dokumentálják az e tájon élő
emberek kapcsolatát.“**

8000 év agyagművészete a nyugat-pannóniai térségben.
Kiállítási katalógus, Előszó, Eisenstadt 1988.

Matthias Beittl **Bevezetés a régióba**

Burgenland tartomány és Vas megye közös kiállítási projektje immár tizenhat évvel ezelőtt azért készült, hogy a két ország között a röviddel ezelőtt létrejött kétoldalú kulturális egyezményt tartalmilag is bemutassa. Az akkori megyei tanácselnök-helyettes előszavában (ld. fent) kellő pátoszal jellemezte azt a hangulatot, amely az agyagot, mint nyersanyagot, és annak kulturális értelmezését körülveszi.

A most bemutatott kiállítás, melynek címe „Kerámia³ – Égetett idill“, ezt az idézetet szívesen felveszi, mivel itt a koncepcióális munka alapjai kristályosodnak ki, éppen az anyag kulturális jelentéstartalmának feltárásához.

A agyagművéség az úgynevezett népművészet reprezentatív képviselőjeként mindenütt jelen van. Az egyik oldalon az alkotók helyi magától értetődő volta áll, a másik oldalon pedig a „szép megvásárlásával“ a „hagyomány“ érzékelése és annak átvitele a saját közérzetre. Ha megnézzük a fazekasközpontokat, a szlovákiai Modrát, Magyarsombatfát és a burgenlandi Stoobot (Csáva), látjuk, hogyan készülnek a kerámiák és hogyan találnak vevőre. Azt, hogy a kerámiatermékek mennyiben járulnak hozzá a regionális kultúra meghatározásához, a kiállítás három múzeum gyűjteményéből összeállított alkotásokon keresztül érzékelteti.

den meisten Ebenen gesellschaftlichen Handelns einiges geschehen. Die Region hat sich also über die Jahre formiert, deren Benennung unterlag einer ebenso lang geführten Debatte. Der aktuellste Schritt in diesem Konstruktionsprozess war der bei einer politischen Konferenz unter dem Titel „Wir werden eine Europaregion“ gegebene Startschuss zur Initiative „CENTROPE“.

Dieses internationale Treffen fand am 22. September 2003 statt, als Ort wurde das Schloss Kittsee ausgewählt. Dadurch kam man als Kulturstandort nicht nur zu politischen – und möglicherweise historischen – Weihen, durch dieses Ereignis wurden Strukturen formuliert, die zu einer erhöhten Wirkkraft jenes Begriffsapparates führten, innerhalb dessen man sich hier zur selben Zeit gerade in inhaltlichen Diskussionen zur vorliegenden Ausstellung befand. Mit der im Wortbild kräftigen Überschrift „CENTROPE“ sind Forschung und Ausbildung, Wirtschaft und Arbeitsmarkt, Regionalentwicklung, Infrastruktur, Kultur, Standortmarketing und Öffentlichkeitsarbeit als Wirkungsbereiche der neuen Initiative umfasst. Bis zum Anfang des Jahres 2006 sollten die notwendigen Grundlagen erarbeitet werden, um die „Vision einer Modellregion europäischen Zuschnitts in die gelebte Praxis umsetzen zu können“. Es zeigt sich also, dass der „Region“ und ihrer Konstruktion in Zukunft noch mehr Ressourcen zugewiesen werden.

Schützen (Sérc), Burgenland, Atelier Schneider | Ateliér Schneider | A Schneider család műhelye

Schützen (Séerc), Burgenland, Atelier Schneider | Ateliér Schneider | A Schneider család műhelye

Pri skúmaní špecifickej oblasti materiálnej kultúry sa skôr či neskôr dostaneme k diskusi o priestore, regióne samotnom. Región je totiž tvorený nielen spoločenskou každodennosťou, ale i politickým programom. Citovaný zástupca predsedu komitátu vyjadril nádej na posilnenie vzájomných vzťahov obyvateľov panónskeho priestoru. Politické podmienky sa medzičasom natoľko zmenili, že aspoň štruktúrne existujú všetky predpoklady pre splnenie tohto želania spolupráce a spoločného rozvoja, ktorý by prekročil hranice – a v podstate sa to už v mnohých rovinách spoločenského diania aj deje. Región sa teda formuje už roky, rovnako ako jeho názov, ktorý bol predmetom mnohých a dlhých diskusií. Najaktuálnejším krokom tohto konštrukčného procesu by sa azda dal nazvať návrh iniciatívy CENTROPE, ktorý padol na politickej konferencii s názvom „Stávame sa regiónom Európy“.

Toto medzinárodné stretnutie sa konalo 22. septembra 2003 na zámku v Kittsee. Preto ho možno považovať za miesto politického – a možno aj historického zrodu, práve táto udalosť pomohla formulovať štruktúry, ktoré viedli k zvýšeniu sily pôsobnosti práve toho pojmového aparátu, ktorým sme sa v rovnakom čase zaoberali aj my práve počas diskusií pri príprave prezentovanej výstavy. Pôsobivý pojem v sebe zahŕňa výskum a vzdelávanie, hospodárstvo a trh práce, regionálny rozvoj, infraštruktúru, kultúru, marketing orientovaný na konkrétnu lokalitu a verejnopropagačnú prácu ako oblasti pôsobenia. Do začiatku roka 2006 by sa mali vypracovať potrebné podklady na „presadenie vízie modelového regiónu európskeho formátu do žitej praxe.“ Ukazuje sa teda, že „regiónu a jeho konštruovaniu môže byť v budúcnosti pridelených ešte viac zdrojov.“

A materiális kultúra speciális területének a megismerésénél előbb vagy utóbb maga a térség is napirendre kerül. Ugyanis az, ami a régiót alkotja, egyrészt társadalmi hétköznapi, másrészt viszont politikai program. Az idézett megyei tanácselnök-helyettes akkoriban reményét fejezte ki annak, hogy a pannóniai térségben élő emberek kapcsolata szorosabbá válik. A politikai körülmények időközben annyira megváltoztak, hogy legalábbis szerkezetileg a regionális határon átnyúló fejlődés iránti kívánságnak minden feltétele megvan – a gyakorlatban pedig a társadalmi cselekvés legtöbb szintjén már történt valami. A régió tehát az évek során alakult. Elnevezése is ugyanilyen sokáig vita tárgyát képezte. A legaktuálisabb lépés ebben a folyamatban az „Egy Európa-régió leszünk“ elnevezésű politikai konferencián a CENTROPE kezdeményezéshez adott startlövés volt.

A nemzetközi találkozót 2003. szeptember 22-én rendezték meg a Kittsee-i kastélyban. Ezáltal a kulturális hely nem csak politikai – és talán történelmi – elismerésben részesült, a rendezvény által olyan struktúrát sikerült kidolgozni, amely a kiállításról és annak tartalmáról éppen folytatott eszmecsere fogalomtárát fokozott hatóerőhöz segítette. CENTROPE, az új kezdeményezés címe, egy fölöttébb kifejező szókép. Hatásköre a következő területeket foglalja magában: kutatás és képzés, gazdaság és munkaerőpiac, regionális fejlesztés, infrastruktúra, kultúra, telephely-marketing és közönségkapcsolatok. 2006 elejéig ki kell dolgozni a szükséges alapfeltételeket ahhoz, hogy a „gyakorlatban is kivitelezhetővé váljon az európai léptékű mintatárség víziója“. Látni tehát, hogy a „térség“ és szerkezete a jövőben még több erőforrással rendelkezik majd.

Ein Ausstellungsprojekt im Jahr 2004, gefördert durch das „Kultur 2000“-Programm der Europäischen Union und gemeinsam mit entsprechenden Institutionen in der Slowakei und Ungarn konzipiert, könnte in seiner Verwirklichung auch als Konsequenz abgelaufener politischer Entwicklungen verstanden werden. Kittsee betreibt aber schon seit seiner Gründung 1974 eine Inhalts- und Ausstellungspolitik, die stets den fachlichen Kontakt nach Ost- und Südosteuropa gesucht und belebt hat. Die Liste von Kooperationen und Gastausstellungen ist lang und gleicht einer Erinnerungsreise durch ein damals noch verschlossenes Europa. Dass der kontinuierlichen Arbeit 30 Jahre später europäische Förderungen zugute kommen, ist erfreulich und erweitert die institutionellen Handlungsmöglichkeiten.

Es ist bekannt, dass museale Arbeit gesellschaftlich-kulturellen Trends unterliegt, man sollte aber gelegentlich darüber reflektieren, wie weit solche Rahmenprogramme, die ja Grundlage vieler kultureller Aktivitäten sind, primär über finanzielle Inputs inhaltliche Trends produzieren. Dieser Gedanke soll nur generell auf die politischen Intentionen verweisen, denen man bei einer solcherart ausgestatteten Kulturarbeit unterliegt. Nicht zuletzt sei aber auf die Potenziale der Förderprogramme hingewiesen, denn durch sie wird Kontakt begünstigt. Gegenseitige Kenntnisnahme, Diskussion, Arbeitskultur und Beziehung sind die Parameter einer gemeinsamen Projektarbeit, an der das Slovenské národné múzeum Martin – Etnografické múzeum, das Savaria Múzeum Szombathely, das Ethnographische Museum Schloss Kittsee, das Österreichische Museum für Volkskunde und mehrere andere interessierte Partner Teil hatten. Ihnen allen ist nicht nur für ihre Hilfsbereitschaft und Arbeit zu danken. Sie sind vielmehr Vermittler einer Region – das kulturelle Kapital einer sich politisch neu ausrichtenden Gesellschaft.

Ignác Bizmayer,
Modra/Modor, 1954

Projekt výstavy v roku 2004, ktorý je podporovaný Programom Európskej Únie „Kultúra 2000“, a ktorý bol koncipovaný spoločne so zodpovedajúcimi inštitúciami na Slovensku a v Maďarsku, by sme mohli chápať ako výsledok prebiehajúceho politického vývoja. Múzeum v Kittsee ale už od svojho založenia presadzuje politiku obsahového naplnenia činnosti a výstav, ktoré sa neustále orientujú na odborné kontakty vo východnej a juhovýchodnej Európe a znovu ich oživujú. Zoznam spoločných projektov, rovnako ako zoznam hosťujúcich výstav, pripomína spomienkovú cestu po vtedy ešte uzavretej Európe. Že sa k tejto kontinuálnej práci po tridsiatich rokoch pridala i podpora zo strany európskych štruktúr, je len potešujúce a rozširuje to naše inštitucionálne možnosti.

Je známe, že muzeálna práca podlieha spoločensko-kultúrnym trendom, mali by sme však reflektovať aj to, do akej miery takéto rámcové programy, ktoré na základe mnohých kultúrnych aktivít, primárne cez finančné „injekcie“ (podpory), produkujú obsahové trendy. Táto myšlienka by mala všeobecne poukázať na politické intencie, ktorým podliehame pri kultúrnej práci takéhoto druhu. Potenciál podporných programov pri nadväzovaní a utužovaní kontaktov je však treba určite vyzdvihnúť. Vzájomné si uvedomenie seba i ostatných, diskusia, pracovná kultúra i vzťahy, to všetko sú parametre práce na spoločnom projekte, na ktorom spolupracovali Slovenské národné múzeum v Martine – Etnografické múzeum, Savaria Múzeum Sombathely, Etnografické múzeum na zámku v Kittsee, Rakúske národopisné múzeum a mnohí ďalší partneri a záujemcovia. Im všetkým patrí vďaka za prácu a ochotu. Oni predovšetkým sú sprostredkovateľmi regiónu – kultúrneho kapitálu jednej nanovo sa politicky orientujúcej spoločnosti.

A 2004-ben megrendezett kiállítási projekt, amelyet az Európai Unió „Kultúra 2000“ c. programja támogatásával a megfelelő szlovák és magyar intézmények közös terve szerint hoztak létre, a végbement politikai fejlődések következményeként értelmezhető.

A Kittsee-i múzeum már alapítása, azaz 1974 óta, tartalmi- és kiállítási politikát folytat, amely mindig is kereste a szakmai kapcsolatokat Kelet- és Délkelet-Európával és ez lendületet is adott neki. Az együttműködések és a vendégkiállítások listája hosszú, egy múltbéli utazásra hasonlít, amikor Európa még megosztott volt. Örvedetes, hogy a folyamatos munka harminc évvel később európai támogatásokat kap, ez az intézményes tevékenységek kibővítését is lehetővé teszi.

Köztudott, hogy a múzeumi munkát társadalmi és kulturális irányzatok is befolyásolják, de néha érdemes azon is elgondolkodni, hogy elsősorban anyagi befektetések által milyen mértékben alakítanak tartalmi irányzatokat ezek a keretprogramok, amelyek számos kulturális tevékenység alapját képezik. Legyen ez a gondolat csupán általános utalás a politikai szándékra, amely befolyásolja az ilyesfajta kulturális munkát. Nem utolsó sorban a támogatási programok lehetőségeire is szeretnék utalni, hiszen ezek segítik a kapcsolatokat is. Közös elismerés, eszmecsere, munkakultúra és gyümölcsöző kapcsolatok – mind azon közös projektmunka tényezőihez tartoznak, amelyben részt vett a Slovenské národné múzeum Martin – Etnografické múzeum, a szombathelyi Savaria Múzeum, a Kittsee-i Néprajzi Múzeum, az Osztrák Néprajzi Múzeum és számos más érdekelt fél. Mindannyiukat köszönet illeti, nem csak segítőkészségükért és munkájukért, hanem sokkal inkább azért, mert egy egész térség közvetítőivé és a politikailag új irányt választó társadalom kulturális tőkéjévé váltak.

**„Die üppige Erde gebiert Weintrauben,
Weintrauben verwandeln sich in Wein,
der Wein nimmt die Gestalt des Krugs an.
Es gibt einen Ort, wo sich all diese edlen
Elemente zusammengetan haben und
Modra entstehen ließen.“**

Werbefilm der Firma „Slowakische volkstümliche
Majolika-Produktionsgenossenschaft in Modra“

Auf dem Weg in den Őrség | Na ceste do Őrségu | Úton az Őrség felé

Ein Besuch bei der Majolika-Produktionsgenossenschaft in Modra lässt vermuten, dass das Interesse an irdenem Heimdekor und Gebrauchsware ungebrochen ist. Die Vielfalt der Formen und die Größe der Lagerbestände zeugen von der Intensität, mit der versucht wird, das Besondere des Ortes nuancenreich zu verkaufen. Modra ist ein Ort des Weinbaus und der Keramik, und die 1952 gegründete Produktionsgenossenschaft versucht, diese Qualitäten ökonomisch zu nützen. Das Ludovít-Štúr-Museum beherbergt eine umfangreiche Keramiksammlung und verwaltet seit 1994 die Ignác-Bizmayer-Galerie in der Renaissance-Bastei des Ortes. Dass der verdiente „Nationalkünstler“ Ignác Bizmayer in Modra lebt, verleiht der Keramikproduktion der Gegend den Nimbus des „Echten“. Bizmayers hochwertiger figuraler Keramik steht die Gebrauchs- und Dekorkeramik der genannten Genossenschaft und vieler privater Werkstätten gegenüber. Der Absatz der Produkte mag Konjunkturschwankungen unterliegen, das regionalspezifische „Volkskunstpotenzial“ aber ist eine beständige Einlage auf der kulturellen Habenseite einer Region, eines Ortes, einer Gesellschaft.

Der Markt Stoob im Mittelburgenland pflegt seine Töpfereitradition nur formell, wenn nach wie vor am Stefanitag die Zunftinsignien dem nächsten Zunftvater übergeben werden. Stoob ist bekannt für den „Stooper Plutzer“, von dem zwei gigantische Exemplare die Ortseinfahrten schmücken. Auch dazwischen trifft man ihn: am Dorfbrunnen, an Hausmauern, auf Balkongeländern. Abseits dieser Ortsmöblierung fristet das historische Töpferhaus ein bedauernswertes Dasein. Über dem Ort liegt eine gewisse Lethargie, die an die Stelle einer bewussten Förderung eigener Qualitäten getreten ist. Ist der Volkskunstproduktion die Luft ausgegangen? Man hat sich 2001 für das Marketing entschieden und das „Keramikland Burgenland“ gegründet. Alljährliche Töpfermärkte sollen das Rezept sein, um das regionale Schaffen wieder unter die Leute zu bringen. Auf der anderen Seite hat man vergessen, sich bei der neuen Umfahrungsstraße rechtzeitig zu positionieren. Die wenigen Busse, die unterwegs noch spontan bei den Töpfereien stehen geblieben sind, werden wohl ganz ausbleiben. Braucht Tradition besseres Management?

Im kleinen Dorf Magyarszombatfa im Velemér-Tal arbeiten elf Keramikwerkstätten. Bei insgesamt 298 Bewohnern ist das ein hoher Prozentsatz. Das Dorf leidet an seiner peripheren Lage und hat mit Landflucht, die auf mangelnde Beschäftigung zurückgeführt wird, zu kämpfen. Als Mitte der 1990er Jahre die Keramikfabrik des Ortes geschlossen wurde, waren schon einige private Werkstätten in Betrieb. Mit dem Versuch, dem Bevölkerungsverlust entgegenzuwirken,

Kyprá zem rodí hrozno, hrozno sa mení vo víno, víno preberá na seba podobu krčahu. Tam, kde sa všetky tieto ušľachtilé elementy spojili v jedno, vznikla Modra.

Z reklamného filmu firmy
„Slovenská ľudová majolika –
ľudovomelecké výrobné družstvo v Modre“.

Matthias Beitzl **K výstave – V regióne**

Návšteva vo výrobnom družstve Majolika v Modre dáva tušiť, že záujem o domácu dekoratívnu a úžitkovú keramikú neúfíha. Mnohorakosť foriem a rozsah skladových zásob svedčia o intenzite a rozmanitých spôsoboch, ktoré sú vynakladané na predaj toho pre región typického produktu. Modra je vinárskou i keramickou lokalitou a výrobné družstvo, založené r. 1952, sa snaží tieto danosti ekonomicky využiť. Múzeum Ľudovíta Štúra poskytuje priestrešie obsiahlej zbierke keramiky a od roku 1994 spravuje Galériu Ignáca Bizmazera v miestnej renesančnej bašte. Skutočnosť, že národný umelec Ignác Bizmayer žije v Modre, dodáva produkcii keramiky pečať „pravosti“. Oproti Bizmayerovej hodnotnej figurálnej keramike stojí úžitková

a dekoratívna keramika z produkcie menovaného družstva a mnohých súkromných keramických dielní. Hoci odbyt produkcie môže podliehať kolísaniu konjunktúry, ostáva tento špecifický „ľudovomelecký potenciál“ trvalým vkladom do kultúry regiónu, miesta, spoločnosti.

Oblasť okolo Stoobu v strednom Burgenlande udržiava svoju hrnčiarsku tradíciu len formálne, keď každoročne počas slávnosti na sv. Štefana sú cechové insígnie odovzdané novému cechovému otcovi. Stoob je známy stóbskou krpkou, ktorej dva gigantické exempláre zdobia vjazdy do dediny. Stretneme ju aj na iných miestach – pri dedinskej studni, domových múroch, na balkónových zábradliach. Ďaleko od tohoto miestneho mobiliáru živorí historický hrnčiarsky dom. Nad miestom visí akási letargia, ktorá nastúpila namiesto vedomej podpory vlastných kvalít. Došiel ľudovomeleckej výrobe dych? Roku 2001 bola zvolená stratégia a založená „Keramická krajina Burgenland“. Receptom na znovunavrátanie miestnej tvorby medzi ľuďmi majú byť každoročne sa konajúce hrnčiarske trhy. Na druhej strane sa ale zabudlo získať včas vhodnú pozíciu pri novej komunikácii obchádzajúcej dedinu. Aj tých málo autobusov, ktoré cestou spontánne zastavovali pri hrnčiarskych dielnach, týmto pravdepodobne celkom vypadne. Potrebuje tradícia lepšiu manažment?

„A termékeny földből szőlő fakad, a szőlőszemek borrá változnak és a bor korsó alakot ölt. Ezek az értékes elemek mind egy helyen, Modra városában ötvöződnek egymással.“

A „Modrai Szlovák Népies Majolika-Termelőszövetkezet“ reklámfilmjéből

Matthias Beitzl **A kiállításról – A régióban**

Ha ellátogatunk a modrai majolika-termelőszövetkezetbe, azt tapasztaljuk, hogy töretlen az érdeklődés az égetett agyagból készült használati és dísz tárgyak iránt. A település különlegességeit nagy intenzitással próbálják értékesíteni, amit a formák sokfélesége és a raktárak készletének nagysága is bizonyít. Modra a borászat és a kerámia városa és az 1952-ben alapított termelőszövetkezet ezeket a minőségeket próbálja meg gazdaságilag hasznosítani. A Ľudovít Štúr múzeum gazdag kerámiagyűjteménnyel rendelkezik, továbbá 1994 óta a város reneszánsz bástyájában található Ignác Bizmayer Galériát is kezeli.

A „Nemzet Művésze” címmel kitüntetett Ignác Bizmayer Modrában él, jelenléte az egész térség agyagművességének „eredetiségét” igazolja. A művész kiemelkedő figurális alkotásaival szemben olyan funkcionális és díszkerámiák állnak, amelyek a már említett szövetkezetben és számos magán műhelyben készültek. Bár a termékek értékesítése nagymértékben függ a konjunktúra alakulásától, a régióspecifikus „népművészeti potenciál” mégis a térség, a település és a társadalom tartós kulturális tőkájének számít.

Stoob (Csáva), a dél-burgenlandi település csak formálisan ápolja agyagműves hagyományait, például István napján, amikor a céhjelvényeket átadják a következő atyámeszternek. A település jellegzetes korsóiról ismert („Stoob Plutzer”), határait is két hatalmas példány díszíti. Stoobon áthaladva újra meg újra találkozhatunk velük – legyen az a falu szökőkútján, házak falán, vagy erkélyek korlátján. Az utcabútoroktól eltávolodva azonban már azt észleljük, hogy a történelmi Fazekasház igen elhanyagolt állapotban van. A település hangulata bizonyos mértékben letargikus, nem érezhető fellendülés, tehát erős oldalainak tudatos támogatása. Talán elfogyott a népi kézművesség energiája? 2001-ben a marketing mellett döntöttek és megalapították a „Burgenland – a kerámia tartománya” nevű egyesületet.” A szervezők évente megtartott fazekasvásárok segítségével szeretnék újraéleszteni a regionális kerámia iránti érdeklődést. A másik oldalon azonban elfelejtettek gondoskodni a megfelelő infrastruktúráról. Rohamosan csökken azoknak a buszoknak a száma, amelyek még spontán megállnak a fazekasműhelyek előtt és hosszútávon

setzt die Verwaltung auf Tourismus, auf „Wellness“ in ruhiger Lage, verbunden mit dem Herzeigen des Eigenen – des Töpfereihandwerks.

Entlang der Straßen wird die Ware, aufgehängt auf Repliken alter Trocknungsgestelle, präsentiert. Das historische Töpferhaus ist im Gegensatz zu demjenigen in Stob gut in Schuss, und es werden ebenfalls Töpfereimärkte organisiert. Beim Aufenthalt in Magyarszombatfa wird deutlich, dass die örtliche Töpfereitradition Teil der Entwicklungsstrategie der Tourismuswirtschaft ist. Schon am Weg in den Órség verweisen unzählige Straßengeschäfte auf das regionale Hauptprodukt. Neben Gartenzwerge und auf zwei Beinen stehenden ausgestopften Füchsen, mit Flinte und Jagdaccessoires ausgestattet, wird ein breites Sortiment unglasierter Irdenware angeboten. Hier setzt sich der Dialog zwischen traditioneller regionaler Kultur und einer Souvenirproduktion, die sich an globalen Formen und Objekten orientiert, in Szene.

Diese Momentaufnahmen verweisen auf unterschiedliche Aggregatzustände lokalen Bewusstseins und deren gesellschaftlicher Wahrnehmung. Das Diktat der Wirtschaftlichkeit verlangt nach inhaltlichen Rahmenbedingungen, die vom Kunden nicht nur verstanden werden müssen, sondern die auch Geschichte erzählen.

Denn Produktion heute heißt primär: mit der Mode arbeiten und Tradition vermitteln. Die Kommerzialisierung des Handwerks bezieht die Ästhetik des Ursprünglichen in ihr Vermarktungskonzept mit ein.

Dort wo so genannte Volkskunst über den Ladentisch geht, findet der Dialog zwischen der Repräsentation des Eigenen und der Befriedigung emotionaler Bedürfnisse statt. Keramik ist in ihrer vielfältigen Ausformung und Anwendung Teil emotionaler Heimaten. In die Produkte sind Gefühle eingebaut, die auf Ursprünglichkeit an sich rekurrieren und auf Vertrauen zu lokaler handwerklicher Kompetenz beruhen, die durch Form und Farbe verortbar ist.

Die Volkskunde des ausgehenden 19. und des beginnenden 20. Jahrhunderts schuf mit ihren umfangreichen Keramiksammlungen nicht nur Depots kollektiver Erinnerung, sondern bildete damit auch die Voraussetzung für diese regionalen Zuordnungen. In den Zeiten der Absatzrückgänge finden die Erinnerungsstücke der Volkskunst in vielen Bereichen regionaler Kultur Anwendung. Mit eigens bezeichneter handgemachter Ware versucht man, neben der seriellen Produktion die Idylle des handwerklichen Schaffens wieder zurückzugewinnen.

Auf dem Weg in den Órség | Na ceste do Órségu | Úton az Órség felé

V malej dedine Magyarszombatfa v údolí Velemér je činných jedenásť keramických dielní. Pri počte 298 obyvateľov je to vysoké percento. Obec trpí svojou periférnou polohou a bojuje s odchodom ľudí z vidieka z dôvodu nedostatku pracovných príležitostí. Keď bola v strede deväťdesiatych rokov uzavretá miestna keramická továreň, bolo už v prevádzke niekoľko súkromných keramických dielní. V rámci snahy pôsobiť proti úbytku obyvateľstva, vsadila miestna správa na cestovný ruch, relax v tichom prostredí spojený s prezentáciou toho, čo je pre lokalitu typické – teda hrnčiarskeho remesla. Pozdĺž ulíc na replikách starých sušiacich stojanov sú vystavené hrnčiarske výrobky. Historický hrnčiarsky dom je, oproti tomu v Stooobe, vhodne umiestnený a podobne aj tu sa konajú hrnčiarske trhy. Pri pobyte v Magyarszombatfe je zreteľné, že miestna hrnčiarska tradícia je súčasťou rozvojovej stratégie cestovného ruchu. Už cestou do Wartu (maď. Órség) naznačujú nespočetné pouličné obchody na hlavný produkt tohto regiónu. Popri záhradných trpaslíkoch a vypchatých líškach stojacich na zadných nohách, vyzbrojených puškou a poľovníckymi doplnkami, je ponúkaný široký sortiment neglazovaného hlineného riadu. Tu vystupuje do popredia dialóg medzi tradičnou regionálnou kultúrou a produkciou suvenírov, ktorá sa orientuje na globálne formy a objekty. Tieto momentky poukazujú na rozdielne skupenstvá miestneho vedomia a ich spoločenského vnímania. Diktát hospodárnosti si žiada obsahové rámcové podmienky, ktorým zákazník nielenže musí porozumieť, ale ktoré dokážu aj sprostredkovať príbeh. Pretože výroba dnes v prvom rade znamená: pracovať s módou a sprostredkovať tradíciu. Komercializácia remesla pojíma estetiku pôvodného do svojho trhového konceptu. Tam, kde takzvané ľudové umenie prechádza cez predajné pulty, nastáva dialóg medzi reprezentáciou toho vlastného a uspokojením emocionálnych potrieb. Keramika je vo svojej mnohorakosti stvárnenia a upotrebenia časťou emocionálnych domovov. Do výrobkov sú vkladané pocity vzťahujúce sa k pôvodnosti a založené na dôvere k miestnej remeselnej kompetentnosti, ktorá je lokalizovateľná cez formu a farbu. Národopis doznievajúceho 19. a začínajúceho 20. storočia sa svojimi obsahovými zbierkami keramiky zaslúžil nielen o vznik zásobárni kolektívnej pamäte, ale vytvoril nimi aj predpoklad k ich regionálnemu priradeniu. V časoch poklesu dopytu nachádzajú ľudovumelecké spomienkové predmety upotrebenie v rôznych oblastiach miestnej kultúry. Je to pokus, popri sériovej produkcii, znova získať späť idylu remeselnej tvorby pomocou značkovej, ručne vyrábanej keramiky.

valosznínúleg teljesen ki is fognak maradni. Talán jobb menedzsmentre van szüksége a hagyománynak? A nyugat-magyarországi Velemér-völgyben fekvő Magyarszombatfán 11 fazekasműhely működik, ami egy igen magas arányszám, hiszen mindössze 298 lakosa van. Számos nehézséggel küzd, hiszen elzártsága miatt sokan a városba költöznek, már csak a kedvezőbb munkalehetőségek kedvéért is. A helybéli kerámiagyárt az 1990-es évek közepén bezárták, azóta a fazekasok mint magánvállalkozók készítik áruikat. A közigazgatás az idegenforgalom, azon belül is a wellness-élmény és a hagyományos fazekasság fejlesztésével próbál ellenállni a lakosság csökkenésének. Az árukat az utcák mentén, régi szárítófák replikáira akasztva mutatják be. A történelmi Fazekasház – a stooobival ellentétben – jó állapotban van, azonkívül Magyarszombatfán is rendeznek fazekasvásárokat. A látogató egyértelműen azt tapasztalja, hogy a helyi fazekasmesterség hagyománya meghatározó része az idegenforgalom fejlesztési stratégiájának. Már az Órség felé haladó út mentén is számtalan üzlet kínálja a térség fő termékét. Kerti törpék és két lábon álló, puskát és vadászkelékeket viselő, kitömött rókák mellett mázatlan cseréptárgyak sorakoznak széles választékban. Ez az a pont, ahol a hagyományos regionális kultúra találkozik a globális formák és tárgyak felé irányuló emléktárggyal. Ezek a pillanatfelvételek a helyi öntudatosság eltérő halmazállapotaira és társadalmi meglátására utalnak. A gazdaságosság diktátuma olyan tartalmi keretfeltételeket követel, amelyeket a vevőnek meg kell értenie, és amelyek történeteket is mesélnek. A mai termelés keretében elsősorban a divat szerint dolgoznak és hagyományokat tolmácsolnak. A kézművesség elüzletiesedése bevonja az eredetiség esztétikáját az értékesítés koncepciójába. Ott, ahol az úgynevezett népművészeti tárgyakat árulják, folyik a párbeszéd a saját termék bemutatása és az érzelmi igények kielégítése között. A kerámiából készült tárgyak sokféle formájuk és felhasználási lehetőségeik által az érzelmi otthon részét alkotják. A termékekben olyan érzések egyesülnek, amelyek eredetiségre hivatkoznak és a helybeli kézművesek képességeiből fakadnak; továbbá jellegzetes formakincsen és színeken ismerhetők fel. A néprajz a 19. század végén és a 20. század elején széleskörű kerámia-gyűjteményeivel nemcsak összefüggő emlékeztetőket teremtett, hanem a regionális hovatartozás meghatározásának feltételét is lehetővé tette. Az értékesítés csökkenésének idejében a regionális kultúra sok terén alkalmazták ezeket a népművészeti emléktárgyakat. Kézzel készített és saját jelzéssel ellátott áruval próbálják meg újra visszaidézni a kézműves alkotások idilljét.

Veronika Plöckinger **Stoob und sein Plutzer –
Beobachtungen zur lokalen Identität eines
burgenländischen Töpferortes**

Plutzer | obrovská krpka | Óriás méretű korsó

Fährt man heutzutage – um das Jahr 2004 – in den mittelburgenländischen Ort Stoob bei Oberpullendorf, stößt man gleich bei der Ortseinfahrt auf ein ungewöhnliches, riesiges Tongefäß auf einem Sockel mit der Aufschrift „Willkommen in Stoob“.

Diese Gefäßform begegnet einem auf dem Weg durch den Ort immer wieder – sei es als Dekorelement auf einem Dachvorsprung des Gasthauses „Stooper Hof“, auf Festplakaten, als Ankündigungstafel und sogar auf der Fahne des Heiligen Florian an einer Hausmauer. Ebenso finden sich bei einem Lokal, dem „Café Plitzerl“, mehrere dieser Gefäße über dem Eingang eingemauert.

In Stoob begegnen einem heute fünf Töpferei- und fünf Ofenbaubetriebe – eine beträchtliche Anzahl, die allerdings nicht mit der großen Zahl von rund 30 Haushalten zu vergleichen ist, die hier um 1900 von der Töpferei lebten. Stoob war und ist allerdings nicht der einzige Ort des Burgenlandes, in dem Keramik hergestellt wird: Im Gebiet des heutigen Burgenlandes, dem ehemaligen Westungarn, existierten aufgrund hervorragender und ausreichender Tonvorkommen jahrhundertlang so genannte Töpferdörfer, in denen Irdenware oder Fayence hergestellt wurde, und kleine Manufakturen in herrschaftlichem (= Esterházy'schem)* Besitz. Neben Stoob galten Rotenturm, Jabing, Großpetersdorf, Pinkafeld, Neumarkt an der Raab und Königsdorf als Töpferdörfer. Die bekanntesten Weißhafnerorte waren Oberpetersdorf und Kobersdorf. Tonwarenfabriken unter Esterházy'scher Verwaltung standen in Neudörfel an der Leitha, Mattersburg, Oberpetersdorf, Ritzing, Steinberg-Dörfel und in Stoob.

Die Ursprünge der Töpferei in Stoob (ungar. Csáva) werden in der Literatur bereits um 1250 vermutet, tatsächliche Belege für die Tätigkeit von Hafnern in Stoob gibt es jedoch erst aus dem 17. Jahrhundert. Die Gründe für die lokale Existenz von Töpferei liegen einerseits im unzureichend fruchtbaren Boden, weshalb die Versorgung der Kleinbauern mit Getreide nicht gewährleistet war. Andererseits verfügte die Gegend über ausgedehnte Tonvorkommen auf Stooper Gemeindegebiet und Umgebung sowie über große Holzvorräte, die für die Brennöfen benötigt wurden.

Produkte und Vertrieb

Aus dem so genannten blauen und dem grauen Ton produzierten einige Stooper Töpfer Kochgeschirr (Töpfe, Schüsseln, Teller, Zwillingstöpfe), die sie mit brauner oder grüner

Ak sa dnes – v roku 2004 – vyberiete do obce Stoob pri Oberpullendorfe v samotnom srdci Burgenlandu, hneď pri vjazde do dediny nájdete neobyčajnú obrovskú nádobu z hliny stojacu na podstavci, ktorá nesie nápis „Vitajte v Stoobe“ („Willkommen in Stoob“).

S nádobou podobného tvaru sa na prechádzke po obci stretnete veľmi často – slúži ako ozdobný prvok na štíte strechy hostinca „Stoob Hof“, na slávnostných plagátoch, miesto návestnej tabule obce a dokonca aj na vlajke svätého Flóriána na múre domu. Viacero veľkých krpiek je zamurovaných aj nad vchodom kaviarne „Café Plitzer!“.

V obci Stoob v súčasnosti pracuje päť hrnčiarskych dielní a päť kachliarskych dielní, ktoré vyrábajú pece – pozoruhodný počet, ktorý však nemôže súťažiť s veľkým počtom asi tridsiatich domácností, ktoré sa v obci živili hrnčiarsvom okolo roku 1900.

Stoob nie je jediným miestom v Burgenlande, v ktorom sa vyrába keramika. Na území dnešného Burgenlandu, bývalého západného Uhorska, jestvovali vďaka vynikajúcim a výdatným ložiskám hliny po stáročia tzv. hrnčiarske dediny, v ktorých sa vyrábali hrnčiarske výrobky alebo fajansa. Rovnako sa keramika vyrábala aj v malých manufaktúrach, ktoré vlastnili šľachtické rody (napríklad Esterházyovci).

Ha manapság – 2004 táján – felkeressük a dél-burgenlandi települést Stoobot (Csáva) Oberpullendorf mellett, akkor mindjárt a település határán egy szokatlan és hatalmas agyagedényre bukkanunk, mely egy talapzaton áll és a következő felirat olvasható rajta: „Willkommen in Stoob“, azaz „Isten hozta Stoobban“.

Ezzel az edényformával a településen áthaladva újra meg újra találkozhatunk – legyen az egy díszítőelem a „Stoob Hof“ nevű vendéglő háztetejének kiugróján, vagy ünnepeken hirdetőtáblaként, sőt még Szent Flórián zászlaján is egy ház falán. Ugyanígy a „Café Plitzer!“ elnevezésű kávézó bejárata felett is befalazva több ilyen edény látható.

Stoobban ma öt fazekasműhely és öt kemenceépítő üzem található – ez jelentősnek mondható, azonban a századforduló tájékán, 1900 körül 30 háztartás élt itt a fazekasmesterségből, ami a mai számmal összehasonlíthatatlan.

Stoob sosem volt és ma sem az egyetlen burgenlandi település, ahol kerámiákat készítenek: A mai Burgenland, a hajdani Nyugat-Magyarország területén, a kitűnő és elegendő mennyiségű agyag miatt évszázadokon keresztül ún. fazekasfalvak jöttek létre, amelyekben fazekastermékeket és fajanszokat készítettek, valamint úri (Esterházy) tulajdonban lévő kis manufaktúrák

Cafe Plitzerl | Kaviareň Plitzerl | Café Plitzerl

Hl. Florian | Sv. Flórián | Szent Flórián

Bleiglasur versehen, weshalb sie auch „glasierte Hafner“ genannt wurden. Die Mehrzahl der Produzenten, die „roten Hafner“, stellten v.a. vor dem Ersten Weltkrieg unglasierte Trinkgefäße her. Die Töpfer vertrieben ihre Ware selbst auf den Märkten in Güns/Köszeg, Ödenburg/Sopron, Steinamanger/Szombathely, aber auch in Körmend, Kapuvár und Sárvár, indem sie mit den auf Pferdewagen in Stroh verpackten Produkten von Markt zu Markt fuhren. Dort tauschten sie die Ware v.a. gegen Weizen, Roggen oder Mais (ein glasierter oder zwei unglasierte Töpfe gegen einen Liter Getreide), aber auch gegen Kleidung und andere Naturalien.

Fachschule und Tonwarenfabrik

1893 erfolgte die Gründung einer Tongewerbeschule unter der Leitung von Bernhard Mildner, die 1905 wieder aufgelöst wurde. Erst 1956 gründete man die Landesfachschule für Keramik, Töpferei und Ofenbau mit angeschlossenem Internat, die heute von Schüler/innen aus ganz Österreich besucht wird.

1895 wurde die Fürstlich Esterházy'sche Tonwarenfabrik errichtet, deren Betriebsleiter ebenfalls Mildner war. Hier wurden unglasiertes Ziergeschirr, Steingutrohre, Schamotteziegel, Schamotteeinlagen für Koksheizung, Steingutkrüge und Öfen hergestellt. 1928 musste die Fabrik aufgrund der schlechten Auftragslage geschlossen werden. Im Zweiten Weltkrieg ging sie allerdings wieder in Betrieb, da wegen des kriegsbedingten Eisenmangels Produkte aus Ton wieder notwendig wurden. Anschließend diente das Gebäude als Kaserne und Lazarett. Nach einer kurzen Wiederaufnahme der Produktion musste die Fabrik 1951 wegen mangelnder Nachfrage endgültig stillgelegt werden.

Töpferei in Stooß – bis heute ein „zünftiges Handwerk“

Die Stooßer Hafner gehörten ursprünglich zur Herrschaft Kobersdorf, für die Michael Esterházy 1717 die Hafner-Ordnung bestätigte. Zünfte waren Organisationen von Handwerkern, die den Ausbildungsgang, die Zahl der Mitglieder, die Art und Qualität der Produkte, deren Vermarktung, aber auch den privaten Lebenswandel der Zunftangehörigen regelten. Im Gegenzug gewährte die Zunft den Mitgliedern finanzielle Unterstützung im Krankheitsfall, Versorgung von Meisterwitwen sowie deren Töchtern und anderes. Dies wurde jedoch durch lebenslange strenge Regeln und Mitgliedsbeiträge regelrecht erkaufte. Nach der Aufhebung der Zünfte im Königreich Ungarn im Jahr 1872

Okrem Stoobu sa za hrnčiarske obce považovali aj Rotenturm, Jabing, Großpetersdorf, Pinkafeld, Neumarkt an der Raab a Königsdorf. Najznámejšími hrnčiarskymi miestami, kde sa vyrábala „biela keramika“ boli Oberpetersdorf a Kobersdorf. Keramické továrne spravované Esterházyovcami boli v obciach Neudörfel an der Leitha, Mattersburg, Oberpetersdorf, Ritzing, Steinberg-Dörfel a Stoob.

Počiatky hrnčiarskej výroby v Stoobe (maď. Csáva) kladie literatúra približne do roku 1250, skutočné doklady o činnosti hrnčiarov v Stoobe máme až zo 17. storočia. Dôvodom, prečo sa v tejto lokalite do veľkej miery rozvinula hrnčiarska výroba, bola nedostatočná úrodnosť pôdy, ktorá nestačila zásobovať malých roľníkov potrebným množstvom obilia. Na druhej strane sa zasa v oblasti nachádzali rozsiahle ložiská hliny a veľké zásoby dreva, ktoré boli potrebné pre rozpálenie pecí na vypaľovanie.

Produkty a odbyt

Z tzv. modrej a sivej hliny vyrábali hrnčiari zo Stoobu nádoby na varenie (hrnce, misky, taniere, dvojité hrnce), ktoré zdobili hnedou alebo zelenou olovenou glazúrou, a preto ich volali „glazúroví hrnčiari“. Väčšina výrobcov – „červení hrnčiari“ pred prvou svetovou vojnou vyrábali neglazované nádoby na pitie. Hrnčiari svoje výrobky predávali sami na trhoch v obciach Güns/Köszeg, Ödenburg/Sopron, Steinamanger/Szombathely, ale aj v obciach Körmend, Kapuvár a Sárvár, tak, že ich zabalili do slamy a vozili na vozoch s koňmi z jedného trhu na druhý. Tam svoj tovar vymieňali predovšetkým za pšenicu, raž alebo kukuricu (jednu glazovanú nádobu alebo dve neglazované za jeden liter obilia), ale aj za šatstvo či iné naturálie.

Odborná škola a továreň na výrobu hrnčiarskych výrobkov

V roku 1893 založili v obci školu hrnčiarskeho remesla pod vedením Bernharda Mildnera, ktorú však v roku 1905 opäť zrušili. Až v roku 1956 založili Krajskú odbornú školu pre keramiku, hrnčiarstvo a stavbu pecí (Landesfachschule für Keramik, Töpferei und Ofenbau), ku ktorej patrí aj internát, a ktorú dnes navštevujú žiaci a žiačky z celého Rakúska.

tevékenykedtek. Stoob mellett Rotenturm (Vasvörösvár), Jabing (Vasjobbágyi), Großpetersdorf (Nagyszentmihály), Pinkafeld (Pinkafő), Neumarkt an der Raab (Farkasdifalva) és Königsdorf (Királyfalva) számított fazekasfalunak. A legismertebb fehéredényes település Oberpetersdorf (Felsőpéterfa) és Kobersdorf (Kabold) volt. Az Esterházyak kezelésében az alábbi településeken voltak kerámiaműhelyek: Neudörfel an der Leitha, Mattersburg (Nagymarton), Oberpetersdorf (Felsőpéterfa), Ritzing (Récény), Steinberg-Dörfel (Répcsekőhalom) és Stoob (Csáva).

A fazekasság kezdetét Stoobban a szakirodalom már 1250 körülre teszi, tényleges bizonyítékok a fazekasok tevékenységére azonban csak a 17. századból kerültek elő. A fazekasság helyi létének okai egyrészt a kevés termőtalajban keresendő, ami miatt a szegény parasztok gabonával való ellátása nem volt biztosítva. Másrészt a környék, Stoob község területe és környéke kiterjedt agyaglelőhelynek számított, valamint nagy mennyiségű fatartalékkal rendelkezett, amire az égetőkemencékhez volt szükség.

Termékek és értékesítés

Az úgynevezett kék és szürke agyagból néhány stoobi fazekas főzőedényeket (fazekakat, tálakat, tányérokat, ikerfazekakat) készített, melyeket barna vagy zöld ólom-mázzal láttak el, ami miatt őket „mázás fazekasoknak“ is hívták. A fazekasok többsége, a „vörös fazekasok“, az első világháború előtt mázatlan ivóedényeket készítettek. A fazekasok áruikat saját maguk értékesítették Köszeg, Sopron, Szombathely, sőt Körmend, Kapuvár és Sárvár piacain is úgy, hogy lovaskocsikkal, szalmába csomagolt termékeikkel piacról piacra jártak. Ott a fazekasárut főleg búzára, rozsra vagy kukoricára (egy mázolt vagy két mázatlan fazék egy liter gabona ellenében), de előfordult, hogy ruhaneműre vagy más terményre cserélték.

Szakképző iskola és fazekasműhely

1893-ban Bernhard Mildner vezetésével agyagműves iskolát alapítottak, melyet 1905-ben megint megszüntettek. Csak 1956-ban alapították meg a tartományi agyagműves, fazekas és kemenceépítő szakképző iskolát a hozzá tartozó internátussal, melyet ma egész Ausztriából látogatnak diákok.

schlossen sich die Stoober Töpfer zu einer Genossenschaft auf Basis der Gewerbeordnung zusammen. Im Rahmen dieser bis heute bestehenden Institution führen sie auch ein nunmehr symbolhaftes „Zunftleben“ weiter. So wird alljährlich aus der Reihe der Meister ein neuer „Vater“ gewählt, der heute durchaus auch weiblich sein kann. Dieser bewahrt nicht nur die Mitgliedsbeiträge, sondern auch die Zunftkanne aus Zinn von 1619 und die Zunfttruhe aus dem Jahr 1846 mit den historischen Dokumenten auf. Kanne und Truhe werden am Stefanitag dem „Neuvater“ übergeben und in einem Zunftumzug zu dessen Haus getragen – ein einzigartiges Ritual, das bis heute hier fortgeführt wird.

Neue Techniken – neue Produkte

Ab dem Beginn des 20. Jahrhunderts verwendete man für die Herstellung von einfachen Koch-, Ess- und Trinkgefäßen andere Materialien als Ton. Deshalb produzierten die Stoober v.a. nach dem Ersten Weltkrieg auch Harz- und Blumentöpfe in großer Menge. Nach dem 2. Weltkrieg fand für die Töpferei in Stooß eine Zäsur statt: Auf Anregung der Keramikerin und Malerin Katja Karnitschnigg-Schalk begannen die Töpfer, sich mit der Fayence-Technik der Habaner-Tradition zu beschäftigen. Daraus entwickelten sie ein – heute für Stooß als typisch angesehenes – Dekor aus kleinen Blüten(gruppen) auf weißer Glasur.

Diese rund 50 Jahre lang produzierte und angebotene Verzierung entspricht im 21. Jahrhundert nicht mehr ganz dem Geschmack der Konsument/inn/en. Die Töpfer in Stooß versuchen nun auf unterschiedliche Weise, ihren Fortbestand zu sichern: Manche entwickeln völlig neue Dekore (Pastellfarben zur vielseitigen Kombination) oder ein neues Blumen-dekor für ihre Geschirrserien. Andere wenden sich vom Gebrauchsgeschirr gänzlich ab und konzentrieren sich auf die regionalen Bedürfnisse in Zusammenhang mit Weinkultur, Garten- und Hausschmuck, aber auch auf die im Burgenland boomende Wellnesskultur in den zahlreichen Thermen des Landes.

Zunfttruhe und -kelch
Cechová truhlica a cechová kanvica
Céhláda és -kancsó

Geschirrset mit Blumendekor, Töpferei Sandra Graf
Súprava riadov s kvetinovou výzdobou, hrnčiarska dielňa Sandry Graf
Virágmintás edényegyüttes, Sandra Graf fazekasműhelyéből

Fachschule Stoob | Odborná škola Stoob | A stoobi (Csáva) szakképző iskola

S menom Bernharda Mildner sa spája aj Továreň na hrnčiarске výroby kniežaťa Esterházyho (Fürstlich Esterházy'sche Tonwarenfabrik) založená v roku 1893, ktorú rovnako viedol. V nej sa vyrábali neglazované výrobky ako umelecký ozdobný riad, kameninové rúrky, šamotové tehly, šamotové vložky do krbov na uhlie a koks, kameninové krčahy a pece. V roku 1928 však museli továreň zavrieť kvôli nedostatočnému počtu objednávok. Počas druhej svetovej vojny prevádzku v továrni začali znovu, keďže kvôli nedostatku železa boli opäť potrebné výrobky z hliny. Napokon budova slúžila ako kasáreň a nemocnica. Po krátkom obnovení výroby museli ale továreň v roku 1951 kvôli nedostatočnému dopytu opäť zavrieť, a tentokrát definitívne.

Hrnčiarstvo v Stoobe – dodnes „cechové remeslo“

Stoobski hrnčiari patrili najskôr k panstvu Kobersdorf, pre ktoré Michael Esterházy v roku 1717 zabezpečil regulu hrnčiarskeho cechu. Cechy boli organizáciami remeselníkov, ktoré sa starali o vzdelávanie, počet členov, druh a kvalitu výrobkov, ich distribúciu a predaj, dokonca zasahovali aj do zmien v súkromnom živote členov cechu. Za to poskytoval cech svojim členom finančnú podporu v prípade ochorenia, postaral sa o zaopatrenie vdov aj dcér majstrov a svojim členom ponúkal aj iné výhody. Spomínané výhody si členovia cechu v podstate kupovali dodržiavaním prísnych práv a platením členských poplatkov. Po zrušení cechov v Uhorsku v roku 1872 vytvorili hrnčiari zo Stoobu družstvo na základe reguly hrnčiarskeho remesla. V rámci tejto dodnes fungujúcej inštitúcie hrnčiari symbolicky pokračujú v „cechovom živote“. Každoročne volia z radu majstrov nového „otca“, ktorý ale pokojne môže byť aj žena. On či ona potom spravuje členské poplatky, opatruje cínovú cechovú kanvicu z roku 1619 a cechovú truhlicu z roku 1846, v ktorej sú uložené cechové dokumenty. Kanvicu i truhlicu na svätého Štefana predá svojmu nasledovníkovi, „novému otcovi“ a v rámci cechového sprievodu ju prenesú do jeho či jej nového domu – jedinečný rituál, ktorý hrnčiari zo Stoobu vykonávajú dodnes.

1895-ben létrejött a hercegi Esterházy fazekasműhely, melynek üzemvezetője szintén Mildner volt. Ebben az üzemben mázatlan díszedényeket, keménycserépcsőveket, samott-téglát, koksztűtéshez samottbetéteket, keménycserép-kancsókat és kemencéket készítettek. 1928-ban a kevés megrendelés miatt az üzemet be kellett zárni. A második világháború idején azonban a gyárat ismét üzembe helyezték, mivel a háborúval járó vashiány miatt az agyagból készült termékekre ismét szükség volt. Ezt követően az épület kaszárnyaként és kórházként szolgált. A termelés rövid időre aztán megint elindult, de a gyárat végül 1951-ben a hiányzó megrendelések miatt véglegesen be kellett zárni.

Fazekasmesterség Stoobban – máig egy „céhes mesterség“

A stoobi fazekasok eredetileg a kobersdorfi (kaboldi) uradalomhoz tartoztak, akik számára Esterházy Miklós 1717-ben a fazekas alapszabályzatot jóváhagyta. A céhek kézművesek szervezetei voltak, melyek a képzés menetét, a tagok létszámát, a termékek fajtáját és minőségét, azok értékesítését, de még a céhtagok életvitelét is szabályozták. Cserébe a cég tagjai számára pénzügyi támogatást biztosított betegség esetén, gondoskodott a mesterek özvegyeinek és annak lányainak ellátásáról valamint egyéb dolgokról. Ezt azonban a céhtagok az egy egész életen át tartó szigorú szabályok és tagdíjak által szinte megvásárolták. Miután 1872-ben a magyar királyságban eltörölték a céheket, a stoobi fazekasok az iparrend szerint szövetkezetekben egyesültek. E máig létező intézmény keretében folytatják a ma már csak jelképes „céhes életet“. Így minden évben saját mestereik soraiból választják az új atyamestert, aki manapság éppenséggel nő is lehet.

Az atyamester nem csak a tagsági díjakat kezeli, hanem ő őrzi az 1691-ben készült ón céhkancsót és az 1846-ból származó, történelmi iratokat tartalmazó céhládát is. A kancsót és a ládát karácsony második napján adják át az „új atyamesternek“, egy céhes menet során viszik a házához – ezt az egy egyedi szertartást máig is végzik.

Zwecks besserer Vermarktung ihrer Produkte, Imagewerbung, beruflicher Weiterbildung und Erfahrungsaustausch haben sich die Stoober mit anderen burgenländischen Töpfern 2001 zum „Keramikland Burgenland“ zusammengeschlossen. So organisieren sie beispielsweise seit 1999 jährlich einen großen Töpfermarkt, ursprünglich vor der Keramikfachscheule, seit 2003 am Hauptplatz im Rahmen eines Dorffestes, an dem Keramiker/innen aus ganz Österreich teilnehmen und der gut besucht ist.

Fachscheule Stooß
Odborná škola Stooß
A stooói (Csáva) szakképző iskola

Zurück zum Plutzer

Das „Keramikland Burgenland“ hat – um zum Beginn dieser imaginären Reise durch Stooß zurückzukehren – einen Plutzer als Logo gewählt, auch das Ortswappen beinhaltet einen Plutzer. Das zu Beginn erwähnte „Café Plitzerl“ hat seinen Namen von der lokalen, verkleinernden Variante des regionalen Ausdrucks „Plutzer“, der eine spezielle Gefäßform bezeichnet. Dabei handelt es sich um eine bauchige Henkelflasche mit deutlich abgesetztem Hals und enger Mündungsöffnung. Der Stoober Plutzer hat, bedingt auch durch den Herstellungsablauf¹, einen deutlich erkennbaren Ringwulst und – im Gegensatz zu den ungarischen Plutzern – meist kein Trinkloch im Henkel.

Er diente jahrhundertlang zum Wassertransport und als Trinkgefäß bei der Arbeit am Feld. Da das unglasierte Gefäß nicht ganz dicht war, verdunstete ein wenig Wasser durch seine Wand und hielt dadurch die verbleibende Flüssigkeit kühl. Diese Flaschenform war von Süddeutschland und Oberösterreich bis Rumänien in Verwendung. Trotz seines weit verbreiteten Vorkommens wird die Form des Plutzers (vor allem im deutschsprachigen Raum) häufig mit dem Töpferort Stooß in Verbindung gebracht. Typisch für Stooß war die Herstellung des Plutzers aus rotem Ton, unglasiert und mit Malhornverzierung (Bänder und „Brotlaberl“) in weißem Tonschlicker.

Bis zum Ersten Weltkrieg war der Plutzer neben glasiertem Koch- und Essgeschirr das Hauptprodukt der Stoober Töpfer. Heute produzieren alle fünf Töpferbetriebe in Größe, Dekor und Funktion stark variierende Plutzer, allerdings als geringen Prozentsatz der Gesamtproduktion. Der Plutzer hat seine Funktion als Flüssigkeitsbehälter schon längst verloren; in der Imageproduktion des Ortes wird ihm aber dennoch ein hoher Stellenwert zugewiesen, wie an der eingangs erwähnten vielfältigen Verwendung im Ortsbild als Symbol für eine weit zurück reichende Handwerkskompetenz zu erkennen ist.

Pannonia Keramik, vormals Larnhof, Stooß
Kerámika Pannonia, predtým Larnhof, Stooß
A Pannónia Kerámia (azelőtt Larnhof), Stooß/Csáva

Pannonia Keramik, vormals Larnhof, Stoob | Kerámika Pannonia, predtým Larnhof, Stoob | A Pannónia Kerámia (azelőtt Larnhof), Stoob/Csáva

Nové techniky – nové výrobky

Od začiatku 20. storočia sa pri výrobe jednoduchých nádob na varenie, jedenie a pitie začali vo väčšej miere používať iné materiály ako hlina. Stoobski výrobcovia po prvej svetovej vojne vyrábali vo veľkých množstvách aj nádoby zo živice a kvetináče. Obdobie po druhej svetovej vojne predstavuje pre hrnčiarsku výrobu v Stoobe akúsi hranicu: na podnet keramičky a maliarky Katje Karnitschnigg-Schalk sa začali hrnčiari zaoberať fajansovou technikou habánskej tradície. Z tohto podnetu sa postupne vyvinula charakteristická výzdoba malými kvietkami a skupinami kvetov na bielej glazúre, ktorá je považovaná za typickú pre Stoob.

Päťdesiat rokov používaná a ponúkaná výzdoba keramiky už celkom nezodpovedá vkusu súčasného konzumenta. Hrnčiarske dielne v Stoobe sa preto rôznymi spôsobmi usilujú zaistiť si budúcu existenciu, prispôbiť sa novým podmienkam: niektoré začali používať nové spôsoby výzdoby (pastelové farby v najrozličnejších kombináciách), ktoré v Stoobe doteraz nepoznali, alebo navrhujú pre svoj riad nové kvetinové vzory. Iné dielne sa úplne odvracajú od výroby riadu pre každodennú potrebu a sústreďujú sa na výrobu, ktorá súvisí s regionálnymi požiadavkami: nádoby používané pri dorábaní a konzumácii vína, dekoračné predmety pre dom i záhradu, ale i v súvislosti s rozvojom kultúry oddychu, dovoleníek a dobrého pocitu, keďže v Burgenlande sa nachádza množstvo kúpeľov.

Hrnčiari zo Stoobu, ale i z iných burgenlandských obcí sa spojili do zväzu „Keramikland Burgenland“. Jeho cieľom je zlepšenie marketingu, propagácia keramikárskeho remesla, ďalšie odborné vzdelávanie a zabezpečenie výmeny skúseností, ako aj podpora záujmov burgenlandských výrobcov a výrobní keramiky.

Od roku 1999 napríklad každoročne organizujú veľký hrnčiarsky jarmok – pôvodne sa usporadúval pred odbornou keramikárskou školou, od roku 2003 sa koná počas dedinských slávností na Hlavnom námestí. Jarmok má veľmi početnú návštevnosť, zúčastňujú sa ho keramikárky a keramikári z celého Rakúska.

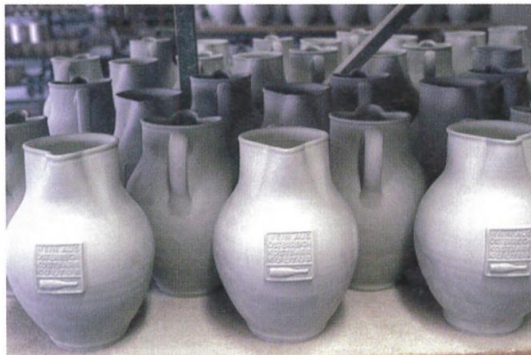
Új technikák – új termékek

A 20. század kezdete óta a főzésre, étkezésre és ivásra használt egyszerű edényeket nem agyagból, hanem más anyagokból készítették. Ezért a stoobiak főleg az első világháború után nagy mennyiségben gyártottak gyantagyűjtő edényeket és virágcserpeket. A második világháború után a stoobi fazekasság számára egy új szakasz kezdődött: Katja Karnitschnigg-Schalk kerámia- és festőművész javaslatára a fazekasok elkezdtek a habán-hagyomány fajansz technikájával foglalkozni. Ebből alakították ki a – ma Stoobra jellemző – apró virág(csoport)okból álló fehér mázzal készített díszítést.

Ez a kereken 50 éven keresztül gyártott és felkínált díszítés a 21. században már nemigen felel meg a vevők ízlésének. A stoobi fazekasüzemek különböző módon próbálják magukat fenntartani: némelyik teljesen új díszítést fejleszt ki (pasztellszíneket a sokrétű kombináció végett), vagy egy új virágmintát az edénysorozatok számára. Van amelyik teljesen elfordult a használati edények gyártásától és a regionális igényekre összpontosítja figyelmét, legyen ez a borkultúrával, a kert vagy a ház szépítéssel kapcsolatos, de figyelmet szentelnek a Burgenlandban nagy sikert arató wellness-kultúrának is, amely a tartomány számos termálfürdőjére jellemző. A termékek jobb értékesítése, az imázsreklám, a szakmai továbbképzés és a tapasztalatcsere érdekében a stoobi fazekasok más burgenlandi fazekasokkal 2001-ben megalapították a „Burgenland – a kerámia tartománya“ nevű egyesületet. Így például 1999 óta évente rendeznek egy nagy fazekasvásárt, amelyet eredetileg a fazekas szakképző iskola előtt rendeztek meg, 2003 óta pedig a főtéren, egy falusi fesztivál keretében kerül rá sor. A vásárt sokan látogatják és számos osztrák fazekas vesz rajta részt.

Pannonia Keramik, vormals Larnhof, Stooß
 Keramika Pannonia, predtým Larnhof, Stooß
 A Pannónia Kerámia (azelőtt Larnhof), Stooß/Csáva

* Hier wird der besseren Lesbarkeit halber die heute übliche „deutsche“ Schreibweise des Namens verwendet. Vgl. auch www.schloss-esterhazy.at
 1 Der Töpfer beginnt mit der Herstellung der Schulter und des Halses, früher auf der fußbetriebenen, heute auf der elektrisch betriebenen Töpferscheibe. Dieses Stück legt er neben der Scheibe ab und fertigt dann den Bauch des Gefäßes, und zwar mit der linken Hand die Höhlung, mit der rechten die äußeren Seitenflächen. „Hat der Plutzer seine bauchige Form erreicht, setzt der Töpfer zuerst die Schulter mit dem Halsansatz (=„Ringwulst“) und anschließend den Hals auf. Mit einem nassen Lederstreifen gibt er den letzten Schliff.“ Der Henkel wird erst nach einer gewissen Trocknungsphase aufgesetzt.

Lit.:

- Amt der Burgenländischen Landesregierung (Hg. | zost.): *Arbeit und Wohnen um 1900. Die Sammlung Ludwig Toth zur Sachvolkswunde des Bezirkes Oberwart* (= Katalog Neue Folge, Bd. 34). Eisenstadt 1989.
- Borosz, Rudolf: *Die Stooßer Tonwarenerzeugung im Wandel der Zeit und im Lichte der Zahlen*. In: *Der Freie Burgenländer* vom 24. 5. 1931.
- Bünker, J.R.: *Die Hafneröfen in Stooß*. In: *Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft*, Bd. 33, 1903, S. 329–335.
- Endres, Werner: *Gefäße und Formen. Eine Typologie für Museen und Sammlungen* (= Museumsbausteine, Bd. 3). Weltkunst Verlag, München 1996.
- Gürtler, Wolfgang: *Von der bäuerlichen Töpferei zur „Industriekeramik“*. Seminararbeit Univ. Wien 1973
- Gürtler, Wolfgang: *Keramik im Burgenland – Vom zünftigen Handwerk zur Tonwarenfabrik*. Vortrag am 36. Internationalen Hafnerisymposium des Arbeitskreises für Keramikforschung in Kittsee und Wien vom 21. bis 26. 9. 2003 – Tagungsband in Druck.
- Haberlandt, Arthur: *Taschen-Wörterbuch der Österreichischen Volkskunde*. Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, Wien 1953.
- Hanak, Elfriede und Gertraude Szepesi-Suda: *Burgenland. Traditionelles Handwerk – Lebendige Volkskunst*. Verlag Anton Schroll & Co, Wien 1978.
- Kresz, Mária: *Gerencserek a nyugati határvidéken* (= Die Töpfer im westlichen Grenzland). In: *Grafik, Imre* (Hg.): *Vas megye népművészete* (= Volkskunst des Komitats Vas). Szombathely 1996, S. 228–243.
- Payer, Johann: *Ein Beitrag zur Geschichte des Hafnerhandwerks in Stooß*. In: *Marktgemeinde Stooß* (Hg.): *750 Jahre Stooß 1229–1979*. Festschrift anlässlich des 750-Jahr-Jubiläums und der Erhebung zur Marktgemeinde 1. bis 27. Mai 1979. Stooß o.J. [1979], S. 128–149.
- Riedl, Adalbert: *Ein Beitrag zur Geschichte der Hafner im Bezirk Oberpullendorf*. In: *Burgenländische Heimatblätter*, 13. Jg, Heft 3 1951, S. 109–129.

Spät' ku krpke (Plutzer)

Zväz „Keramikland Burgenland“ – aby sme sa vrátili na začiatok imaginárnej cesty po obci Stoob – si za svoje logo zvolil práve krpku, ktorá sa nachádza aj v obecnom erbe. Názov kaviarne „Café Plitzerl“, ktorú som spomínala na začiatku, pochádza takisto z lokálnej zdobneliny, variantu regionálneho výrazu „Plutzer“, ktorý označuje nádobu špeciálneho tvaru. Krpka je bruchatá nádoba s ušami, s výrazne odsadeným hrdlom a ústiacim otvorom. Charakteristickým znakom stoobskej krpky je vďaka jej spôsobu výroby¹ jasne viditeľný vypuklý prstenec a – na rozdiel od maďarských krpiek – zväčša nemá v uchu otvor na pitie.

Po stáročia slúžili tieto nádoby na transport vody a ako nádoby na pitie pri práci na poli. Keďže neglazované nádoby dobre netesnili, trocha vody prenikalo cez stenu a vyparovalo sa, a preto ostávala tekutina v nádobe chladná. Používanie krpkovitej formy nádoby bolo rozšírené od územia južného Nemecka cez Horné Rakúsko až po Rumunsko. Napriek jej rozšíreniu sa forma nádoby Plutzer (predovšetkým v nemecky hovoriacom priestore) veľmi často spája práve s hrnčiarskou tradíciou v obci Stoob. Tu bola typickou črtou výroby krpky červená hlina, neglazované hrnčiarske výrobky maľované kukučkou (výzdobu tvorili pásy ornamentov a ornament „Brotlaberl“) bielou hlinkou.

Až po druhú svetovú vojnu bola krpka okrem glazovaných riadov na varenie a jedenie hlavným výrobkom hrnčiarov zo Stoobu. V súčasnosti produkuje všetkých päť hrnčiarskych dielní krpky, ktoré sa líšia svojou veľkosťou, výzdobou i funkciou, aj keď tvoria len minimálne percento celkovej produkcie. Krpka už dávno prišla o svoju funkciu a význam nádoby na uskladnenie tekutín; pri vytváraní imidžu obce Stoob sa jej ale stále pripisuje vysoká hodnota, ako je zrejmé z jej všestranného použitia ako symbolu obce, ktorú som spomínala na začiatku. Krpka predstavuje symbol pre hlboko v minulosti koreniacu remeselnú zručnosť a kompetenciu hrnčiarov v obci.

1 Hrnčiari začínajú výrobou vrchnej časti tela nádoby („šije“) a hrdla nádoby na hrnčiarskom kruhu, ktorý v minulosti poháňali nohami a dnes je poháňaný elektrinou. Túto časť potom odloží vedľa hrnčiarskeho kruhu a dokončí brucho nádoby, ľavou rukou vyhladzuje a tvaruje vnútro nádoby, pravou bočné steny. „Keď dosiahne okrúhly tvar krpky, nasadí naň najskôr šiju nádoby s násadkou na hrdlo (=vypuklý prstencom) a napokon hrdlo samotné. Navlhčeným pásom kože potom krpku vyhladí.“ [„Hat der Plutzer seine bauchige Form erreicht, setzt der Töpfer zuerst die Schulter mit dem Halsansatz (=Ringwulst) und anschließend den Hals auf. Mit einem nassen Lederstreifen gibt er den letzten Schliff.“] [Hanak S. 104 f.] Ucho sa pripevňuje až po určitom čase, keď nádoba trochu vyschne.

Vissza a korszóhoz

A „Burgenland – a kerámia tartománya“ egyesület – hogy visszatérjünk a képzeletbeli stoobi utazásunkhoz – a korszót választotta logójának, a helység címerén is látható egy korszó. A kezdetben már említett „Café Plitzer“ is a német „Plutzer“ szó, amely egy különleges korszóformát nevez meg, kicsinyítőszó változatának köszönheti nevét. Egy hasas füles palackról van szó, zömök nyakkal és szűk szájjal. A stoobi korszón jól látható egy karima, amely a gyártás során¹ keletkezik és – a magyar korszókkal ellentétben – a fülén nincs ivónyílás (csecs). A Plutzer évszázadokon át a vízfordást szolgálta és a földművesek ivóedénye volt. Mivel a mázolatlan edény nem szigetelt teljesen, a falán keresztül elpárolgott a víz, ezáltal a maradék folyadék hűs maradt. Ez a palackforma Dél-Németországtól Felső-Ausztrián át egészen Romániáig használatos volt. Elterjedt használat ellenére a Plutzer formája (főleg a német nyelvterületen) gyakran a fazekashelységhez Stoobhoz fűződik. Stoobra jellemző volt a vörös agyagból készített mázatlan korszó fehér agyaggal írókázott díszítéssel (szalagminták, „cipóminta“).

Az első világháborúig a korszó mellett főzésre és étkezésre használatos mázas edények voltak a stoobi fazekasok fő termékei. Ma mind az öt fazekasüzemben méretben, díszítésben és funkcióban igen különböző korszókat gyártanak, de ezek csak egy kis hányadát teszik ki az összgyártásnak. A Plutzer már rég elvesztette folyadékátartó funkcióját, a helység imázsképzésében mégis fontos helyet foglal el, ami, mint imént említettük azon is látható, hogy a település megjelenítéseiben sokrétűen használják, ez jelképezi a messzi múltba visszanyúló kézművesmesterségi hozzáértést.

1 A fazekas a váll és a nyak készítésével kezd, régen a lábbal hajtott, ma az elektronikus meghajtású fazekaskorongon. Ezen részt utána a korong mellé teszi majd elkészíti az edény hasát, balkezevel az üreget, jobb kezevel az oldalát formázza. „Amint a butykoskorszó elérte hasas formáját, a fazekas ráilleszti a vállat a nyak kezdetével (ez a karima), ezután pedig a nyakat helyezi rá. Egy nedves bőrszalaggal végzi az utolsó díszítő műveletet.“ [Hanak 104 old.] A fület csak egy bizonyos szárítási szakasz után helyezi a korszóra.

Marta Pastieriková **Modra – Stadt der Keramik
und des Weins**

Ignác Bizmayer Galerie, Modra
Galéria Ignáca Bizmayera, Modra
Az Ignác Bizmayer Galéria, Modra/Modor

Die Stadt Modra liegt in der Westslowakei, in einer fruchtbaren Gegend am Fuße der Kleinen Karpaten. Der Historiker Matej Bel charakterisierte Modra als Stadt, die „unter Weinbergen erblüht und aus den Weinbergen ihren Reichtum schöpft“. Modra ist jedoch nicht nur für den Weinbau bekannt – eine bedeutende Rolle spielten hier auch die zahlreichen Handwerke. Vor allem nachdem Modra 1607 königliche Freistadt wurde, kam es zu einer ungewöhnlichen Entfaltung der handwerklichen Produktion. Nach Angaben im Ungarischen Landesverzeichnis aus dem Jahre 1828 waren in Modra bis zu 37 verschiedene Handwerke und 401 Werkstätten angesiedelt. Eine große Zahl davon – insgesamt 55 Werkstätten – wurden von Töpfermeistern betrieben. Die keramischen Gefäße, die dort hergestellt wurden, fanden unter anderem Verwendung in der regionalen Weinkultur. Die Umgebung von Modra mit ihrem reichen Vorkommen an hervorragender Tonerde bot den Töpfern gute Voraussetzungen für ihre Arbeit. Von der weit zurückreichenden Tradition der örtlichen Töpferei zeugen Funde aus dem weit von Modra gelegenen Scherbenfeld aus der Steinzeit. Zahlreiche Ausgrabungen wurden in der Stadt auch vom bekannten Keramiker und Förderer des keramischen Schaffens, Heřman Landsfeld, der aus Mähren stammte, organisiert. Zu seinen bedeutendsten Entdeckungen gehören eine Menge von Scherben von Schwarzhafnerware sowie von einzigartigen Fußbodenfliesen aus dem Beginn des 17. Jahrhunderts, die ein Beweis für das hohe technische und künstlerische Niveau der damaligen Produktion sind.

Die Töpferzunft in Modra wurde im Jahre 1636 gegründet. Die Zunftartikel waren in zwei Sprachen verfasst – 1636 in Deutsch und 1642 in Slowakisch. Sie beinhalten die Rechte und Pflichten der Zunftmitglieder (der Meister, Gesellen und Lehrlinge) sowie das zeitgenössische Sortiment an Töpferwaren und Fliesen. In den erhalten gebliebenen Schriftstücken der Zunft sind hunderte von Namen der aktiven Mitglieder genannt.

Die Weißhafnerei, die im Unterschied zur Gebrauchskeramik (Irdenware) die heutzutage bekannte dekorative Fayence hervorbrachte, ist jüngerer Ursprungs: Der erste bekannte Weißhafner war Pavol Gregor, der 1770 nach Modra heiratete. Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts folgten ihm viele weitere Krügelmacher, beispielsweise Ján Kubínsky, Ján Lehotský, Jozef Tvrdoň, Jozef Tomašovič, Ján Kalafús und Štefan Pinkas. Sie stammten aus verschiedenen westslowakischen Orten mit einer entfalteten Fayenceproduktion. Nach Modra zog auch ein Krügelmacher habanischen² Ursprungs, Michal Odler aus Dechtice.

Mestečko Modra – známe vďaka svojej histórii i prítomnosti – sa nachádza na západnom Slovensku, v úrodnom kraji na úpätí Malých Karpát. Polyhistor Matej Bel ho v 18. storočí charakterizoval ako mesto, ktoré rozkvitá pod viničom a z viniča čerpá svoje bohatstvo. Pre Modru však nebolo príznačné iba starobylé vinohradníctvo a kvalitné vinárstvo. Významnú úlohu v nej plnili aj mnohé remeslá. K nebyválnemu rozvoju remeselníckej výroby došlo najmä po tom, ako sa stala slobodným kráľovským mestom (1607). Podľa údajov uvedených v Uhorskom krajinskom súpise z roku 1828 fungovalo v Modre až 37 remesiel a 401 remeselníckych dielní. Veľký počet z nich – spolu 55 dielní vlastnili hrnčiarski majstri. Keramické nádoby, ktoré vyrábali, si ľudia často plnili dobrým domácim vínom. A tak sa úplne prirodzene sformovala zaujímavá symbióza originálnej keramiky a kvalitného vína.

Okolie Modry poskytovalo hrnčiarom výborné podmienky svojimi bohatými ložiskami kvalitnej hliny. O dávnej tradícii miestneho hrnčiarstva svedčia nálezy z črepníka neďaleko Modry, ktoré podľa archeológov pochádzajú z doby kamennej. Početné vykopávky organizoval v Modre aj známy keramikár a popularizátor keramickej tvorby Heřman Landsfeld, pôvodom z Moravy (Česko). K jeho najvzácnejším objavom patrilo množstvo črepov „čierneho“ hrnčiarskeho riadu a tiež vzácne barokové kachlice zo začiatku 17. storočia, ktoré sú dokladom vysokej technickej a výtvarnej úrovne vtedajšej výroby. Hrnčiarsky cech bol v Modre založený roku 1636. Cechové artikuly sú zaujímavé tým, že boli napísané vo dvoch jazykoch – roku 1636 v nemčine a roku 1642 v slovenčine. Obsahujú práva a povinnosti členov cechu (majstrov, tovarišov a učňov), ako aj dobový sortiment hrnčiarskej a kachliarskej produkcie. V zachovaných písomných dokumentoch cechu sú zaznamenané stovky mien jeho aktívnych členov.

Modra (Modor) a Kis-Kárpátok termékeny lejtőin fekszik, Pozsonytól mintegy 30 km-re keletre. Matej Bel (magyarul Bél Mátyás), korának nemzetközi híré, kiemelkedő tudósa, a következőképpen jellemezte a várost: „Szőlőhegyek alatt virágzik és szőlőhegyekből meríti gazdagságát“. Modra azonban nem csak borászatáról híres – történetében a kézművesség is meghatározó szerepet játszott. 1607-ben szabad királyi várossá nyilvánították, ezt követően a kézműipar rohamos fejlődésnek indult. Az 1828-as magyarországi jegyzék adatai szerint 401 különböző műhely és 37 kézművesipar működött akkoriban. Az agyagművesség különösen nagy számban képviseltette magát – összesen 55 műhelyben dolgoztak fazekasok. Az ott készült kerámiatárgyakat többek között a regionális borkultúra keretében használták.

Modra környéke kiterjedt és kitűnő minőségű agyaglelőhelynek számított, ami kedvező körülményeket teremtett a fazekas mesterség űzéséhez. A helybeli fazekasság messze visszanyúló hagyományairól tanúskodnak a Modra közelében talált kőkorszaki cserépmaradványok is. Heřman Landsfeld, a Morvaországból származó neves keramikus lelkesen támogatta a kerámiaművészetet és számos ásatást is szervezett a városban. Legjelentősebb feltárt leletei között nagy mennyiségű fekete cserépmaradvány szerepelt, továbbá egyedi padlócsempék, amelyek a 17. század elejéről származnak és az akkori munka magas kézműves és művészi szintjét bizonyítják.

A modrai fazekascéhet 1636-ban hozták létre. Szabályzatait két nyelven fogalmazták meg: 1636-ban németül és 1642-ben szlovákul. Ezek magába foglalták a céhtagok (mesterek, legények, inasok) jogait és kötelességeit, valamint a korabeli fazekasáruk és csempék választékát. A fennmaradt céhiratokban több száz tevékeny tag neve tűnik fel.

Private Keramikwerkstätte, Modra | Súkromná keramická dielňa, Modra | Magán kerámiaműhely, Modra/Modor

Habanische bzw. Wiedertäuferwurzeln hatten auch Jozef Kitta und sein Sohn Gregor. Die Arbeiten dieser Weißhafner prägten und erweiterten mit ihren dekorativen Arbeiten das Sortiment der Keramik in Modra.

In der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts begann die individuelle Keramikproduktion infolge der Zunahme der billigen Manufakturwaren nach und nach zurückzugehen. Dies schlug sich in der Vereinfachung der Formen, Farben und des Dekors nieder. Trotz dieser allgemein verbreiteten Tendenz bemühte sich Ende des 19. Jahrhunderts Štefan Odler, ein Weißhafner aus einem bedeutenden Habanergeschlecht, um eine Wiederbelebung des Interesses an der Keramik von Modra. Er entwarf neue Ware wie Schüsseln und Teller, die er unter Verwendung von Engobe mit speziellen Dekoren, die er aus der Töpferherstellung übernahm, verzierte.

Das 19. Jahrhundert brachte auch markante Änderungen hinsichtlich der Organisation der keramischen Produktion: Nach Aufhebung der Töpferzunft (1872) wurde der Modraer Töpferverein gegründet. Er konnte jedoch nicht gegen den allgemeinen Verfall des Handwerks, verursacht durch die Konkurrenz der Fabriken, aufkommen, und so stellte der Verein 1880 seine Tätigkeit ein. Damals bemühte sich besonders die Stadtregierung um die Rettung des traditionellen Handwerks. Sie erhielt die Zustimmung der damaligen Regierung zur Gründung einer industriellen Keramik-Lehranstalt („Agyagipar tanműhely“)¹. Für deren Aufbau (1883) stellte sie finanzielle Mittel sowie die südlichen und westlichen Räume der ehemaligen Stadtbefestigung zur Verfügung. Die Inschrift über dem Haupteingang in die Lehranstalt „Schützen wir das Erbe unserer Vorfahren“ verdeutlicht die Zielsetzung der Lehranstalt.

Die Gründung der Keramikschule in Modra wurde nicht dem Zufall überlassen. Die Beziehung zum kulturellen Erbe ebenso wie das nationale Bewusstsein waren in der Stadt tief verankert. Eine nicht wegzudenkende Rolle spielte hierbei auch das örtliche Schulwesen, vor allem das traditionsreiche evangelische Gymnasium, die Akademie zur Ausbildung von Lehrkräften sowie die Weinbauschule. In diesen Schulen wuchsen viele slowakische Gelehrte und Patrioten heran. Damit in Zusammenhang ist auch zu erwähnen, dass Eudovít Štúr, Kodifikator der slowakischen Schriftsprache und führende Persönlichkeit der national-emanzipatorischen Bewegung der Slowaken, in Modra die letzten Jahre seines Lebens verbrachte und hier auch beerdigt wurde. Dieses kulturelle und historische Erbe der Stadt Modra wurde durch die Gründung der Keramikschule mit angeschlossener Lehrwerkstatt noch erweitert. Der erste Direktor der Lehr-

Ehemalige Keramikschule in Modra
Bývalá keramická škola v Modre
A hajdani agyagműves iskola Modrában (Modor)

Umgebung von Modra | Okolie Modry | Modra (Modor) környéke

Modranské džbankárstvo, zamerané na rozdiel od úžitkového hrnčiarstva na výrobu dekoratívnej keramiky – fajansy, je novšieho dáta. Prvým známym džbankárom bol Pavol Gregor, ktorý sa do Modry priženil roku 1770. Koncom 18. a začiatkom 19. storočia ho nasledovali mnohí ďalší džbankári, napríklad Ján Kubínsky, Ján Lehocký, Jozef Tvrdoň, Jozef Tomašovič, Ján Kalafús, Štefan Pinkas. Pochádzali z viacerých západoslovenských lokalít s rozvinutou fajansovou výrobou. Z Dechtíc sa do Modry prisťahoval aj džbankár habánskeho pôvodu Michal Odler. Habánske, resp. novokrstenské korene mali tiež Jozef Kitta a jeho syn Gregor. Príchodom džbankárov sa rozšíril sortiment modranskej keramiky o dekoratívne práce s vyspelým autorským rukopisom.

V druhej polovici 19. storočia – v dôsledku rozvoja lacnej továrenskej výroby začala keramická výroba v Modre postupne upadať. Prejavovalo sa to zjednodušaním morfológie, farebnosti i dekoru. Napriek tomuto všeobecne rozšírenému trendu sa koncom 19. storočia pokúsil oživiť záujem o modranskú keramiku Štefan Odler, džbankár zo známeho habánskeho rodu. Na trh prišiel s novým tovarom – misami a taniermi, ktoré zdobil stekajúcim (zatečeným – trasakovaným) dekorom vytvoreným pomocou prírodných hliniek – engob, prevzatých z hrnčiarkej výroby.

Nová doba so sebou priniesla aj výrazné zmeny do organizácie keramickej výroby. Po zániku hrnčiarkeho cechu (1872) bol v Modre založený Modranský hrnčiarsky spolok. Nedokázal však čeliť všeobecnému úpadku remesiel, spôsobených konkurenciou továrenských výrobkov, a tak roku 1880 ukončil svoju činnosť. Vtedy sa o záchranu tradičného remesla zaslúžilo vedenie mesta. Svojou aktivitou získalo súhlas vtedajšej vlády na založenie Keramicko-priemyselného učilišťa (Agyagipar tanmühely). Na jeho vznik (1883) poskytlo finančné prostriedky i vlastné priestory, konkrétne južné a západné priečelie pôvodného mestského opevnenia. Nápis nad hlavným vchodom do budovy „Chránme dedičstvo našich otcov“ dobre vystihoval hlavný cieľ učilišťa.

Založenie keramickej školy v Modre nebolo náhodné. Vzťah ku kultúrnemu dedičstvu bol v meste hlboko zakorenený. Rovnako národné povedomie. Nezastupiteľnú úlohu určite zohralo aj miestne školstvo, najmä na

A ma ismert díszített fajansz a fahéredényes munkából alakult ki, története rövidebb a használati kerámiánál (fazekasáru). Az első ismert fahéredényes mester Pavol Gregor volt, aki 1770-ben nősült Modrába. A 18. század végén és a 19. század elején számos

nyugat-szlovákiai fajanszkészítő faluból származó „Krügelmacher“ (magyarul bokálykészítő, szlovákul džbánkár, latinul amphorarius) telepedett le a városban, például Ján Kubínsky, Ján Lehotský, Jozef Tvrdoň, Jozef Tomašovič, Ján Kalafús és Štefan Pinkas.

Egy habán származú bokálykészítő is Modrára költözött: Michal Odler, aki a Pozsony megyei Dechticéből (Dejte) származott. Jozef Kitta és fia, Gregor elődei is habának, illetve újrakeresztelők voltak. Ezek a fahéredényes mesterek egyedi és díszes alkotásaikkal jelentősen bővítették a modrai kerámiák választékát.

A 19. század második felében az olcsó gyári termékek gyarapodása végett a fazekasműhelyekben hanyatlásnak indult a kerámiakészítés, amely a formák, a színek és a díszítőelemek leegyszerűsítésében mutatkozott meg. Štefan Odler, a neves habán családból származó fahéredényes mester a 19. század végén szembeszállt ezzel a folyamattal: úgy próbálta meg újra felkelteni a modrai kerámiák iránti érdeklődést, hogy újfajta tárgyakat (tálak, tányérok) készített, amelyeket engobbal vont be és olyan különleges díszítményekkel látott el, amelyeket a fazekasoktól vett át.

A 19. század a kerámiakészítés szervezése terén is jelentős változásokat hozott: a fazekascéh megszüntetése után 1872-ben megalakult a Modrai Fazekasok Egyesülete. A kézműipar általános hanyatlása ellen azonban az egyesület is tehetetlen volt, így 1880-ban beszüntette tevékenységét. A város elöljárósága akkoriban nagy erőfeszítéseket tett a hagyományos kézműipar megmentése érdekében: a kormány beleegyezésével „Agyagipar tanmühely¹.” néven ipari fazekasiskolát hoztak létre Modrában. A város anyagi támogatással járult hozzá a tanintézet megvalósításához (1883), továbbá rendelkezésére bocsátotta a régi városfal déli és nyugati részében található helyiségeket. Az intézmény célkitűzését a bejárat felett olvasható felirat („Óvjuk őseink örökségét“) is igazolja.

Majolika Produktionsgenossenschaft, Modra
 Slovenská ľudová majolika, Ludovoumelecké výrobné družstvo, Modra
 A majolika-készítő termelőszövetkezet, Modra/Modor

anstalt war Jozef Mička. Als geschickter und ambitionierter Keramiker führte er neue Elemente wie die rote Farbe und einen ausdrucksvollen Dekor mit einer Rose als Hauptornament in die Fayenceproduktion ein. Ebenso regte er die Herstellung von Geschirr mit geflammtem Dekor auf weißer Glasur an. Dabei ließ er sich häufig von historischen Habanermustern inspirieren. Nach seinem Weggang machte die Lehranstalt eine schwere Zeit durch; 1912 drohte ihr sogar die Auflösung. Der evangelische Priester und slowakische Patriot Dr. Samuel Zoch sowie der bedeutende slowakische Architekt Dušan Jurkovič bemühten sich um die Rettung der Werkstatt, indem sie die Gründung einer Aktiengesellschaft mit der Bezeichnung „Genossenschaft für die Fertigung von keramischem Geschirr“ initiierten. Neben dem volkstümlichen Stil fanden sich in der Produktion auch Elemente des Jugendstils. Darüber hinaus war man auch bemüht, originelle künstlerische Designs zu entwickeln.

Versuche um die Moderne blieben jedoch nur kurze Episoden in der Geschichte der Genossenschaft. Es überwogen die Ambitionen, den bewährten traditionellen Stil weiter zu führen.

Nach dem Ersten Weltkrieg entstand in Modra eine neue Musterpalette der keramischen Erzeugnisse, die aus den bisherigen Erfahrungen und der Praxis hervorging und diese gleichzeitig bereicherte. Den größten Verdienst an ihrer Entwicklung hatte der Weißhafner Heřman Landsfeld, der auch die aus der Slowakei und aus Mähren stammende Fayencetechnik kannte und beherrschte. Seine Vorgaben für keramische Erzeugnisse beeinflussten auf grundlegende Weise die Keramik-Herstellung der Werkstatt, und zwar nicht nur im Zeitraum ihrer Entstehung, sondern auch noch später.

1926 wurde die Produktionsstätte in „Slowakische Keramik in Modra“ umbenannt. Das Adjektiv „slowakisch“ zeigt deutlich das Vorhaben, von der lokalen Orientierung abzuweichen und sich um einen breiteren geographischen Wirkungsbereich zu bemühen. Die Änderung des Namens bewirkte in kurzer Zeit auch Veränderungen in der grundlegenden Ausrichtung des Unternehmens. Sie bedeutete eine größere Hinwendung zur traditionellen Fayenceherstellung der Westslowakei und ließ sich von den ursprünglichen habanischen sowie von den ursprünglichen slowakischen Mustern inspirieren. Besonders hervorzuheben ist der Umstand, dass sie an die übernommenen Motive nicht nur anknüpfte, sondern sie auf schöpferische Weise auch weiterentwickelte. Dank der Industrialisierung und eines tatkräftigen Managements verkaufte sich diese Art von Keramik auch erfolgreich.

tradíciu bohaté evanjelické gymnázium a učiteľská akadémia. Počas svojho pôsobenia vychovali mnohých slovenských vzdelancov a vlastencov. V tejto súvislosti nie je bez zaujímavosti, že v Modre prežil posledné roky svojho života a je tu aj pochovaný Ludovít Štúr – kodifikátor spisovnej slovenčiny a výrazná osobnosť národno-emancipačného hnutia Slovákov v 19. storočí. Toto bohaté kultúrno-historické zázemie Modry výrazným spôsobom determinovalo aj vznik keramickej školy a učebnej dielne.

Prvým riaditeľom učilišťa sa stal Jozef Mička. Ako zručný a ambiciózný keramikár zaviedol do džbankárskej výzdoby nové prvky – červenú farbu a výrazný dekor, pozostávajúci hlavne z ruží. Podnietil tiež výrobu keramiky so zeleným stekánym/stekajúcim/zatečeným dekorom na bielej glazúre. Po inšpiráciu sa rád vracal k starým habánskym, resp. novokrstenským vzorom. Po jeho odchode prežilo učilište ťažké obdobie. V roku 1912 mu dokonca hrozil úplný zánik. Vtedy sa o záchranu dielne zaslúžil evanjelický kňaz a slovenský vlastenec Dr. Samuel Zoch a významný slovenský architekt Dušan Jurkovič. Spolu iniciovali založenie účastinárskej spoločnosti pod názvom Družstvo na dorábanie keramickeho riadu. Popri ľudovom štýle zasiahli do jeho produkcie aj slohové, najmä secesné prvky. Objavili sa tiež modernizačné trendy, predovšetkým snaha o originálny umelecký dizajn. Pokusy o modernu však zostali iba pozoruhodnými epizódami v histórii družstva. Prevládli ambície zachovať a rozvíjať overené tradičné hodnoty. Po prvej svetovej vojne vznikol v Modre nový vzorník keramickeých výrobkov, ktorý vychádzal z dovtedajších skúseností a praxe, ale zároveň ich obohatil. Zásluhu na jeho vypracovaní mal predovšetkým džbankár Heřman Landsfeld. Popri remesle bol aj výborným znalcom fajansy pochádzajúcej zo Slovenska a Moravy. Jeho vzorník keramickeých výrobkov zásadným spôsobom ovplyvnil keramickeú produkciu dielne, a to nielen v období jeho vzniku, ale aj v neskoršom období.

V roku 1926 bola dielňa premenovaná na Slovenskú keramikku. Adjektívum „slovenská“ jasne naznačovalo ambíciu opustiť lokálne zameranie a pokúsiť sa o širší záber. Zmena názvu so sebou v krátkom čase priniesla aj zmenu základnej orientácie. Znamenala väčší príklon

Modrában mýly gyökerei voltak a kulturális örökség és a nemzeti tudat ápolásának, így az iskola alapítása során semmit sem hagytak a véletlenre. Kiemelkedő szerepet játszott a helyi iskolaügy is, így elsősorban a nagy hagyományokkal rendelkező evangélikus gimnázium, a tanárképző akadémia és a borászati iskola, ahol számos szlovák hazafi nevelkedett. Ebben az összefüggésben megemlítendő, hogy Ludovít Štúr, a szlovák nyelvújítás szorgalmazója és a szlovák nemzetébredés vezető személyisége élete utolsó éveit Modrában töltötte, sírja is ott található. A fazekasiskola és a tanműhely megalapításával a város kulturális és történelmi öröksége jelentősen bővült. Az intézmény első igazgatója Jozef Mička volt. Az ügyes és céltudatos keramikus olyan új díszítőelemeket vezetett be a fajanszkészítésbe, mint a piros szín és a jellegzetes rózsás ornamentika, továbbá szorgalmazta a jellegzetes fehér alapon zöld mintával ellátott edények készítését is.

A művész munkája során a történelmi habán minták is inspirálták. Távozása után nehéz idők vártak az intézetre, sőt 1912-ben a bezárás veszélye is fenyegette. Dr. Samuel Zoch, evangélikus pap és szlovák hazafi és Dušan Jurkovič, a neves szlovák építész, közös erővel próbálták megmenteni a műhelyt, azáltal, hogy részvénytársaságot alapítottak, amely a „Kerámiából Készült Edények Szövetkezet“ nevet viselte. Ennek eredményeként a népies stílus mellett szecessziós díszítőelemek is megjelentek a tárgyakon. A fazekasok továbbá igyekeztek sajtósági művészi elemeket is alkalmazni.

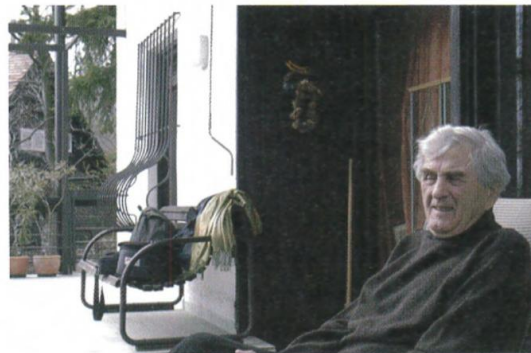
A modern művészet azonban csak rövid fejezet volt a szövetkezet történetében, túlsúlyban volt a már bevált hagyományos stílus iránti óhaj.

Az első világháború után olyan új mintákkal díszítették a kerámiából készült tárgyakat, amelyek az addigi jártaságból és tapasztalatokból alakultak ki, egyben bővítve is azokat. Ezen a téren Heřman Landsfeld szerezte a legnagyobb érdemeket: a fehéredényes mester ismerte és alkalmazta a Szlovákiából és Morvaországból származó fajanszkészítés módját. Irányelvei alapvetően befolyásolták a kerámiatárgyak készítését a tanműhelyben – még jóval előállításuk után is.

1926-ban az intézményt átnevezték, új neve a „Szlovák Kerámia Modrában“ lett, ami egyértelműen a szélesebb

Im Haus von Ignác Bizmayer, Modra
 V dome Ignáca Bizmayera, Modra
 Ignác Bizmayer házában, Modra/Modor

Das Unternehmen „Slowakische Keramik in Modra“ wurde nach und nach gewissermaßen zum Erbe der ganzen westslowakischen Produktion – und letzten Endes auch zum Synonym der slowakischen volkstümlichen Fayence im Allgemeinen. Die neue Produktion war nicht nur in der Slowakei, sondern auch im Ausland sehr begehrt und populär. Dazu trugen sicher auch einige Preise auf internationalen Ausstellungen der Gebrauchskunst (z.B. 1924 Grand Prix in Paris, 1925 Goldmedaille in Philadelphia) bei.

Wichtiger Bestandteil der Produktionsstätte war auch weiterhin die spezialisierte Keramikschule. Im Laufe der Jahre brachte sie viele geschickte Meister dieser charakteristischen Art der Volkskunst hervor. Das Sortiment der Erzeugnisse der Werkstatt aus Modra war sehr reich – von der Gebrauchskeramik über die dekorative gemalte Keramik bis zum figuralen Schaffen. In den 30er Jahren des 20. Jahrhunderts tauchte auch Keramik auf, die nach den Entwürfen von professionellen Künstlern – Bildhauern und Malern – in Zusammenarbeit mit der Leitung der Keramikwerkstatt angefertigt worden war. Einen Teil dieser Produktion bilden interessante keramische Figuren und Figurengruppen.

Das figurale keramische Schaffen ist ein spezifisches slowakisches Phänomen, das einen einzigartigen Beitrag zum europäischen Kulturerbe darstellt. In thematischer Hinsicht orientiert es sich am ländlichen Alltag und zeigt Szenen aus Landwirtschaft, Weinbau und Festkultur. Einfluss nahmen auch die Produktion figuraler Keramik in Manufakturen und Porzellanfiguren mit Wallfahrtsmotiven, den größten hatte jedoch die Keramikwerkstatt von Ferdiš Kostka aus Stupava, den man 1946 als ersten nicht professionellen Künstler mit dem staatlichen Titel „Nationalkünstler“ würdigte. Dieser Titel wurde ihm besonders in Hinblick auf sein figurales Schaffen, das durch die unmittelbare Umwelt inspiriert wurde, verliehen.

Die figurale Plastik fand auch in Modra ihren Platz. Der aus Košolná stammende Ignác Bizmayer trug mit seinen Arbeiten, die er im Rahmen seiner freien künstlerischen Tätigkeit schuf, am meisten zur Berühmtheit dieser Sparte keramischen Schaffens bei. Sein Werk hat einerseits hohes künstlerisches Niveau, andererseits großen dokumentarischen Wert, da er überwiegend Erscheinungen der traditionellen Lebensweise aus der gesamten Slowakei darstellt. Neben der kleinen figuralen Plastik, dem Schaffen von Gebrauchskeramik und größeren thematischen Zyklen beteiligt sich der Künstler auch an der Gestaltung von öffentlichen Gebäuden. 1982 wurde ihm für seinen Beitrag zur slowakischen gestaltenden Kultur ebenfalls der Titel „Nationalkünstler“ verliehen. Seit

Ignác Bizmayer Galérie, Modra | Galéria Ignáca Bizmayera, Modra | Ignác Bizmayer Galérie, Modra/Modor

k tradičnej džbankárskej výrobe zo západného Slovenska. Nadviazala na všetko dobré a kvalitné z tejto produkcie. Inšpirovala sa pôvodnými habánskymi, ako aj originálnymi slovenskými vzormi. No čo je veľmi dôležité, na prevzaté motívy nielen nadviazala, ale ich aj ďalej tvorivým spôsobom rozvíjala a vďaka premyslenému a účinnému manažmentu úspešne predávala. A tím robila modranskej keramike najlepšiu reklamu.

Slovenská keramika v Modre sa postupne stala akoby dedičom celej západoslovenskej produkcie, jej nositeľom, šíriteľom a propagátorom. A napokon i synonymom slovenskej ľudovej fajansy vo všeobecnosti. Nová produkcia začala byť veľmi žiadaná a populárna nielen na území Slovenska, ale i v zahraničí. Iste aj vďaka tomu, že získala niekoľko ocenení na medzinárodných výstavách užitého umenia (Grand Prix roku 1924 v Paríži, zlatú medailu roku 1925 v Philadelphii).

Organickou súčasťou Slovenskej keramiky bola aj naďalej špecializovaná keramická škola. Za dlhé roky svojho pôsobenia vychovala mnohých zručných majstrov tohto svojrázneho druhu ľudového umenia. Sortiment výrobkov modranskej dielne bol veľmi bohatý – od úžitkovej keramiky cez dekoratívne maľovanú keramiku až po figurálnu tvorbu. Počas 30. rokov 20. storočia sa objavila aj keramika realizovaná podľa návrhov profesionálnych výtvarníkov – sochárov a maliarov, kontaktovaných vedením keramickej dielne. Vytvorená bola v ľudovom duchu, ale v modernejšom umeleckom vyhotovení. Istú časť tejto produkcie tvorili zaujímavé keramické sošky a súsošia. Figurálna keramická tvorba je špecifický slovenský fenomén. Jav, ktorý znamená osobitý, originálny prínos tradičnej slovenskej kultúry do európskeho kultúrneho dedičstva. Po tematickej stránke sa orientovala na výjavy z každodenného života obyčajných ľudí v tradičnom prostredí. Na jej vznik pôsobila predovšetkým ľudová figurálna tvorba slovenských hrnčiarov s náboženskou i svetskou tematikou. Ovplyvnila ju aj manufaktúrna figurálna tvorba z hliny a tiež porcelánové sošky púťového charakteru i s príznačnými slohovými prvkami. Zásadný vplyv na jej vyprofilovanie však malo keramické dielo Ferdiša Kostka zo Stupavy, ktorý bol ako prvý neprofesionálny autor ocenený štátnym titulom národný umelec (1946).

földrajzi, tehát országos hatáskörre való törekvést jelezte. A névváltoztatás által rövid időn belül a vállalat alapvető irányvonala is megváltozott: az eredeti habán és szlovák minták alkalmazásával a hagyományos nyugat-szlovákiai fajansz felé irányult. Külön kiemelendő, hogy az átvett mintákat nagy alkotóerővel tovább is fejlesztették. Az iparosodásnak és az intézet tetterős vezetőinek köszönhetően sikeresen értékesítették is az alkotásokat. A „Szlovák Kerámia Modrában” lépésről lépésre csaknem az egész nyugat-szlovákiai kerámiakészítés örökségévé és a szlovák népies fajansz általános jelképévé vált. Az új tárgyak nem csak Szlovákiában, hanem külföldön is nagy népszerűségnek örvendtek és igen keresettnek bizonyultak. Ehhez nagymértékben hozzájárult a tárgyak sikeres bemutatkozása több nemzetközi kézműipari kiállításon is (például a párizsi Grand Prix 1924-ben, és az 1925-ben elnyert philadelphiai aranyérem). A szakosított keramikusképző iskola továbbra is fontos szerepet játszott a kerámiakészítés terén. Az évek során sok ügyes mester sajátította el az intézményben az ott oktattott jellegzetes népművészeti stílust. A modrai műhelyben készített tárgyak igen nagy választékkal rendelkeztek: használati kerámiák, gazdagon festett díszkerámiák, valamint figurális alkotások. A 20. század 30-as éveiben olyan tárgyak is megjelentek, amelyek hivatásos művészek - szobrászok és festők - tervei alapján készültek; egy részük figyelemre méltó kerámia figurákból és figuracsoportokból áll.

A figurális tárgyak alkotása egy sajátos szlovákiai jelenség, amely egyedi módon járul hozzá Európa kulturális örökségéhez. Tematikailag a vidéki élet hétköznapijait szemléltetik, a mezőgazdaság, a bortermelés, valamint ünnepek jeleneteinek megörökítésével. Bár a manufaktúrákban készült figurális kerámiák és a zarándoklások motívumait tükröző porcelánfigurák is nagy hatással voltak az alkotásokra, a legnagyobb befolyással mégis a stupavai (Stomfa) Ferdiš Kostka kerámiaműhelye bírt. Kostka volt az első nem hivatásos művész, aki elsősorban közvetlen környezetét megörökítő figurális alkotásaiért 1946-ban elnyerte az állami „Nemzet Művésze” kitüntetést.

Modrában a figurális plasztika is otthonra talált. Ignác Bizmayer, a Košolnából származó szabadúszó művész

Im Haus von Ignác Bizmayer, Modra
 V dome Ignáca Bizmayera, Modra
 Ignác Bizmayer házában, Modra/Modor

1994 ist in der Renaissance-Bastei in Modra die Ignác-Biz-mayer-Galerie, die vom Ľudovít-Štúr-Museum verwaltet wird, zugänglich.

Das Ľudovít-Štúr-Museum konzentriert sich im Rahmen der Geschichte der Stadt Modra auf die Dokumentation der örtlichen Keramik. Es sammelt diese systematisch, bearbeitet sie fachgerecht und macht sie der breiten Öffentlichkeit zugänglich. In den Depots des Museums wird eine Menge wertvoller keramischer Erzeugnisse aus Modra aufbewahrt. Reiche Sammlungen mit Keramik aus Modra befinden sich auch im Westslowakischen Museum in Trnava, im Slowakischen Nationalmuseum in Martin sowie in vielen weiteren slowakischen Museen.

Die Keramik-Werkstatt von Modra gibt es bis heute – seit 1952 unter dem Namen „Slowakische volkstümliche Majolika-Produktionsgenossenschaft in Modra“. Auch ihr jetziges Sortiment schöpft aus historischen Mustern, aus der Arbeit zahlreicher älterer und jüngerer Vorfahren, die der Majolika ihre originale und spezielle Charakteristik verliehen. In den letzten Jahrzehnten konzentriert sich die Majolika-Produktionsgenossenschaft vor allem auf den Export ins Ausland, wo Erzeugnisse mit traditionellem Charakter verlangt werden. So sorgt sie für einen guten Namen der slowakischen Nationalkultur im Ausland. Die kleine Weinstadt Modra, die für die Erhaltung der Krügelmachertradition in der Slowakei hervorragende Bedingungen hat, verdient mit Recht das Attribut „Mekka der slowakischen Keramik“.

- 1 Die heutige Westslowakei war bis 1918 Teil von Oberungarn, weshalb die Lehranstalt einen ungarischen Namen trug.
- 2 Zu den Habanern s. S. 116

Private Keramikwerkstätte, Modra
 Súkromná keramická dielňa, Modra
 Magán kerámiaműhely, Modra/Modor

Udelený mu bol práve s ohľadom na jeho originálnu figurálnu tvorbu, inšpirovanú lokálnym prostredím. Figurálna plastika si našla svoje miesto aj v Modre. Spomedzi mnohých keramikárov ju najviac preslávil Ignác Bizmayer, rodák z Košolnej, ktorý sa keramickej tvorbe venuje už celé desaťročia ako slobodný umelec. Jeho dielo, stvárnené na vysokej umeleckej úrovni, sa vyznačuje aj dôležitou dokumentárnou hodnotou. Prevládajú v ňom výjavy z tradičného spôsobu života z územia celého Slovenska. Popri drobnej figurálnej plastike, úžitkovej tvorbe i väčších tematických cykloch sa umelec podieľal aj na výtvarnom dotváraní interiérov spoločenského charakteru. V roku 1982 získal za svoj prínos do slovenskej výtvarnej kultúry titul národný umelec. Od roku 1994 je v historickom objekte miestnej renesančnej bašty sprístupnená Galéria Ignáca Bizmayera, ktorú spravuje Múzeum Ľudovíta Štúra. Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre sa v rámci dejín mesta Modry zameriava aj na dokumentáciu modranskej keramiky. Systematicky ju zbiera, odborne spracováva a sprístupňuje širokej verejnosti. V depozitároch múzea opatruje množstvo vzácných keramických výrobkov z Modry. Bohaté zbierky modranskej keramiky sa nachádzajú aj v Záposlovenskom múzeu v Trnave, v Slovenskom národnom múzeu v Martine a v mnohých ďalších slovenských múzeách. Modranská keramická dielňa existuje dodnes – od roku 1952 pod názvom Slovenská Ľudová majolika v Modre, výrobné družstvo. Aj jej dnešný sortiment čerpá z historických vzorov, z práce celej plejády jej dávnych i nedávnych predchodcov, ktorí modranskej majolike vtláčili svoju originálnu, osobitú pečať. Posledné desaťročia sa Slovenská Ľudová majolika zameriava predovšetkým na export, ktorý si žiada výrobky v originálnom ľudovom duchu. Šíri tak dobré meno slovenskej národnej kultúre v zahraničí. Vinohradnícke mestečko Modra, ktoré vytvorilo pre zachovanie džbankárskej tradície na Slovensku naozaj výborné podmienky, si právom vyslúžilo epiteton „Mekka slovenskej keramiky“.

tette legnagyobb mértékben ismertté az agyagművesség ezen ágát.

Alkotásai egyrészt magas művészi szinttel rendelkeznek, másrészt főként a hagyományos szlovákiai életmódot dokumentálják. A művész nem csak kis méretű figurális plasztikákat, használati kerámiatárgyakat és nagyobb összefüggő sorozatokat készített, hanem nyilvános épületek kialakításához is hozzájárult. 1982-ben a szlovák képzőművészeti kultúráért tett erőfeszítése miatt Ignác Bizmayert is kitüntették a „Nemzet Művésze“ elismeréssel.

1994 óta Ignác Bizmayer Galéria látogatható a modrai reneszánsz bástyában, a Ľudovít Štúr Múzeum kezelésében.

A Ľudovít Štúr Múzeum Modra történelme keretében a helyi kerámia dokumentációjára összpontosítja tevékenységét. A múzeum munkatársai rendszerességgel gyűjtik és nagy szakértelemmel gondozzák a tárgyakat, továbbá kiállításokat is szerveznek. Az intézmény téraiban nagy mennyiségű, értékes modrai kerámiákat őriznek. A trnavai Nyugat-Szlovákiai Múzeum, a martini Nemzeti Múzeum, valamint sok más szlovákiai múzeum is rendelkezik Modrából származó gazdag kerámia-gyűjteménnyel.

A modrai műhely a mai napig létezik, 1952 óta a „Szlovák Népies Majolikakészítő Szövetkezet Modra“ néven. A mai szortiment is a hajdani mesterek eredeti és jellegzetes munkáinak formakincsén és mintáin alapszik. Az elmúlt évtizedekben a majolikakészítő szövetkezet mindenekelőtt a külföldi exportra termel, ahol nagyobb a kereslet a hagyományos jellegű tárgyak iránt, így módon a szlovák nemzeti kultúra külföldi hírének is szolgálatot téve.

Modra, a kis borváros, kedvező feltételeket kínál a szlovákiai bokálykészítés hagyományainak fenntartásához, joggal megérdemli a „Szlovákiai kerámia Mekkája“ elnevezést.

1 A tanintézet magyar nevet visel, mivel a mai Nyugat-Szlovákia 1918-ig a Felvidék része volt.

Péter Illés **Magyarszombatfa**

Auf dem Weg in den Órség
Na ceste do Órségu
Úton az Órség felé

Das Velemér-Tal liegt in der Region Wart (ung. Órség), im westungarischen Grenzgebiet zu Slowenien an den Ausläufern der Alpen. In diesem Tal liegen acht kleine Dörfer, deren Einwohner seit Menschengedenken Keramik herstellen. Die Töpfer und ihre traditionelle Kultur prägen bis heute das alltägliche Leben in diesen Ortschaften. Magyarszombatfa liegt im Zentrum dieser Region und repräsentiert auf herausragende Weise die Traditionen des Töpferhandwerks. In Magyarszombatfa und seiner unmittelbaren Nachbarschaft Gödörháza sind an die 20 Töpferbetriebe aktiv. Besucher aus aller Welt erkennen die so genannten Töpferdörfer auf den ersten Blick an den ausgestellten Keramiken vor den Höfen und an den Aushängeschildern des Töpferhandwerks. Das Straßenbild prägen weiters rustikale Gestelle aus entrindeten Astgabelungen, die man früher zum Trocknen der Irdenware verwendet hatte.

Seit dem Jahrtausendwechsel findet in Magyarszombatfa als Zeichen der Traditionspflege und Erneuerung an jedem zweiten Sonntag im Juli der so genannte Töpferstag statt. Die Veranstaltung dient gleichzeitig auch dem grenzüberschreitenden Zusammentreffen von Töpfern aus dem gesamten Karpatenbecken – Jahr für Jahr kommen mehr Besucher aus anderen Töpferzentren. Den Mittelpunkt des Töpferfestes bildet der mit vor Ort angefertigter Irdenware beladene Wagen, mit dem die ortsansässigen Töpfer früher von Markt zu Markt fuhren, um ihre Ware zu vertreiben. Dieser Wagen versucht nun eine Brücke zu schlagen zwischen der heutigen Bevölkerung und der traditionsreichen Vergangenheit der Töpferdörfer. Dabei stellt er weit mehr dar als nur eine einfache Sehenswürdigkeit: Jahr für Jahr lädt er auch das Erbe der Gemeinschaft zu einer symbolischen Reise in die Gegenwart ein.

Die Töpfer des Velemér-Tals betrieben ihr Handwerk seinerzeit als saisonale Hausindustrie, das heißt wenn dies ihre landwirtschaftliche Tätigkeit zuließ. Meistens fertigten sie die Irdenware im Winter an und transportierten sie alleine oder gemeinsam mit örtlichen Bauern auf einen Wagen geladen und durch Heu geschützt nach Somogy, Zselicség, Tolna, Baranya und an das südwestliche Ufer des Plattensees. Dort wurden die Töpfe ein- oder zweimal gefüllt gegen Getreide (Weizen, Roggen) oder Mais getauscht. Zu den üblichen Objekten für den Tauschhandel zählten traditionell Töpfe mit weiten und engen Böden, große, bereifte Töpfe mit über 15 Liter Fassungsvermögen, Wasser- und Weinkrüge, Schüsseln, Teller, Backpfannen, Henkeltöpfchen und Becher. Ein Großteil der Töpfer betrieb mit seiner Ware ausschließlich Tauschhandel, oder sie fuhren auf Märkte in

Údolie Velemér sa nachádza v regióne Wart (maďÓrség), v západomaďarskom pohraničí susediacom so Slovinskom, v krajine na úpätí Álp. V údolí sa nachádza osem malých dedín, ktorých obyvatelia oddávna vyrábali keramikú. Miestni hrnčiarri a ich tradičná kultúra vytvárali charakteristické špecifika každodenného života v týchto osadách. Obec Magyarszombatfa leží v centre uvedeného regiónu a tradície hrnčiarskeho remesla reprezentuje skutočne výrazným spôsobom. V Magyarszombatfe a susedných dedinách pracuje aktívne okolo dvadsať hrnčiarskych závodov. Návštevníci z celého sveta spoznajú tieto hrnčiarske dediny na prvý pohľad, a to podľa keramických predmetov vystavených pred dvorom a podľa vývesných tabúl hrnčiarskeho remesla. Obraz ulíc dotvárajú rustikálne stojany z konárov, zbavených kôry, ktoré sa kedysi používali na sušenie hrnčiarskeho riadu. Od začiatku nového tisícročia sa v Magyarszombatfe každoročne koná cez druhú júlovú nedeľu Deň hrnčiarov. Jeho cieľom je udržiavať a obnovovať domáce tradície. Toto podujatie zároveň slúži na stretnutie hrnčiarov zo susedných krajín v rámci celej karpatskej kotliny. Každý rok sem prichádza čoraz viac návštevníkov z ďalších hrnčiarskych stredísk. Stredobodom Dňa hrnčiarov je voz s miestnym hrnčiarskym tovarom, s ktorým putovali kedysi domáci hrnčiarri z jedného trhu na druhý, kým ho nepredali. V súčasnosti sa tento voz pokúša vytvoriť imaginárne prepojenie medzi dnešnými obyvateľmi a minulosťou hrnčiarskych dedín, bohatých na tradíciu. Uvedený voz je viac ako iba jednoduchou atrakciou: každý rok pozýva dedičstvo predkov na symbolickú cestu do prítomnosti. Hrnčiarri v údolí Velemér vykonávali svoje remeslo iba ako sezónnu prácu, čiže len vtedy, keď im to dovolila práca v poľnohospodárstve. Hrnčiarsky riad vyrábali väčšinou v zime. Prepravovali ho buď samotný alebo spolu s miestnymi sedliakmi na vozoch so senom do miest Somogy, Zselicség, Tolna, Baranya, ako aj na juhozápadné pobrežie Balatónu. Tam hrnce vymenili za rovnaký alebo dvojnásobný obsah obilia (pšenice, raže) alebo kukurice. V rámci výmenného obchodu takto bežne vymieňali tradičné hrnce so širokým a úzkym dnom, široké hrnce opatrené obručami s objemom 15 litrov, džbány na vodu a víno, misy, taniere, pekáče,

Magyarország nyugati határmenti régiójában, az Alpok nyúlványainál, a többnyire Belső-Órségként vagy Veleméri-völgyként ismert területen nyolc kis falu sorakozik, melyek lakossága emberemlékezet óta fazekassággal foglalkozik. A fazekasok, vagy miként a Délnyugat-Dunántúlon nevezik őket, a gerencserek jelenléte és hagyományos kultúrája a mai napig meghatározza a falvak mindennapjait. Magyarszombatfán, a térség fazekas tradícióját kiemelkedő módon képviselő, központi településen és annak közvetlen szomszédságban található Gödörházán, mintegy húsz fazekasműhely működik. Az Órség szívéből, a zalai Göcsej peremvidékéről, vagy Szlovéniából érkező átutazó azonnal ráismer a gerencsér falvakra az utcán egymást követő rusztikus szárítófák cserépedényeiről, a porták elé kirakott kerámiaárúkról, fazekas cégékekről.

Magyarszombatfán az ezredfordulót követően, a hagyományok ápolása és a megújulás jegyében, minden év júliusának második vasárnapján Fazekasnapot rendeznek. Ez a nap nemzetközi fazekas találkozó is egyben, ahol a Kárpát-medence fazekas központjai közül évről-évre egyre többen képviseltetik magukat. A rendezvény kiemelt szereplője az a helybeli cserépáruval megrakott árusító szekér, melynek jelenléte igyekszik összekötni a ma helyben élőket a fazekas falvak tradicionális múltjával. A megrakott szekér nem csak egyszerű látványosság, évenként jelképesen rajta utazik a közösség öröksége is a jelenbe. Az egykori paraszti fazekasok háziiparszerűen, időszakosan, a gazdasági év szüneteiben folytatták mesterségüket. Többnyire télen készített termékeiket helyi gazdákkal társulva vagy maguk szállították szekéren, szalma között Somogyba, a Zselicségbe, Tolnába, Baranyába és a Balaton délnyugati partjához. A fazekakat egyszer vagy kétszer töltve szemes termékre, búzára, rozsra vagy kukoricára cserélték. Csereértékesítésre hagyományosan a szűkfenekű fazekat, a nyolc-tíz literes savanyítósz fazekat, a tizenöt literen felüli abrónchos fazekat, a széles fenekű, más néven sparheltes fazekat, vizeskorsót, boroskorsót, tálat, tepsit, tányért, bögrét és poharat vitték. A gerencserek jelentős része kizárólag csere útján értékesítette áruját, vagy a környező településektől vásárolta, ahová már mázasabb edényeket vittek, lényegesen választékosabb formakincsrel.

Ehemalige Keramikfabrik in Magyarszombatfa
 Bývalá továreň na keramiku v Magyarszombatfe
 A (hajdani) Magyarszombatfai Kerámiagyár

den benachbarten Orten, wohin sie allerdings überwiegend glasierte Ware mit deutlich breiterer Formenvielfalt mitnahmen.

Im Herbst 1951 wurde unter der Leitung des ortsansässigen Töpfers János Czúgh eine Hausgewerbliche Genossenschaft gegründet. Die nicht integrierten Töpfer setzten die ursprüngliche Vermarktungsform ihrer Ware weiter fort. Die Mitglieder der Genossenschaft gründeten 1952 auch einen Fachkreis für Volkskunde und Volkskunst und nahmen Kontakt zum Ethnographischen Museum in Budapest auf.

1954 sammelte bereits eine zwanzigköpfige Gruppe regelmäßig in der Region, und nach der Arbeit fanden auch Dekorurse, nach dem Vorbild der neu gesammelten Objekte statt. 1953 wurde die Genossenschaft verstaatlicht und Teil der „Vereinigten Ziegelwerke des Komitatsrates“.

Für die neu gegründete Keramikfabrik Magyarszombatfa wurden Werkstätten gebaut sowie Maschinen und Einrichtung erworben. 1966 bestand die Keramikproduktion hauptsächlich aus Ziergegenständen, darunter Vasen sowie Wein-, Wasser- und Likörservices. Ziel der Investitionen war die Sicherung des wirtschaftlichen Überlebens von Magyarszombatfa und den umliegenden Dörfern, die Fabrik beschäftigte immerhin bis zu 174 Personen. In den 1990er Jahren wurde die Fabrik privatisiert, was ihre endgültige Schließung zur Folge hatte. Heutzutage fertigen die ortsansässigen Töpfer ihre Ware hauptsächlich auf Bestellung an und verkaufen sie auf Kunsthandwerksmärkten beziehungsweise ab Hof im Rahmen des boomenden Dorftourismus.

Tóth Ferenc, Magyarszombatfa

Gussformen, Werkstätte Tóth, Magyarszombatfa | Odlievacie formy, keramická dielňa Tóth, Magyarszombatfa
Öntőformák, Tóth-műhely, Magyarszombatfa

hrnčeky a poháre. Mnohí hrnčiari ponúkali svoj tovar iba formou vymenného obchodu, prípadne chodili na trhy do susedných miest, kde obyčajne brali glazovaný tovar najrozmanitejších foriem.

Na jeseň roku 1951 bolo založené pod vedením miestneho hrnčiara Jánosa Czúgha družstvo orientované na domácu živnosť. Hrnčiari, ktorí do družstva nevstúpili, pokračovali v pôvodnej forme predaja svojich výrobkov. Členovia družstva založili roku 1952 aj odborný krúžok zameraný na etnografiu a ľudové umenie. Nadviazali tiež kontakt s Etnografickým múzeom v Budapešti.

Roku 1952 vykonávala v regióne pravidelný zber už dvadsaťčlenná skupina ľudí. Po práci sa konali kurzy výzdoby podľa predlohy na základe takto zozbieraných predmetov. Roku 1953 bolo družstvo znárodnené a stalo sa súčasťou „Združených tehelní župnej rady“.

Pre novozaložený keramický závod v obci Magyarszombatfa sa postavili dielne a získali sa preň stroje a zariadenie. Roku 1966 pozostávala výroba keramiky najmä z ozdobných predmetov, medzi ktorými prevládali vazy a súpravy na víno, vodu a likér. Cieľom investícií bolo zabezpečiť hospodárske prežitie Magyarszombatfy a okolitých dedín. V tom čase pracovalo v závode až 174 zamestnancov. V deväťdesiatych rokoch závod privatizovali, čo viedlo k jeho postupnému zániku. V súčasnosti vyrábajú miestni hrnčiari svoje výrobky zväčša na základe objednávok. Predávajú ich na trhoch umeleckého remesla, prípadne vo vlastnom dvore v rámci rastúceho miestneho turizmu.

1951 ôszén Czúgh János helybéli fazekas vezetésével Magyarszombatfán Háziipari Szövetkezet jött létre, a kimaradt fazekasok tovább folytatták a hálázó kereskedelmet. A szövetkezet tagjai 1952-ben néprajzi és népművészeti szakkört is alapítottak, felvették a kapcsolatot a budapesti Néprajzi Múzeummal is. 1954-ben húsz taggal folyamatos csoportos gyűjtőmunkát végeztek a térségben és munkaidő után díszítő tanfolyamokat szerveztek a gyűjtéseik alapján. 1953-ban a szövetkezet állami vállalat lett és hozzá csatolták a Megyei Tanács Téglagyárainak Egyesüléséhez. A megalakult Magyarszombatfai Kerámiagyár részére üzemépület és műhely épült, gépeket, berendezéseket vásároltak. 1966-ban a kerámia termékek nagy részét a díszműáru képezte, azon belül vázák, illetve boros, vizes, likőrös készletek. A beruházások célja az volt, hogy Magyarszombatfa és a környék falvainak megélhetését biztosítsák, legtöbbször 174-en dolgoztak a gyárban. A vállalatot 1990-es években privatizálták, ami végül a megszűnéshez vezetett. Napjainkban a helybéli fazekasmesterek főként megrendelésre dolgoznak, kézműves vásárokon árulják termékeit, illetve az Őrséget elárasztó falusi turizmus igényeit igyekeznek helyben kielégíteni.

Az egykori paraszti fazekas családok életkörülményeit dokumentálja a Magyarszombatfai Fazekasház. A szabadtéri kiállítóhelyet 1973-ban, a térségben gyűjtött nagy mennyiségű kerámia anyag méltó helyen történő bemutatására hozták létre. A zsúptetős boronafalu épületben utoljára Cseke János dolgozott egészen az

Magyarszombatfa

* Joch = früher Flächenmaß für Felder, ursprünglich abgeleitet vom Ochsen geschirr; Größe eines Landstücks, das ein Ochsen gespann an einem Tag umpflügen kann; entspricht in Österreich 57,55 a / in Ungarn 43,16 a

Das Töpferhaus in Magyarszombatfa dokumentiert die ehemalige Lebensweise und Lebensumstände der bäuerlichen Töpferfamilien. Das kleine Freilichtmuseum wurde 1973 errichtet, sein Ziel war die würdige Präsentation der großen Anzahl von Objekten, die in der Region gesammelt wurden. Der letzte Töpfer, der bis zu seinem Tod 1922 im mit Roggenstrohdach versehenen Blockhaus arbeitete, war János Cseke. Er hatte keinen Sohn, der die Traditionen des Töpferhandwerks weiter geführt hätte; seine Witwe und seine Tochter lebten in ziemlich bescheidenen Verhältnissen, einzig von der Landwirtschaft auf acht Joch* Anbaufläche. Aufgrund dieser Armut konnte das Gebäude nicht weiter ausgebaut werden, es blieb über ein Jahrhundert lang unverändert. Lange Zeit war die Keramikfabrik Magyarszombatfa Eigentümerin des Hauses, 1995 erwarb es die Selbstverwaltung des Dorfes. 1996 wurde es renoviert, 1997 stellte man ein zweites Töpfer-Blockhaus aus der Ortschaft Velemér auf, wo heute die Handwerkskurse abgehalten werden. Seit 1998 befindet sich auch ein rekonstruierter Brennschuppen auf dem Grundstück, wo die vor Ort angefertigten Keramiken gebrannt werden. Rauchküche, Zimmer und Küche des Wohnhauses repräsentieren die traditionelle Wohnkultur der Region. Die Abstellkammer ist eine mit musealen Objekten eingerichtete Töpferwerkstatt, auf den Regalen steht regionaltypische Töpferware.

Im benachbarten Velemér steht eine Kirche aus dem Mittelalter, die für die Fresken des Malers János Aquila bekannt ist. Die erste das Töpferhandwerk in der Region bezeugende Aufzeichnung stammt ebenso wie die Fresken aus dem 14. Jahrhundert. Die Hafner in der Region Wart bewahrten bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts sehr viele archaische Elemente ihres Handwerks in ihren Arbeitsgeräten, Arbeitstechniken und in der Formenvielfalt ihrer Erzeugnisse. Sie bauten auch den für ihre Arbeit notwendigen Ton und den für die Glasur erforderlichen Quarzsand selbst ab. Ausreichendes Tonvorkommen gab es in der Nähe eines jeden Dorfes. Die Hafner fertigten seinerzeit ausschließlich Gebrauchsgegenstände an. Zu Beginn des 20. Jahrhunderts arbeiteten in Magyarszombatfa 38, im benachbarten Gödörháza 22 und in Velemér 25 Töpfer, die ihr Handwerk als Hausindustrie ausübten.

Zu den Zeiten der Zünfte blühte das Töpferhandwerk in der Region. Noch in den 1880er Jahren arbeiteten 87 Hafner in Velemér, vermutlich war die Zahl der Töpfer in Gödörháza und Magyarszombatfa ähnlich hoch. Der Spruch „In Szombatfa ist jeder Hafner, nur der Richter ist Plutzmacher!“ stammt auch aus jener Zeit.

Hrnčiarsky dom v Magyarszombatfe dokumentuje niekdajšie tradičné životné podmienky a spôsob života v roľnícko-hrnčiarskej rodine. Roku 1973 sa uskutočnila výstava keramiky vo voľnej prírode, ktorej cieľom bola dôstojná prezentácia množstva výrobkov zozbieraných v celom regióne. Posledný miestny hrnčiar János Cseke pracoval do svojej smrti (1922) v zrubovom dome so strechou z ražnej slamy. Nemat syna, ktorý by mohol pokračovať v tradícii hrnčiarskeho remesla. Jeho vdova a dcéra žili vo veľmi skromných podmienkach, a to výlučne z vlastného hospodárenia na ôsmich „jochoch“ úžitkovej plochy (t. j. 57,55 ára v Rakúsku, 43,16 ára v Maďarsku). Nemohli si dovoliť rozšíriť svoje obydlie, a tak zostalo celé storočie nezmenené. Dlhý čas bol majiteľom tohto domu miestny závod na keramiky. Roku 1995 ho získala samospráva obce a roku 1996 bol renovovaný. Roku 1997 bol postavený druhý hrnčiarsky zrubový dom z obce Velemér, kde sa dnes konajú remeselnícke kurzy. Od roku 1998 sa na pozemku nachádza aj rekonštruovaná stavba na pálenie vyrobenej keramiky. Dymná kuchyňa, izba a kuchyňa obytného domu reprezentujú tradičnú kultúru bývania v danom regióne. Hrnčiarska dielňa v komore je zariadená muzeálnymi predmetmi, na regáloch je uložený hrnčiarsky tovar typický pre tento región.

V susednej obci Velemér sa nachádza kostol zo stredoveku, známy freskami od maliara Jánosa Aquilu. Prvý záznam, ktorý svedčí o hrnčiarskom remesle v regióne, pochádza zo 14. storočia, podobne ako spomínané fresky. Hrnčiari v regióne Wart si zachovali až do začiatku 20. storočia veľa archaických prvkov svojho remesla v pracovných nástrojoch, pracovnej technike i v rôznorodosti svojich výrobkov. Často si sami ťažili hlinu na výrobu hrnčiny a kremenný piesok potrebný na glazúru. V blízkosti každej dediny sa vyskytovali dostatočné zásoby hliny.

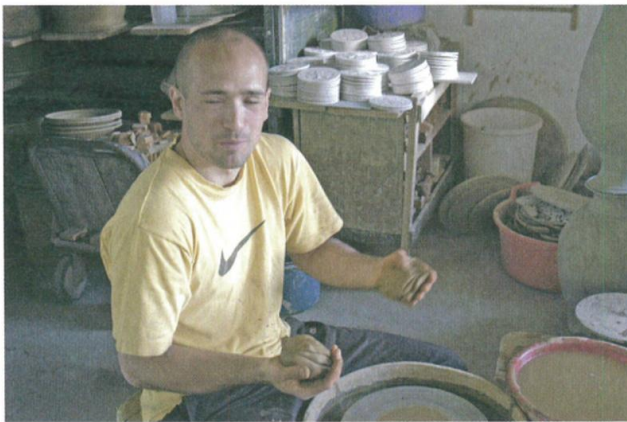
Hrnčiari vyrábali kedysi iba úžitkové predmety. Začiatkom 20. storočia pracovalo v obci Magyarszombatfa 38 hrnčiarov, v susedných dedinách Gödörháza 22 a vo Veleméri 25 hrnčiarov. Hrnčiarstvu sa venovali formou domácej výroby.

V období cechov remeslo v regióne prekvitalo. Ešte v osemdesiatych rokoch 19. storočia pracovalo v obci

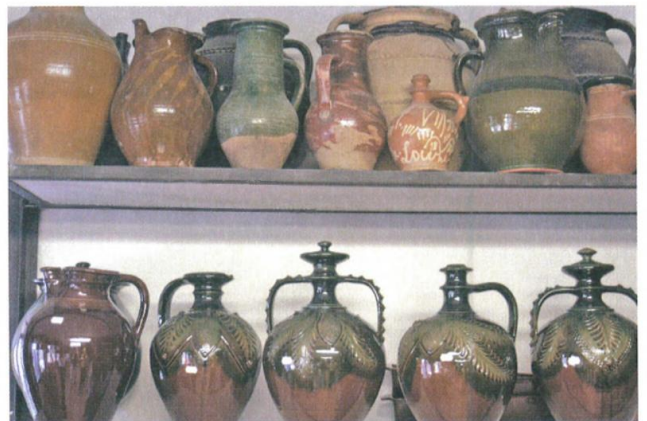
1922-ben bekövetkezett haláláig. Fia nem volt, aki tovább vitte volna a fazekas tradíciót, özvegye és lánya csupán mezőgazdaságból élt. Mindössze nyolc holdon gazdálkodtak együtt, meglehetősen szűkös körülmények között. Ez a szegénység konzerválta magát az épület is, ami a száz évvel korábbi formáját őrizte meg. Az épület sokáig a Magyarszombatfai Kerámia Vállalat tulajdonában volt, azonban 1995-ben a kezelői jogát megvásárolta a falu önkormányzata. Az épület 1996-ban felújításra került, még 1997-ben Velemérről egy különálló boronafalu fazekasműhelyt telepítettek a telkére. 1998-ban ugyanitt elkészült egy égetőszín rekonstrukció is. A füstöskonyhás lakóház szobája és konyhája a térség parasztiparosainak hagyományos lakáskultúráját mutatja be, kamrája muzeális anyaggal berendezett fazekasműhely, polcain a térségre jellemző edénytípusokkal. Az áttelepített különálló műhely kézműves foglalkozásoknak ad otthont, az égetőszín kemencéjében égetik ki az itt készített kerámiát.

A szomszédos Veleméren található a középkori templomáról, Aquila János freskóiról híres középkori templom. A térség fazekasságára utaló első feljegyzés egyidős a 14. századi freskókkal. A Belső-Őrségben élő és működő fazekasság eszközkészletében, technikájában, edényeinek formavilágában igen sok archaikus elemet megőrzött a 20. század első feléig. A gerencserek maguk bányászták a feldolgozandó agyagot és a mázhoz szükséges kvarchomokot is. Agyagbánya terület minden falu határában volt. A régi mesterek csak használati tárgyakat készítettek. Az 1900-as évek elején Magyarszombatfán harmincnyolc, a szomszédos Gödörházán huszonkettő, Veleméren huszonöt fazekas dolgozott, akik háziiparszerűen folytatták mesterségüket. A céhes időkben virágzó fazekasság jellemezte ezt a vidéket. Még az 1880-as években is nyolcvanhét fazekas dolgozott Veleméren, feltehetően hasonló nagyszámban voltak a szomszédos Gödörházán és Magyarszombatfán is. Ezekből az időkől maradt fenn a mondás: „Szombatfán mindenki gerencsir, csak a biru bugyuga csinyálu!” Korábban egy nagyobb céhszervezet tagjai voltak a környék fazekasai, a 19. század közepére az egyes községek mesterei kiváltak és kisebb, egy-két falut magába foglaló cégbe tömörültek. Mikor még több falu tartozott a cégbe, a vezető a céhmester volt, akinek minden faluban volt egy-egy szolgáló mestere. Ők vizsgáztatatták az inasokat, aki megbukott

Anfangs schlossen sich die Töpfer in größeren Zünften zusammen. Bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts verließen einige Meister die großen Zünfte und schlossen sich in kleineren, lediglich ein bis zwei Dörfer umfassenden Zünften zusammen. Als eine Zunft noch mehrere Dörfer umfasste, diente dem Zunftmeister in jedem Dorf ein Meister. Diese Meister prüften auch die Lehrlinge. Demjenigen, der die Prüfung nicht schaffte und trotzdem seine Ware feilbot, wurde die Ware auf dem Markt zerschlagen. Wenn die Lehrzeit nach drei bis vier Jahren zu Ende war, musste der Lehrling ein Gesellenstück anfertigen, meistens einen Topf mit 25 Liter Fassungsvermögen. Danach wurde er von der Zunft „freigesprochen“. Für die damit verbundenen Kosten musste er selbst aufkommen. Aus dem 19. Jahrhundert stammt auch diese Überlieferung von strengen Regeln innerhalb der Zunft: Der Lehrling musste etwa jeden Abend die Füße seiner Quartiergeber waschen. In Magyarszombatfa wurde erst um 1867, also relativ spät eine eigene Zunft gegründet. Wenige Jahre später, 1872, wurden die Zünfte in Ungarn aufgelöst. Die Meister pflegten ihr Handwerk und ihre Kultur bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts in Form einfacher familiärer Traditionen und gaben sie an ihre Söhne weiter.

Albert Kerámia KG., Magyarszombatfa

Magyarszombatfa, Museum | múzeum

Velemér 87 hrnčiarov. Podobný počet hrnčiarov pôsobil pravdepodobne aj v obciach Gödörháza a Magyarszombatfa. Výrok „V Szombatfe je každý hrnčiarom, iba richtár vyrába „krpky“ (t. j. džbány s úzkym hrdlom) pochádza práve z týchto rokov. Na začiatku sa hrnčiari združovali vo väčších cechoch. Do polovice 19. storočia niektorí majstri opustili veľké cechy a združili sa do menších cechov, do ktorých patrila obyčajne jedna alebo dve dediny. Ak do jedného cechu patrilo viac dedín, slúžil v každej dedine jeden majster cechovému majstrovi. Títo majstri skúšali aj učňov. Kto z nich nezložil skúšku, a napriek tomu ponúkal svoj tovar na trhu, tomu ho porozbýjali. Po troch až štyroch učňovských rokoch musel učeň zhotoviť tovarišské dielo. Obyčajne to bol hrniec s objemom 25 litrov. Potom ho cech „prepustil“, pričom náklady s tým spojené musel znášať sám. Z 19. storočia pochádza zaujímavá tradícia, ktorá zachytáva prísne cechové pravidlá: učeň musel skoro každý večer umývať tomu, u koho býval, nohy. V obci Magyarszombatfa bol založený vlastný cech až okolo roku 1867, teda pomerne neskoro. O niekoľko rokov neskôr - roku 1872 boli cechy v Maďarsku zrušené. Majstri udržiavali svoje remeslo a svoju kultúru do polovice 20. storočia vo forme jednoduchých rodinných tradícií, ktoré odovzdávali svojim synom.

és úgy árult, annak széttörték a termékeit a vásárokon. A hagyomány szerint a letelt három-négy év után a felszabadításhoz remekelni kellett, ami egy huszonöt literes fazék elkészítését jelentette. A felszabadulással járó költségeket a felszabadulónak kellett fizetni. A 19. századi céhbeli szigorrról fennmaradt jóval későbbi emlékezések szerint is például az inasnak minden este meg kellett mosni a házbeliék lábát. Magyarszombatfa viszonylag elég későn, 1867-ben alakított saját céhet. Néhány évvel később, 1872-ben, a céhszervezetek magyarországi felszámolása után azonban megmaradtak a mesterek, kultúrájuk egészen a 20. század közepéig az egyszerű családi hagyományokon keresztül, apáról fiúra szállva élt tovább.

Lit.:

- Bárdosi János (1975): *A magyarszombatfai fazekasház*. Vas megyei Múzeumok Katalógusai 18. Szombathely
- Czúgh Dezső (1959): *Fazekasműhelyektől a Magyarszombatfai Kerámiagyárig I*. Vasi Szemle 33(2):12–29
- Czúgh Dezső (1954): *A magyarszombatfai néprajzi és népművészeti szakkör munkája*. A Néprajzi Múzeum Adattárának Értesítője (1–4):48–51
- Kresz Mária (1996): *Gerencserek a nyugati határvidéken*. In Vas megye népművészete. Gráfik Imre, szerk. 228–243. Szombathely: Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága
- Nagy Zoltán (1981): *Délnyugat-Dunántúl fazekassága*. Állandó kiállítás a szentgotthárdi helytörténeti és nemzetiségi múzeumban. In Savaria. A Vas Megyei Múzeumok Értesítője. Néprajz. 15:327–352.
- Kós Károly (1986): *A züricvölgyi gerencsértség*. Vasi Szemle 40(3):388–421

In der Ausstellung | Na výstave | A kiállításon

KERAMIK³

Hinweise für Leser/innen

Die Ausstellungskurator/inn/en Péter Illés (H), Marta Pastieriková (SK) und Claudia Peschel-Wacha (A) wählten aus den Beständen folgender Museen Keramiken für die Präsentation im Rahmen des gemeinsamen Ausstellungsprojektes aus:

Pokyny pre čitateľ'ov a čitateľ'ky

Kurátor a kurátorky výstavy Péter Illés (H), Marta Pastieriková (SK) a Claudia Peschel-Wacha (A) vybrali pre spoločný projekt výstavy keramiku zo zbierok nasledujúcich múzeí:

Ismertető a kiállított tárgyakról

A kiállítás kurátorai, Claudia Peschel-Wacha (Ausztria), Marta Pastieriková (Szlovákia) és Illés Péter (Magyarország), a következő múzeumok gyűjteményeiből választották ki a közös kiállítási projekt keretében bemutatott kerámiákat:

ÖMV > Österreichisches Museum für Volkskunde, Wien (A)

Die NHM-Nummern stammen aus dem Altbestand des Naturhistorischen Museums, aus dem das Volkskundemuseum hervorgegangen war.

SNM > Slowakisches Nationalmuseum Martin (SK)

SAV > Savaria Museum Szombathely (H)

Die Einteilung erfolgt in Gruppen, die sich aus der geographischen Zuordnung der Exponate ergeben. An erster Stelle steht der Gruppentext, der die Geschichte und Bedeutung der Keramikproduktion in der jeweiligen Region bzw. dem jeweiligen Ort belegt. Danach folgen die ausgewählten Exponate in aufsteigender Nummerierung. Deren Beschreibung wurde folgendermaßen vereinheitlicht: Den Beginn macht die Inventarnummer des Objekts samt des Kürzels für das jeweilige Museum, also jener Institution, die das Objekt in seinen Sammlungen beherbergt. Nach der Objektbezeichnung, die sich nach dem Leitfaden zur Keramikbeschreibung des Arbeitskreises für Keramikforschung richtet, folgt die umgangssprachliche (z.B. „Birkkrug“) bzw. regionale Bezeichnung unter Anführungszeichen, dahinter – wenn vorhanden – die Bezeichnung in Fachkreisen (z.B. „Altenburger Perlkrug“). Es folgen – soweit bekannt – die Daten zum historischen Zusammenhang, also der Hersteller, der Herstellungsort und das Land (Länderkürzel), in dem der Ort nach momentaner politischer Grenzziehung liegt, sowie die Datierung. Einer kurzen Beschreibung von Form und Dekor vorweg gestellt wird die Angabe der wichtigsten Maße in Zentimeter (bei hohen Gefäßformen nur die Höhe ↑, bei flachen Gefäßformen der Durchmesser ∅ oder die Länge ↔) und des keramischen Materials.

Es handelt sich fast durchwegs um Handwerksprodukte, die dadurch charakterisiert sind, dass sie auf der Töpferscheibe gedreht wurden. Nur in besonderen und davon abweichenden Fällen werden die Herstellungstechnik (z.B. gegossen, überdreht) und die Art der Brennatmosfera extra hervorgehoben. Als Scharffeuerfarben bezeichnet man hochtemperaturbeständige Farben wie Kobaltblau, Manganbraun, Antimongelb und Chromgrün, die auf die bereits glattgebrannte Glasur (z.B. mit dem Pinsel auf die weiße Zinndioxidglasur von Fayencen) aufgetragen werden.

Zuletzt wird – wenn bekannt – der Name des Sammlers angegeben, also jener Person, die das Objekt ursprünglich besessen und aus deren Besitz es dann durch Widmung oder Verkauf in das jeweilige Museum gelangte. Dazu angeführt wird das Jahr der Inventarisierung.

Lit.:

Bauer, Ingolf u.a.: *Leitfaden zur Keramikbeschreibung* (Mittelalter-Neuzeit). Terminologie – Typologie – Technologie. Kallmünz/Opf. 1986.

ÖMV > Österreichisches Museum für Volkskunde Wien (A)

(Rakúske národopisné múzeum vo Viedni); NHM-číslo pochádzajú zo starých zbierok Prírodno-historického múzea (Naturhistorisches Museum), z ktorého sa Národopisné múzeum odčlenilo.

SNM > Slovenské národné múzeum, Martin (SK)

SAV > Savaria Museum Szombathely (H)

Objekty sú rozdelené do skupín podľa geografického kľúča – podľa jednotlivých krajín. Na začiatku sa nachádza text o celej skupine predmetov, ktorý osvetľuje dejiny a význam produkcie keramiky v príslušnom regióne, resp. obci. Potom nasledujú vybrané exponáty očíslované vo vzostupnom poradí. Ich popis sme zjednotili nasledovným spôsobom: po popise objektu (používame typológiu nádob, ktorú vytvorila pracovná skupina pre výskum keramiky, a ktorá bola publikovaná v príručke pre popis keramiky – Leitfaden zur Keramikbeschreibung), nasleduje hovorové či nárečové resp. regionálne označenie v úvodzovkách (napr. „hruškovitý krčah“). Za ním – ak existuje – nasleduje označenie zaužívané v odborných kruhoch (napr. „Altenburger Perlkrug“ – „altenburský perlový krčah“), potom inventárne číslo objektu spolu so skratkou príslušného múzea, teda inštitúcie, do ktorého zbierky predmet patrí. Ak sú známe, pokračujú údaje, ktoré sa týkajú historických súvislostí, teda výrobcu, miesta pôvodu a krajiny, v ktorej sa obec (miesto pôvodu) nachádza podľa súčasných politických hraníc štátov, ako aj datovanie vzniku predmetu. Samozrejme nechýbajú ani údaje o najdôležitejších mierach nádoby v centimetroch (pri vysokých nádobách len ich výška $\updownarrow$ / pri plochých nádobách ich priemer $\varnothing$ /alebo ich dĺžka $\leftrightarrow$), popis jej tvaru, výzdoby a keramického materiálu, z ktorého je vyrobená. Takmer všetky nádoby sú vyrobené ručne, remeselným spôsobom, pre ktorý je charakteristické točenie na hrnciarskom kruhu. Vo výnimočných prípadoch je uvedené, že bola nádoba vyrobená odlišnou technikou výroby (napr. odlievanie, pretáčanie) a spôsobom vypaľovania. Výrazom vysokožiarové farby, či tzv. „farby vysokého ohňa“, označujeme farby, ktoré odolávajú vysokým teplotám ako napríklad kobaltovomodrá, mangánovohnedá, antimónová žltá a chrómová zelená, a nanášajú sa na už hladko vypálenú glazúru (napr. štetcom na bielu cínovo dioxidovú glazúru fajansy). Napokon uvádzame – ak je známe – meno zberateľa, teda osoby, ktorá objekt pôvodne vlastnila, a z ktorej vlastníctva sa venovaním alebo odkúpením dostal do príslušného múzea. Posledným uvádzaným údajom je rok inventarizácie.

ÖMV > Österreichisches Museum für Volkskunde, Bécs, Ausztria (A)

(A múzeum korábban a bécsi Naturhistorisches Museumhoz tartozott, az „NHM“ rövidítéssel jelölt tárgyak ezen intézmény hajdani tárából származnak)

SNM > Slovenské národné múzeum, Martin, Szlovákia (SK)

SAV > Savaria Múzeum, Szombathely, Magyarország (H)

A kiállított tárgyak földrajzi származásuk szerint vannak csoportosítva. Elsőként a csoportot bemutató szöveg olvasható, amely a kerámiakészítés történetét és jelentőségét igazolja az érintett térségben, illetve faluban. Azután emelkedő számsorrendben a kiállított tárgyak következnek, amelyek leírását a kerámiakutató munkakör által kidolgozott kerámia-leírás vezérfonala szerint egységesítették:

A tárgy neve után idézőjelben azon népi („vájling“), illetve regionális elnevezése olvasható, továbbá – amennyiben létezik – szakmai körökben használt megjelölése („fülestál“). Ezt követi a tárgy leltári száma és azt a múzeumot jelölő rövidítés, amelynek gyűjteményéből származik. Ezek után – amennyiben ismert – a történelmi összefüggéseket jelölő adatok következnek, tehát a tárgy készítőjének neve, a készítés helye és származási országa a mai politikai határoknak megfelelően, valamint készítésének évszáma (datálása). A tárgyak formájának és díszítésének rövid leírása előtt fontosabb méreteit adják meg centiméterben (magas edények esetében csak a magasságát, lapos edényeknél az átmérőjét vagy a hosszúságát), továbbá a kerámia anyagát.

A kiállított tárgyak majdnem kivétel nélkül kézműves alkotások, amelyekre az jellemző, hogy fazekaskorongon formálták meg. Csak különleges esetekben emelik ki külön a készítési és az égetési technikákat, tehát amennyiben azok eltérnek a hagyományostól (például gipsz öntőformával történő készítés vagy a préselés). Izzótűzszíneknek az ólommáznál magasabb hőfokon égetett fajszer színű szokatlan nevezni.

Ezek: az antimonsárga („nápolyi sárga“), a kobaltkék, a mangán-lila és a türkizszínű rézzöld.

Végül – amennyiben ismeretes – a gyűjtő neve olvasható, tehát a tárgy tulajdonosa azelőtt, hogy ajándékozás vagy megvásárlás útján az érintett múzeum gyűjteményébe került.

Ezeket az adatokat a tárgyak leltárba vételének időpontja egészíti ki.

Felhasznált irodalom:

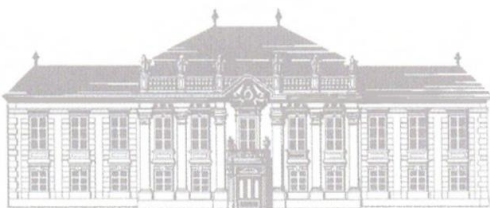
Claudia Peschel-Wacha **Die Keramiksammlung des Österreichischen Museums für Volkskunde in Wien**

Das Österreichische Museum für Volkskunde beherbergt mehr als 14.000 keramische Gefäße und etwa 1.000 Kacheln. Im Ausstellungskatalog aus dem Jahre 1897 – drei Jahre nach der Gründung des Vereins für Volkskunde in Wien und zwei Jahre nach der Museumsgründung – waren die Sammlungsschwerpunkte bereits deutlich erkennbar: Neben Möbeln und Textilien hatte sich die Keramik als bevorzugtes Sachgebiet herauskristallisiert.

Gesammelt wurden keramische Erzeugnisse aus allen Hafnerzentren der Kronländer in der cisleithanischen Reichshälfte der Monarchie. Die Kollektionen kamen durch gezielte Sammelreisen des Museumsgründers Michael Haberlandt (1860–1940) nach Italien, Dalmatien, Bosnien, Serbien und Albanien zustande oder wurden über Verbindungsleute aus dem Antiquitätenhandel bezogen. Dazu trat der Einfluss des Keramikfachmanns Alfred Walcher von Molthein (1867–1928). Er regte zum Anlegen von „Vorbildsammlungen“ der im Verschwinden begriffenen Hafnerkunst im alpinen Raum an und überließ dem Museum im Jahre 1906 einen umfangreichen Bestand an Kacheln und Kachelmodeln.

Mit Adolf Mais (1914–1982) war nach dem Zweiten Weltkrieg wieder ein Keramikfachmann an das Volkskundemuseum gekommen. Er bearbeitete die Gruppe der ost- und südosteuropäischen Keramik mit etwa 3.000 Objekten. Herausragende Stücke daraus bilden einen Teil der ständigen Schausammlung des von ihm im Jahre 1974 eröffneten Ethnographischen Museums Schloss Kittsee im Burgenland. Dort entdeckte Adolf Mais auch den „Kellerfund von Kittsee“ und veröffentlichte Beiträge über die Habaner Ware einschließlich der Krügelmacher in Niederösterreich. Das Volkskundemuseum verdankt Adolf Mais außerdem umfangreiche mittelalterliche und neuzeitliche Scherbenfunde aus Wien und Niederösterreich.

Zuvor hatte der langjährige Museumsdirektor Leopold Schmidt (1912–1981) im Jahr 1966 eine Außenstelle im Schloss Gobelsburg in Niederösterreich eingerichtet. Er legte den Schwerpunkt auf die Präsentation von „alt-österreichischer Volksmajolika“ und niederösterreichischer Hafnerware. Seit wenigen Jahren lagern die Keramiken wieder im Depot in der Wiener Laudongasse und werden in dieser Sonderausstellung in neuem Zusammenhang präsentiert.

Rakúske národopisné múzeum vo Viedni vo svojich zbierkach uchováva viac ako 14000 keramických nádob a asi 1000 kachlíc. Podľa katalógu z roku 1897 – tri roky po založení Národopisnej spoločnosti vo Viedni a dva roky po založení múzea – boli zámery zberateľského záujmu pomerne jasné: popri nábytku a textíliách sa ako prednostná tematická oblasť zberu presadila i keramika. Zberatelia sa zameriavali na keramické výrobky zo všetkých hrnčiarSKých a kachliarskych centier v korunných zemiach v Predlitavsku. Zbierku obohatili aj kolekcie, ktoré zo svojich cielených zberateľských výprav do Talianska, Dalmácie, Bosny, Srbska a Albánska priniesol zakladateľ múzea Michael Haberlandt (1860–1940). Ďalším zdrojom získavania cenných muzeálnych predmetov bol trh so starožitnosťami. Odborník na keramiku Alfred von Walcher-Molthein (1867–1928) podnietil zakladanie tzv. vzorových zbierok miznúceho hrnčiarSKého a kachliarskeho umenia v alpskom prostredí. Roku 1906 prenechal múzeu rozsiahlu zbierku kachlíc. V osobe Adolfa Maisa (1914–1982) prišiel po druhej svetovej vojne do múzea ďalší odborník na keramiku. Odborne spracovával zbierkovú kolekciu východoeurópskej a juhovýchodoeurópskej keramiky, ktorá obsahovala asi 3000 objektov. Niekoľko výnimočných predmetov dnes tvorí súčasť stálej expozície Etnografického múzea v Kittsee v Burgenlande, ktoré bolo založené roku 1974. Tam Adolf Mais objavil tzv. pivničný nález z Kittsee. Publikoval niekoľko príspevkov o habánskom riade a výrobcach špeciálnych pohárov – krígl'ov v Dolnom Rakúsku. Národopisné múzeum mu vďačí aj za rozsiahlu zbierku nálezov, pozostávajúcu zo stredovekých a novovekých črepov z Viedne a Dolného Rakúska. Roku 1966 založil dlhoročný riaditeľ Národopisného múzea Leopold Schmidt (1913–1981) pobočku múzea na zámku Gobelsburg. Expozícia sa sústredila najmä na prezentáciu starorakúskej ľudovej majoliky a dolnorakúskej hrnčiarSKej tvorby. Prednedávnom boli keramické objekty presídlené do depozitáru múzea na Laudongasse vo Viedni.

Az Osztrák Néprajzi Múzeum gyűjteménye több mint 14000 kerámiatárgyból és 1000 kerámiacsempéből áll. Az 1897-es kiállítás katalógusában – a bécsi Néprajzi Egyesület megalakulása után három és a múzeum megalapítása után két évvel – már egyértelműen felismerhető a gyűjtés súlypontja: a bútorok és a textíliák mellett a kerámia vált kedvelt szakterületté. A tárgyakat a monarchia Lajtán túl fekvő örökös tartományainak fazekasközpontjaiban gyűjtötték. A kollekciók egyrészt Michael Haberlandtnak, a múzeum alapítójának 1860 és 1940 között tett olaszországi, dalmáciai, boszniai, szerbiai és albániai gyűjtőútjai során jöttek létre, másrészt pedig közvetítők által régiségkereskedésekből kerültek a múzeumhoz. Alfred von Walcher-Molthein (1867–1928) kerámiaszakértő “mintagyűjtemények” létrehozását szorgalmazta, hogy így akadályozzák meg az alpesi térségben a fazekasművészet eltűnését és 1906-ban nagyszámú csempe valamint csempemintát hagyott a múzeumra; ily módon ő is jelentősen hozzájárult a gyűjteményhez. A második világháború után Adolf Mais (1914–1982) személyében újra kerámiaszakértő került a Néprajzi Múzeumhoz, ahol a Kelet- és Délkelet-Európából származó kerámia 3000 tárgyból álló gyűjteményét gondozta. A kollekcióból származó néhány kiemelkedő darab a Mais által 1974-ben megnyitott Kittsee-i Kastély Néprajzi Múzeumának állandó kiállításán tekinthető meg. Ott fedezte fel Adolf Mais a Kittsee-i pinceleletet és publikált a habánok tárgyairól, az alsó-ausztriai korsókészítőket is beleértve. A Néprajzi Múzeum ezenkívül nagyon sok Bécsben és Alsó-Ausztriában feltárt középkori és újkori cserépleletet köszönhet a kutatóknak. Leopold Schmidt (1913–1981), aki hosszú ideig a múzeum igazgatója volt, 1966-ban kihelyezett kiállítást rendezett a gobelsburgi kastélyban, melynek középpontjában a “régí osztrák népi majolika” és az alsó-ausztriai fazekasáru állt. A kerámiák néhány éve visszakerültek a Néprajzi Múzeum bécsi lerakatába és most ennek a különleges kiállításnak a keretében új vonatkozásban tárulnak a látogatók elé.

„Alpenblumenkeramik“ Österreich

Nach dem Zusammenbruch der Monarchie avancierte Österreich zur Alpenrepublik. Für den klein gewordenen Staat erhielten die Landschaft und die Alpenblumen, allen voran das Edelweiß, einen hohen Erkennungs- und Symbolwert. Diesem Trend folgte auch die Kunstkeramik. Sie schuf in den zwanziger Jahren mit der „Alpenblumenkeramik“ jene „gute“ österreichische Form, die zu einem nationalen Symbol und zu einem identitätsstiftenden Heimatzeichen wurde.

Die „Alpenblumenkeramik“ ist gekennzeichnet durch gedrehte, aber auch gegossene und frei geformte Keramik mit Laufglasur. Ihr charakteristisches Merkmal erhält sie jedoch durch die typische Garnierung mit Edelweiß, Enzian und Alpenrose. Die Formenvielfalt reicht dabei von garnierten Schüsseln, Dosen, Vasen, Aschenbechern bis zu Kerzenständern und Buchstützen.

Es scheint kein Zufall zu sein, dass die Herstellung und die Nachfrage nach dieser Art von dekorativer Keramik zu Beginn der 1920er Jahre plötzlich und gleichzeitig u. a. in Radstadt, in Liezen, das als Hauptproduktionsstätte zu bezeichnen ist, in Scheibbs, Mürrzuschlag, Gmunden, Vöcklabruck, Wels, Graz-St. Peter, St. Peter bei Freistadt und Deutsch-Wagram einsetzte und zu Beginn der fünfziger Jahre nochmals eine Blüte erlebte. Enzian, Edelweiß und Alpenrose, jene tönerne Trias der „Alpenblumenkeramik“, avancierten zu Botschaftern des Österreichischen, gleichzeitig aber auch zum Sinnbild eines traditionsbewussten Selbstwertgefühls in den schwierigen Zeiten nach dem Ersten und Zweiten Weltkrieg. Nach 1960 – und auch da ergibt sich eine Parallelität – stellten die meisten dieser Firmen den Betrieb ein. Die Zeit der „Alpenblumenkeramik“ war passé. Jedenfalls wird nach 1960 solche Keramik nicht mehr erzeugt. Seit den neunziger Jahren gelten diese Stücke freilich als beliebte Sammelobjekte.

Die „Alpenblumenkeramik“ verkörpert solcherart ein Stück Österreich.

Lit.:

- Gollner, Irmgard: *Alpenländische Kunstkeramik Liezen* (=Kleine Schriften der Abteilung Schloß Trautenfels am Steiermärkischen Landesmuseum Joanneum, Bd. 19). Trautenfels 1990.
- Grieshofer, Franz: *Enzian und Edelweiß. Alpenländische Keramik für Österreich*. In: Endres, Werner und Franz Grieshofer (Hg.): *Keramik als Zeichen regionaler Identität. Beiträge des 36. Internationalen Hafnerei-Symposiums des Arbeitskreises für Keramikforschung in Kittsee vom 21. bis 26. 9. 2003* (=Kittseer Schriften zur Volkskunde, Band 16). Wien/Kittsee 2005, S. 409–422.
- Hottenroth, Johanna und Hans-Hagen: *Die Radstädter Keramik. Ofen-, Bau- und Kunstkeramik. Ein Kunsthandwerk mit Tradition durch fünf Jahrhunderte*. Eigenverlag, Scheibbs 2002.
- Messerli, Barbara, E.: *Von der Exotik des Edelweiß*. In: Zur Regionalität der Keramik des Mittelalters und der Neuzeit. 26. Internationales Hafnerei-Symposium 1993 in Soest (=Denkmalpflege und Forschung in Westfalen, Bd. 32). Bonn 1995, S. 93–100, 9 Abb.
- Scheikl, Erwin: *Volkskeramik Mürrzuschlag (1911–1975). Die Geschichte der Keramikproduktion in Mürrzuschlag*. Eigenverlag Mürrzuschlag 2003.

„Alpská kvetinová keramika“ Rakúsko

Po rozpade monarchie sa z Rakúska stala alpská republika. Alpy, alpská krajina a alpské kvety, predovšetkým plesnivec, začali mať pre nový samostatný štát v tomto období obrovský význam ako symbol, pomocou ktorého sa dá budovať identita. Umelecká keramika nebola výnimkou a stala sa súčasťou tohto trendu. V dvadsiatych rokoch 20. storočia sa jej podarilo vytvoriť špecifickú alpskú kvetinovú keramiku, teda štýl „starého dobrého“ Rakúska, ktorý sa čoskoro stal národným symbolom i symbolom domova poskytujúcim zázemie na vytvorenie identity.

Alpská kvetinová keramika je charakteristická točenými, ale i odlievanými a voľne formovanými nádobami, pokrytými špeciálnym druhom roztápanej glazúry. Charakteristickým znakom je bezpochyby typická výzdoba kvetmi: plesnivcom alpským, alpskými ružami – alpikami a horcom. Kvetinový ornament môžeme nájsť na najroznejších formách – miskách, dózach, vázach, popolníkoch a dokonca i opierkach kníh.

Nemožno považovať za náhodu, že sa výroba a dopyt po tomto druhu dekoratívnej keramiky rozvinuli práve v 20. rokoch 20. storočia. Stalo sa tak súčasne na viacerých miestach v Rakúsku, medzi inými v Radstade a Liezene, ktoré možno považovať za hlavné miesta produkcie, a súčasne i v Scheibbs, Mürrzuschlagu, Gmudene, Vöcklabrucku, Welse, Grazi-St. Petri, St. Petri pri Freistade a Deutsch-Wagrame. Na začiatku 50. rokov zaznamenali tieto výrobné ešte raz obrovský rozkvet. Horec, plesnivec a alpská ruža, toto hlinené trio alpskej kvetinovej keramiky bolo povýšené na predstaviteľov Rakúska a všetkého rakúskeho, zároveň aj symbolom uvedomovania si hodnoty a sily tradície v ťažkých časoch po prvej a neskôr aj po druhej svetovej vojne. Po roku 1960 (aj tu sú zjavné paralely s politickým a spoločenským dianím v strednej Európe a Rakúsku) väčšina firiem, ktoré sa zaoberali výrobou alpskej kvetinovej keramiky, zastavila výrobu, a tak sa tento druh keramiky stal čoskoro minulosťou. V deväťdesiatych rokoch 20. storočia objavili alpskú kvetinovú keramiku – jej krásu a hodnotu, ktorá svojím spôsobom predstavuje kúsok Rakúska, mnohí rakúski zberatelia.

„Havasi virágok kerámia“ Ausztria

A monarchia bukása után Ausztria köztársaság lett az Alpokban. A kicsivé vált állam számára a táj és a havasi virágok, főleg a havasi gyopár, fontos szimbólikus jelentéssel bírt és egyben az ország ismertetőjegyévé is vált. Ezt a trendet követte a kerámiaművészet is. A 20-as években a „havasi virág kerámiával“ („Alpenblumenkeramik“) megteremtődött az a jellegzetes osztrák forma, amely nemzeti szimbólummá és identitást teremtő jelképpé vált Ausztria számára.

A „havasi virág kerámiára“ a csavart, de az öntött és szabadon formázott kerámia is jellemző folytatott mázzal. Jellegzetes ismertetőjele a havasi gyopárral, enciánnal és havasi vadrózsával való díszítés. A formák sokfélesége a díszített taláktól, szelencéktől, vázáktól és hamutartóktól egészen a gyertyatartókig és a könyvtámaszokig terjed.

Úgy tűnik nem véletlen, hogy a 20-as évek elején hirtelen és egy időben indult meg ezeknek a díszes kerámiáknak a gyártása és ezzel együtt az ilyen termékek iránti kereslet. Többek között Radstadtban, Liezenben, mely fő gyártási helynek számított, Scheibbsben, Mürrzuschlagban, Gmundenban, Vöcklabruckban, Welsben, Graz-St. Peterben, a Freistadt melletti St. Peterben és Deutsch-Wagramban állítottak elő kerámiákat, melyek az 50-es évek elején ismét virágkorukat élték. Az encián, havasi gyopár és havasi vadrózsa, a „havasi virág kerámia“ agyaghármasa az osztrák jelleg követévé, de ezzel együtt egy hagyományörző öntudat jelképévé is vált az első és második világháború utáni nehéz időkben. 1960 után – és itt is fellelhető a párhuzam – a legtöbb ilyen cég a termelést leállította. A „havasi virág kerámia“ a múlté vált. Mindenesetre 1960 után ilyen kerámiát már nem állítanak elő. A 90-es évek óta ezek a darabok természetesen kedvelt gyűjtőtárgyaknak számítanak. A „havasi virág kerámia“ ily módon egy darabka Ausztriát testesít meg.

ÖMV 74.529

Schale | miska | dísztál

Tonindustrie Scheibbs, Scheibbs,
Niederösterreich (A), um 1930

Dielňa Scheibbs, Scheibbs, Dolné Rakúsko,
Rakúsko (A), okolo 1930

Tonindustrie Scheibbs, Scheibbs,
Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 4 cm, Ø 16 cm

Irdenware mit breitem reliefiertem Rand,
maschinell auf einer Form überdreht, bedeckt
mit Laufglasur. Reliefmotiv: Alpenblumen
(Werknummer 778 händisch eingeritzt, sign. H)
Verlassenschaft H. Kossegg, inventarisiert 1976

Hrnciarsky výrobok s roztečenou glazúrou,
točený, alpský kvetinový reliéf, výrobné číslo
778, sign. H

Pôvod nezaznačený

Gipszforma segítségével korongolt, égetett
díszedény, futtatott mázzal, havasi virágokkal
dombormű, sorozatszám 778, kézjegy H

ÖMV 77.594

Schale | miska | tál

Johann Hittinger (gemarkt: D. Wagramer
Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich
(A), um 1938

Vyrobil Johann Hittinger, Deutsch Wagram,
Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), okolo 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram,
Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1938 körül

↑ 6,5 cm, Ø 25 cm

Irdenware, gedreht, mit Laufglasur. Drei Bänder,
die sich wellenartig vom Rand abheben, da-
zwischen Angarnierungen. Motiv: Alpenblumen
(Primeln, Enzian und Blätter, Werknummer 820)
Widmung Franz Grieshofer, inventarisiert 1996

Hrnciarsky výrobok s roztečenou glazúrou
a ozdobami, alpské kvety, výrobné číslo 820
Venované Dr. Franzom Grieshoferom,
inventarizované roku 1996

Korongolt, égetett díszedény, rététes
díszítménnyel, fülekkel és futtatott mázzal,
havasi virágokkal, sorozatszám 820.
Dr. Franz Grieshofer ajándékozta a
múzeumnak, 1996-ban vették leltárba

ÖMV 78.606 a + b
**Zwei Buchstützen | opierka na knihy |
 könyvtámaszok**

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, (gemarkt: Austria Liezen), Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Stájerország, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 13 cm, ↔ 10 cm

Irdenware, gegossen, mit Angarnierungen, glasiert. Motiv: Trachtenpärchen und Alpenblumen (Werknummer händisch eingeritzt: 305) Ankauf Bacher, inventarisiert 1999

Glazovaný odlievany hrnčiarsky výrobok s ozdobami, pár v kroji a alpské kvety, výrobné číslo 305

Kúpa od Dr. Bachera roku 1999

Öntött, égetett, mázas, rátétes díszítéssel, férfi és női alakok népviseletben, havasi virágokkal, sorozatszám 305

Dr. Bachertől vásárolták, 1999-ben

ÖMV 81.926
**Bügelschale | miska | dísztál, átívelő
 füllel**

Alpenländische Kunstkeramik Liezen (gemarkt: Liezen Austria), Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Stájerország, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 13 cm, Ø 20 cm

Irdenware, Schale mit Bügel und gewelltem Rand, gegossen, mit Angarnierungen und Laufglasur. Motiv: Alpenblumen (Werknummer 2661)

Widmung Susanne Maria Egger, inventarisiert 2003

Odlievany hrnčiarsky výrobok s vlnkovým okrajom a rúčkou premostujúcou ústie, zdobeny roztečenou glazúrou a motívom alpských kvetov, výrobné číslo 2661

Dar od Susanny Marie Eggerovej, St. Agathen v Hornom Rakúsku, inventarizované roku 2003

Öntött, égetett díszedény, futtatott mázzal és rátétes díszítéssel, havasi virágokkal, sorozatszám 2551.

Susanna Maria Egger ajándékozta a múzeumnak, St. Agathen/ Alsó-Ausztria; 2003-ban vették leltárba

ÖMV 78.607
**Kerzenleuchter | svietnik |
 gyertyatartó**

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, (gemarkt: Liezen), Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Stájerország, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 14,4 cm, ↔ 33 cm

Irdenware, gegossen, vierflammig, mit Angarnierungen, glasiert. Motiv: Edelweiß, Enzian und Almrose (Werknummer 2806) Ankauf Bacher, inventarisiert 1999

Hrnčiarsky výrobok, odlievany a glazovaný, určený na štyri sviečky, zdobeny alpskými kvetmi, výrobné číslo 2806

Kúpa od Dr. Bachera roku 1999

Öntött, égetett, mázas világitóeszköz, rátétes díszítéssel, havasi virágokkal, sorozatszám 2806.

Dr. Bachertől vásárolták, 1999-ben

ÖMV 81.928
Standkruzifix | krucifix | feszület

Alpenländische Kunstkeramik Liezen (gemarkt: Liezen Austria), Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Stájerország, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 18,5 cm

Irdenware, gegossen, mit Angarnierungen. Motiv: Gekreuzigter und Alpenblumen (Werknummer 245)

Widmung Susanne Maria Egger, inventarisiert 2003

Odlievany hrnčiarsky výrobok s roztečenou glazúrou a ozdobami, sakrálny výjav – ukrižovaný Ježiš Kristus a alpské kvety, výrobné číslo 245

Dar od Susanny Marie Eggerovej, St. Agathen v Hornom Rakúsku, inventarizované roku 2003

Öntött, égetett, futtatott mázzal és rátétes díszítéssel, a Megfeszítettel és havasi virágokkal, sorozatszám 245.

Susanna Maria Egger ajándékozta a múzeumnak, St. Agathen/ Alsó-Ausztria; 2003-ban vették leltárba

ÖMV 78.861
**Aschenbecher | popolník |
 hamutartó**

Grete von Holzhausen (gemarkt: GH), Radstadt, Salzburg (A), um 1930

Vyrobila Grete von Holzhausen, Radstadt, Salzburg, Rakúsko (A), okolo 1930

Grete von Holzhausen, Radstadt, Salzburg, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 2,5 cm, ↔ 9 cm

Irdenware in Form einer viereckigen Schale mit gewelltem Rand, gegossen, mit Angarnierung, glasiert. Motiv: Enzian. Sammlung Adolf Lehner, inventarisiert 2000

Hrnčiarsky výrobok, odlievany a glazovaný, s vlnkovým okrajom, zdobeny motívom alpského kvetu

Kúpa od Adolfa Lehnera, inventarizované roku 2000

Öntött, égetett, mázas laposedény, rátétes díszítéssel, havasi virággal.

Adolf Lehnertől vásárolta a múzeum, 2000-ben vették leltárba

ÖMV 81.929 a + b
**Zwei Buchstützen | opierka na knihy |
 könyvtámaszok**

Alpenländische Kunstkeramik Liezen (gemarkt: Austria Liezen), Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Stájerország, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 13 cm, ↔ 9 cm

Irdenware, gegossen, mit Angarnierungen, glasiert. Motiv: Alpenblumen Edelweiß, Enzian und Almrose, (Werknummer 300)

Widmung Susanne Maria Egger, inventarisiert 2003

Odlievany glazovaný hrnčiarsky výrobok s ozdobami, alpské kvety, výrobné číslo 300 Dar od Susanny Marie Eggerovej, St. Agathen v Hornom Rakúsku, inventarizované roku 2003

Öntött, égetett, mázas, rátétes díszítéssel, havasi virágokkal, sorozatszám 300. Susanna Maria Egger ajándékozta a múzeumnak, St. Agathen/ Alsó-Ausztria; 2003-ban vették leltárba

ÖMV 81.931

Schale | miska | dísztál

Alpenländische Kunstkeramik Liezen (händisch eingeritzt: Liezen), Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Stájerország, Ausztria (A), 1930 körül

↑ 8 cm, Ø 15 cm

Irdenware in längsovaler hoher Form, gegossen, mit Angarnierungen und Laufglasur. Motiv: Alpenblumen (Werknummer 2201, signiert K) Widmung Susanne Maria Egger, inventarisiert 2003

Odlievany hrnciarsky výrobok s roztečenou glazúrou a s dekorom alpských kvetov, výrobné číslo 2201, sign. K

Dar od Susanny Marie Eggerovej, St. Agathen v Hornom Rakúsku, inventarizované roku 2003

Öntött, égetett díszedény, futtatott mázzal és rátétes díszítménnyel, havasi virágokkal, sorozatszám 2201, kézjegye „K”.

Susanna Maria Egger ajándékozta a múzeumnak, St. Agathen/ Alsó-Ausztria; 2003-ban vették leltárba

ÖMV 81.932

Deckeldose | dóza s vrchnákom | díszedény, fedéllel

Alpenländische Kunstkeramik Liezen, Liezen, Steiermark (A), um 1930

Alpská umelecká keramika, Liezen, Štajersko, Rakúsko (A), okolo 1930

Ausztria (A), 1930 körül

↑ 12 cm, Ø 17 cm

Irdenware in stark bauchiger Form, gegossen, mit Angarnierungen auf dem Deckel und Laufglasur. Motiv: Alpenblumen.

Widmung Susanne Maria Egger, inventarisiert 2003

Odlievany hrnciarsky výrobok s roztečenou glazúrou a ozdobami, alpské kvety Dar od Susanny Marie Eggerovej, St. Agathen v Hornom Rakúsku, inventarizované roku 2003

Égetett, futtatott mázzal és rátétes díszítménnyel, havasi virágokkal.

Susanna Maria Egger ajándékozta a múzeumnak, St. Agathen / Alsó-Ausztria; 2003-ban vették leltárba

Altenburg liegt im deutschen Bundesland Thüringen nahe anderen berühmten Steinzeugorten wie Waldenburg, Freiberg, Zeitz und Bürgel. In der Umgebung der Stadt Altenburg ist ein beachtlicher Reichtum an hervorragenden Tonen nachzuweisen, die nach Durchmischung außergewöhnlich helle Steinzeugtone ergeben. Im oxidierenden Brand erhielten die Gefäße eine ockerbraune bis ockergelbe Salzglasur.

In der Fachliteratur und bei Sammlern bekannt sind vor allem die „Altenburger Perlkrüge“. Noch vor 1700 taucht auf der häufigsten Gefäßform, den Krügen, der Perlschmuck auf. Darunter versteht man die Verzierung aus stecknadelkopfgroßen weißen Tonperlen. Sie wurden aus reinen weißen Tonen, vermengt mit feldspathaltigem Kaolin, geformt und in den lederharten Ton gelegt. Die Perlen umgeben als breite Schmuckbänder mit Blatt- oder Rankenwerk die Mittelzone, oft von einem Herz oder einer Blume auf der Schauseite ausgehend. Eine außergewöhnliche Form hat der konkave Krug aus dem Jahre 1704 mit dem umlaufenden Spruch aus weißen Perlen: „GOTTES GUT UNT TREU IST ALLE MORGEN NEU“.

Neben den Perlen gibt es noch eine Vielzahl an kleinen Reliefaufgaben, die in Matrizen ausgeformt und aufgesetzt wurden. Mit verschiedenen Blatt-, Blüten-, Stern-, Rosetten- und Rautenformen waren den Töpfern zahllose Kombinationsmöglichkeiten gegeben. Um die Wirkung der weißen Dekoration auf ockergelbem Grund zu verstärken, wurden größere Flächen kobaltblau bemalt.

Ein weiteres Kennzeichen des Altenburger Steinzeugs ist die ungewöhnlich reiche Zinnmontierung. Da es sich um eher dünnwandige Ware handelt, schützte man sie durch Zinnreifen und Henkelbänder. Der ehemalige Direktor des Volkskundemuseums, Leopold Schmidt, wies in seinem Katalog „Alte Volkskunst aus dem Egerland“ im Jahre 1977 die Altenburger Perlkrüge nach Wildstein bei Eger. Er folgte damit der fälschlichen Zuschreibung durch den Egerländer Heimatforscher A. John, der in der Österreichischen Zeitschrift für Volkskunde im Jahre 1910 einen Beitrag über die Hafnerei und Töpferei im Egerland veröffentlicht hatte.

Lit.:
Horschik, Josef : *Das Altenburger Steinzeug des 17. und 18. Jahrhunderts*. In: *Steinzeug*. 15. bis 19. Jahrhundert. Von Bürgel bis Muskau. 2. Aufl., Dresden 1978, S.129–186
Schmidt, Leopold: *Volkskunst aus dem Egerland*. Katalog des Österreichischen Museums für Volkskunde. Wien 1977

Altenburg Nemecko

Altenburg sa nachádza v Durínskej nemeckej spolkovej republike v blízkosti ďalších známych stredísk výroby kameniny, ako napríklad Waldenburg, Freiberg, Zeitz a Bürgel. V okolí mesta Altenburg ležia bohaté ložiská vynikajúcich kameninových hĺn, ktoré po zmiešaní vytvárajú mimoriadne svetlé odtiene kameniny. Po oxidačnom vypaľovaní dostávajú nádoby soľnú glazúru v odtieňoch od okrovohnedej až po okrovozlúťú.

V odbornej literatúre i medzi zberateľmi sú známe najmä „altenburgské perlové krčahy“. Prvé perlové ozdoby sa na najpoužívanejšej forme nádoby objavujú po prvý raz ešte pred rokom 1700. Je to vlastne ozdoba z bielych hlinených perál veľkých asi ako špendlíková hlavička. Formovali ich z čistých bielych hĺn zmiešaných s kaolínom, ktorý obsahoval živce. Perly sa ukladali do polotvrdej hliny a v podobe širokého šperkového pásu obkolesujú ako listové a úponkové ornamenty strednú časť nádoby. Často ústia do ornamentu v tvare srdca alebo do kvetu na prednej, „reprezentatívnej“ strane. Neobyčajný tvar má konkávny krčah z roku 1704, dookola zdobený nápisom z bielych perál: „Gottes Gut unt Treu ist alle Morgen Neu“.

Popri perlách sa pri výzdobe používalo aj množstvo malých reliéfnych prvkov, ktoré boli formované v matriciach a potom nasadené na nádobu. Rozličné ornamenty vo forme listov, kvetov, hviezdíc, roziet a kosoštvorcov poskytovali hrnčiarom nespočítateľné množstvo kombinácií. Aby sa umocnilo pôsobenie bielej výzdoby na okrovom podklade, niektoré väčšie plochy farbili kobaltovomodrou. Ďalším charakteristickým znakom altenburskej kameniny je neobyčajne bohaté cínové kovanie. Keďže nádoby majú pomerne tenké steny, snažili sa ich výrobcovia ochrániť cínovými obručami a držadlami.

Niekdajší riaditeľ Rakúskeho národopisného múzea Leopold Schmidt zaradil vo svojom katalógu z roku 1977 pod názvom „Staré ľudové umenie z Chebska“ („Alte Volkskunst aus dem Egerland“) altenburské perlové krčahy do Vltčiny pri Chebe. Nasledoval tak nesprávne určenie pôvodu, ktoré roku 1910 publikoval chebský bádateľ A. John v príspevku o kachliarstve a hrnčiarstve na Chebsku uverejnenom v Rakúskom národopisnom časopise (Österreichische Zeitschrift für Volkskunde).

Altenburg Németország

Altenburg Thüringia német szövetségi tartományban található, más híres kőagyag-lelőhelyek közelében, mint pl. Waldenburg, Freiberg, Zeitz és Bürgel. Altenburg város környéke figyelemreméltóan gazdag kiváló kőagyagban, amely alapos összekeverés után rendkívül világos kőagyagot eredményez. Az oxidáló tűzben az edények okkerbarna ill. okkersárga sómázatot kaptak. A szakirodalomban és a gyűjtők körében főleg az „altenburgi gyöngykrécsók“ ismertek. Még 1700 előtt megjelenik a leggyakoribb edényformán, a korsón, a gyöngydísz. Ezalatt a gombostű nagyságú fehér agyaggyöngyökből álló díszítést értjük. A gyöngyöket földpát-tartalmú kaolinnal összekevert tiszta fehér agyagból formázták és a borkeménységű agyagba helyezték. A gyöngyök széles díszítőszalagként levél- vagy indadíszszel veszik körül a középső sávot, a homlokoldalon gyakran szívből vagy virágból kiindulva. Különleges formája van az 1704-ből származó homorú korsónak, amelyen körbe fehér agyaggyöngyökből kirakva egy németnyelvű mondat olvasható. („GOTTES GUT UNT TREU IST ALLE MORGEN NEU“). A gyöngyök mellett számos kis dombormű-rátét létezik, melyeket sablonokban megformáztak és aztán felhelyeztek. Különböző levél-, virág-, csillag-, rózsá- és rombuszmintákkal számtalan kombinációs lehetőség állt a fazekasok rendelkezésére. Azért, hogy az okkersárga alapon a fehér díszítés hatását fokozzák, nagyobb felületeket kobaltkékre festettek.

Az altenburgi kőcserep további jellemzője a szokatlanul gazdag önfoglalat. Mivel túlnyomórészt inkább nagyon vékonyfalú termékekről van szó, öngyűrűkkel és fülabroncsokkal védtek azokat. Leopold Schmidt, a néprajzi múzeum egykori igazgatója 1977-ben a „Régi népművészet a chebi (egri) vidéken“ c. katalógusában az altenburgi gyöngykrécsót a csehországi Cheb (Eger) melletti Wildsteinba helyezi. Ő ezzel A. John, Cheb vidéke helytörténészének téves feltevését követte, aki 1910-ben cikket közölt az osztrák néprajzi folyóiratban a Cheb környéki fazekasmesterségről.

ÖMV 1.648

**Krug, „Walzenkrug“ | džbán | kupa,
„Altenburgi gyöngykupa“**

Altenburg, Thüringen (D), 1. H. 18. Jahrhundert

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D),
1. polovica 18. storočia

Altenburg, Türiugia, Németország (D),
18. század első fele

↑ 17 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit
dekorativen Rillenbändern und Zinnmontierung.
Angekauft um 5 Gulden und inventarisiert 1895

Kamenina s dekoratívnymi ryhovanými pásmi
a soľnou glazúrou, cínové kovanie, cylindrický
džbán

Kúpa za 5 fl (guldenov) roku 1895

Sómázás kőedény, mélyített díszítéssel és ón
szereléssel.

5 Guldenért vásárolták 1895-ben

ÖMV 26.464

**Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger
Perlkrug“ | džbán, „altenburský
perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi
gyöngykupa“**

Altenburg, Thüringen (D), 1. H. 18. Jahrhundert

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D),
1. polovica 18. storočia

Altenburg, Türiugia, Németország (D),
18. század első fele

↑ 20,5 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit
weißem Perlschmuck und Reliefauflagen.

Motiv: Vogel zwischen Blüten- und Blattranken.
Kobaltblaue Bemalung, jüngere Zinnmontierung
mit Gravur auf dem Zinndeckel: GGPH 1781
Sammlung Ephron, inventarisiert 1910

Kamenina s bielou perlovou a reliéfnou
výzdobou, kobaltovomodrou maľbou a soľnou
glazúrou, mladšie cínové kovanie, cylindrický
džbán, motív vtákov medzi úponkami, kvetmi
a listami, nápis na cínovom vrchnáku:
GGPH 1781

Zo zbierky Ephron, kúpa,
inventarizované roku 1910

Kobaltkék ecsettel festett, sómázás kőedény,
fehér gyöngyökkel és domborműves
díszítéssel, az ón szerelék később került rá.
Virág- és levélindák között madárral, a fedelén
GGPH 1781 felirattal.

Az Ephron gyűjteményből vásárolták,
1910-ben vették leltárba

ÖMV 29.296

Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D), 1. H. 18. Jahrhundert
Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D), 1. polovica 18. storočia

Altenburg, Turingia, Németország (D), 18. század

↑ 19,4 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit weißem Perlschmuck und Reliefauflagen. Motiv: Vase zwischen Blüten- und Blattranken. Kobaltblaue Bemalung, Zinnmontierung. Sammlung E. Kurtz, inventarisiert 1911

Kamenina s bielou perlovou a reliéfnou výzdobou, kobaltovomodrá maľba a soľná glazúra, cínové kovanie, cylindrický džbán, motív vázy medzi úponkami, kvetmi a listami
Zo zbierky E. Kurtza, kúpa, inventarizované roku 1911

Kobaltkék ecsettel festett sómázás kőedény, ön szereléssel, fehér gyöngyökkel és domborműves díszítéssel.

Virág- és levélindák között vázával.

E. Kurtz gyűjteményéből vásárolták, 1911-ben vették leltárba

ÖMV 40.525

Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D),
Datierung auf Zinndeckel: 1727

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D),
začiatok 18. storočia

Altenburg, Turingia, Németország (D),
18. század eleje

↑ 18 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit weißem Perlschmuck und Reliefauflagen. Motiv: Herz mit Blatt- und Blütenranken. Kobaltblaue Bemalung. Gravur auf dem Zinndeckel: I A C 1727
Sammlung Kern, inventarisiert 1923

Kamenina s bielou perlovou a reliéfnou výzdobou, kobaltovomodrá maľba a soľná glazúra, cínové kovanie, cylindrický džbán, motív srdca s kvetinovými a listovými úponkami, nápis na cínovom vrchnáku:
I A C 1727

Kúpa od pani Reg. Rat. Kernovej, inventarizované roku 1923

Kobaltkék ecsettel festett sómázás kőedény, ön szereléssel, fehér gyöngyökkel és domborműves díszítéssel. Szívvel, virág- és levélindákkal, az önfedélen: I A C 1727 felirattal.
Reg. Rat. Kern asszonytól vásárolták, 1923-ban vették leltárba

ÖMV 31.083

Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D), 1. H. 18. Jahrhundert
Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D), 1. polovica 18. storočia

Altenburg, Turingia, Németország (D), 18. század első fele

↑ 20,5 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit weißem Perlschmuck und Reliefauflagen. Motiv: Herz zwischen Blütenranken. Kobaltblaue Bemalung. Nachlass Lang, inventarisiert 1912

Kamenina s perlovou a reliéfnou výzdobou, kobaltovomodrá maľba a soľná glazúra, cylindrický džbán, motív srdca medzi kvetinovými úponkami
Z pozostalosti pani V. Langovej, kúpa, inventarizované roku 1912

Kobaltkék ecsettel festett, sómázás kőedény, fehér gyöngyökkel és domborműves díszítéssel. Szívvel virágindák között.

Von Lang asszony hagyatékából vásárolták, 1912-ben vették leltárba

ÖMV 40.526

Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D),
Anfang 18. Jahrhundert

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D),
začiatok 18. storočia

Altenburg, Turingia, Németország (D),
18. század eleje

↑ 18 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit weißem Perlschmuck und Reliefauflagen. Motiv: Blüte mit Blatt- und Blütenranken. Kobaltblaue Bemalung. Zinnmontierung
Sammlung Kern, inventarisiert 1923

Kamenina s bielou perlovou a reliéfnou výzdobou, kobaltovomodrá maľba a soľná glazúra, cínové kovanie, cylindrický džbán, kvet s kvetinovými a listovými úponkami
Kúpa od pani Reg. Rat. Kernovej, inventarizované roku 1923

Kobaltkék ecsettel festett sómázás kerámia, ön szereléssel, fehér gyöngyökkel és domborműves díszítéssel. Virággal, levél- és virágindákkal.
Reg. Rat. Kern asszonytól vásárolták, 1923-ban vették leltárba

ÖMV 32.969

Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D), Datierung auf Zinndeckel: 1722

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D), 1722

Altenburg, Turingia, Németország (D), 1722

↑ 21 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit weißem Perlschmuck und Reliefauflagen. Motiv: Bergmann mit Arbeitsgerät und Blütenranken.

Gravur auf dem Zinndeckel:

außen: 18 J C H W, innen: JOS 1722

Sammlung R. Berger, inventarisiert 1912

Kamenina s bielou perlovou a reliéfnou výzdobou, soľná glazúra, cínové kovanie, cylindrický džbán, postava baníka s pracovným náradím, kvetinové úponky, nápis na cínovom vrchnáku: 18 J C H W, vnútri JOS 1722
Zo zbierky R. Bergera, kúpa, inventarizované roku 1912

Kobaltkék ecsettel festett, sómázás kőedény, ön szereléssel, fehér gyöngyökkel és domborműves díszítéssel. Bányász munkaeszkőzzel, virágindákkal, a fedélen 18 J C H W, innen JOS 1722 felirattal.
R. Berger gyűjteménye, 1912-ben vették leltárba

ÖMV 44.330

Krug, „Walzenkrug“, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D), datiert 1714

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D), 1714

Altenburg, Thüringia, Németország (D), datált 1714

↑ 19 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Zylindrischer Krug mit weißem Perlschmuck und Reliefauflagen. Inschrift: „HGW 1714 IN HALBAU“.

Motiv: Tuschschere zwischen Blattranken.

Kobaltblaue Bemalung. Zinnmontierung Sammlung F. Schebesta, inventarisiert 1938

Kamenina s perlovou a reliéfnou výzdobou, kobaltovomodrá maľba, cínové kovanie, cylindrický džbán, motív nožnic medzi listovými úponkami, nápis: „HGW 1714 IN HALBAU“ Kúpa od Ing. F. Schebestu, inventarizované roku 1938

Kobaltkék ecsettel festett, sómázás kőedény, ón szereléssel, fehér gyöngyökkel és domborműves díszítéssel. „HGW 1714 IN HALBAU“ felirattal.

Ing. F. Schebestától vásárolták, 1938-ban vették leltárba

ÖMV 45.262

Krug | džbán | korsó

Altenburg, Thüringen (D), um 1700

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D), okolo 1700

Altenburg, Thüringia, Németország (D), 1700 körül

↑ 19 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Birnförmiger Krug mit Zinnmontierung

Sammlung V. Reihnsner, inventarisiert 1940

Kamenina so soľnou glazúrou a cínovým kovaním, džbán hruškovitého tvaru Kúpa od V. Reihnsnera, inventarizované roku 1940

Sómázás kőedény, ón szereléssel.

V. Reihnsnertől vásárolták, 1940-ben vették leltárba

ÖMV o.Nr.1

Krug, „Altenburger Perlkrug“ | džbán, „altenburský perlový džbán“ | kupa, „Altenburgi gyöngykupa“

Altenburg, Thüringen (D), 1704

Altenburg, Thüringen (Durínsko), Nemecko (D), 1704

Altenburg, Thüringia, Németország (D), 1704

↑ 21 cm

Steinzeug mit Salzglasur. Konischer Krug mit Ritzdekor und weißem Perlschmuck. Inschrift: „GOTTES GUT UNT TREU IST ALLE MORGEN NEU 1704“. Motiv: Blüten.

Kamenina s bielou perlovou výzdobou a soľnou glazúrou, kónický džbán, kvetinový dekor, nápis: „GOTTES GUT UNT TREU IST ALLE MORGEN NEU 1704“

Sómázás, gyöngyökkel díszített kőedény, virágokkal. „GOTTES GUT UNT TREU IST ALLE MORGEN NEU 1704“ felirattal.

Mit der Besetzung des türkischen Bosniens und der Herzegowina durch Österreich-Ungarn 1878 wurde der „Orient“ zu einem Teil des Vielvölkerstaates. Die bosnische Keramik repräsentiert als Produkt eines islamisch geprägten Volkslebens in einem wirtschaftlich und infrastrukturell rückständigen Land eine gewisse „Exotik“, die in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts als besonders attraktiv galt.

Bereits 1897 erhielt das Volkskundemuseum als Geschenk der bosnischen Regierung einen großen Bestand an bosnischer Keramik. Durch Ankauf kam die Kollektion Čurčić aus Višnjica an der Save hinzu, die 1909 inventarisiert wurde. Letztere umfasst neben zahlreichen Gefäßen auch Arbeitsgeräte von Töpfern. Es handelt sich u. a. um eine niedrige Kreuzscheibe, die an zwei Stehern beschwert ist. Auf einem bodennahen Schemel sitzend, bewegte der Töpfer die Scheibe mit seiner Hand, so dass diese sich um eine in der Bodenplatte fest verankerte Mittelachse drehte. Auf einer derartigen Handtöpferscheibe wurden Wasserkrüge, Vasen, Platten, Schalen und Blumentöpfe hergestellt.

Einer außergewöhnlichen Technik folgen der Wasserbehälter, der nicht von oben befüllt wird, sondern über ein Rohr im Standboden, sowie die Schüssel, die mittels eines die halbe Öffnung umspannenden Bügels getragen wird.

Die Dekore setzen sich aus geraden Linien, Wellenlinien, Spiralen, Schleifen, Punkten und Bögen zusammen und wurden mit roter Engobe auf den weiß brennenden Ton gemalt. Produziert wurde diese Form der hellen unglasierten Irdenware mit roter Engobemalerei in Višnjica, Kiseljak (Sarajevo) und Liješevo bei Visoko und nachweislich noch in den 1960er Jahren in den Dörfern Bilalovac und Gromiljak bei Sarajevo.

Der Volkskundler Arthur Haberlandt schrieb 1919 über die Kollektion Čurčić aus Višnjica an der Save in seinem Werk „Volkskunst der Balkanländer“: „Es handelt sich um die Arbeiten eines am Ende seiner Lebensbahn stehenden alten Töpfers aus Nordbosnien. Ein bißchen verspielt muten sie alle an, auch wohl ein wenig geschmacklos, diese nur der Verzierung des orientalischen Heims ohne tieferen Sinn und Zweck gewidmeten Dinger. Doch verdient ihr Schmuck, der mit uralten Motiven, dem Wirbelmuster und ähnlichem, arbeitet und wie in frühesten Zeiten der Mittelmeerkultur mit Tonfarbe auf dem nackten Tongrund aufgetragen wird, unsere kulturgeschichtliche Beachtung.“

Lit.:
Haberlandt, Arthur: *Volkskunst der Balkanländer*. Wien 1919
Tomic, Persida: *Volkstümliche Keramik in Jugoslawien*. Belgrad 1966

Bosna

Po obsadení niekdajších tureckých území Bosny a Hercegoviny roku 1878 Rakúsko-Uhorskom stal sa súčasťou mnohonárodnostnej monarchie aj „Orient“. Ako produkt každodenného života a ľudovej kultúry, ovplyvnenej islamom, reprezentovala bosnianska keramika, pochádzajúca z hospodársky zaostalej krajiny so slabou rozvinutou infraštruktúrou, určitú exotiku, ktorá sa v 19. storočí považovala za mimoriadne atraktívnu.

Už roku 1897 dostalo Rakúske národopisné múzeum ako dar od bosnianskej vlády rozsiahlu zbierku bosnianskej keramiky. Výkupom zbierky Čurčića z Višnjice na rieke Sáve, ktorá bola inventarizovaná roku 1909, sa zbierka ešte rozšírila. Čurčićova zbierka obsahovala okrem početných nádob aj náradie, ktoré hrnčiarci používali, napríklad nízky krížový hrnčiarsky kruh, zaťažený na dvoch stojkách. Sediac na nízkom stolčeku, rozkrútil hrnčiar kotúč rukou a ten sa potom krútil okolo stredovej osi, ktorá bola pevne ukotvená v spodnej platni. Na takomto kruhu sa vytáčali krčahy na vodu, vázy, misky, kvetináče a podnoky. Neobyčajnú techniku naplňovania má nádoba na vodu, ktorá sa neplní zhora, ale cez rúru na dne. Rovnako ako miska, ktorá sa dá nosiť pomocou otvorov v držadlách. Výzdobu tvoria rovné línie, vlnovky, špirály, pásy bodiek a oblúkov, ktoré sa maľovali hustou červenou glazúrou na bielu vypálenú hlinu. Táto forma svetlých neglazovaných hlinených výrobkov s červenou maľovkou sa vyrábala vo Višnjici, Kiseljaku (Sarajevo), Liješeve pri Visokom a preukázateľne ešte v 60. rokoch 20. storočia v dedinách Bilalovac a Gromiljak pri Sarajeve. Etnograf Arthur Haberlandt napísal roku 1919 o zbierke Čurčića z Višnjice na rieke Sáve vo svojom diele *Ľudové umenie balkánskych krajín (Volkskunst der Balkanländer)*: „Ide o práce hrnčiara zo severnej Bosny, ktorý stojí na sklonku svojho života. Ich výzdoba je hravo naivná a asi aj trochu bez vkusu. Tieto predmety slúžia len na skráslenie orientálnych domácností ako výzdoba bez hlbšieho zmyslu a významu. Ale jeho šperk, vyzdobený prastarými špirálovitými a podobnými motívmi, si zasluhuje našu pozornosť, a keďže pracuje ako v najstarších časoch stredomorských kultúr hlinenou farbou, ktorú nanáša na nahý hlinený základ, stojí z nášho kultúrno-historického hľadiska za povšimnutie.“

Bosnia

A török Bosznia és Hercegovina Osztrák-Magyar Monarchia általi megszállásával 1878-ban a „Kelet“ a többnemzetiségű állam részévé vált. A bosnyák kerámia iszlám beállítottságú nép termékeként egy gazdaságilag és infrastrukturálisan is elmaradt országban bizonyos „egzotikumot“ képviselt, ami a 19. század második felében különösen vonzó volt. Az osztrák néprajzi múzeum már 1897-ben a bosnyák kormány ajándékaként nagy mennyiségű bosnyák kerámiát kapott. Ehhez még hozzájött vétel által a Čurčić kollekció a Száva menti Višnjicából, amit 1909-ben leltároztak. Az utóbbi számos edény mellett fazekasok munkaeszközeit is magába foglalja. Egy alacsony keresztmetszáról van szó, ami két támfán meg van terhelve. A fazekas alacsony zsámolyon ülve a korongot a kezével mozgatta úgy, hogy az az alaplemezen szilárdan rögzített középtengely körül forgott. Egy ilyen kézi fazekaskorongon vizeskorsókat, vázakat, tálcákat, tálakat és virágcserepeket készítettek. Egy különleges technikát követ a víztartály, amit nem fentről töltenek meg, hanem egy csövön át a talpon keresztül, valamint a tál, amit egy, a fél nyílást átfogó fűlnél fognak. A díszítések egyenes és hullámos vonalakkból, csigavonalakkból, hurkokból, pontokból és ívekből állnak, amit piros engobbal (földfestékkel) festettek a fehéren égő agyagra. A világos, mázolatlan agyagárunak ezt a formáját, amelyen piros engob festés található, Višnjicában, Kiseljokban (Szarajevó) és a Visoko melletti Liješevóban valamint bizonyíthatóan még az 1960-as években a Szarajevóhoz közeli falvakban, Bilalovacban és Gromiljakban állították elő. Arthur Haberlandt néprajzkutató 1919-ben írt a Száva menti Višnjicából való Čurčić kollekcióról „A balkáni országok népművészeté“ c. művében: „Egy a pályafutásának végén járó, észak-boszniai öreg fazekas munkáiról van szó. Egy kissé játékosak, talán kicsit még izléstelennek is mondhatók, ezek a csupán a keleti otthon díszítésére szolgáló, mélyebb értelem és rendeltetés nélküli dolgok. De díszítésük, mely ősrégi motívumokkal, az örvénymintával és hasonlókval, és mint a földközti-tengeri kultúra legkoraibb időszakában a csupas agyagra felvitt agyagfestékkel készült, megérdemli kultúrtörténeti figyelmünket. Ógörög, talán a dipylon korszakhoz tartozó mesterfogások, amiket egyes példákön ily módon megelevenítve látunk.“

ÖMV 12.426

**Schüssel mit Deckel | miska
s vrchnákom | tál, fedővel**

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina
(BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Herzegovina
(BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Herzegovina
(BIH), 1900 körül

↑ 20,5 cm, Ø 19 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, bauchige
Form mit Hohldeckel, schräge und senkrechte
Rillen als Dekorelement. Rotbraune Engoben-
malerei in geometrischen Mustern.
Widmung der bosnischen Landesregierung,
inventarisiert 1900

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok
s hnedočervenou maľbou a vertikálne vrytou
výzdobou, geometrický dekor (čiary, oblúky,
bodky)

Časť bosnianskej zbierky, dar Bosnianskej
krajinskej vlády, inventarizované roku 1900

Égetett, fehéres, mázatlan, vörösesbarna
engobbal festett, gerezdelt díszítéssel,
geometrikus mintával (vonalak, ívek, pöttyök).
A boszniai gyűjtemény része, a boszniai kormány
ajándéka; 1900-ban vették leltárba

ÖMV 12.430

**Schüssel mit Bügel |
miska s uchom | tál, füllel**

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina
(BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Herzegovina
(BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Herzegovina
(BIH), 1900 körül

↑ 10 cm, Ø 28 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, tiefe Mulde und
kurze Fahne, am Übergang ist ein kräftiger
Bügel angarniert, der bis zur Mitte der Schüssel
reicht und dort senkrecht aufgesetzt ist.
Rotbraune Engobenmalerei in geometrischen
Mustern.

Widmung der bosnischen Landesregierung,
inventarisiert 1900

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok
s hnedočervenou maľbou, geometrický dekor
(čiary, oblúky)

Časť bosnianskej zbierky, dar Bosnianskej
krajinskej vlády, inventarizované roku 1900

Égetett, mázatlan, fehéres, vörösbarna engobbal
festett tálasedény, geometrikus mintával
(vonalak, ívek).

A boszniai gyűjtemény része, a boszniai kormány
ajándéka, 1900-ban került leltárba

ÖMV 23.983

**Bodenvase mit Deckel | váza
s vrchnákom | váza, fedéllel**

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina (BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina (BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina (BIH), 1900 körül

↑ 75 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, ausgestellter Fuß und kugelbauchige Erweiterung in der Gefäßmitte, konischer Halsteil und Steckdeckel. Senkrechte Rillen als Dekorelement. Rotbraune Engobemalerei in geometrischen Mustern und stilisierten Blüten.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok s hnedočervenou maľbou a vertikálne vyrytým dekorom, geometrický a kvetinový dekor (štylizované lupene kvetov)

Kúpa zbierky Čurčića z Višnje na Sáve, inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, fehéres, vörös engobbal festett díszedény, függőleges mélyített díszítéssel, geometrikus mintával, stilizált virágokkal.

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény megvásárlása által került a múzeumba, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 23.985

Vase | váza | váza

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina (BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina (BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina (BIH), 1900 körül

↑ 40 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, flacher Stand und kugelbauchige Erweiterung in der Gefäßmitte, konischer Halsteil. Rotbraune Engobemalerei in geometrischen Mustern und stilisierten Blüten.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok s hnedočervenou maľbou, geometrický dekor (čiary, špirály)

Kúpa zbierky Čurčića z Višnje na Sáve, inventarizované roku 1909

Égetett, fehéres, mázatlan, vörösesbarna engobbal festett fazekastermék, geometrikus mintával (vonalak, spirálok).

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény megvásárlása által került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 23.987

Vase | váza | váza

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina (BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina (BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina (BIH), 1900 körül

↑ 39 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, ausgestellter Fuß und kugelbauchige Erweiterung in der Gefäßmitte, konischer Halsteil. Senkrechte Rillen als Dekorelement. Rotbraune Engobemalerei in geometrischen Mustern. Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok s hnedočervenou maľbou a vertikálne vyrytou výzdobou, geometrický dekor (čiary, oblúky, body)

Kúpa zbierky Čurčića z Višnje na Sáve, inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, fehéres, vörösesbarna engobbal festett díszedény, függőleges mélyített díszítéssel, geometrikus mintával (vonalak, ívek, pöttyök).

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény megvásárlása után került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 23.993

**Rohrkanne, „šehe“ | kanvica |
kiöntőcsöves korsó, „Šehe“**

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina
(BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina
(BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina
(BIH), 1900 körül

↑ 39 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, kugelbauchige
Form, enger Hals und kugelförmig aufgesetzter
Gefäßabschluss mit Einfüllöffnung. Breiter
Bandhenkel und Rohr zum Ausgießen.
Rotbraune Engobenmalerei in geometrischen
Mustern.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiar sky výrobok
s hnedočervenou maľbou, typ špeciálnej
kanvice s otvorom vo vrchnáčíku, geometrický
dekor (čiary, retiazky, oblúky)

Kúpa zbierky Čurčića z Višnjice na Sáve,
inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, vörösesbarna engobbal
festett fazekastermék, geometrikus mintával
(vonalak, láncszemek, ívek).

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény
megvásárlása útján került a múzeum birtokába,
1909-ben vették leltárba

ÖMV 23.994

**Rohrkanne, „šehe“ | kanvica |
kiöntőcsöves korsó, „Šehe“**

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina
(BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina
(BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina
(BIH), 1900 körül

↑ 35,5 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, kugelbauchige
Form, enger Hals und kugelförmig aufgesetzter
Gefäßabschluss ohne Einfüllöffnung. Kanne
wird durch ein inneres Rohr über den Boden
befüllt. Breiter Bandhenkel und Rohr zum
Ausgießen. Rotbraune Engobenmalerei in
geometrischen Mustern.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiar sky výrobok
s hnedočervenou maľbou, typ špeciálnej
kanvice naplňanej cez dno vnútornou trubicou,
geometrický dekor (čiary, oblúky, spirály, pásy)
Kúpa zbierky Čurčića z Višnjice na Sáve,
inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, vörösesbarna engobbal
festett fazekastermék, geometrikus mintával
(vonalak, ívek, spirálok, hurkok).

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény
megvásárlása útján került a múzeum birtokába,
1909-ben vették leltárba

ÖMV 23.995

**Rohrkanne, „šehe“ | krčah, „šehe“ |
kiöntőcsöves korsó, „Šehe“**

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina
(BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina
(BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina
(BIH), 1900 körül

↑ 30 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, kugelbauchige
Form und konischer Hals. Breiter Bandhenkel
mit umlaufendem Ringwulst, Rohr mit Knick
zum Ausgießen. Rotbraune Engobenmalerei in
geometrischen Mustern.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiar sky výrobok
s hnedočervenou maľbou, špeciálny typ
nádob s čiastočne prekrytým ústím,
geometrický dekor (čiary, oblúky, spirály, pásy)
Kúpa zbierky Čurčića z Višnjice na Sáve,
inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, fehéres, vörösesbarna
engobbal festett fazekastermék, geometrikus
mintával (vonalak, ívek, pontok, hurkok).
A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény
megvásárlása útján került a múzeum birtokába,
1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.020, 23.996

Blumentopf, Schale | kvetináč s miskou | virágcserép, cserépalávaló

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina (BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina (BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina (BIH), 1900 körül

↑ 16,5 cm, Ø 19 cm

↑ 2,5 cm, Ø 15 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, Schale mit ausbiegendem Rand, schräg abgestrichen. Rotbraune Engobenmalerei in geometrischen Mustern.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok s hnedočervenou maľbou, geometrický dekor (čiary, oblúky)

Kúpa zbierky Čurčića z Višnjice na Sáve, inventarizované roku 1909

Égetett, fehéres, mázatlan, vörösesbarna engobbal festett, geometrikus mintával (vonalak, ívek)

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.017

Platte, Mehlspeisplatte, „levsija“ | tácka, „levsija“ | tál, édességes tál, „levsija“

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina (BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina (BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina (BIH), 1900 körül

Ø 34 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, massive Wandstärke, runde flache Form mit leicht aufgewölbtem Boden, schräg gestellter Rand, nach außen abgestrichen.

Rotbraune Engobenmalerei in geometrischen Mustern.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok s hnedočervenou maľbou, používaný na múčne jedlá, geometrický dekor (čiary, oblúky)
Kúpa zbierky Čurčića z Višnjice na Sáve, inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, vörösesbarna engobbal festett tálasedény, geometrikus mintával (vonalak, ívek).

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.019

Schüssel, „čuse“ | miska, „čuse“ | tál, „čuse“

Višnjica an der Save, Bosnien-Herzegowina (BIH), um 1900

Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Hercegovina (BIH), okolo 1900

Višnjica an der Save, Bosznia-Hercegovina (BIH), 1900 körül

↑ 11 cm, Ø 23 cm

Unglasierte weißliche Irdenware, abgesetzter Stand und gebauchte Form mit weiter Öffnung. Rotbraune Engobenmalerei in geometrischen Mustern.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Neglazovaný belavý hrnčiarsky výrobok s hnedočervenou maľbou, geometrický dekor (čiary, oblúky, bodky)
Kúpa zbierky Čurčića z Višnjice na Sáve, inventarizované roku 1909

Égetett, mázatlan, fehéres, vörösesbarna engobbal festett, geometrikus mintával (vonalak, ívek, pöttyök).

A Višnjica an der Save-i Čurčić gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.029

**Töpferscheibe mit Bodenbrett,
„Kreuzscheibe“ | hrnčičarsky kruh |
fazekaskorong, fából, „keresztkorong“**

Bosnien-Herzegowina (BIH), 19. Jahrhundert
Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Herzegovina
(BIH), 19. storočie
Višnjica an der Save, Bosznia-Herzegovina
(BIH), 19. század

↑ 29 cm, ↔ 73 x 38 cm

Handtöpferscheibe aus Holz. Kreuzförmiges Gestell, das über vier kurze Steher (zwei davon sind mit Steinen beschwert) mit der runden Scheibe verbunden ist. Die Kreuzscheibe wird mit der Hand angetrieben und rotiert frei um eine Achse, die im Bodenbrett verankert ist. Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Křížový ručný hrnčičarsky kruh, zhotovený z dreva

Kúpa zbierky Čurčiča z Višnjice na Sáve, inventarizované roku 1909

A Višnjica an der Save-i Čurčič gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.030

**Schemel | stolček | fából készült
ülőke, sámlji**

Bosnien-Herzegowina (BIH), 19. Jahrhundert
Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Herzegovina
(BIH), 19. storočie
Višnjica an der Save, Bosznia-Herzegovina
(BIH), 19. század

↑ 21 cm, ↔ 35 cm

Dreibeiniger Schemel aus Holz, in der Höhe zur Töpferscheibe passend. Arbeitsgerät aus einer bosnischen Töpferwerkstatt.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Trojnohý stolček z dreva, prispôsobený svojou výškou hrnčičarskemu kruhu

Kúpa zbierky Čurčiča z Višnjice na Sáve, inventarizované roku 1909

A Višnjica an der Save-i Čurčič gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.088

**Holz Brettchen mit Griff | drevko na
formovanie | nyeles ütőfa, fazekasok
kézi szerszáma**

Bosnien-Herzegowina (BIH), 19. Jahrhundert
Višnjica na Sáve, Bosna, Bosna-Herzegovina
(BIH), 19. storočie
Višnjica an der Save, Bosznia-Herzegovina
(BIH), 19. század

↔ 31 x 5 cm

Schmales Holz Brettchen mit Griff, vermutlich zum Abheben von fertig gedrehten flachen Gefäßen von der Scheibe. Arbeitsgerät aus einer bosnischen Töpferwerkstatt.

Sammlung Čurčić, inventarisiert 1909

Pracovný nástroj hrnčičarov zhotovený z dreva
Kúpa zbierky Čurčiča z Višnjice na Sáve, inventarizované roku 1909

A Višnjica an der Save-i Čurčič gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1909-ben vették leltárba

Seit 1392 gehörte Schlesien zum Königreich Böhmen und damit zur Habsburger-Monarchie. Im „Breslauer Frieden“ von 1742 wurde es dem Königreich Preußen zugesprochen und erhielt dadurch den Namen „Preußisch-Schlesien“. In den schlesischen Töpferzentren Bunzlau und Naumburg am Queis (heute Nowogrodziec, Polen) wird seit dem Mittelalter Keramik hergestellt. Seit dem 17. Jahrhundert verbreitete sich „Bunzlauer Geschirr“ als regionaler Begriff über die östlichen Gebiete Deutschlands und die angrenzenden Nachbarländer. Gute Tonqualität und hohes technisches Können der Töpfer ließen die Bunzlauer Ware zu einem hochwertigen Handwerksprodukt werden. Sie nimmt eine Mittelstellung zwischen Steinzeug und hartgebrannter Erdenware ein. Da der Ton auch bei hohen Temperaturen nicht sintert, musste eine Lehmglaser den porösen Scherben dichten und der rauen Oberfläche einen glatten Glasurüberzug geben. Zur Glasurfärbung an den Gefäßaußenwänden wurden auch Metalloxide verwendet. Daher sind neben den überwiegend braunen Glasuren ebenso kobaltblaue, grüne und manganviolette Färbungen an Bunzlauer Gefäßen des 17. und 18. Jahrhunderts zu finden. Zu den bevorzugten Gefäßtypen des 17. Jahrhunderts zählen niedrige Krüge, Tüllenkannen und so genannte Schraubkrügen (Flaschen mit Schraubverschluss meist aus Zinn). So wie unser Beispiel mit dem Zinndeckel (ÖMV 45.254) tragen sie einen aufgelegten Dekor aus Motiven der Renaissance unter einer braunen Transparentglasur. Seit dem Ende des 17. Jahrhunderts treten gerippte Krüge, so genannte Melonenkrüge mit teils beachtlichen Bauchumfängen auf. Die Krüge und Kannen aus der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts bis in die 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts sind mit einer braunen Lehmglaser bedeckt. Den Dekor bilden Auflagen aus hellen Tonen, die in Gipsmodellen ausgeformt und auf das lehmglasierte Gefäß gedrückt wurden. Die Motive heben sich haptisch und farblich vom dunklen Untergrund ab. Zudem wiederholen sich bestimmte Motive immer wieder, so die Blätter und Blüten, der Doppeladler, der Hl. Nepomuk, der liegende Hirsch oder das Osterlamm. Gefäße dieser Bunzlauer Art sind in großer Zahl in privaten und musealen Sammlungen vertreten.

01

64

Lit.:

- Bunzlauer Geschirr, *Gebrauchsware zwischen Handwerk und Industrie*. Von Heidi Müller, Ekkehard und Inge Lippert unter Mitarbeit von Regine Falkenberg (=Schriften des Museums für Deutsche Volkskunde, Bd. 14), Berlin 1986
- Horschik, Josef: *Das Bunzlauer Steinzeug des 17. bis 19. Jahrhunderts*. In: Steinzeug. 15. bis 19. Jahrhundert. Von Bürgel bis Muskau. 2. Aufl., Dresden 1978, S.365–401
- Peschel-Wacha, Claudia: *Bunzlauer Keramik und Keramik nach Bunzlauer Art im Spiegel der Forschungsgeschichte des Österreichischen Museums für Volkskunde in Wien*. In: Werner Endres, Thomas Haller, Luitgard Löw, Claudia Peschel-Wacha, Joachim Reichstein, Heiko Schäfer, Konrad Spindler: Beiträge zur Bunzlauer Keramik. (=NEARCHOS 5), Innsbruck 1997, S. 69–101
- Peschel-Wacha, Claudia: *Bunzlauer Keramik in der Sammlung des Österreichischen Museums für Volkskunde*. In: Österreichische Zeitschrift für Volkskunde, N.S. 47/96, Heft 4, Wien 1994, S.397–481

Bolesławiec / Bunzlau Pol'sko

Sliezsko patrilo od roku 1392 k Českému království, a tým aj k habsburskej monarchii. V dôsledku Wroclavského mieru z roku 1742 pripadlo Pruskému kráľovstvu a dostalo meno Pruské Sliezsko. Keramika sa v hrnčiarskych centrách Bunzlau – dnešný Bolesławiec v Poľsku a Naumburg na Queise – vyrába od stredoveku. Známejšou sa stala na začiatku 17. storočia, keď sa bunzlauský riad ako regionálny pojem rozšíril vo východných regiónoch dnešného Nemecka a s ním hraničiacich susedných krajín. Vďaka vynikajúcej kvalite hliny a technickej zručnosti hrnčiarov sa keramika z Bunzlau stala vysokoceneným remeselným produktom. Svoju štruktúrou sa nachádza niekde v strede medzi kameninou a hlinenými výrobkami vypálenými dotvrda. Keďže hlina sa nespeká ani pri vysokých teplotách, bolo potrebné utesniť porézny črep fľovitou hlinkou a drsný povrch vyhladiť hladkou glazúrou. Na zafarbenie glazúry na vonkajších stranách nádob sa používali aj oxidy rôznych kovov. Tak nájdeme na nádobách bunzlauskej keramiky, ktorá pochádza zo 17. a 18. storočia, popri prevažne hnedých glazúrach aj kobaltovomodré, zelené a mangánovofialové zafarbenie. K najobľúbenejším tvarom a typom nádob v 17. storočí patrili nízke džbány, krčahy s pyštekom a džbány so skrútkovacím uzáverom. Napríklad nádoby s cinovým vrchnákom boli zdobené renesančnými motívmi, pokrytými hneďou transparentnou glazúrou. Od konca 17. storočia sa začali objavovať i džbány s rebrovaním, tzv. melónové džbány, z ktorých niektoré mali naozaj pozoruhodný obvod brucha. Džbány a krčahy z 2. polovice 18. storočia boli až po polovicu 19. storočia pokryté hneďou fľovitou glazúrou. Výzdobu tvorili ornamente z rôznych druhov svetlých hĺn, ktoré boli vyformované v sadrových formách a prilepené na glazovanú nádobu. Tak sa motívy nielenže farebne odlišovali od tmavšieho podkladu, ale i plasticky vystupovali z povrchu. Viacero z nich sa opakuje, ako napríklad listy a kvety, dvojhlavý orol, svätý Ján Nepomucký, ležiaci jeleň či veľkonočný baránok. Podobná keramika ako z Bunzlau sa nachádza v hojnom počte v rôznych súkromných a muzeálnych zbierkach.

Bolesławiec / Bunzlau Lengyelország

1392 óta Szilézia a cseh királysághoz és ezzel együtt a Habsburg-Monarchiához tartozott. Az 1742-es borszlói békében a porosz királyságnak ítélték és ezáltal kapta a „Porosz-Szilézia“ nevet. A sziléziai fazekasközpontokban, Bunzlauban, a ma lengyel Bolesławiecben és Naumburgban a középkortól állítanak elő kerámiát. A 17. századtól a „bunzlai edény“ regionális fogalomként terjedt el Németország keleti területein és a szomszédos országokban. Jó agyagminőség és a fazekasok magas szintű műszaki tudása a bunzlai termékeket kiváló minőségű kézműves termékké tette. A bunzlai edények a kőcserép és a keményre égetett agyagáru között valahol középen helyezkedik el. Mivel az agyag magas hőmérsékleten sem zsugorodik, ezért vályogmázzal kellett a lyukacsos agyagedényeket tömíteni és az érdes felszínre sima mázbevonatot vinni. Az edény külső felszínének mázszínezéséhez fémoxidokat használtak. Ezért a 17. és 18. századi bunzlai edényeken a túlnyomórészt barna mázak mellett ugyanúgy található kobaltkék, zöld és mangánlila színezetek is. A 17. század előnybe részesített edényformái az alacsony korsók, a csőrös korsók és a csavaros kupakkal ellátott kőkorsók. Mint ahogy az ónfedős példának (ÖMV 45.254), ezeknek is a reneszánszból származó motívumokból álló felhelyezett díszítésük van a barna áttetsző máz alatt. A 17. század végétől megjelennek a bordás korsók, az úgynevezett dinnyekorsók, melyek hasának átmérője igen figyelemreméltó. A 18. század második felétől a 19. század második feléig tartó időszakból származó korsók és kancsók barna vályogmázzal vannak bevonva. A díszítés világos agyagból készült rátétekkel készítették, melyeket gipszmintákban formáztak meg és aztán a vályoggal mázolt edényre nyomták. A motívumok tapinthatóan és színben is kiemelkednek a sötét háttérből. Ezenkívül bizonyos motívumok újra meg újra megismétlődnek, így például a levelek és virágok, a kétfejű sas, Nepomuki Szt. János, a fekvő szarvas vagy a húsvéti bárány. Az ilyesfajta bunzlai edények magánygyűjteményekben éppúgy nagy számban megtalálhatók, mint múzeumok gyűjteményeiben.

ÖMV 2.151

Kanne | kanvica | korsó

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
Ende 19. Jahrhundert

Bolesławiec, Poľsko (PL), koniec 19. storočia
Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
19. század második harmada

↑ 29 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.
Eiförmig gebauchte Wandung und trichter-
förmiger Hals. Henkelkanne mit aufgelegtem,
weiß glasiertem Dekor. Motive: Osterlamm und
floraler Dekor. Gefäß gebrochen und mit Draht
gebunden.

Sammlung Felix Karrer, inventarisiert 1896

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote
s fľovitou glazúrou, kanvica s uchami
a plastickou výzdobou s bielou glazúrou, motív
veľkonočného jahňata, kvetinová výzdoba
Kúpa od Felixa Karrera z oblasti Landškroun
(Česko), roku 1896

Tömörre égetett, agyagmázás fazekasáru,
fehér mázas, rátétes díszíténnnyel. Húsvéti
báránnyal, virágos motívumokkal.
Felix Karrertől vásárolták 1896-ban,
Csehországban, Lanskroun/Landskron
környékén

ÖMV 2.152

Krug | džbán | korsó

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
2. H. 18. Jahrhundert

Bolesławiec, Poľsko (PL), 2. polovica
18. storočia

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
18. század második fele

↑ 22 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.
Eiförmiger Henkelkrug mit weitem Hals,
aufgelegter weiß glasierter Dekor. Motive:
Doppeladler und Blütenzweige.

Sammlung Felix Karrer, inventarisiert 1896

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote
s fľovitou glazúrou, džbán s pyštekou a uškom,
plastická výzdoba s bielou glazúrou, dvojhlavý
orol a stonky s lupienkami kvetov
Kúpa od Felixa Karrera z oblasti Landškroun
(Česko), roku 1896

Tömörre égetett, agyagmázás fazekasáru,
rátétes, fehér mázas díszíténnnyel. Kétféjű
sással és virágszárakkal.

Felix Karrertől vásárolták 1896-ban,
Csehországban, Lanskroun/Landskron
környékén

ÖMV 2.153

Krug | džbán | korsó

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
Ende 19. Jahrhundert

Bolesławiec, Poľsko (PL), koniec 19. storočia

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
19. század második harmada

↑ 29 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.
Eiförmiger Henkelkrug mit aufgelegtem
weißem, unglasiertem Dekor. Motive:
Doppeladler, seitlich Zweige mit Blättern und
Blüten.

Sammlung Felix Karrer, inventarisiert 1896

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote
s fľovitou glazúrou, džbán s uchami
a plastickou výzdobou s bielou glazúrou,
dvojhlavý orol, po stranách stonky s lupienkami
kvetov

Kúpa od Felixa Karrera z oblasti Landškroun
(Česko), roku 1896

Tömörre égetett, agyagmázás fazekasáru.
Kétféjű sással, oldalán ágakkal, levelekkel és
virágokkal.

Felix Karrer-től vásárolták 1896-ban,
Csehországban, Lanskroun/Landskron
környékén

ÖMV 4.952
Krug | džbánok | korsó

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
18. Jahrhundert

Bolesławiec, Pofsko (PL), 18. storočie

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
18. század

↑ 17 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.
Kugelbauchige Form, mit Zinndeckel.
Sammlung Julia Hein, inventarisiert 1895

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote
s fľovitou glazúrou, džbán s okrúhlym guľovitým
bruchom a cínovým vrchnákom

Získané od Julie Heinovej zo Žatca (Česko),
roku 1895

Tömörre égetett, agyagmázás fazekasáru.
Julia Hein-től vásárolták 1895-ben,
Csehországban, Žatec/Saaz városában

ÖMV 18.922
**Krug, „Melonenkrug“ | džbán | korsó
„dinnye alakú korsó“**

Bunzlau oder Naumburg am Queis, Schlesien
(PL), vor 1743

Bolesławiec alebo Naumburg na Queise,
Pofsko (PL), pred 1743

Bolesławiec vagy Nowogrodziec/Naumburg am
Queis (Szilézia), Lengyelország (PL), 1743 előtt
(az ón szereléken évszám: 1743)

↑ 22 cm

Irdenware, hochgebrannt und grün glasiert.
Kugelbauchige Form mit schrägen Rippen.
Zinndeckel datiert 1743.

Sammlung P.S., erstanden im k. k. Verstei-
gerungsamt 1907

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote so
zelenou glazúrou, melónovitý džbán s cínovým
vrchnákom datovaným 1743

Zbierka P.S. z Horného Rakúska vznikla v c. k.
Aukčnom úrade roku 1907

Töményre égetett, zöld mázas fazekastermék.
P.S. gyűjteménye Alsó-Ausztriából, 1907-ben
vásárolták a Császári-Királyi Árverési
Hivatalban

ÖMV 31.280
**Topf, „Milchtopf mit Schnabel“ |
hrniec, „hrniec na mlieko“ |
kisköcsög, „csőrös tejescsupor“**

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
Ende 19. Jahrhundert

Bolesławiec, Pofsko (PL), koniec 19. storočia

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
19. század második harmada

↑ 16,4 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.
Henkeltopf mit aufgelegtem, weiß glasiertem
Dekor. Motive: Zweige mit Blättern und Blüten.
Sammlung Wilhelm Grünbaum, inventarisiert
1913

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote
s fľovitou glazúrou, hrniec s uškom a plastickou
výzdobou s bielou glazúrou, stonky s listami
a kvetmi

Kúpa od Wilhelma Grünbauma z Brna (Česko),
roku 1913

Töményre égetett, agyagmázás fazekasáru,
fehér mázas, rátétes díszítménnyel,
virágszárakkal.

Wilhelm Grünbaum vásárolta 1913-ban,
Brünnben

ÖMV 31.735

**Krug, „Walzenkrug“, „Bierkrug“ |
džbán „džbán na pivo“ | kupa,
„sörökupa“**

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
Mitte 18. Jahrhundert

Bolesławiec, Poľsko (PL), stred 18. storočia

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
18. század közepe (ónfedélén évszám: 1755)

↑ 18,6 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.

Zylindrische Form mit Zinndeckel, graviert und
datiert: AGG 1755.

Sammlung Markstein, inventarisiert 1913

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote
s fľovitou glazúrou, cylindrický džbán s cínovým
vrchnákom datovaným 1755

Výmena Markstein, Viedeň, roku 1913

Tömörre égetett, agyagmázás fazekasáru.

Csere útján került a múzeum birtokába
1913-ban, Bécsben

ÖMV 33.872

**Krug, „Melonenkrug mit Deckel“ |
džbán | korsó, dinnye alakú korsó,
fedéllel**

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL), 1.
H. 18. Jahrhundert

Bolesławiec, Poľsko (PL), 1. polovica
18. storočia

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
18. század első fele (ón fedélén évszám: 1769)

↑ 36 cm

Irdenware, hochgebrannt und lehmglasiert.

Kugelbauchige Form mit schrägen Rippen und
zwei Noppenreihen. Zinndeckel mit Gravur und
Datierung: JCS 1769.

Sammlung Emil Karpeler, inventarisiert 1914

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote,

melónovitý džbán s cínovým okrajom dna

z cínovým vrchnákom datovaným 1769

Zo zbierky Emila Karpelera z Viedne, roku 1914

Töményre égetett, agyagmázás fazekasáru.

Emil Karpeler gyűjteménye, 1914, Bécs

ÖMV 45.254

**Krug, „Melonenkrug mit Deckel“ |
džbánok | korsó, fedeles korsó**

Bunzlau, Schlesien (heute Bolesławiec, PL),
17. Jahrhundert

Bolesławiec, Poľsko (PL), 17. storočie

Bolesławiec (Szilézia), Lengyelország (PL),
17. század

↑ 16 cm

Irdenware, hochgebrannt, vierseitig abgeplat-
tete kugelbauchige Form mit Auflagen und
brauner Transparentglasur. Motive: floraler
Dekor in Rosetten, umlaufender Ketten- und
Blattfries.

Sammlung A. Prebler, inventarisiert 1941

Hlinený výrobok vypálený pri vysokej teplote

s priesvitnou hnedou glazúrou a polevou,

džbán s vrchnákom, kvetinové motívy

Kúpa od A. Preblera, Viedeň 1941

Tömörre égetett ivóedény, rátétes díszítménnyel
és barna átlátszó mázzal, virágos
motívumokkal.

A. Preblertől vásárolták Bécsben, 1941-ben

Die Huczulščina ist eine Region in den ukrainisch-rumänischen Karpaten. Die Epoche der Romantik fand dort eine unberührte Natur sowie von der menschlichen Zivilisation weitgehend unbelastete Bewohner vor. Durch die Zuwendung dreier Ethnographien sowie Literaturen – der polnischen, ukrainischen und der deutschen – entstand seit der Mitte des 19. Jahrhunderts ein vielfältiges wissenschaftliches und literarisches Material, das den Bewohnern dieser Region Exklusivität verlieh und sie zusammen mit ihrem Lebensraum mystifizierte. Der Huzule wurde im Verlauf des 19. Jahrhunderts als „Kosake der Berge“ zum Prototyp des Ukrainers stilisiert, sein kleiner Lebensraum zum Modell der ganzen Ukraine. Dieser Prozess setzte sich bis in die Mitte des 20. Jahrhunderts fort und erfuhr mit der Unabhängigkeit der Ukraine 1991 eine neue Dynamik: Politisch motivierte Nationalkultur findet ihre Fortsetzung in ihrer eigenen Folklorisierung. Sammler, Ethnographen und Künstler – auch Michael Haberlandt und Wilhelm Hein, die Begründer des Österreichischen Museums für Volkskunde – waren angezogen durch die Besonderheiten der huzulischen Alltagskultur. Dieses Interesse wurde nicht zuletzt durch die Weltausstellung in Wien (1873) sowie die Landesausstellungen in Krakau (1887) und Lemberg (1894) gefördert.

Als bekanntesten Vertreter der Töpfer in Kosiv, dem Zentrum der Huczulščina, nennt Michael Haberlandt Alexander Bachmiński (1820–1882), auf ukrainisch Oleksa Bachmetjuk. Ivan Senkiv verweist 1981 in seinem Band „Die Hirtenkultur der Huzulen“ in Zusammenhang mit der Ofenkeramik außerdem auf die Töpfer Petro Koschak, Dmytro Zintjuk und Petro Baranjuk.

Bei sämtlichen Objekten der Sammlung handelt es sich um engobierte Irdenware mit Ritzdekor. Grün, Gelb und Braun sind bei den Dekoren nahezu ausschließlich verwendet, gelegentlich findet sich die Farbe Blau. Typische Dekorationselemente sind das Schuppenmuster, die Tulpenranke, die Dreieckreihe in der Randbordüre der Teller, paarige Vögel, die Vase mit Tulpenbukett und die Hirschfigur mit Kräutern im Maul sowie das Malteser Kreuz und das vierfache Kreuz.

Die figuralen Darstellungen wie Wirtshausszenen, Räuber, Militär und Szenen aus dem Volksleben, die heute stark mit dem Huzulentum assoziiert werden, finden sich mehrheitlich auf der Ofenkeramik.

Galícia Huczulščina Západná Ukrajina

Región Huczulščina sa nachádza v oblasti ukrajinsko-rumunských Karpát. Svojou neporušenou prírodou a obyvateľstvom uchráneným pred civilizáciou inšpiroval mnohých poľských a ukrajinských literátov romantického obdobia. Záujmu etnografov a spisovateľov z troch krajín – Poľska, Ukrajiny a Nemecka – vďačíme za vznik rozsiahleho a všestranného materiálu, ktorý siaha až do polovice 19. storočia. Obyvatelia tohto regiónu sa tak stali exotickou a často až mystifikovanou skupinou ľudí, rovnako ako kraj, v ktorom žili. Štylizácia Hucula ako kozáka hór sa v priebehu 19. storočia stala prototypom Ukrajincia a malý región modelom pre celú Ukrajinu. Tento proces pokračoval až do polovice 20. storočia a nadobúda v súvislosti s osamostatnením sa Ukrajiny roku 1991 nový rozmer a novú dynamiku: politicky motivovaná národná kultúra nachádza svoje pokračovanie vo vlastnej folklorizácii.

Mnohých zberateľov, etnografov a umelcov priťahovala osobitosť každodennej kultúry Huculov. Prejavom tohto záujmu, rovnako ako jeho podporou bola účasť na svetovej výstave vo Viedni (1873) a na krajinských výstavách v Krakove (1887) a vo Lvove (1894). Výstava v Krakove posilnila rozhodnutie zakladateľov Rakúskeho národopisného múzea Michaela Haberlandta a Wilhelma Heina venovať sa zberu artefaktov naplno a systematicky. Výstava vo Lvove už ponúkla veľkorysý etnografické oddelenie plné huculských výrobkov a zberateľských exponátov. Za najznámejšieho hrnčiara v Kosive, centre Huczulščiny, považoval Michael Haberlandt Alexandra Bachmińského (1820–1882) – ukrajinský Oleksa Bachmetjuka. Ivan Senkiv spomína v diele Pastierska kultúra Huculov (Die Hirtenkultur der Huzulen) z roku 1981 v súvislosti s vypaľovanou keramikou ešte aj hrnčiarov Petra Koschaka, Dmytra Zintjuka a Petra Baranjuka. Pri výzdobe hlineného riadu so základnou hlinkovou farbou a s úzkym okrajom sa používala takmer výlučne zelená, žltá a hnedá farba, hoci príležitostne možno nájsť i modrú.

Galícia Huczulščina Nyugatukrajna

A Huczulščina az ukrán-román Kárpátok egy vidéke. A romantika korszaka ott érintetlen természetre és az emberi civilizáció által alig terhelt lakosokra virradt, ez a jelenség számos lengyel és ukrán irodalmárt ihletett. Mivel három ország néprajzi kutatása és irodalma is foglalkozott ezzel a vidékkel (a lengyel, az ukrán és a német) – így a 19. század közepére sokrétű tudományos valamint irodalmi anyag készült, amely a lakosokat exkluzívá tette és környezetüket misztifikálta. A hucul embert a 19. század folyamán a hegyi kozák és az ukrán ember prototípusává stilizálják, a kis vidék egész Ukrajna számára modellértékűvé válik. Ezen folyamat egészen a 20. század közepéig tart és Ukrajna függetlenné válásakor 1991-ben új lendületet kap: a politika által kiváltott nemzeti kultúra a folklorizálásban leli folytatását.

Gyűjtőket, néprajzkutatókat és művészeket egyaránt vonzotta a huculok mindennapi életének kultúrája. Ezen érdeklődést nem utolsó sorban az 1873-ban megrendezett bécsi világkiállítás, valamint a krakkói (1887-ben) és a lemergi (1887-ben) országos kiállítás (1887-ben) fokozta. A krakkói kiállítás megerősítette Michael Haberlandt és Wilhelm Hein, az Osztrák Néprajzi Múzeum alapítóit, a szisztematikus gyűjtésben. A lemergi kiállítás pedig nagyszerű néprajzi bemutatótermeiben hucul termékeket prezentált.

A fazekasmesterség egyik legismertebb személyisége Michael Haberlandt szerint Oleksa Bachmetjuk (1820–1882) volt. Ivan Senkiv 1981-ben „A huculok pásztori kultúrája” c. kötetében a kályhakerámiával kapcsolatban Petro Kosak, Dmytro Zintjuk és Petro Baranjuk fazekasmesterekre utal. A gyűjtemény tárgyainak zöménél földfestékkel készített, kapart motívumos fazekasúról van szó. A díszítéshez szinte csak zöld, sárga és barna színt használtak. Néha találunk a kék színnel is. Jellegzetes díszítőelemek: pikkelyminta, tulipánhajítások, háromszögsor a tányérok szélén, páros madarak, tulipáncsokros váza és a szarvas káposztával szájában, valamint a máltai kereszt. Személyek ábrázolásával, mint pl. korcsmai jeleneteket, rablókat, hadsereget és a népi életből merített jeleneteket, amelyet ma a huculok kultúrájával szoros összefüggésbe hoznak, nagyrészt a kályha-kerámián találkozunk.

Lit.:

Beitl, Matthias: *Die Waldkarpaten – Gebrannte Identität. Zur Konstruktion einer europäischen Region am Beispiel der Sammlung huzulischer Keramik des Österreichischen Museums für Volkskunde*. In: Neues Museum 2004/2, S. 30–36.

Haberlandt, Michael: *Österreichische Volkskunst*. Wien 1911.

Heger, Franz: *Die Ethnographie auf der Krakauer Landesausstellung 1887*. (Separatdruck aus dem Band XVIII der Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, 1888, S. 1–7).

Plöckinger, Veronika, Matthias Beitl und Ulrich Göttke-Krogmann (Hg.): *Galizien. Ethnographische Erkundung bei den Bojken und Huzulen in den Karpaten* (=Kittseer Schriften zur Volkskunde, Bd. 9). Kittsee/Wien 1998.

Scharf, Kurt (Hg.): *Die Karpaten. Vergessenes Gebirge Europas*. Studien Verlag, Innsbruck u.a. 2004.

Senkiv, Ivan: *Die Hirtenkultur der Huzulen. Eine volkskundliche Studie* (=Marburger Ostforschungen, Bd. 39). Marburg 1981.

Typickými elementmi výzdoby sú šupinový vzor, tulipány so stonkou, reťazec trojuholníkov na okrajovej bordúre tanierov, páry vtákov, váza s kyticou tulipánov i postava jeleňa so zelenou rastlinou v papuli, rovnako ako maltézske kríž a kríž s prekríženými ramenami.

Vypáľovanú keramiku zdobia najmä figurálne motívy, výjavy z hostincov, zbojníckeho života, vojenské námety a scény zo života ľudu, ktoré sú dnes veľmi často spájané s „huculstvom“.

ÖMV 12.391
Schüssel | miska | tál

Pystin, Bezirk Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert
Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), 19. storočie

Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↑ 8 cm, Ø 21cm

Gebrannte Irdenware, engobiert. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Schauseite glasiert, Außenseite unglasiert. Motiv: in der Mulde stilisierte Kuh und stilisierte Blüten; zwei umlaufende Bänder teilen das Bildfeld, Wellenlinienmotiv auf der Fahne. Hoch aufgestellter, breit ausgeführter Rand. Sammlung Michael Haberlandt, inventarisiert 1901

Vypálený hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, z vonkajšej strany neglazovaný, v strede zoomorfný výjav (krava), kvetinový a geometrický dekor
Získané od Michaela Haberlandta roku 1901

Égetett, karcolt, engobozott, kívül mázatlan, sárga-zöld-barna színnel festett tálasedény. Öblében stilizált tehénnel és stilizált virágokkal, öble felett koncentrikus körökkel, széle alatt hullámvonalakkal, száján széles rámmal. Michael Haberlandt gyűjteménye, 1901-ben vették leltárba

ÖMV 12.594
Kanne, „Banjka“ | krčah, „banjka“ | korsó, „banyka“

Vermutlich Dmytro Zintjuk aus Pystin, Bezirk Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil pravdepodobne Dmytro Zintjuk, Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), 19. storočie

Feltehetőleg Dmytro Sintjuc, Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↑ 24 cm, ↔ 18cm

Gebrannte Irdenware, engobiert. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Zwei Dekorstreifen mit geometrischen Motiven: Hufeisen, Kreise. Sammlung Michael Haberlandt, inventarisiert 1901

Vypálený hrnčiarsky výrobok s engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, dva ozdobné pásy s geometrickými motívmi a podkovami
Získané od Michaela Haberlandta roku 1901

Égetett, engobozott, karcolt, sárga-zöld-barna színnel festett fazekastermék. Geometrikus motívumokkal, patkókkal és körökkel. Michael Haberlandt gyűjteménye, 1901-ben vették leltárba

ÖMV 12.595

Kanne, „Banjka“ | kanvica, „banjka“ | korsó, „banyka“

Dmytro Zintjuk aus Pystin, Bezirk Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil Dmytro Zintjuk, Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), 19. storočie

Dmytro Sintjuk, Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↓ 30 cm, ↔ 23,5cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Motiv: drei Dekorstreifen: unten: Kreise und Punkte; Mitte: Doppelkreise; Oben: achtblättrige Blume und Doppelkreise. Sammlung Michael Haberlandt, inventarisiert 1901

Vypálený hrnciarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, kvetinový a geometrický dekor Získané od Michaela Haberlandta roku 1901

Égetett, karcolt, engobozott, sárga-zöld-barna színnel festett fazekasáru, alsó részén körökkel és pontokkal; hasán kettős körökkel és pöttyökkel; vállán nyolclevelű virággal és kettős körökkel

Michael Haberlandt gyűjteménye, 1901-ben vették leltárba

ÖMV 14.964

Schüssel | miska | tál

Dmytro Zintjuk aus Pystin, Bezirk Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil Dmytro Zintjuk, Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), 19. storočie

Dmitro Zintjuk, Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↓ 8 cm, Ø 24 cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Schauseite glasiert, Außenseite unglasiert. Motiv: in der Mulde stilisierte Blumendarstellungen; umlaufende Bänder teilen das Bildfeld, Linien und Zick Zack-Muster auf der Fahne. Hoch aufgestellter, breit ausgeführter Rand. Inventarisiert 1904

Vypálený hrnciarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, z vonkajšej strany neglazovaný, kvetinový a geometrický dekor Získané roku 1904

Égetett, engobozott, karcolt, sárga-zöld-barna színnel festett, kívül mázatlan tálasedény. Öblében stilizált virágokkal, öble felett koncentrikus körökkel, pereme alatt a korongolás irányában keresztcsikkokkal, szélén barna koncentrikus körökkel. 1904-ben vették leltárba

ÖMV 12.598

Kanne, „Banjka“ | krčah, „banjka“ | korsó, „banjka“

Dmytro Zintjuk aus Pystin, Bezirk Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil Dmytro Zintjuk, Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), 19. storočie

Dmytro Zintjuk, Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↓ 26 cm, ↔ 17 cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Motiv: zwei Dekorstreifen: unten ein Kranz aus 4-blättrigen Blumen und 4 Doppelkreisen. Oben zwei eingerollte Blätter, die gemeinsam eine Tulpe stilisieren. Sammlung Michael Haberlandt, inventarisiert 1901

Vypálený hrnciarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, kvetinový a geometrický dekor Kúpa od Michaela Haberlandta roku 1901

Égetett, karcolt, engobozott, sárga-zöld-barna színnel festett fazekastermék, alsó részén négylevelű virágokkal és négy kettős körrel; mellén két befelé csavarodó levél tulipánt stílizál

Michael Haberlandt vásárolta 1901-ben

ÖMV 24.643

Schüssel | misa | tál

Oleksa Bachmatiuk, Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil Oleksa Bachmatiuk, Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), 19. storočie

Oleksa Bachmatiuk, Kossow, 19. sz., Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↓ 8 cm, Ø 26,5cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Schauseite glasiert, Außenseite unglasiert. Motiv: Im Zentrum der Mulde eine Altardarstellung mit einem breitrandigen Kreuz, dessen freie Enden noch Dreipassansätze tragen. Beidseitig davon Schalen und Blumentöpfe und zwei zum Altar zugekehrte Vögel. Auf der Fahne Zick Zack-Muster. Hoch aufgestellter, breit ausgeführter Rand. Sammlung Michael Lepkaluk, inventarisiert 1910

Vypálený hrnciarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, z vonkajšej strany neglazovaný, v strede dna široký kríž, na oboch stranách misky, kvetináče a dva vtáky, na okraji geometrický dekor Získané od Michaela Lepkaluka roku 1910

Égetett, engobozott, karcolt, sárga-zöld-barna színnel festett tálasedény, öblében máltai kereszthez hasonlító ábrázolással és löherelevél-szerű applikációval, két madárral, táliakkal, virágcserepekkel; széle alatt cikcakkos mintával Michael Lepkaluk gyűjteménye, 1910-ben vették leltárba

ÖMV 22.659

Kanne | krčah | kancsó

Dmytro Zintjuk aus Pystin, Bezirk Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil Dmytro Zintjuk, Pystin, okres Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), stred 19. storočia

Dmytro Zintjuk, Pystin / Koszivi járás / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna, 19. század

↓ 26 cm, ↔ 19 cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe. Bauchige Form mit weitem hohem Hals. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Motiv: Drei Dekorstreifen mit geometrischen Motiven Sammlung Steissl, inventarisiert 1909

Vypálený hrnciarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, tri ozdobné pásy s geometrickými motívmi Zbierka Steissl, 1909

Égetett, karcolt, engobozott, sárga-zöld-barna színnel festett fazekastermék. Három díszítősávval, geometrikus motívumokkal. Steissl gyűjtemény, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 24.645

Schüssel | misa | tál

Oleksa Bachmatiuk, Kosiv, Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil Oleksa Bachmatiuk (1820–82), Kosiv, Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), stred 19. storočia

Oleksa Bachmatjuk (1820–82), Koszivi / Nyugat-Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század közepe

↓ 8 cm, Ø 27 cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe. Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün und Braun. Schauseite glasiert, Außenseite unglasiert. Motiv: in der Mulde zwei Löwen, auf der Fahne Kranz mit Tulpen. Hoch aufgestellter, breit ausgeführter Rand. Sammlung Michael Lepkaluk, inventarisiert 1910

Vypálený hrnciarsky výrobok pokrytý engobou, vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou farbou, v centre dva levy, na okraji veniec s tulipánmi Získané od M. Lepkaluka, Kosiv/Kossow, 1910

Égetett, karcolt, engobozott, sárga-zöld-barna színnel festett tálasedény. Öblében két oroszlánnal, széle alatt tulipánkoszorúval. M. Lepkaluk gyűjteménye, Kossow, 1910-ben vették leltárba

01
70

ÖMV 25.528

**Ringflasche, „Kolatsch“ | fľaša
prstencová, „kolatsch“ | pereckulacs,
„kolač“**

Dmytro Zintjuk aus Pystin, Bezirk Kosiv,
Westukraine, Galizien (heute Ukraine, UA),
19. Jahrhundert

Vyrobil Dmytro Zintjuk, Pystin, okres Kosiv,
Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA), stred
19. storočia

Dmytro Zintjuk, Pystin / Koszivi járás / Nyugat-
Ukrajna / Galícia, Ukrajna (UA), 19. század
közepe

↑ 26 cm, ↔ 24 cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe.
Schmale Form mit zwei Füßen, zwei Ösen und
einer Öffnung. Ritzdekor und darüber Malereien
in Gelb, Grün und Braun. Motiv: Geometrische
Muster, Rhomben, Halbkreise
Sammlung Michael Lepkaluk, inventarisiert 1910

Vypálený hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou,
vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou
farbou, geometrický dekor (kosoštvorce,
polkruhy)

Získané od Michaela Lepkaluka roku 1910

Égetett, engobozott, karcolt, sárga-zöld- barna
színnel festett borosedény, geometrikus
mintával, rombuszokkal, félkörökkel
Michael Lepkaluk gyűjteménye,
1910-ben vették leltárba

ÖMV 26.004

Schüssel | misa | tál

P. Baranjuk, Kosiv, Westukraine, Galizien (heute
Ukraine, UA), 19. Jahrhundert

Vyrobil P. Baranjuk (1816 – 1880), Kosiv,
Galícia (západná Ukrajina), Ukrajina (UA),
19. storočie

P. Baranjuk (1816 – 1880), Koszivi, Nyugat-
Ukrajna, Galícia, Ukrajna (UA), 19. század

↑ 7 cm, Ø 26,5 cm

Gebrannte Irdenware mit heller Engobe.
Ritzdekor und darüber Malereien in Gelb, Grün
und Braun. Schauseite glasiert, Außenseite
unglasiert. Motiv: in der Mulde bäuerliche
Szene mit Geigenspieler, Mundschenk und
trinkender Frau. Auf der Fahne Dreiecke und
Herzen. Hoch aufgestellter, breit ausgeführter
Rand.

Sammlung Lukyn Jakibiuk, inventarisiert 1912

Vypálený hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou,
vrytá výzdoba, maľba žltou, zelenou a hnedou
farbou, z vonkajšej strany neglazovaný, výjav
z roľníckeho života s muzikantom hrajúcim na
husle, ktorý fajčí, hostinským a pijúcou ženou,
trojuholníky a srdcia na okraj

Získané od Lukyna Jakibiuka roku 1912

Égetett, engobozott, sárga, zöld és barna
színnel festett, karcolt tálasedény, kívül
mázatlan, öblében paraszttelenettel: pipázó,
hegedűlő muzsikussal, pohárnokkal és poharat
emelő asszonnal; széle alatt háromszögekkel
és szívekkel

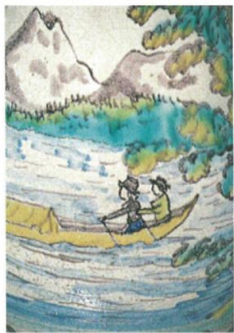
Lukyn Jakibiuk gyűjteménye,
1912-ben vették leltárba

Seit dem 17. Jahrhundert wird im oberösterreichischen Gmunden am Traunsee in den bestehenden Hafnerwerkstätten Fayence hergestellt. Dabei wird die Verzierung mit dem Pinsel auf eine zumeist weiße, immer jedoch deckende opake Zinn(di)oxidglasur gemalt. Aufgrund der hohen Brenntemperatur im Glasurbrand war das farbliche Spektrum auf so genannte Scharffeuerfarben in Blau, Mangabraun, Gelb und Grün begrenzt. Heute wird Gmundner Geschirr vor allem mit dem grüengeflamten Dekor assoziiert. Diese einfache Gebrauchsware war aber nicht Ziel der Sammlungsbestrebungen des österreichischen Volkskundemuseums, sondern die repräsentativen Gmundner Keramiken mit dekorativer Bemalung sollten erfasst sein.

Hier wurde eine an Motiven attraktive und farblich homogene Gruppe von Krügen mit einem breiten Bildfeld ausgewählt. Sie stammen aus der „grün-bunten Periode“, die im späten 18. Jahrhundert begann und nach den dominierenden grünen Scharffeuerfarben benannt ist. Zu den hohen birnförmigen Krügen mit dem typischen Henkel mit „Schneckenende“ gesellen sich nach 1800 die zylinderförmigen Krüge, so genannte Walzenkrüge, mit einem Henkel mit „Zungenausstrich“. Den Dekor bilden Genreszenen, Jagdszenen sowie Darstellungen von Handwerkern und der bäuerlichen Bevölkerung. Zur Vielfältigkeit eines Motivs bediente man sich zumeist einer Zinnschablone. Diese legte man auf die Keramik und blies Kohlenstaub darauf, um die Umrisse von Figuren zu übertragen. Deutlich hebt sich der Malstil von Josef Trischberger (1784–1851) hervor: Seine Malereien sind eigenständige Bilder der Stadt Gmunden und deren Umgebung sowie vom Traunsee und an der Malweise von Bäumen und Sträuchern erkennbar. Trischberger wählte zur Darstellung von hellem Licht ein intensives Gelb und setzte es auf die äußeren Laubpartien von Baum und Strauch als Kontrast zu den satten Grüntönen.

Eine Malersignatur oder Herstellermarke ist selten auf Gmundner Ware zu finden. Einzig die Werkstatt in Traundorf 48 signierte in der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts ihre Produkte. Ein Krug weist durch die Pressmarke FF im Standboden auf den Hafner Franz Föt(t)inger hin, der zwischen 1843 und 1847 Inhaber dieser Töpferwerkstatt war.

Gmunden Rakúsko

V hornorakúskom Gmudene pri Traunsee sa fajansa vyrába už od 17. storočia. Presný dátum fajansovej produkcie nie je možné určiť, pretože už vtedy existujúce dielne automaticky preberali novú techniku výroby. V rámci nej sa výzdoba maľuje štetcom na zväčša bielu, vždy však kryciu matnú glazúru z oxidu zinočnatého. Kvôli vysokej teplote pri vypaľovaní glazúry bolo spektrum farieb, ktoré mohli pri výzdobe používať, pomerne obmedzené. Používali sa špeciálne farby odolné voči vysokej teplote druhého vypaľovania – tzv. farby vysokého ohňa v odtieňoch modrej, mangánovej, hnedej, žltej a zelenej. Dnes sa riad z Gmudenu spája predovšetkým so zelenou farbou zdobenia. Cieľom zberateľského úsilia Rakúskeho národného múzea však nebol tento jednoduchý spotrebný tovar, skôr gmundenská keramika zo všetkých časových období s mnohorakou dekoratívnou výzdobou. Z hľadiska ozdobných prvkov a farebnosti predstavujú pomerne homogénnu skupinu predmety pochádzajúce z obdobia „zelenofarebnéj výzdoby“. Svoje meno dostala podľa dominantnej zelenej a jej počiatky siahajú do neskorého 18. storočia. Ku charakteristickým vysokým krčahom hruškovitého tvaru s typickými rukoväťami so „slimákovitým“ ukončením pribudli po roku 1800 krčahy cylindrického tvaru, tzv. valcové krčahy s uchom s „jazykovitým“ ukončením. Výzdobu tvoria žánrové obrázky, výjavy z poľovačiek a zobrazenia remeselníkov či roľníkov pri práci. Pri rozmnožovaní jedného motívu sa zväčša používala cínová šablóna. Tá sa položila na keramiku a cez ňu sa fúkal uhľový prach, aby sa na nádobu preniesol obrýs postáv. Osobnosťou s výrazným maliarskym štýlom bol majster Josef Trischberger (1784–1851). Svoje výrobky zdobil predovšetkým obrázkami mestečka. Jeho rukopis možno bezpečne spoznať v spôsobe maľovania stromov a kríkov. Pri znázorňovaní jasného svetla volil intenzívnu žltú. Nanášal ju na vonkajšie časti listov stromov a kríkov ako kontrast k sýtym odtieňom zelenej farby.

Gmunden Ausztria

A felső-ausztriai, Traun-tó parti Gmundenben már a 17. század óta készítenek fajanszokat. A fajanszgyártás kezdetét pontosan nem tudjuk keltezni, mert a már meglévő fazekasműhelyek egyszerűen átvették az új technikát. A fajansz készítésénél a díszítőelemeket ecsettel festik az általában fehér, opak ón(di)oxid mázra. A magas égetési hőmérséklet által a színék válatozatossága korlátozott volt. A festéshez speciális tűzálló festékeket használtak, kék, mangánbarna, sárga és zöld színekben.

Ha ma a gmundeni edényekre gondolunk, akkor nagyrészt a tipikus zöld minta jut eszünkbe. De nem az efajta egyszerű használati áru volt a Néprajzi Múzeum gyűjtési szándéka, hanem minden periódus, díszítő festéssel ellátott gmundeni kerámia.

Látványos motívumokat, színben homogén korszok-együtteseket választottak ki, a mintázatok sokrétűek. A korszok a zöld-színes-periódusból származnak, amely a késő 18. században kezdődött és a javarészt zöld, tűzálló festék miatt kapta nevét. A magas körteformájú, csigaformában tekert fülű korszokon kívül 1800 után hengeralakú korszok is készültek, amelyek fülén kicsi ivónyílás van, ez a csecs, ezért hívják „csecses“ korszoknak. A díszítés életképekből áll, vadászati jeleneteket, vagy kézműiparosokat és a paraszt lakosság életét ábrázolják. A motívum sokszorosításához ónsablont használtak. A sablont a kerámiára helyezték és szénport fújtak rá, így másolták át a minták körvonalát. Különösen kiemelkedő Josef Trischberger festő stílusa: Trischberger fazekas és festő volt az ú.n. Kueferzeil műhelyben. Festményei egyedi képek Gmunden városáról, a Traun-tóról és környékéről. Ecsetjárását a fák és bokrokon ismerhetjük fel. A világos fény ábrázolásához Trischberger élénk sárgát választott és a külső lombrézsekre helyezte, így ellentétet hozott létre a zöld árnyalatokhoz.

A festő szignatúráját ritkán találjuk a gmundeni árun. Csupán a Traundorf 48 alatt tevékenykedő műhely szignálta termékeit a 19. század első felében.

Lit:

Langer, Hermann: *Österreichische Fayencen*. München 1988
Gollner, Irmgard: *Gmundner Keramik. Kunst aus Ton, Feuer & Farbe*. Linz 2003
Svoboda, Christa: *Blau e Welle – Grüne Flamme. Salzburger und Gmundner Fayencen 17.–19. Jahrhundert*. Aus der Sammlung des Carolino Augusteum. Katalog zur Sonderausstellung im Carolino Augusteum (=Schriftenreihe zu Kunstgewerbe und Volkskunde, Bd 6), Salzburg 1999

Die für Gmunden so typischen Fayencema-
lereien wurden zudem oft von launigen
Sinnsprüchen begleitet. Das Verhältnis
zwischen Männern und Frauen und damit
verbundene Neckereien waren die belieb-
testen Sujets: „Die Schifflaut sand lustigö
Leut, sö ham mit den Dirndln a Freud“
oder „Was ich lieb las ich nicht aus.
Es flog mir in ein anders Haus“ oder
„Mein Weib wird ganz toll, wenn ich hab
die Hose voll“.

ÖMV 6.382

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Franz Föt(t)inger (gemarkt „FF“), Gmunden,
Oberösterreich (A), zwischen 1843 und 1847
Vyrobil Franz Föt(t)inger (značka), Gmunden,
Horné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi 1843 a
1847

Franz Föt(t)inger (fémjel), Gmunden, Felső-
Ausztria, Ausztria (A), 1843 és 1847 között

↑ 21 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am
unteren Ende eingerollten Henkel und Zinn-
montierung (Gravur auf Deckel: JFJ. 10).
Pinselmalerie in Scharffeuerfarben. Inschrift:
„Was ich lieb las ich nicht aus. Es flog mir in
ein anders Haus“. Motiv: Junger Mann mit
brennendem Herzen steht vor Haus in
Landschaft.

Sammlung L. v. Benesch, inventarisiert 1897

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán
hruškovitej formy s uchom stočeným
na spodnom konci, cínovým vrchnákom
(gravírovanie JFJ. 10) a cínovou obrúčkou
okolo dna, mladý muž pri usadlosti, horiace
srdce letí do domu, nápis: „Was ich lieb las ich
nicht aus. Es flog mir in ein anders Haus.“
Zbierka L. von Benesch, inventarizované roku
1897

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel
díszített fajansz. Tájmotívum fiatalemberrel és
házhoz repülő égő szívet, Was ich lieb las ich
nicht aus. Es flog mir in ein anders Haus.
(„Amit szeretek, nem engedek el. Egy másik
házba repült el“) felirattal.
Ladislav von Benesch lovaskapitány
gyűjteménye, 1897-ben vették leltárba

Na výrobkoch gmundenskej keramiky sa
len zriedkakedy nachádza podpis majstra
výrobcu. Dielňa v Traundorfe 48 však
svoje výrobky v 1. polovici 19. storočia
podpisovala. Krčah s vytlačenu značkou
FF na dne odhaľuje kachliara a hrnčiara
Franza Föt(t)ingera, ktorý hrnčiarsku
dielňu vlastnil v rokoch 1843–1847.
Súčasťou fajansovej výzdoby na
gmundenskej keramike boli často rôzne
vtipné výroky. Najobľúbenejšou temati-
kou nápisov boli vzťahy medzi mužmi
a ženami a s nimi súvisiace vzájomné
prekáračky.

ÖMV 11.265

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Vermutlich Josef Trischberger, Werkstatt in der
„Kueferzeil“, Gmunden, Oberösterreich (A),
um 1840

Vyrobil Josef Trischberger, dielňa v „Kueferzeil“,
Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A),
okolo 1840

Feltehetően Josef Trischberger készítette a
„Kueferzeil“ műhelyben, 1840 körül. Gmunden,
Felső-Ausztria

↑ 22 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am
unteren Ende eingerollten Henkel, Zinn-
deckel und Fußreif. Pinselmalerie in Scharffeuerfarben.
Motiv: Landschaft mit Bäuerinnen beim
Plausch, auf Körben sitzend.

Nachlass L. v. Guzman, inventarisiert 1899

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán
hruškovitej formy s uchom stočeným
na spodnom konci, cínovým vrchnákom
a obrúčkou okolo dna, krajinka so
zhovárajúcimi sa roľníčkami a mladým mužom
Zo zbierky L. von Guzmanovej, múzeum
venované ako pozostalosť roku 1899

Körte alakú, önfedeles, ecsettel,
izzótűszínekkel festett fajanszkorsó, füle alsó
része befelé kunkorodik, talpán ón szereléssel.
Díszítése: tájmotívum, kosarakon ülő, csevegő
parasztasszonyokkal és fiatalemberrel
L. v. Guzman asszony hagyatékából
származik, 1899-ben vették leltárba.

Egy korszóba belenyomtatták az FF
mesterjegyet, ez Franz Föt(t)inger-re
utal, aki tulajdonában volt ez a
fazekasműhely 1843 és 1847 között.
A Gmunden-re jellemző fajanszfestésze-
tet sokszor humoros mondások kísérték.
A kedvelt szüzsékhez a férfi és nő közötti
kapcsolat tartozott, amelyen szívesen
mulattak: „Die Schifflaut sand lustigö
Leut, sö ham mit den Dirndln a Freud“
(„A hajósok tréfasok, sokat mulatnak
velük a leányok“) „Mein Weib wird ganz
toll, wenn ich hab die Hose voll“
(„Örül a nővilág, ha teli a nadrág“).

ÖMV 16.794

**Krug, „Birnbrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Gmunden, Oberösterreich (A),
1. H. 19. Jahrhundert

Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A),
1. polovica 19. storočia

Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A),
19. század első fele

↑ 22 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am unteren Ende eingerollten Henkel, Zinndeckel und Fußreif. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv: Landschaft mit Bäuerin, Butterfass, Korb und Hund.

Sammlung Linsbauer, inventarisiert 1906

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán hruškovitej formy s uchom stočeným na spodnom konci, cínovým vrchnákom a obrúčkou na okraji dna, krajinka s roľníčkou, maselnicou, košom a psom

Zo zbierky Linsbauer, inventarizované roku 1906

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz. Tájmotívum gazdasszonnyal, vajkőpülével, kosárral és kutyával.

Linsbauer gyűjtemény, 1906-ban vették leltárba

ÖMV 16.889

**Krug, „Birnbrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Gmunden, Oberösterreich (A),
1. H. 19. Jahrhundert

Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A),
1. polovica 19. storočia

Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A),
19. század első fele

↑ 22 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am unteren Ende eingerollten Henkel. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv: Mann beim „Fasslrutschen“ neben Klosteranlage. Sammlung Schenner, inventarisiert 1906

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán hruškovitej formy s uchom stočeným na spodnom konci, motív muža pri „Fasslrutschen“ (zyk zabezpečujúci plodnosť, pri ktorom sa ľudia šmykajú z veľkého suda), vedľa kláštora

Kúpa od pani Schennerovej, inventarizované roku 1906

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz. Hordón csúszó

(„Fasslrutschen“) férival, mellette kolostor. Schenner asszony gyűjteményének megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1906-ban vették leltárba

ÖMV 16.891

**Krug, „Walzenkrug“ | džbán,
„valcovitý džbán“ | kupa,
„hengerkupa“**

Gmunden, Oberösterreich (A),
1. H. 19. Jahrhundert

Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A),
1. polovica 19. storočia

Gmunden, Alsó-Ausztria, Ausztria (A),
19. század első fele

↑ 16 cm

Fayence, zylindrischer Henkelkrug mit Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv: Bauer in einem Fass stehend. Sammlung Schenner, inventarisiert 1906

Fajansa so širokou plochou na obrázok, cylindrický džbán s uchom, roľník stojaci v sude

Kúpa od pani Schennerovej, inventarizované roku 1906

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz.

Hordóban álló paraszttal.

Schenner asszony gyűjteménye, 1906-ban vették leltárba

ÖMV 22.604

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Vermutlich Josef Trischberger, Werkstatt in der „Kueferzeil“, Gmunden, Oberösterreich (A), um 1850

Vyrobil Josef Trischberger, dielňa v „Kueferzeil“, Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A), okolo 1850

Josef Trischberger, „Kueferzeil“ műhely, Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A), 1850 körül

↑ 21 cm

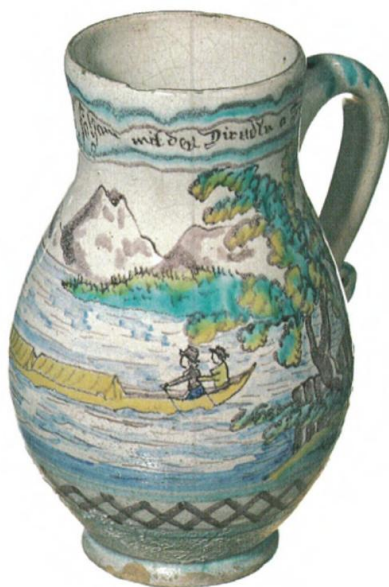
Fayence, birnförmiger Krug mit einem am unteren Ende eingerollten Henkel. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Stark verronnene Inschrift: „Die Schiffeut sand lustigö Leut, sö ham mit den Dirndln a Freud“. Motiv: Salzschiif auf See vor Landschaft mit Bergen, Bäumen und Ruine. Sammlung J. Berger, inventarisiert 1911

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán hruškovitej formy s uchom stočeným na spodnom konci, more s loďou, obchodujúcou so soľou, krajinka s ruinou, stromami a horami, nápis: „Die Schiffeut sand lustigö Leut, sö ham mit den Dirndln a Freud“
Kúpa od Josefa Bergera, inventarizované roku 1911

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz.

Tájmotívum tóval, só-hajóval, fákkal, várrommal és hegyekkel, „Die Schiffeut sand lustigö Leut, sö ham mit den Dirndln a Freud“ („A hajósok tréfások, sokat mulatnak velük a leányok“) felirattal.

Josef Bergertől vásárolták, 1922-ben vették leltárba

ÖMV 31.759

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Gmunden, Oberösterreich (A), 1. H. 19. Jahrhundert

Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A), 1. polovica 19. storočia

Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A), 19. század első fele

↑ 22,5 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am unteren Ende eingerollten Henkel. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Inschrift: „Mein Weib wird ganz toll, wenn ich hab die Hose voll“. Motiv: Streitendes Ehepaar vor Gehöft. Sammlung Kolhanig, inventarisiert 1913

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán hruškovitej formy s uchom stočeným na spodnom konci, hádajúci sa manželský pár pred usadlosťou, žartovný text: „Mein Weib wird ganz toll, wenn ich hab die Hose voll“
Kúpa zbierky Kolhanig, Viedeň, inventarizované roku 1913

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz. Veszekedő házaspár parasztdvar előtt, „Mein Weib wird ganz toll, wenn ich hab die Hose voll“ („Örül a nővlág, ha telí a nadrág“) felirattal.

A bécsi Kolhanig gyűjtemény megvásárlása útján került a múzeum birtokába, 1906-ban vették leltárba

ÖMV 36.240

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Vermutlich Josef Trischberger, Werkstatt in der „Kueferzeil“, Gmunden, Oberösterreich (A), um 1850

Vyrobil Josef Trischberger, dielňa v „Kueferzeil“, Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A), okolo 1850

Josef Trischberger, „Kueferzeil“ műhely, Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A), 1850 körül

↑ 22 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am unteren Ende eingerollten Henkel und Fußreif aus Zinn. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv: Ansicht vom Traunsee mit Schloss Ort. Herkunft unbekannt, inventarisiert 1918

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán hruškovitej formy s uchom stočeným na spodnom konci a cínovým kovaním na dne, pohľad na Traunsee so zámkom Pövod neznámy, inventarizované roku 1918

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz. Traun-tó (Traunsee), Ort-kastély. Eredete ismeretlen, 1918-ban vették leltárba

ÖMV 44.209

**Krug, „Walzenkrug“ | džbánok,
„valcovitý džbán“ | kupa,
„hengerkupa“**

Vermutlich Josef Trischberger, Werkstatt in der „Kueferzeil“, Gmunden, Oberösterreich (A), um 1840

Vyrobil Josef Trischberger, dielňa v „Kueferzeil“, Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A), okolo 1840

Josef Trischberger, „Kueferzeil“ műhely, Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A), 1840 körül

↑ 16 cm

Fayence, zylindrischer Krug mit aufgelegtem dreieckförmigem Henkelende. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv: Bäuerliches Paar auf dem Weg zum Tanz.

Sammlung Schebesta, inventarisiert 1939

Fajansa so širokou plochou na obrázok, cylindrický džbánok s trojuholníkovitým zakončením ucha, roľnícky pár cestou na tanec Kúpa od pani Schebestovej, Viedeň, inventarizované roku 1939

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz.

Táncba menő párral.

Schebesta asszony megvásárolt gyűjteménye, Bécs; 1939-ben vették leltárba

ÖMV 45.746

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korsó,
„körtekorsó“**

Gmunden, Oberösterreich (A), 1. H. 19. Jahrhundert

Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A), 1. polovica 19. storočia

Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A), 19. század első fele

↑ 22,5 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am unteren Ende eingerollten Henkel. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv: Hochzeitspaar in Landschaft und Schmiedewerkzeug als Hinweis auf den Beruf des Bräutigams.

Sammlung Kolhanig, inventarisiert 1913

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán hruškovitej formy s uchom stočeným na spodnom konci, motív krajinky so svadobným párom a kováčskym náradím Inventarizované roku 1913

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel díszített fajansz. Tájmotívum esküvői párral és kovácsszerszámokkal.

1942-ben vették leltárba

ÖMV 60.825

**Krug, „Walzenkrug“ | džbán,
„valcovitý džbán“ | kupa,
„hengerkupa“**

Vermutlich Werkstatt Both (Pott), Gmunden,
Oberösterreich (A), um 1820

Dielňa Both (Pott), Gmunden, Horné Rakúsko,
Rakúsko (A), okolo 1820

Both (Pott) mŕhely, Gmunden, Felső-Ausztria,
Ausztria (A), 1820 körül

↑ 20,5 cm

Fayence, zylindrischer Krug mit aufgelegtem
dreieckförmigem Henkelende und Zinndeckel.
Pinselmalerei in Scharffeuerfarben. Motiv:
Bauer, einen Korb auf dem Rücken tragend, in
Landschaft aus Palmen.

Herkunft nicht vermerkt, inventarisiert 1963

Fajansa so širokou plochou na obrázok,
cylindrický džbán s trojuholníkovým
zakončením ucha a cínovým vrchnákom, roľník
nesúci na chrbte kôš, v pozadí krajinka
s palmami

Pôvod nezaznamenaný, inventarizované roku
1963

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel
díszített fajansz. Tájmotívum pálmákkal és
hátán kosarat hordó paraszttal.

Eredete ismeretlen, 1963-ban vették leltárba

ÖMV 67.407

**Krug, „Birnkrug“ | džbán,
„hruškovitý džbán“ | korső,
„körtekorsó“**

Gmunden, Oberösterreich (A),
1. H. 19. Jahrhundert

Gmunden, Horné Rakúsko, Rakúsko (A),
1. polovica 19. storočia

Gmunden, Felső-Ausztria, Ausztria (A),
19. század első fele

↑ 22,5 cm

Fayence, birnförmiger Krug mit einem am
unteren Ende eingerollten Henkel und Zinn-
deckel. Pinselmalerei in Scharffeuerfarben.
Motiv: Mädchen auf der „Liebesschaukel“.
Widmung aus Wien, inventarisiert 1979

Fajansa so širokou plochou na obrázok, džbán
hruškovitej formy s uchom stočeným na
spodnom konci a cínovým vrchnákom,
motív dievčaťa na „hojdačke lásky“

Dar z Viedne, inventarizované roku 1979

Izzótűszínekkel festett, széles képfelülettel
díszített fajansz.

Leány a „szerelemhintán“.

Ajándékozás útján (Bécs) került a múzeum
tulajdonába, 1979-ben vették leltárba

Hirten- und Bauernidylle – Stereotypen auf slowakischer Fayence

Das Österreichische Museum für Volkskunde besitzt in seiner umfangreichen Keramiksammlung eine Gruppe von Fayencen mit Darstellungen aus dem Leben der Menschen im 18. und 19. Jahrhundert. Sie stammt aus der Westslowakei, dem damaligen Oberungarn, wo die Fayenceherstellung von den Habanern (Wiedertäufner) eingeführt wurde. Darunter befindet sich neben Krügen, Kannen und Plutzern auch die für den slowakischen Raum typische Gefäßform, die so genannte Eule. Das ist eine Mischform aus Krug und Plutzer mit einer Abdeckung im Halsbereich, die als Fläche für Malerei und Schrift dient. Die Darstellungen auf den Gefäßen sind dem Volksleben entnommen. Mit dem beginnenden 18. Jahrhundert wandte die Oberschicht der Gestalt des Bauern und des Hirten ihr ganz besonderes Interesse zu. Bürgertum und Adel waren von einem „Natürlichkeitskult“ erfasst worden, der sich in der Kleidermode, in der Literatur, der Kunst und Architektur widerspiegelte. Aus dem Verlangen nach Exotik und Kontrast zur eigenen Lebensweise war eine romantisierende Bewegung entstanden. Bis in die Gegenwart verkörpert der Hirte die Sehnsucht der Menschen nach einem Leben in der Natur, unter freiem Himmel, in Ungebundenheit und unberührt vom Diktat der Zeit. Die Bilder vom „pflügenden Bauern“ und vom „Schafe hütenden Hirten“ fanden im Zuge der barocken Bilderfreudigkeit starke Verbreitung und verfestigten sich zu beliebten Motiven der Volkskunst. Eine bedeutungsvolle Rolle spielte dabei auch die Tatsache, dass die Kirche das Bild vom „guten Hirten“, dem Sinnbild für Christus, förderte.

Heute empfindet man die Abbildungen der Hirten und Bauern als positiven Rückgriff auf die historische Volkskultur und die traditionelle Lebensweise in der Slowakei.

Lit.:

Bauer, Ingolf und Christa Zimmermann (Red.): *Die Hutterischen Täufer. Geschichtlicher Hintergrund und handwerkliche Leistung*. Bayerisches Nationalmuseum München, 1985.

Krekovičová, Eva: *Od obrazu pastiera v slovenskom folklóre k národnému symbolu* (The image of the shepherd from slovak folklore to the national symbol). In: *Slovenský Naradopsis*, Jg. 42, Heft 2, Bratislava 1994, S. 139–154.

Peschel-Wacha, Claudia: *Hirtenidyllen – Stereotypen auf slowakischen Fayencen*. In: Endres, Werner und Franz Grieshofer (Hg.): *Keramik als Zeichen regionaler Identität*. Beiträge des 36. Internationalen Hafnerei-Symposiums des Arbeitskreises für Keramikforschung in Kittsee vom 21. bis 26. 9. 2003 (=Kittseer Schriften zur Volkskunde, Band 16). Wien/Kittsee 2005, S. 371–392.

Pišútová, Irena: *Fayencen*. Tatran, Bratislava 1981.

Pastierska a roľnícka idyla – stereotypy na slovenskej fajanse

Rakúske etnografické múzeum má vo svojej zbierke keramiky skupinu fajansových výrobkov, ktoré zobrazujú život ľudí z 18. a 19. storočia. Pochádzajú zo západného Slovenska – vtedajšieho severného Uhorska, kde bola rozšírená výroba fajansy vďaka habánom. Medzi týmito predmetmi sa nachádzajú džbány, krčahy a krpky, ako aj špeciálne džbány označované názvom „sova“, typické pre územie Slovenska. Tieto nádoby vznikli kombináciou džbána a krpky. V hornej časti hrdla sú ukončené zvláštne tvarovaným prekrytím, ktoré sa dekoratívne zdobilo. Podľa nemeckej interpretácie pochádzal názov „sova“ od nemeckých hovoriacich prístáhovalcov, pričom sa odvodzoval od stredovekého označenia „Euler“ používaného pre hrnčiarov. V slovenskom prostredí sa názov „sova“ vysvetľoval tak, že po fúknutí do nádoby sa ozval zvuk podobný húkaniu sovy.

Výjavy spodobované na nádobách odzrkadľovali život prostého ľudu. Od začiatku 18. storočia začali prejavovať bohaté vrstvy obyvateľstva záujem o postavu roľníka a pastiera. Meštianstvo a šľachtu zachvátil „kult prirodzenosti“, ktorý sa odzrkadľoval v móde, literatúre, umení a architektúre. Romantické hnutie vzniklo z túžby po exotike a kontraste k vlastnému spôsobu života. A práve pastier stelesňoval túžbu človeka po živote v prírode, pod šírým nebom, voľný a nedotknutý diktátom času. Obrazy pastierov pri pasení a roľníkov pri orbe sa v čase baroka, obľubujúceho obrazy, značne rozšírili a upevnili ako populárne motívy ľudového umenia. Významnú úlohu pritom zohrala skutočnosť, že aj cirkev podporovala obraz „dobrého pastiera“ ako podobizeň Krista. V súčasnosti sa pastierske a roľnícke výjavy vnímajú ako zaujímavá a príjemná reminiscencia na ľudovú kultúru a tradičný spôsob života na území Slovenska v minulých storočiach.

Pásztori idill – sztereotípek szlovák fajanszokon

Az Osztrák Néprajzi Múzeum nagyméretű kerámia gyűjteménnyel rendelkezik, ezen belül tulajdonában van egy fajansz együttes a 18.–19. századból, emberi ábrázolásokkal. Ezek azon nyugat-szlovákiai térségből származnak, ahol a habánok éltek abban az időben, amikor Szlovákia a magyar Felvidékhez tartozott. A gyűjteményben korsók, kannák és bugyigakorsók találhatóak, valamint a szlovák területen jellegzetes köcsögforma, amely a korsó és bugyigakorsó keveréke, melynek nyakára festettek és írtak is.

Az edényeken látható motívumok a népi élet jeleneteit ábrázolják. A 18. század elején a felső réteg különös figyelmet szentelt a parasztok és a pásztorok foglalkozásának. A polgárság és a nemesség köreiből fellendült a „természetesség kultusza“, ezt a ruhádivat, az irodalom, a művészet valamint az építészet tükrözte. Az egzotikus és a saját életvitellel ellentétben álló lét utáni vágyódásból kialakult egy romantikus mozgalom. A pásztorban a mai napig is megtestesül az emberek vágya a természetbeni élet iránt, a szabad ég alatt, függetlenül a kor diktátuma nélkül. A „szántó földműves“ és a „bárányokat őrző pásztor“ képei a barokk kori képek iránti érdeklődés során nagyon elterjedtek és a népművészet igen kedvelt motívumjaivá váltak.

A 19. század óta a pásztor egyre jobban a „szlovákok nemzeti jelképévé“ vált. Ezen sztereotíp az öntudat erősítését szolgálta a nemzet elmozdításának évszázadokon át tartó folyamatában. Napjainkban, néhány évvel az önálló Szlovákia létrejötte után, valamint az EU-hoz történő csatlakozás során, a pásztor motívumot egyre gyakrabban használják dísztagyakon, ezzel a habáni kerámia is újjászületését ünnepelheti.

ÖMV 8.206

**Krug, „Plutzerkrug“, „Eule“ | džbán,
„sova“ | korsó, „bagoly“**

Slowakei (SK), datiert 1856

Slovensko (SK), datované 1856

Szlovákia, 1856-ra datálják

↑ 31,3 cm

Fayence, kugelbauchiger voluminöser Gefäßkörper, weiter Hals, im unteren Bereich konisch ausgestellt, mit kantigem Umbruch zu engem Oberteil mit umlaufendem Ringwulst. Inschrift auf der schrägen Abdeckung: FARKAS KATARINA KOLAR FERN CZ 1856 24. Juni. Hauptmotiv zwischen Dekorstreifen: Bauer mit zwei Pferden beim Pflügen. Hierbei handelt es sich um ein Hochzeitsgeschenk für ein bäuerliches Paar.

Sammlung Franziska Zeyer, inventarisiert 1898

Fajansa, objemná guľovitá nádoba, široké hrdlo kónického tvaru s hranatým prechodom k čiastočne prekrytej vrchnej časti, ktorá je ozvláštnená plastickou obrúčkou. Nápis na šikmom vrchnáku: „FARKAS KATARINA KOLAR FERN CZ 1856 24. Juni“. Hlavný motív: roľník s dvoma koňmi pri orbe, lemovaný ozdobnými pásmi. Bol to svadobný dar pre roľnícky pár. Zbierka Franziska Zeyerová, inventarizované 1898

Kerek, öblös hasú, széles nyakú fajansz, éles törésvonalal és gallérral, alsó része kiszélesedő, felső része szűk. Rézsutos fedelén felirattal: FARKAS KATARINA KOLAR FERN CZ 1856. Díszítése: Két lóval szántó paraszt. Nászajándéknak készült egy parasztpár számára.

Franziska Zeyer gyűjteményéből származik, 1898-ban vették leltárba.

ÖMV 11.456

**Krug, „Plutzerkrug“, „Eule“ |
džbán, „sova“ | korsó, „bagoly“**

Slowakei (SK), datiert 1845

Slovensko (SK), datované 1845

Szlovákia, 1845-re datálják

↑ 31,5 cm

Fayence, bauchiger Gefäßkörper mit tief liegendem Schwerpunkt und hängender Schulter. Hals im unteren Bereich leicht konisch ausgestellt mit kantigem Umbruch zu engem Oberteil mit umlaufendem Ringwulst. Inschrift auf der schrägen Abdeckung: PAWEL SLAWIK 1845. Hauptmotiv zwischen Dekorstreifen: Hirte mit Hund zwischen üppigen Phantasiepflanzen. Sammlung Fr. Grössl, Böhmen, inventarisiert 1899

Fajansa, objemná nádoba guľovitého tvaru s nižšie situovaným ťažiskom, krátke široké hrdlo s mierne kónickým tvarom, ukončené hranatým prechodom k čiastočne prekrytej vrchnej časti, ktorá je ozvláštnená plastickou obrúčkou. Nápis na šikmom vrchnáku: „PAWEL SLAWIK 1845“. Hlavný motív: pastier so psom medzi fantastickými rastlinami, z oboch strán lemovaný ozdobnými pásmi.

Zbierka Fr. Grössl, Čechy, inventarizované 1899

Öblös hasú fajansz, „csüngő“ vállal, éles törésvonallal és gallérral, nyaka alsó része enyhén kiszélesedő, felső része szűk. Rézsutos fedelén felirattal: PAWEL SLAWIK 1845.

Díszítése: pásztor kutyával, díszes fantáziavirágok között.

Grössl asszony gyűjteményéből származik, Csehország, 1899.

ÖMV 29.414

Kanne | krčah | korsó

Slowakei (SK), datiert 1749

Slovensko (SK), datované 1749

Szlovákia, 1749-re datálják

↑ 30 cm

Fayence, kugelbauchiger Gefäßkörper mit tief liegendem Schwerpunkt. Konisch sich weitender Hals mit tief eingefaltetem Ausguss.

Motiv: Hirte mit Trompete zwischen mächtigen Phantasiepflanzen.

Sammlung Berta Steckerl, inventarisiert 1912

Fajansa, hruškovité telo nádoby s nižšie situovaným ťažiskom, kónicky tvarované dlhšie hrdlo, hlboký pyštek. Motív: pastier s trúbou medzi nápadnými fantastickými rastlinami. Zbierka Berta Steckerlová, inventarizované 1912

Kerek, öblös hasú fajansz, mély, összenyomott szájjal, egyik oldalán „lógó“ hassal, nyaka felfelé kiszélesedő. Díszítése: Pásztor trombitával, hatalmas fantáziavirágokkal. Berta Steckerl gyűjteményéből származik, 1912-ben vették leltárba.

ÖMV 40.521

**Enghalskrug, „Plutzer“ | džbán s
úzkým hrdlom, „krpka“, „čepák“ |
szűk nyakú korsó, „Plutzer“**

Tschechien (CZ) oder Slowakei (SK),
datiert 1723

Česko (CZ) alebo Slovensko (SK),
datované 1723

Csehország vagy Szlovákia,
1723-ra datálják

↑ 30,7 cm

Fayence, eiförmiger Gefäßkörper mit stufenartig
abgesetztem Übergang zum Halsteil, zwei
umlaufende Ringwülste. Oberfläche in
Dekorstreifen gegliedert, typische Habaner
Motive wie schraffierte hängende Dreiecke
und überdimensionale Blütenranken in
manganbrauner Konturierung.

Inskription: „J.K. 1723“.

Hauptmotiv ist ein Hirte mit seiner Herde.
Sammlung Kern, Wien, inventarisiert 1926

Fajansa, vajcovité telo nádoby, so stupňovito
odsadeným prechodom k hrdlu, dve plastické
obrúčky na malom hrdielku. Vzdoba členená
do ozdobných pásov, hlavný motív: pastier
s pasúcimi zvieratami, okolo typické habánske
motívy – nápadné rastlinné úponky
s mangánovo-hnedými kontúrami, visiace
šrafované trojuholníky. Nápis: „J.K. 1723“.
Zbierka Kern, Viedeň, inventarizované 1926

Tojás alakú fajansz, a nyaka felé lépcsőzetes
átmenettel és két gallérral. Felületén jellegzetes
habán motívumokkal (lefelé néző háromszögek
és túlméretezett, mangánbarna körvonallakkal
festett indák) Felirat: „J.K. 1723“

Díszítése: Pásztor a nyájával

A Kern gyűjteményből származik, 1926-ban
vették leltárba.

Das Österreichische Museum für Volkskunde besitzt eine ansehnliche Gruppe an Fayencen aus Istrien und der vorgelagerten Inselwelt, die vom Museumsbegründer Michael Haberlandt in das Museum gebracht wurde. Er selbst hat um 1905 begonnen, auf seinen Forschungsreisen Zeugnisse italienischer Volkskultur aufzusammeln. Sein Interesse am romanisch-slavischen Teil der Monarchie war wohl dadurch beeinflusst, dass er einen Teil seiner Kindheit in Görz verbracht und im Jahre 1886 in Triest die Kroatin Carola Malovich geheiratet hatte. Görz, italienisch Gorizia, gehörte ehemals zum habsburgischen Reich und liegt an der Grenze zu Krain, einer Landschaft im Westen des heutigen Slowenien. Auch die Geschichte von Istrien ist eng mit dem Habsburgerreich verbunden. Im Jahre 1920 fiel Istrien an Italien, im Jahre 1947 an Jugoslawien. Seit 1991 ist die Halbinsel Istrien samt den vorgelagerten Inseln Teil des Staates Kroatien.

Aus der im Museum vorhandenen Istriensammlung wurde Keramik von der Insel Cres (Cherso) ausgewählt. Augenscheinlich war sie dort von Michael Haberlandt nach ästhetischen Gesichtspunkten aufgesammelt und für bewahrenswert empfunden worden. Es handelt sich durchwegs um importierte Fayencen. Die Angabe über das Herkunftsgebiet Istrien bezeichnet in jedem Fall nicht den Ort der Herstellung, sondern lediglich der Verwendung. Die ausgestellten „Krainer Krügerl“ sind den Doppeladlerkrüger aus Pesaro bei Ancona nachempfunden, ihr Herstellungsort liegt in der Görzer Gegend.

Auch die übrigen Exponate stammen aus Oberitalien. Die tiefen, weiten Schüsseln dienten dem gemeinsamen Essen bei festlichen Anlässen und wurden in expressiver Weise mit italienischen Architektur- und Landschaftsmotiven in Pinselmalerei verziert. Die dickbauchigen Enghalsflaschen mit den Ösen dienten zum Tragen, Transportieren und Aufbewahren von Flüssigkeiten. Aus den halbkugelförmigen Schalen trank man flüssige Speisen und schwarzen Kaffee.

- Lit.:
Haberlandt, Michael: *Österreichische Volkskunst*. Bd I., S.109–111, Wien 1911
Plöckinger, Veronika, Beitzl, Matthias: *Istrien: Sichtweisen. Ethnographische Sammlungen im österreichisch-kroatischen Dialog* (=Kittseer Schriften zur Volkskunde, Bd. 13) Wien Kittsee 2001
Schmidt, Leopold: *Volkskunst aus Friaul*. Ausstellungskatalog Wien, Österreichisches Museum für Volkskunde 1976
Toschi, Paolo: *Die Volkskunst in Südeuropa*. In: *Europas Volkskunde und die europäische beeinflusste Volkskunde Amerikas*. Hsg. v. H. J. Hansen, Oldenburg/Hamburg 1967

Istria Chorvátsko

V Rakúskom národopisnom múzeu sa nachádza pozoruhodná zbierka fajáns z Istrie a priľahlých ostrovov. Zaslúžil sa o to zakladateľ múzea Michael Haberlandt, ktorý začal od roku 1905 zbierať pozostatky talianskej ľudovej kultúry. Jeho záujem o románsko-slovanskú časť monarchie pravdepodobne súvisel s tým, že časť svojho detstva strávil v mestečku Görz a za manželku si roku 1886 zobral v talianskom Terste Chorvátku Carolu Malovičovou. Görz, dnešná Gorizia v Taliansku, kedysi patrila k habsburskej ríši a leží na hranici s Krajinou, oblasťou v západnej časti dnešného Slovinska. Aj dejiny celej Istrie sú veľmi úzko späté s habsburskou ríšou. Roku 1920 pripadla Istria Taliansku, roku 1947 Juhoslávii. Od roku 1991 sa polostrov Istria s priľahlými ostrovmi stal súčasťou Chorvátska.

Istrijské muzeálne zbierky reprezentuje na výstave keramika, ktorá pochádza z ostrova Cres (Cherso). Jej jednotlivé časti vyberal podľa estetických kritérií priamo na mieste sám Michael Haberlandt. Ide o importovanú fajansu. Údaj o pôvode – Istria – v mnohých prípadoch nepodáva informáciu o mieste vzniku, ale iba o mieste použitia. Vystavené krígle – „Kraingerl“ sa nápadne podobajú na krígle s dvojhľavým orlom z Pesara pri Ancone. Miesto ich vzniku leží niekde v oblasti Görz.

Aj ďalšie exponáty pochádzajú z horného Talianska. Hlboké a široké misky sa používali na spoločné stolovanie pri slávnostných príležitostiach. Sú vyzdobené motívmi talianskej architektúry a krajiniek, veľmi expresívnou maľbou štetcom. Bruchaté fľaše s úzkym hrdlom a malými ušami slúžili na nosenie, transport a skladovanie tekutín. Z misiek v tvare polguli sa zvyčajne pila tekutá potrava alebo čierna káva.

Isztria Horvatország

Az Osztrák Néprajzi Múzeum gyűjteménye tekintélyes mennyiségű fajansszal díszkedhet, amelyek Isztriából és az előtte fekvő szigetekről származnak. A tárgyakat a múzeum alapítója, Michael Haberlandt szállította a múzeumba. Haberlandt 1905-ben, kutatóútjai során kezdte el az olasz népi kultúra eszközeit gyűjteni. Különösen a Monarchia román-szláv része iránt érdeklődött, mivel gyermekkorában egy részét Goriziában töltötte és 1886-ban Triestben a horvát Carola Malovichot vette feleségül. Gorizia hajdan a Habsburg Birodalom része volt, a Szlovéniához tartozó Krajnai hegyvidék határán fekszik.

Az Isztriai-félsziget történelmét szoros szálak fűzik a Habsburg Birodalomhoz. 1920-ban Olaszországhoz került, 1947-ben pedig Jugoszláviához. Isztria és szigetvilága 1991 óta a Horvát Köztársaság része. A múzeum isztriai gyűjteményéből a Cres (Cherso) szigetéről származó kerámiákat választottunk ki, amelyeket Michael Haberlandt esztétikai szempontok szerint gyűjtött és talált megőrizendőnek. Többnyire importált fajanszokról van szó. Az „Isztria“ mint származási adat nem a tárgyak készítésének, hanem csak használatának helyét jelöli. A kiállított „Krajnai korsók“ a kétfejű sással díszített Pesaroi korsók (Ancona környéke) mintájára készültek Gorizia térségében. A többi kiállítási tárgy is Felső-Olaszországból származik. A széles és mély tányérokat ünnepélyes alkalmakkor használták. Díszítésük ecsettel festett, expresszív stílusú olasz táj- és építészeti motívumokból állt. A nagy hasú, szűk nyakú, akasztólyukas korsók folyadékok tárolását és szállítását szolgálták. A félkör alakú csészékből folyékony ételeket és fekete kávékat ittak.

ÖMV 3.039

Kanne, „Krainer Krügerl“, „Doppeladler Krügerl“ | krčah, „džbán na víno“ | kancsó, ivóedény, „boroskorsó“, „krajnai korsócska“

Görz (ital. Gorizia)/Krain; Italien (I) oder Slowenien (SLO), 18. Jahrhundert

Taliansko (I)/Slovinsko (SLO), 18. storočie
Olaszország (I)/Szlovénia (SLO), 18. század

↑ 23 cm

Fayence, kugelbauchige Kanne mit eingefaltem Ausguss und zweisträhmigem Henkel, polychrome Bemalung mit Doppeladler in rundem Bildfeld und floralem Dekor. Auf einer Reise nach Istrien und Dalmatien von Michael Haberlandt erworben, inventarisiert 1895

Fajansa s polychrómovanou maľbou, džbán s hlbokým pyštekom a zdvojeným uškom, dvojhlavý orol a kvetinový dekor
Získané Dr. Michaelom Haberlandtom počas cesty v Istrii a Dalmácii, inventarizované roku 1895

Több színnel festett fajansz. Kétféjű sassal és virágos motívumokkal.

Dr. Michael Haberlandt vásárolta egy dalmáciai és isztriai újtán, 1895-ben került leltárba

ÖMV 15.790

Feldflasche | fľaša | palack

Italien (I), 18./19. Jahrhundert
Taliansko (I), 18.–19. storočie
Olaszország (I), 18.–19. század

↑ 43 cm

Fayence, kugelbauchige Flasche mit vier Ösen, drahtgebunden und mit starken Gebrauchsspuren.

Sammlung Michael Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa, fľaša s guľatým bruchom, úzkym hrdlom s prstencom a štyrmi uškami, odrótovaná

Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Az isztriai Cres/Cherso szigeteről származó fajansz.

Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

ÖMV 15.791

Feldflasche | fľaša | palack

Italien (I), 18./19. Jahrhundert
Taliansko (I), 18.–19. storočie
Olaszország (I), 18.–19. század

↑ 18 cm

Fayence, kugelbauchige Flasche mit vier Ösen, starke Gebrauchsspuren.

Sammlung M. Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa, fľaša s guľatým bruchom, úzkym hrdlom s prstencom a štyrmi uškami
Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Az isztriai Cres/Cherso szigeteről származó fajansz.

Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

ÖMV 15.853
Kanne „Krainer Krügerl“, „Doppeladler Krügerl“ | krčiažok, „džbánok na víno“ | kancsó, „boroskorsó“, „krajnai korsócska“

Görz (ital. Gorizia)/Krain; Italien (I) oder Slowenien (SLO), 18. Jahrhundert

Görz (tal. Gorizia)/Krajina, Taliansko (I)/Slovinsko (SLO), 18. storočie

Gorizia/Gorica, Krajna, Olaszország (I)/Szlovénia (SLO), 18. század

↑ 16 cm

Fayence, kugelbauchige Kanne mit eingefaltem Ausguss und zweisträhmigem Henkel, polychrome Bemalung mit Doppeladler und floralem Dekor.

Sammlung M. Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s polychrómovanou maľbou, džbán s pyštekom a zdvojeným uškom, dvojhľavý orol a kvetinová výzdoba

Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Több színnel festett fajansz, kétféjű sassal és virágos motívumokkal.

Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

ÖMV 15.888
Kanne „Krainer Krügerl“, „Doppeladler Krügerl“ | krčiažok, „džbánok na víno“ | kancsó, „boroskorsó“, „krajnai korsócska“

Görz (ital. Gorizia)/Krain; Italien (I) oder Slowenien (SLO), 18. Jahrhundert

Görz (tal. Gorizia)/Krajina, Taliansko (I)/Slovinsko (SLO), 18. storočie

Gorizia/Gorica, Krajna, Olaszország (I)/Szlovénia (SLO), 18. század

↑ 15 cm

Fayence, kugelbauchige Kanne mit eingefaltem Ausguss und zweisträhmigem Henkel, polychrome Bemalung mit Doppeladler und floralem Dekor.

Sammlung Michael Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s polychrómovanou maľbou, džbán s pyštekom a zdvojeným uškom, dvojhľavý orol a kvetinová výzdoba

Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Több színnel festett fajansz. Kétféjű sassal és virágos motívumokkal.

Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

ÖMV 15.896
Schale | miska | tál

Italien (I), 19. Jahrhundert

Taliansko (I), 19. storočie

Olaszország (I), 19. század

↑ 7 cm

Fayence, gebauchte Form mit abgesetzter Fußzone. Polychrome Pinselmalerei in geometrischen Mustern.

Sammlung Michael Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s maľbou štetcom, miska polguľovitého tvaru

Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Ecsettel festett fajansz.

Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye, 1905

ÖMV 15.898
Schale | miska | tál

Italien (I), 19. Jahrhundert

Taliansko (I), 19. storočie

Olaszország (I), 19. század

↑ 7 cm

Fayence, gebauchte Form mit abgesetzter Fußzone und umlaufender Bänderverzierung.

Sammlung Michael Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s maľbou štetcom, miska polguľovitého tvaru

Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Ecsettel festett fajansz.

Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye, 1905

ÖMV 15.916

Schüssel | misa | tál

Italien (I), 19. Jahrhundert
Taliánsko (I), 19. storočie
Olaszország (I), 19. évszázad

↑ 5,5 cm, Ø 32 cm

Fayence, ausladende Schüssel mit schmaler Fahne und polychromer Pinselmalerei. Motiv in der Mulde: Haus zwischen Bäumen. Sammlung Micahel Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s maľbou štetcom, dom medzi stromami
Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Ecsettel festett fajansz. Házzal, fák között.
Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

ÖMV 15.918

Schüssel | misa | tál

Italien (I), 19. Jahrhundert
Taliánsko (I), 19. storočie
Olaszország (I), 19. század

↑ 6 cm, Ø 32,5 cm

Fayence, ausladende Schüssel mit polychromer Pinselmalerei. Motiv in der Mulde: Haus mit Turm in Landschaft. Sammlung Micahel Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s maľbou štetcom, dom s vežou
Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Ecsettel festett fajansz. Házzal, toronnyal.
Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

ÖMV 15.922

Teller | tanier | tányér

Italien (I), 19. Jahrhundert
Taliánsko (I), 19. storočie
Olaszország (I), 19. század

↑ 2 cm, Ø 22 cm

Fayence, flacher Teller mit breiter Fahne und Pinselmalerei. Motiv im Spiegel: Vogel. Sammlung Micahel Haberlandt von der Insel Cres (Cherso), inventarisiert 1905

Fajansa s maľbou štetcom, zoomorfny motív (vták)
Zo zbierky Dr. Michaela Haberlandta z ostrova Cres (Cherso), Istria

Ecsettel festett fajansz, madárral.
Az isztriai Cres/Cherso szigete, Dr. Michael Haberlandt gyűjteménye

Der „Kröning“ ist eine Landschaft inmitten des niederbayerischen Hügellandes südöstlich von Landshut, zwischen Vilsbiburg und Dingolfing. Durch die reichhaltigen Lager an guten Tonen waren der Kröning und das benachbarte Binatal geradezu prädestiniert für die Ansiedlung von Hafnern. Seit dem 14. Jahrhundert wurde dort auf so genannten Hafneranwesen das Handwerk ausgeübt. Durch gewerbsmäßige Geschirrhändler gelangte das Kröninger Geschirr auch nach Tirol, Salzburg und Oberösterreich.

Kröninger Ware gehört technologisch zur Irdenware, ist also aus wasserdurchlässigem Ton, der im ersten Brand zu gelbbrauner Scherbenfarbe brennt. Darüber wurde eine Bleiglasur mit färbenden Metalloxiden aufgetragen, wodurch sich die für den Kröning typischen Farben Hellbraun, Dunkelbraun (durch Zusatz von Mangandioxid), Grün (durch die Verwendung von Kupferoxiden) und Blau (Kobaltoxid ist das am stärksten farbgebende Oxid in der Keramik. Feinverteilte Zusätze von weniger als 1% führen in einer Glasur bereits zu einem kräftigen Blau) ergaben. Wie man an den weißen Tupfen nachweisen kann, war die Verwendung von Zinndioxid den Hafnern im Kröning bekannt. Allerdings ist bis heute nicht eindeutig geklärt, ob die milchige Trübung in der durch die Beimengung von Kobaltoxid entstandenen, hellblauen Glasur auf den Zusatz von Zinndioxid zurückzuführen ist. Das Ende der Kröninger Hafnerei wurde durch die Lebensmittelgesetzgebung gegen bleihaltige Glasuren in der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts eingeleitet. Im Jahre 1928 arbeitete hier nur noch ein Hafner.

Reich ist der Bestand an überlieferten Gefäßen, variantenreich die Formenbreite und das Glasurenspektrum. Ganz typische Kröninger Produkte sind die flache Bauernschüssel, die so genannte Nudelschüssel oder „seifte Schüssel“, dann die tiefe bauchige Schüssel zum Teigrühren, „Napschüssel“ genannt, und die hohen Gefäße, die bauchige Henkelkanne, von den Hafnern „Bludser“ genannt, und der Henkeltopf mit dem gezogenen kleinen Ausguss. Neben dem Gebrauchsgeschirr wurden auch Sonderformen für den Hausgebrauch aus Ton hergestellt. Die Gitterkörbe mit Deckel, „Nadlkörbl“ genannt, deren Dekore zur Nachahmung von Flechtwerk in Durchbruchtechnik in den Ton geschnitten sind, zeugen von hohem technischen Können. Sie wurden im 19. Jahrhundert hergestellt und waren Liebesgaben und Hochzeitsgeschenke.

Lit.:

Bauer, Ingolf: *Hafnergeschirr aus Altbayern* (=Kataloge des Bayerischen Nationalmuseums; Bd. 15.I), 2. Auflage, München 1980, S.63–134

Endres, Werner: *Gefäße und Formen. Eine Typologie für Museen und Sammlungen* (=Museums-Bausteine, Bd.3), München 1996

Grasmann, Lambert: *Kröninger Hafnerei*. Regensburg 1978

Handbuch und Führer zum Keramikmuseum Schloss Oberzell, Zweigmuseum des Bayerischen Nationalmuseums, bearbeitet von Ingolf Bauer, 2. Auflage, München 1983

Kröning Nemecko

Kröning je malá oblasť v srdci dolnobavorskej pahorkatiny juhovýchodne od mesta Landshut, medzi Vilsbiburgom a Dingolfingom. Vďaka bohatým zdrojom vhodných a dobrých hĺn boli Kröning a susedné údolie Binatal priam predurčené na to, aby ich osídľili hrnčiari. Na tzv. hrnčiarskych usadlostiach sa keramika remesle vyrábala už od 14. storočia. Vďaka profesionálnym špecializovaným obchodníkom s riadom sa tovar z Kröningu dostal aj do Tirolska, Salzburgu a Horného Rakúska. Kröninské produkty patria technologickej výroby do skupiny hlinených riadov. Vyrobené sú z vodopriepustnej hliny, ktorá má po prvom vypálení žltohnedý črep. Naň sa nanášala olovená glazúra zafarbená rôznofarebnými oxidmi niektorých kovov. Tak vznikali farby ako svetlohnedá, tmavohnedá (pridaním dvojnásobného oxidu mangánu), zelená (použitím oxidov medi) a modrá (oxid kobaltu je najsilnejšie farbivá oxid, používaný pri farbení keramiky – dokonale rozmiešané jemné čiastočky už s obsahom menej ako 1% spôsobujú intenzívne modré sfarbenie glazúry). Uvedené farby sú pre Kröning typické. Podľa bielych škvŕniel možno dokázať, že hrnčiari z Kröningu poznali používanie oxidu zinočnatého ako farbivá látka. Dodnes sa však nepodarilo uspokojivo vysvetliť, či zakalenie svetlomodrej glazúry, ktorá vznikla prímesou oxidu kobaltu, súvisí s pridaním oxidu zinočnatého. Potravínový zákon, ktorý zakázal používanie glazúr obsahujúcich olovo, znamenal koniec hrnčiarskej výroby v Kröningu. Roku 1928 tu pracoval už len jeden hrnčiar. Zbierka Rakúskeho národopisného múzea je naozaj bohatá tak z hľadiska množstva, variantov, šírky foriem, ako aj zo spektra použitých glazúr. Typickými produktmi kröninskej keramickej výroby sú ploché roľnícke misky, hlboké bruchaté misky na miesenie cesta, vysoké nádoby, bruchaté kanvice s uchami, hrnce s uchami a malým pyštekom. Okrem riadu na bežné používanie vyrábali majstri hrnčiari aj špeciálne výrobky z hliny, napríklad mriežkované košky s vrchnákom na ihly a šijacie potreby. Ich výzdoba pripomína spletené prúty či iné pleteniny. Vyrezané otvory svedčia o vysokej technickej zručnosti majstrov. V 19. storočí boli tieto špecifické výrobky obľúbenými darmi z lásky alebo svadobnými darmi.

Kröning Németország

A „Kröning“-vidék az alsó-bajor Dombvidéken, Landshuttól délkeletre, Vilsbiburg és Dingolfing között fekszik. Kröning-vidéken és a szomszédos Binavölgyében a megfelelő minőségű agyag bőségesen állt rendelkezésre, szinte természetes volt, hogy számos fazekas itt telepedett meg. A 14. század óta űzték ezen mesterséget az ún. fazekas-tanyákon. Edénykereskedők által a Kröningi edények egészen Tirolig, Salzburgig és Alsó-Ausztriáig eljutottak. A Kröningi áru technológiailag az agyagáruhoz tartozik, tehát vízáteresztő agyagból készül, amely sárgásbarna cserépszíne az első égetés által keletkezik. Erre ólommáz bevonat kerül, melynek színét a beleolvasztott festő fémoxidok adják, így alakultak ki a Kröningi áru jellegzetes színei: világosbarna (mangánoxid által), zöld (rézoxid által) és kék (kobaltoxid által, ez a kerámiában a legerősebb színező-oxid. Már kevesebb mint 1% kobaltoxid adagolása is élénk kék színeződéshez vezet.) A fehér pettyeken egyértelműen látható, hogy a kröningi fazekasok is ismerték az óndioxidot. De máig sem tudjuk, hogy a matt színeződés a kobaltoxid hozzákeverése által készített világoskék mázonn óndioxid hozzákeverésére vezethető-e vissza. A Kröningi fazekasság az élelmiszer törvény bevezetésével érte végét, ez ugyanis megtiltotta az ólomtartalmú máz használatát. A hagyományozott edények állománya tehető, különböző formák és mázfajták maradtak meg. A jellegzetes Kröningi termékek közé tartozik a lapos paraszt-tál, az ún. téstás tál, valamint a mély tál, ami téstakeverésre készült, ezenkívül a magas kancsók, a domború hasú vizeskorsók, amit a fazekasok „bugyigakorsónak“ hívnak és a füles edény kiöntőcsőrel. A használati edényeken kívül különleges alakú fazekasáru is készült. Például kis fedeles kosárák, amelyek készítésénél az áttörésszerű díszítést és a fonásos díszműáru készítését utánozták, ezen tárgyak mesteri készségről tanúskodnak. Az ilyen, a 19. században készült, fazekasáru szeretatodomány, vagy nászajándék volt.

ÖMV 17.290

Kanne, „Bludser“ | krčah | korsó

Kröning, Niederbayern (D), 18. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D), 18. storočie

Kröning, Alsó-Bajorország, Németország (D), 18. század

↓ 26,5 cm

Irdenware mit hellblauer deckender Glasur. Beutelförmige Form mit gezogenem Ausguss und Zinndeckel. Sammlung Friedrich Uhl aus Oberösterreich, ersteigert 1906

Hrnčiarsky výrobok so svetlomodrou krycou glazúrou, nádoba guľovitého tvaru s úzkym hrdlom, uškom a cínovým vrchnákom. Zo zbierky Friedricha Uhla z Horného Rakúska, vydražené na Aukčnom úrade 1906

Égetett fazekastermék, világoskék fedő mázzal. Friedrich Uhl gyűjteménye, 1906-ban, árverési hivatalban vásárolták

ÖMV 23.476

Topf, „Hohes Haferl“ | hrniec, „vysoký hrnček“ | bögre

Kröning, Niederbayern (D), 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D), 19. storočie

Kröning, Alsó-Bajorország, Németország (D), 19. század közepe

↑ 21 cm, Ø 18 cm

Irdenware mit hellblauer deckender Glasur. Bauchiger Henkeltopf mit Blechdeckel. Sammlung Schwarz, Salzburg, inventarisiert 1908

Hrnčiarsky výrobok so svetlomodrou krycou glazúrou, bruchatý hrniec s uškom a plechovým vrchnákom. Zo zbierky Schwarza, Salzburg, inventarizované roku 1908

Égetett fazekastermék, kék fedő mázzal. A salzburgi Schwarz gyűjteményből, 1908-ban vették leltárba

ÖMV 28.929

**Gitterkörbchen mit Deckel,
„Nadlkörbl“ | miska s vrchnákom,
„košík na šitie“ | kosárka,
„cérnatartó“**

Kröning, Niederbayern (D),
2. H. 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D),
2. polovica 19. storočia

Kröning, Alsó-Bajorsorszá, Németország (D),
19. század második fele

↑ 13 cm, Ø 15 cm

Irdenware mit grüner Glasur. Doppelwandiges Gittergefäß mit durchschnittenem Dekor und horizontal orientiertem Wulsthenkel. Modellerte Schäferszene auf dem Hohldeckel, aufgelegter Dekor aus Tonfäden.

Sammlung Graf Lamberg in Steyr, Oberösterreich (A), geschenkt 1911

Hrnčiarsky výrobok so zelenavou glazúrou, dvojítmí stenami a prerezávanou výzdobou, mrežovaný košíček s vrchnákom, na vrchnáku vymodelovaná pastierska scéna, ostatná výzdoba z hlinených pásov

Zo zbierky grófa Lamberga, Steyr v Hornom Rakúsku, dar z roku 1911

Égetett cseréptárgy, zöldes mázzal, kettős fallal és áttört díszítéssel. Fedőjén pásztorjelenettel, körülötte agyagszálakkal.

Lamberg gróf gyűjteménye, Steyr, Felső-Ausztria; 1911-ben, ajándékozás útján került a múzeum birtokába

ÖMV 36.242

**Gitterkörbchen mit Deckel,
„Nadlkörbl“ | miska s vrchnákom,
„košíček na šitie“ | kosárka,
„cérnatartó“**

Kröning, Niederbayern (D),
2. H. 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D),
2. polovica 19. storočia

Kröning, Alsó-Bajorsorszá, Németország (D),
19. század második fele

↑ 13 cm, Ø 15 cm

Irdenware mit grüner Glasur. Gittergefäß mit durchschnittenem Dekor und zweisträhmigem Henkel. Modellerte Früchte und Tiere auf dem Hohldeckel, Verzierung aus Tonfäden. Sammlung Emma Bradacek, Wien 1917

Hrnčiarsky výrobok so zelenou glazúrou, prerezávaný dekor, mriežkový košíček s uškami a vrchnákom, na vrchnáku vymodelované ovocie a zvieratá, ostatná výzdoba z hlinených pásov
Kúpa zbierky od Emmy Bradacekovej, Viedeň 1917

Égetett cseréptárgy, zöld mázzal és áttört díszítéssel. Fedőjén gyümölcsökkel és állatokkal, agyagszálakkal.

Emma Bradacek gyűjteménye felvásárlása által került a múzeum birtokába, 1917 Bécs

ÖMV 40.045

**Schüssel, „Napfschüssel“ | misa |
tál**

Kröning, Niederbayern (D), 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D),
19. storočie

Kröning, Alsó-Bajorsorszá, Németország (D),
19. század

↑ 7,5 cm, Ø 25 cm

Irdenware mit brauner Glasur und weißen Tupfen. Hohe bauchige Form mit umgeschlagenem Rand.

Sammlung J. Cech aus Cechenherz im Böhmerwald, inventarisiert 1923

Hrnčiarsky výrobok s hnedou glazúrou a bielymi bodkami, hlboká misa
Venované zberateľom J. Cechom z Cechenherzu na Šumave (Česko) roku 1923
Égetett tálasedény. Barna mázzal és fehér pöttyökkel.

J. Cech gyűjtő ajándékozta a múzeumnak, Cechenherz/Cseh Erdő, 1923

ÖMV 45.088

**Topf, „Hohes Haferl“ | hrnček,
„vysoký hrnček“ | bögre**

Kröning, Niederbayern (D), M. 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D),
stred 19. storočia

Kröning, Alsó-Bajorsorszá, Németország (D),
19. század közepe

↑ 14 cm, Ø 12 cm

Irdenware mit brauner Glasur und weißen
Tupfen. Bauchiger Henkeltopf mit kleinem
gezogenem Ausguss und Blechdeckel.

Sammlung Welwart, Kitzbühel,
inventarisiert 1940

Hrnčiarsky výrobok s hnedou glazúrou
a bielymi bodkami, bruchatý hrnček s uškom
a plechovým vrchnákom

Kúpa od Welwarta, Kitzbühel, inventarizované
roku 1940

Égetett, barna mázzal és fehér pöttyökkel.

Welwart, Kitzbühel/Tirol, 1940-ben vásárolták

ÖMV 46.290

**Gitterkörbchen mit Deckel,
„Nadlkörbl“ | miska s vrchnákom,
„košíček na šitie“ | kosárka,
„cérnatartó“**

Kröning, Niederbayern (D),

2. H. 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D),

2. polovica 19. storočia

Kröning, Alsó-Bajorsorszá, Németország (D),
19. század második fele

↑ 13 cm, Ø 14 cm

Irdenware mit durchschnittenem Dekor. Braune
Glasur, Teile goldfarben. Gittergefäß mit
gewundenem Henkel mit eingerollten Enden.
Plastische Figur eines Löwen auf dem
Hohldeckel, umgeben von aufgelegtem Dekor
aus Tonfäden.

Inventarisiert 1945

Hrnčiarsky výrobok s hnedou glazúrou, časti
sfarbené zlatou farbou, prerezávaný dekor,
mriežkový košík s uškami a vrchnákom,
na vrchnáku plasticky spodobený lev, ostatná
výzdoba z hlinených pásov
Pôvod nezaznačený, inventarizované roku 1945

Égetett cseréptárgy, barna mázzal és
arany színű részekkel, áttört díszítéssel.

Fedelén plasztikus oroszlánfigurával,
körülvette agyagszálakkal.

1945-ban vették leltárba

o.Nr.2

**Schüssel, „Nudelschüssel“ oder
„seifte Schüssel“ | misa | tál**

Kröning, Niederbayern (D), 19. Jahrhundert

Kröning, Dolné Bavorsko, Nemecko (D),
19. storočie

Kröning, Alsó-Bajorsorszá, Németország (D),
19. század

↑ 6 cm, Ø 37,5 cm

Irdenware mit brauner Glasur und weißen
Tupfen. Weit ausladende Mulde mit kurzer
Fahne und aufgestelltem Rand.

Sammlung Welwart, Kitzbühel,
inventarisiert 1940

Hrnčiarsky výrobok s hnedou glazúrou
a bielymi bodkami, rozmerná plytká misa
na cestoviny

Kúpa od Welwarta, Kitzbühel,
inventarizované roku 1940

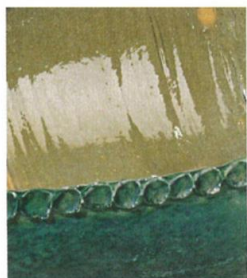
Égetett tálasedény.

Barna mázzal és fehér pöttyökkel.

Welwart, Kitzbühel/Tirol;

1940-ben vették leltárba

Unter dem Begriff „Sammlung Bünker“ besitzt das Österreichische Museum für Volkskunde eine Kollektion von etwa 200 volkskundlichen Objekten. Diese Sammlung befand sich zunächst im Naturhistorischen Museum in Wien und war dort seinerzeit von Michael Haberlandt, dem damaligen „Kustos der anthropologischen Abteilung des k. k. Naturhistorischen Hofmuseums“ inventarisiert worden. Sie gelangte 1954 unter der Leitung von Leopold Schmidt an das Volkskundemuseum.

Bei der „Sammlung Bünker“ handelt es sich um eine Gruppe von Gebrauchsgegenständen aus den verschiedensten Werkstoffen, die von Johann Reinhard Bünker in Westungarn (dem heutigen Burgenland), in der Steiermark und in Kärnten zusammengetragen worden war.

J. R. Bünker (1863–1914) stammte aus Kärnten und kam schon früh nach Westungarn, wo er in Oberschützen die Lehrerbildungsanstalt besuchte und anschließend als Lehrer an der evangelischen Volksschule in Ödenburg unterrichtete. Schließlich war er Kustos des Ödenburger Stadtmuseums. Von J. R. Bünker stammt ein Artikel über die Hafneröfen in Stooob, die wegen ihrer urtümlichen Bauweise mithilfe von Topfkränzen sein Interesse weckten.

Die Sammlung Bünker ist insofern besonders wichtig, als das Volkskundemuseum aus seiner Frühzeit keine Bestände aus dem Burgenland besitzt. Dieses Gebiet gehörte bis 1921 zu Westungarn und war damit als Sammelgebiet den ethnographischen Museen in Ungarn zugeordnet. Unter den Beständen der Sammlung Bünker befindet sich eine Gruppe von grün glasierten irdenen Gefäßen, zumeist neuwertig und aus der Hafnerei Karl Steinbach aus Ödenburg stammend. Sie repräsentieren typische Formen von Gebrauchskeramik des späten 19. Jahrhunderts. Ihre lokale Bezeichnung lässt auf die ursprüngliche Funktion der jeweiligen keramischen Form schließen: Der dickbauchige Krug mit dem Querbrett wurde als Weinkrug verkauft, den halbrunden Behälter nannte man eine „Ant-Tepschn“ (Entenbratpfanne) und die Augenpfanne mit den drei Vertiefungen ein „Talknpfandl“. Massiv und viereckig ist die „Bratpfaun“, kreisrund und flach das „Eierspeisreindl“, mit Deckel darauf wird die Pfanne zur „Dunst-Tepschn“, kreisrund und auf drei Beinen steht die „Sterzrein“.

Lit.: Schmidt, Leopold und Riedl, Norbert: *Die Johann R. Bünker – Sammlung zur Sachvolkskunde des mittleren Burgenlandes*. Eisenstadt 1955 (= Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, Heft 6)

Riedl, Adalbert: *Ein Beitrag zur Geschichte der Hafner im Bezirk Oberpullendorf*.

In: Burgenländische Heimatblätter 13. Jg., 1951

Ödenburg / Sopron Maďarsko

Pod pojmom Bünkerova zbierka nájdeme v depozitári Rakúskeho národopisného múzea kolekciu približne 200 artefaktov ľudovej kultúry. Táto zbierka sa najskôr nachádzala v Prírodovednom múzeu vo Viedni, kde ju kedysi inventarizoval Michael Haberlandt, vtedajší kustód oddelenia pre antropológiu Prírodovedného dvorského múzea vo Viedni. Pod vedením Leopolda Schmidta sa roku 1954 presťahovala do zbierok Národopisného múzea.

Bünkerova zbierka sa skladá z predmetov na bežné použitie z najrozličnejších materiálov, ktoré zozbieral Johann Reinhard Bünker v západnom Uhorsku, dnešnom Burgenlande, Štajersku a Korutánsku.

J. R. Bünker (1863–1914) pochádzal z Korutánska. V mladých rokoch odišiel do západného Uhorska, kde navštevoval učiteľský ústav v Oberschützene a potom učil na evanjelickej ľudovej škole v Šoprone. Nakoniec sa stal kustódom v Šopronskom mestskom múzeu. J. R. Bünker napísal článok o hrnčiarskych peciach v Stooobe (Csáva), ktoré ho zaujali starodávnym spôsobom konštrukcie, najmä klenbou vytvorenou z venca hlinených nádob.

Bünkerova zbierka je pre Rakúske národopisné múzeum významná najmä preto, že múzeum v podstate nevlastní artefakty z Burgenlandu z obdobia svojho vzniku. Toto územie vtedy patrilo k západnému Uhorsku a bolo predmetom či skôr územím zberateľského záujmu etnografických múzeí v Uhorsku.

Medzi predmetmi Bünkerovej zbierky sa nachádza skupina hlinených nádob so zelenkastou glazúrou, ktoré by mohli pochádzať z hrnčiarskej dielne Karla Steinbacha zo Šopronu. Reprezentujú typickú formu úžitkovej keramiky neskorého 19. storočia. Ich lokálne pomenovanie pomáha určiť, na akú funkciu sa v minulosti používali. Krčah s tučných bruchom sa predával pod názvom krčah na víno. Pologufatá nádoba slúžila ako pekáč na pečenie kačíc. V panvici s tromi priehlbinkami sa robili dolky či volské oká. Masívna a štvorcová panvica bola určená na pečenie, okrúhla a plytká nádoba sa používala na vajčička. Ak sa na ňu položil vrchnák, stal sa z nej pekáč na dusenie. Špeciálna okrúhla nádoba stojaca na dvoch nožičkách slúžila na prípravu špeciálneho múčneho jedla – šklbancov.

Sopron Magyarország

A „Bünker Gyűjtemény“ elnevezés alatt az Osztrák Néprajzi Múzeum mintegy 200 darabból álló néprajzi kollekcióját értjük. Ez a gyűjtemény először a bécsi Természettudományi Múzeumban volt és akkoriban Michael Haberlandt, „a császári és királyi természettudományi múzeum antropológiai részlegének múzeumőre“ leltározta. A kollektio 1954-ben Leopold Schmidt vezetésével került a néprajzi múzeumba.

A Bünker Gyűjtemény esetében a legkülönbözőbb nyersanyagokból készült használati tárgyak egy csoportjáról van szó, amiket Bünker János Rajnárd Nyugat-Magyarországon, a mai Burgenlandban, Steierországban és Karintiában gyűjtött össze.

Bünker János Rajnárd (1863–1914) Karintiából származott és már korán Nyugat-Magyarországra került, ahol Felsőlövön (Oberschützen) elvégezte a tanítóképző-intézetet. Ezt követően mint tanár Sopronban és evangélikus népiskolában tanított. Végül pedig a Soproni Városi Múzeum néprajzkutatója volt. Bünker János Rajnárdtól származik egy cikk a csáva (Stoob) fazekaskemencékről, melyek eredeti építésmódjuk miatt keltették fel az érdeklődését (speciális, alj nélküli fazekakat egymásba illesztettek és ezek képezték az égetőkemence boltzatát). A Bünker Gyűjtemény annyiban különösen fontos, hogy az osztrák néprajzi múzeumnak a kezdeti korából nincsenek Burgenlandból származó készletei. Ez a terület ugyanis 1921-ig Nyugat-Magyarországhoz és így gyűjtőterületként a magyar néprajzi múzeumokhoz tartozott. A Bünker Gyűjtemény készletei között megtalálható egy zöldre lakkozott cserépedényekből álló csoport, mely többnyire szinte új és Karl Steinbach fazekasműhelyéből származik Sopronból. A késő 19. század használati kerámiáinak jellegzetes formáit képviselik. Helyi elnevezésük az adott kerámiaforma eredeti funkciójára enged következtetni: A nagyon hasas korsót a keresztdeszkával boroskancsoként áruelték, a félkör alakú tálacacsapcsin (kacsaszerpenyőnek) és a szemes serpenyőt a három mélyedéssel talkedli- vagy csehpiamasz-serpenyőnek hívták. A sütéshez használt serpenyő masszív és négyszögletes, míg a kis tojásrántottás lábaskerek és lapos, fedővel együtt a serpenyő gőzölő tepsivé alakult, a sterces lábaskerek pedig kerek és két lábán áll.

NHM 53.767

**Dreifußpfanne mit Deckel,
„Sterzrein“ | rajnica trojnohá
s pokrievkou, „nádoaba na šklbance“
| lábas serpenyő, fedővel**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Šopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↓ 24 cm, Ø 36 cm

Irdenware, grün glasiert, runde hohe Form mit
drei Füßen und zwei Henkeln. Hohldeckel mit
Bügel als Handhabe. Gefäß zum Kochen auf
dem offenen Herdfeuer.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok so zelenou glazúrou,
okružla nádoba s dvoma uškami a trom
nožičkami s pokrievkou

Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, magas, háromlábú, zöld mázas
sütő-főzőedény.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.768

**Pfanne, „Eierspeisreindl“ | rajnica,
„rajnička na vajička“ | kislábas,
„tojásrántottás lábas“**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Šopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↓ 4 cm, Ø 23 cm

Irdenware, grün glasiert, flache kreisrunde
Form mit zwei Henkeln. Gefäß zum Braten auf
dem Herd.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok okrúhlejšej formy, glazovaný
zelenou glazúrou

Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, kerek, zöld mázas, alacsony falú
fazekasáru.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.769

**Pfanne, „Dunst-Tepschn“ | pekáč,
„pekáč na dusenie“ | lábas, fedővel**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Sopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↑ 14 cm, Ø 29 cm

Irdenware, grün glasiert, längsovale hohe Form
(Bratpfanne) mit aufgebogenen Henkeln und
Hohldeckel.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Vysoký hrnčiarsky výrobok podlhovastej oválnej
formy s pokrievkou, glazovaný zelenou glazúrou
Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, zöld mázas, magas falú, oválissá
alakított sütő-főzőedény.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.770

**Pfanne, „Antn-Tepschn“ | pekáč,
„plech na pečenie kačíc“ |
kacsasütő tepsi**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Sopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↑ 11 cm, ↔ 35 cm

Irdenware, grün glasiert, Form einer halbierten
engmundigen Flasche (Entenbratpfanne) mit
Ausguss und Henkel. Andernorts auch als
„Saurüssel“ bekannt.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok v podobe ležiacej
polovičnej fľaše, glazovaný zelenou glazúrou
Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, zöld mázas, félbevágott fekvő üveg
alakú sütőedény.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.771 (kein Foto, fliegt raus)

**Reine, „Bratpfaun“ | pekáč,
„panvica na pečenie“ | tepsi**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Sopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↑ 11 cm, ↔ 40 cm

Irdenware, grün glasiert, längsrechteckige Form
mit zwei Griffen zum Backen und Braten im
Rohr.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok štvoruholníkového tvaru,
glazovaný zelenou glazúrou
Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, kivül zöld mázas, négyszögletes
sütőedény

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.772

**Augenpfanne, „Talknpfandl“ |
dolkáreň, „panvica na dolky alebo
volské oká“ | tarkedlisütő**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Šopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↓ 3 cm, ↔ 16 cm

Irdenware, grün glasiert, drei halbkugelige
Vertiefungen. Pfanne mit Henkel zum Backen
von Talken auf dem Herd.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok s tromi priehľbinami v tvare
polgule, glazovaný zelenou glazúrou
Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, kívül zöld mázas tésztasütő, három
fánkméretű mélyedéssel.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.775

**Kanne, „Weinkrug“ | krčah,
„krčah na víno“ | orros kancsó,
„boroskorsó“**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Šopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↓ 23 cm

Irdenware, grün glasiert, bauchige Form mit tief
eingefaltetem Ausguss, Henkel und Querbrett.
Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok s hlbokým pyštekom
a čiastočne prekrytým ústím, glazovaný
zelenou glazúrou

Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, kívül zöld mázas, összenyomott szájú,
lappal („plát”) félig befedett borosedény.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

NHM 53.782

**Spargefäss, „Sparschwein“ |
pokladnička, „prasiatko na
sporenie“ | malacpersely**

Hafnerei Karl Steinbach, Ödenburg (H),
um 1890

Hrnčiarstvo Karl Steinbach, Šopron,
Maďarsko (H), okolo 1890

Karl Steinbach fazekasműhely, Sopron
(Ödenburg), Magyarország (H), 1890 körül

↓ 9 cm, ↔ 8 cm

Irdenware, braun gefleckt, gelb glasiert, Form
eines Schweins mit vier Beinen und schlitz-
förmiger Öffnung.

Sammlung Johann Reinhard Bünker aus den
Jahren 1894/95

Hrnčiarsky výrobok v podobe prasiatka,
glazovaný žltou glazúrou
Zbierka Johanna Reinharda Bünkera z rokov
1894/95

Égetett, sárga mázas, malac formájú
cseréptárgy.

Johann Reinhard Bünker gyűjteménye,
1894/1895

Siebenbürgen nennt man das Gebiet im heutigen Rumänien, das ab dem Jahre 1691 mit dem Habsburgerreich verbunden war. Im 18. und 19. Jahrhundert erreichte die Töpferkunst in Siebenbürgen ihren Höhepunkt. Maßgeblich am Aufschwung beteiligt waren die „Habaner“, Nachfahren der „Hutterischen Brüder“, die sich seit dem 17. Jahrhundert dort angesiedelt hatten. Sie galten als Meister in verschiedenen Handwerkskünsten, u.a. als Meister der Fayence-technik. In Ermangelung der Rohstoffe für die typische weiße Fayenceglasur wählten sie einfachere Herstellungstechniken.

Unter der Keramik mit blauem Dekor auf weißer Engobe sticht eine Gruppe von konischen Krügen mit schneckenförmig gerolltem Henkelende heraus. Ihr Verbreitungsgebiet beschränkt sich fast ausschließlich auf Hermannstadt, ihre Herstellungszeit fällt in die Jahre zwischen 1740 und 1752. Diese „Hermannstädter Humpen“ werden dem Töpfermeister Michael Groß zugeschrieben.

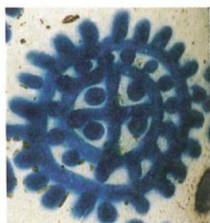
Die Herstellung von kobaltblauer Keramik ist ab 1767 nachweisbar. Das Volkskundemuseum besitzt mit der Jahreszahl 1783 sehr frühe Belegexemplare für die Herstellung von Tellern. Der trockene Rohling wurde mit einem Anguss aus weißem Kaolin versehen, dann mit einer durchsichtigen Glasur übergossen und zum ersten Mal gebrannt. Auf diesen Glasuruntergrund trug man mit Hilfe des Malhörnchens eine Zeichnung mit Bienenwachs auf. Den Abschluss bildete die kobaltblaue Glasur, die nach dem zweiten Brand an den mit Bienenwachs bedeckten Stellen nicht haften blieb und dort eine weiße Zeichnung sichtbar werden ließ.

Im „Burzenland“, dem Siedlungsgebiet der Siebenbürger Sachsen in der Umgebung von Kronstadt, war in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts eine weiß engobierte Irdenware mit blauer oder blau-grüner Hörnchen- und Pinselmalerei mit farbloser durchsichtiger Bleiglasur verbreitet. Die Oberfläche der dickbauchigen Krüge mit dem hohen aufgestellten Rand ist in mehreren Dekorstreifen gegliedert. Stauden, Blatt-ranken, Tulpen und Schachbrettmuster sind beliebte Motive und bedecken den Gefäßkörper vom Fuß bis zum Rand.

Lit.:

Klusch, Horst: *Siebenbürgische Töpferkunst aus drei Jahrhunderten*. Bukarest 1980

Klusch, Horst: *Die siebenbürgische kobaltblaue Keramik*. In: *Vergleichende Keramikforschung in Mittel- und Osteuropa*. Kittsee Schriften zur Volkskunde. Veröffentlichungen des Ethnographischen Museums Schloss Kittsee, Wien Kittsee 1984, Heft 2, S.127–142

Sedmohradsko Rumonsko

Sedmohradsko, ktoré je dnes súčasťou Rumunska, patrilo od roku 1691 k habsburskej monarchii. Hrnčiarske umenie tu dosiahlo svoj vrchol v 18. a 19. storočí. Na jeho rozvoji sa do veľkej miery podieľali habáni, potomkovia „hutterských bratov“, ktorí sa na území Sedmohradska usadzovali od 17. storočia. Boli to skutoční majstri mnohých remesiel, medzi inými i výroby fajansy. Keďže na území Sedmohradska nenašli dostatočnú zásobu surovín potrebných na typickú fajansovú glazúru bielej farby, zvolili menej komplikované techniky zhotovovania.

Medzi keramikou s modrou výzdobou na základnej bielej glazúre sa vyníma skupina kónických džbánov s uchami stočenými do tvaru slimáka. Vyskytovala sa takmer výlučne v Sibiu (Hermannstadt) a vyrábali ju tam v priebehu rokov 1740 a 1752. Džbány z Hermannstadu sú pripisované hrnčiarskemu majstrovi Michaelovi Grobovi.

Výroba kobaltovomodrej keramiky je doložená od roku 1767. V zbierkach Rakúskeho národopisného múzea sa nachádza niekoľko exemplárov – tanierov s vročením 1783, ktoré dokladajú skorú výrobu tanierov. Na suchý polotovár sa naniesla poleva z bieleho kaolínu, tá sa potom preliala priehľadnou glazúrou a výrobok sa po prvý raz vypálil. Na tento podklad sa pomocou „malierskeho rožka“ kreslila výzdoba včelím voskom. Záverečnú fázu tvorilo nanosenie kobaltovomodrej glazúry, ktorá sa po druhom vypálení nechýtila na miestach, ktoré boli pokryté včelím voskom, a zanechala tak výraznú bielu kresbu.

V Burgenlande, území osídľovanom sedmohradskými Sasmi v okolí mesta Brašov (Kronstadt) v Rumunsku, bol v prvej polovici 19. storočia rozšírený hlinený riad poliaty základnou bielou glazúrou. Výzdobu tvorili modré alebo modro-zelené ornamenty, ktoré boli maľované štetcom alebo „rožkom“ a celá nádoba bola pokrytá bezfarebnou priehľadnou olovnatou glazúrou. Povrch džbánov s objemnými bruchami a vysokým okrajom je rozdelený do niekoľkých dekoratívnych pásov. Najobľúbenejšími motívmi boli kríčky, hadovito sa vinúce stonky rastlín s listami, tulipány a šachovnicový vzor. Výzdoba pokrývala celé telo nádoby od hlavy až po dno.

Erdély / Siebenbürgen Román

Erdély Rumánia azon tája, amely 1691 óta a Habsburg birodalom része volt. A 18. és 19. században érte el virágkorát az erdélyi fazekasművészet. A fellendülésben nagy szerepet játszottak a „habánok“, a Hutteri Testvérek leszármazottjai, akik a 17. század óta éltek Erdélyben. A habánok különböző kézműipari ág mesterei voltak, többek között mesterien értettek a fajansz technikához. Mivel a jellegzetes fehér fajanszmázhoz szükséges alapanyagok hiányoztak, így egyszerűbb előállítási technikákat választottak.

A fehér angob alapon kék díszítésű kerámia közül szembetűnik egy kúp alakú korsóegyüttes, mely fülének vége csigaszerűen tekert. Ezen korsók szinte csak Nagyszeben és környékén találhatóak, kb. 1740 és 1752 között készültek. E „Nagyszebeni kupa“ néven emlegetett áruk Michael Groß fazekasmester műhelyéből származnak.

A kobaltkék kerámia készítése 1767-től bizonyítható. A Néprajzi Múzeum 1738-as évszámmal ellátott példányokkal rendelkezik, ezek bizonyítják a tárgyakra igen korai előállítását. A szikkadt nyers tányérra felviszik a fehér kaolinból készült festéket, amit áttetsző mázzal vonnak be, ezután történik az első kiégetés. Erre a mázalapra íróka (öntőpipa, vagy gurgulya) segítségével viasszal rajzolták fel a mintát. Végül felviszik a kobaltkék mázat, amely a második égetés után a viaszos részekre nem tapad és így a fehér minta láthatóvá válik.

Az erdélyi századok megtelepedtek a Barcaságban, Kronstadt környékén, ahol a 19. század első felében gyakori volt a fehér földfestékkel megfestett, kék vagy kék-zöld írókával (gurgulyával), ill. ecsettel megfestett és áttetsző ónmázaz fazekasára. A kidomborodó hasú, magas szájú korsón több díszítő sor is látható. Bokrok, levélminták, tulipánok valamint a sakkasztalra is igen kedvelt motívumok, melyek az edényt egészen a talpától a szájáig díszítik.

ÖMV 15.225

**Krug, „Hermannstädter Humpen“ |
džbán, „džbán zo Sibiu“ | kupa,
„nagyszebeni söröskupa“**

Vermutlich Michael Groß, Hermannstadt,
Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1745

Vyrobil Michael Groß, Sibiu, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), 1745

Michael Groß, Nagyszeben (Sibiu), Erdély,
Románia (RO), datált 1745

↑ 19,4 cm, Ø 10 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauem Malhorn-
dekor. Weiter Stand, konische Gefäßform mit
umlaufendem Wulst in Höhe des Henkel-
ansatzes. Henkel am unteren Ende eingerollt.
Motiv: stilisierte Blütenranken und spiralen-
förmige Ornamente.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska,
ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou a zdobený
modrou maľbou „kukučkou“, kónický tvar,
štylizované stonky s lupeňmi a špirálovité
ornamenty

Zbierka Emilie Edle von Laszowska,
vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, engobozott, kék színnel
írókázott, stilizált virágbokorral
és spirális ornamentikával.

Emilie Edle von Laszowska
gyűjteménye, 1905.
április 27-én vásárolták
a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.226

**Krug, „Hermannstädter Humpen“ |
džbán, „džbán zo Sibiu“ | kupa,
„nagyszebeni söröskupa“**

Vermutlich Michael Groß, Hermannstadt,
Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1745

Vyrobil Michael Groß, Sibiu, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), 1745

Michael Groß, Nagyszeben (Sibiu), Erdély,
Románia (RO), datált 1745

↑ 18,2 cm, Ø 10 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauem Malhorn-
dekor. Weiter Stand, konische Gefäßform mit
umlaufendem Wulst in Höhe des Henkel-
ansatzes. Henkel am unteren Ende eingerollt.
Motiv: stilisierte Blütenranken und spiralen-
förmige Ornamente.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska,
ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou
a vyzdobený modrou maľbou „kukučkou“,
kónický tvar, štylizované stonky s lupeňmi
a špirálovité ornamenty
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na
c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, engobozott, kék színnel írókázott,
stilizált virágbokorral és spirális ornamentikával.
Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905.
április 27-én vásárolták a cs. k. árverési
hivatalban

ÖMV 15.227

**Krug, „Hermannstädter Humpen“ |
džbánok, „džbán zo Sibiu“ | kupa,
„nagyszebeni söröskupa“**

Vermutlich Michael Groß, Hermannstadt,
Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1745

Vyrobil Michael Groß, Sibiu, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), 1745

Michael Groß, Nagyszeben (Sibiu), Erdély,
Románia (RO), datált 1745

↑ 13 cm, Ø 8 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauem Malhorn-
dekor. Weiter Stand, konische Gefäßform mit
umlaufendem Wulst in Höhe des Henkel-
ansatzes. Henkel am unteren Ende eingerollt.
Motiv: stilisierte Blütenranken und spiralen-
förmige Ornamente.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska,
ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou
a vyzdobený modrou maľbou „kukučkou“,
kónický tvar, štylizované stonky s lupeňmi
a špirálovité ornamenty
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla
na c. k. Aukčnom úrade 1905

Engobozott, kék színnel írókázott, stilizált
virágbokorral és spirális ornamentikával.
Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905.
április 27-én vásárolták a cs. k. árverési
hivatalban

ÖMV 15.228

**Krug, „Hermannstädter Humpen“ |
džbánok, „džbán zo Sibiu“ | kupa,
„nagyszebeni söröskupa“**

Vermutlich Michael Groß, Hermannstadt,
Siebenbürgen, Rumänien (RO), um 1745

Vyrobil Michael Groß, Sibiu, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), okolo 1745

Michael Groß, Nagyszeben (Sibiu), Erdély,
Románia (RO), 1745 körül

↑ 12,3 cm, Ø 8 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauem Malhorn-
dekor. Weiter Stand, konische Gefäßform mit
umlaufendem Wulst in Höhe des Henkel-
ansatzes. Henkel am unteren Ende eingerollt.
Motiv: stilisierte Blütenranken.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska,
ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok pokrytý engobou
a vyzdobený modrou maľbou „kukučkou“,
štylizované stonky s lupeňmi
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla
na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, engobozott, kék színnel írókázott,
stilizált virágbokorral.

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905.
április 27-én vásárolták a cs. k. árverési
hivatalban

ÖMV 15.231

**Krug, „Burzenländer Ware“ | džbán |
korsó, „barcasági áru“**

Burzenland, Siebenbürgen, Rumänien (RO),
datiert 1835

Okolie mesta Braşov, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), 1835

Barcaság (Tara Barsei/Burzenland), Erdély,
Románia (RO), datált 1835

↑ 30,5 cm, Ø 22 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauer Malerei.
Kugelbauchkrug mit weitem, hoch aufgestell-
tem Rand. Motiv: dicht bemalte Dekorstreifen
aus Tulpen, Blattranken, Schachbrettmuster und
Wellenlinien.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska,
ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a modrou
výzdobou, džbán s guľovitým bruškom
a vysoko postaveným okrajom, ozdobné pásy
s tulipánmi, stonkami s listami, šachovnicovým
vzorom a vlnkovými čiarami
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla
na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, kék díszítéssel,
tulipánokkal, indákkal, sakktáblamintával és
hullámvonalakkal

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905.
április 27-én vásárolták a cs. k. árverési
hivatalban

ÖMV 15.233

Krug, „Burzenländer Ware“ | džbán | korsó, „barcasági áru“

Burzenland, Siebenbürgen, Rumänien (RO), 1. H. 19. Jahrhundert

Okolie mesta Brašov, Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1. polovica 19. storočia

Barcaság (Tara Barsei/Burzenland), Erdély, Románia (RO), 19. század első fele

↑ 29 cm, Ø 20 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauer und grüner Malerei. Kugelbauchkrug mit hohem aufgestelltem Rand. Motiv: dicht bemalte Dekorstreifen aus Tulpen, Punkten, Strichen und Wellenlinien.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnciarsky výrobok s bielou engobou a modrozelenou výzdobou, džbán s guľovitým bruškom a vysoko postaveným okrajom, ozdobný pás s tulipánmi, bodkami, čiarkami a vlnovkami. Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, kék és zöld díszítéssel, pöttyökkel, vonalakkal, tulipánokkal, csíkokkal és hullámvonalakkal

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.244

Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1802

Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1802

Erdély, Románia (RO), datált 1802

↑ 3 cm, Ø 20,8 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, schräge Fahne und glatter Rand. Inschrift: „Anno 1802“. Motiv: floraler Dekor und Herzmotiv.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnciarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltovomodrou glazúrou, kvetinová výzdoba, nápis: „Anno 1802“. Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, virágmintával, „Anno 1802“ felíráttal.

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.245

Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1805

Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1805

Erdély, Románia (RO), datált 1805

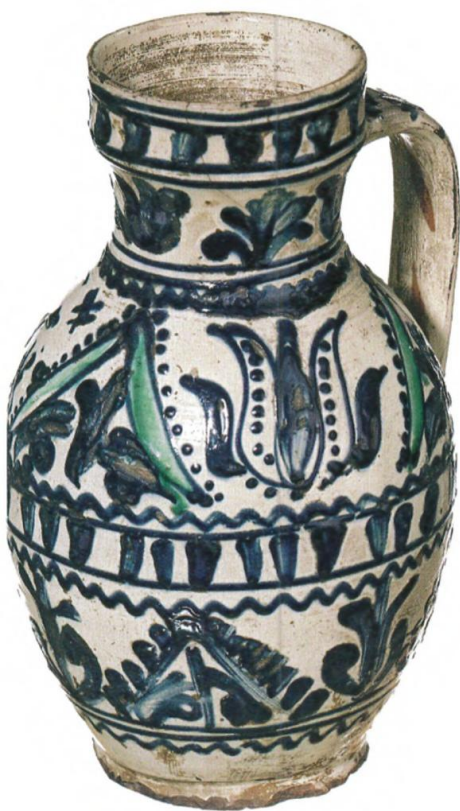
↑ 2,5 cm, Ø 18,7 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, kurze, leicht aufbiegende Fahne und glatter Rand. Motiv: Trauben im Spiegel, Nadelzweige auf der Fahne.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnciarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltovomodrou glazúrou, motív hrozna. Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, szőlőfürtökkel. Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.246
Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1814
Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1814
Erdély, Románia (RO), datált 1814

↑ 2,5 cm; Ø 21 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, schräge Fahne und glatter Rand. Motiv: Blumenstrauß. Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltvomodrou glazúrou, kvetinová výzdoba
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, virágmintával.
Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.247
Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1808
Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1808
Erdély, Románia (RO), datált 1808

↑ 3 cm; Ø 19 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, kurze, leicht aufbiegende Fahne und glatter Rand. Motiv: stilisierte Sonnenblume im Spiegel, vier Nadelzweige auf der Fahne. Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltvomodrou glazúrou, motív slnečnice
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, napraforgóval.
Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.248
Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1783
Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1783
Erdély, Románia (RO), datált 1783

↑ 2,4 cm; Ø 20 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, verzogen, kurze, leicht aufbiegende Fahne und glatter Rand. Motiv: Sonnenblume und zwei Tulpen. Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltvomodrou glazúrou, motív slnečnice
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, napraforgóval.
Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.250

Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1783

Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1783

Erdély, Románia (RO), datált 1783

↑ 1,8 cm; Ø 20 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur.

Flacher Standboden, kurze, leicht aufbiegende Fahne und glatter Rand. Inschrift: „Johannes 1783“. Motiv: Sonnenblume.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnciarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltovomodrou glazúrou, motív slnečnice, nápis: „Johannes 1783“
Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, napraforgóval, „Johannes 1783“ felirattal
Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.251

Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1813

Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1813

Erdély, Románia (RO), datált 1813

↑ 2,8 cm; Ø 21 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, schräge Fahne und glatter Rand.

Motiv: floraler Dekor u.a. mit Tulpe.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnciarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltovomodrou glazúrou, kvetinová výzdoba

Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, virágmintával (tulipán)

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 15.253

Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1803

Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1803

Erdély, Románia (RO), datált 1803

↑ 3,2 cm; Ø 22 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur.

Flacher Standboden, verzogen, schräge Fahne und glatter Rand. Motiv: phantasievolles Blumenarrangement im Spiegel, sieben Nadelzweige auf der Fahne.

Sammlung Emilie Edle von Laszowska, ersteigert 1905

Hrnciarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltovomodrou glazúrou, motív slnečnice

Zbierka Emilie Edle von Laszowska, vznikla na c. k. Aukčnom úrade 1905

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, napraforgóval.

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. k. árverési hivatalban

ÖMV 26.282

Krug, „Burzenländer Ware“ | džbán | korsó, „barcasági áru“

Burzenland, Siebenbürgen, Rumänien (RO),
1. H. 19. Jahrhundert

Okolie mesta Brašov, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), 1. polovica 19. storočia

Barcaság (Tara Barsei/Burzenland), Erdély,
Románia (RO), 19. század első fele

↑ 29 cm, Ø 19 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauer Malerei.
Kugelbauchkrug mit weitem, hoch aufgestelltem
Rand. Motiv: fünf dicht bemalte Dekorstreifen
aus Tulpen, Spiralen und parallelen Linien.
Ersteigert im Dorotheum 1910

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a modrou
výzdobou, džbán s guľovitým bruškom
a vysoko postaveným okrajom, ozdobné pásy
s tulipánmi, stonkami s listami a vlnkovými
čiarami

Égetett, fehér engobozott, kék díszítéssel,
tulipánokkal, indákkal, vonalakkal.

ÖMV 30.484

Krug, „Burzenländer Ware“ | džbán | korsó, „barcasági áru“

Burzenland, Siebenbürgen, Rumänien (RO),
1. H. 19. Jahrhundert

Okolie mesta Brašov, Sedmohradsko,
Rumunsko (RO), 1. polovica 19. storočia

Barcaság (Tara Barsei/Burzenland), Erdély,
Románia (RO), 19. század első fele

↑ 29 cm, Ø 18 cm

Weiß engobierte Irdenware mit blauer Malerei.
Kugelbauchkrug mit weitem, hoch aufgestelltem
Rand. Motiv: Dekorstreifen mit floralen Motiven
und Schachbrettmuster.

Ersteigert im Dorotheum, inventarisiert 1911

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a modrou
výzdobou, džbán s guľovitým bruškom
a vysoko postaveným okrajom, ozdobné pásy
s kvetinovými motívmi, šachovnicovým vzorom
a vlnkovými čiarami

Kúpa, Dorotheum, inventarizované roku 1911

Égetett, fehér engobozott, kék díszítéssel,
virág- és sakkáblamintával, hullámvonalakkal.
A Dorotheum aukciós házban vásárolták,
1911-ben vették leltárba

ÖMV 31.509
Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1796
Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1796
Erdély, Románia (RO), datált 1796

↑ 2 cm; Ø 22 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur. Flacher Standboden, kurze, leicht aufbiegende Fahne und glatter Rand. Motiv: Vogel mit Traube. Sammlung J. Bortsticher aus Sommerburg, Siebenbürgen, inventarisiert 1912

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou, maľba voskom, glazovaný kobaltvomodrou glazúrou, motív vtáka a hrozna

Kúpa zbierky J. Bortstichera z Jimboru (Sedmohradsko) roku 1912

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, madárral, szőlőfürttel

Emilie Edle von Laszowska gyűjteménye, 1905. április 27-én vásárolták a cs. K. árverési hivatalban

ÖMV 46.851
Teller | tanier | tányér

Siebenbürgen, Rumänien (RO), datiert 1797
Sedmohradsko, Rumunsko (RO), 1797
Erdély, Románia (RO), datált 1797

↑ 2,7 cm; Ø 21 cm

Weiß engobierte Irdenware, darüber Malereien mit Wachs und eine kobaltblaue Glasur.

Flacher Standboden, kurze, leicht aufbiegende Fahne und glatter Rand. Motiv: Vogel mit Blatt. Sammlung Jenny Lehner, Wien, inventarisiert 1949

Hrnčiarsky výrobok s bielou engobou a maľbou voskom, glazovaný kobaltvomodrou glazúrou, motív vtáka a kvetu

Kúpa, Jenny Lehner, Viedeň roku 1949

Égetett, fehér engobozott, a kobaltkék máz alatt viasszal írókázott tálasedény, madárral és virággal.

Jenny Lehnertől vásárolták 1949-ben, Bécsben

Die Kreisstadt Zittau liegt in Sachsen, nahe der Grenze zu Polen und Tschechien. Zittau wurde 1255 zur königlichen Stadt unter böhmischer Obhut erhoben und fiel 1623/35 an das Kurfürstentum Sachsen. Die Stadt liegt in einer fruchtbaren Beckenlandschaft. Die Lößlehmböden der Umgebung bildeten eine ideale Voraussetzung für den Abbau von Ton zur Herstellung von Keramik.

Der Ausdruck „Zittauer Fayencen“ taucht zu Beginn des 20. Jahrhunderts in den Kreisen von Sammlern und Antiquitätenhändlern auf. In den Beständen des Volkskundemuseums befinden sich mehrere Teller aus Zittau oder Umgebung. Es handelt sich um eine ganz spezifische Gruppe von Fayencen mit gelblich-weißem Scherben, einer hellen grünlichen Zinndioxidglasur und einer charakteristischen grünfarbigen Aufglasurmalerei. Die dominierende Form sind Teller mit linsenförmigem Boden, tiefer Mulde und einer davon scharfkantig abgesetzten, sehr breiten Fahne. Der Rand ist deutlich verstärkt, nach innen gekehlt und nach außen umgeschlagen (ein so genannter Lippenrand). Datierungen sind häufig zu finden und verweisen auf einen Herstellungszeitraum zwischen 1656 und 1800. Die datierten Stücke im Museumsbestand stammen aus den Jahren 1669, 1670, 1688, 1702 und 1725. Die Dekore orientieren sich an der Ornamentik der mitteleuropäischen Renaissance. Zur Zeichnung der Konturen wurden schwarzbraune Linien angebracht, zur Flächenfüllung der Zierelemente überwiegend Grüntöne verwendet. Gelbe Farbe, erzeugt durch Antimonoxid, tritt nur vereinzelt an den ältesten Stücken zur Füllung kleiner Flächen auf. Die wichtigsten floralen Motive sind Tulpen, Hyazinthen und Granatapfel. Unter den selteneren Motiven finden wir einen Vogel oder das Wappen der Kurfürsten von Sachsen. Nach dem Jahre 1720 werden die Dekore oberflächlicher und nachlässiger gemalt.

Aus der Literatur sind derzeit nur zwei Teller bekannt, die eine bisher nicht entzifferte Aufschrift tragen. Im Bestand des Volkskundemuseums befindet sich ein dritter Teller, der sich zwar im Dekor von den anderen unterscheidet, dessen Inschrift aber mit jener der anderen identisch ist: „Johann Christoph Prentzel Passe Meister in Schreiber Hause 1725“. Vermutet wird, dass sich hier der Auftraggeber aus Schreiberhau (heute Szklarska) verewigen ließ.

Lit.: Scheufler, Vladimír: *Zittauer Fayence. Ergebnisse der semiquantitativen Spektralanalyse*. In: Die Hutterischen Täufer. Geschichtlicher Hintergrund und handwerkliche Leistung. Red.: Ingolf Bauer und Christa Zimmermann. Bayerisches Nationalmuseum, München 1985, S. 171–174
Weiß, Gustav: *Ullstein Fayencenbuch*. Frankfurt/Main – Berlin 1970

Krajské mesto Zittau leží v Sasku, blízko hraníc s Poľskom a Českou republikou. Zittau bolo roku 1255 ako súčasť Českého kráľovstva povýšené na kráľovské mesto a v rokoch 1623–1635 pripadlo Saskému kurfirstvu. Mesto leží v úrodnej kotline, kde okolité ložiská jemnej zvetranej ílovitej hliny vytvorili ideálne predpoklady na získavanie suroviny na výrobu keramiky. Výraz „Zittauer Fayencen“ – Zittauská fajansa sa po prvý raz vyskytol na začiatku 20. storočia v kruhoch zberateľov a obchodníkov so starožitnosťami. V zbierkach Rakúskeho národopisného múzea sa nachádza niekoľko tanierov z mesta Zittau a jeho okolia. Pre túto veľmi špecifickú skupinu fajansy je charakteristický žltobiely črep, svetlá zelenkastá glazúra z oxidu zinočnatého a charakteristická zelená výzdoba na povrchu glazúry. Dominujúcou formou sú taniere s hlbokou priehlbinou a širokým okrajom, ktorý je odsadený v ostrom uhle a na vnútornej strane má malý žliabok. Okraj je výrazne zosilnený a vyhnutý smerom von, v podobe pysku. Na keramike sa často nachádza aj datovanie, čo určuje časový horizont jej výroby medzi rokmi 1656 a 1800. Datované exempláre zo zbierok múzea vo Viedni pochádzajú z rokov 1669, 1670, 1688, 1702 a 1725. Výzdoba je inšpirovaná ornamentikou stredo európskej renesancie. Pri kreslení kontúr sa používali čiernohnedé linky, na vyplnenie plôch v ozdobných prvkoch prevažne rôzne odtiene zelenej farby. Žltú farbu, ktorá sa vyrábala z oxidu antimónu, nájdeme len zriedka, a to najmä na najstarších objektoch pri výplniach menších plôch. Najdôležitejšie rastlinné kvetinové motívy predstavujú tulipány, hyacinty a granátové jablká. K zriedkavejším motívom patrili vtáky alebo štít saského kurfirsta. Po roku 1720 si už majstri nedávali na výzdobe tak záležat, dekor sa stával povrchnejším a nedbalejším. Z literatúry sú známe len dva taniere, na ktorých nájdeme dosiaľ nerozlúštené nápisy. V zbierkach Rakúskeho národopisného múzea sa nachádza tretí tanier, ktorý sa svojou výzdobou od ostatných líši, no nápis na ňom je identický: „Johann Christoph Prentzel Passe Meister in Schreiber Hause 1725“. S veľkou pravdepodobnosťou ide o meno zákazníka zo Schreiberhau (dnes Szklarska).

Zittau városa Szászországban fekszik, közel a lengyel és a cseh határhoz. Zittaut 1255-ben cseh oltalom alatt királyi városi rangra emelték és 1623-tól 1635-ig pedig a szász választófjedelemséghez került. A város termékeny medencetájában helyezkedik el. A környék lösztalaja ideális agyag nyeresre, kerámia készítésre. A „Zittau-i fajansz“ fogalom a 20. század elején merül fel a gyűjtők és a régiségkereskedők körében. A Néprajzi Múzeum számos zittauai vagy a környékről származó tárgyerral rendelkezik. Ezek egy különösen specifikus fajansz csoporthoz tartoznak: sárgásfehér cserép, világos zöldes óndioxidmázzal és a jellegzetes zöldszínű mázfeletti festéssel. Az uralkodó forma az éles peremű mélytányérok, a perem belső részén kihangsúlyozott széles, barázdás sávval. A perem ezenkívül jelentősen meg van erősítve és ki van hajtvva. A tányérok zöme keltezett, ezzel megállapítható, hogy 1656 és 1800 között készültek. A dátummal ellátott múzeumi darabok a következő évekből származnak: 1669, 1670, 1688, 1702 és 1725. A díszítés a közép-európai reneszánsz kor ornamentikájának felel meg. A körvonalak megrajzolásához feketésbarna vonalakat húztak, a díszítő felületek kitöltéséhez túlnyomó részt zöld árnyalatokat használtak. A sárga szín, amely antimonoxidból készül, csak a legrégebb darabokon található, csupán apró mintákat tölthettek ki vele. A legfontosabb florális motívumok közé a tulipán, a játszint és a gránátalma tartozik. Ritkábban egy madárral vagy a szász választófjedelelem címerrel is találkozunk. 1720 után a mintákat felületesebben és hanyagabban festik. Az irodalomból ma csupán két tárgyért ismerünk, melyek feliratát eddig nem sikerült megfejteni. A Néprajzi Múzeum állományában található egy tárgy, mely díszítése különbözik a többiétől, de a szignatúrája viszont megegyezik a többivel: Johann Christoph Prentzel Passe szklarskai mester 1725“. Feltételezhető, hogy a szklarskai megbízó örökölte meg magát.

ÖMV 5.961

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D),
datiert 1725

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D), 1725

Zittau vagy környéke, Szászország,
Németország (D), 1725

↑ 4,5 cm, Ø 29 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarz-
brauner Konturierung und Pinselmalerei.

Blumen in grüner Farbe auf der Fahne,
Hyazinthengewächse in der Mulde.

Inskrift: „Johann Christoph Prentzel Passe
Meister in Schreiber Hause 1725“.

Sammlung Wilhelm Grünbaum, Mähren,
inventarisiert 1895

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou
a maľbou štetcom, zelené kvety na okrají,
hyacinty na dne, čiernohnedé kontúry, nápis:
„Johann Christoph Prentzel Passe
Meister in Schreiber Hause 1725“

Zo zbierky Wilhelma Grünbauma z Moravy,
1895

Ecsettel festett, világos zöldes mázas fajansz,
„Johann Christoph Prentzel Passe Meister in
Schreiber Hause 1725“ felirattal. Öblében
jácintokkal, széle alatt zöld virágokkal,
sötétbarna körvonallakkal.

Wilhelm Grünbaum gyűjteménye, Morvaország,
1895

ÖMV 19.491

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D), um 1700

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D),
okolo 1700

Zittau vagy környéke, Szászország,
Németország (D), 1700 körül

↑ 5 cm, Ø 30 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarz-
brauner Konturierung und Pinselmalerei.

Fünf Hyazinthen in grüner Farbe auf der
Fahne und in der Mulde.

Kollektion Moritz Sturany aus dem k.k.
Versteigerungsamt, angekauft 1908

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou
a maľbou štetcom, kvetinový dekor (hyacinty),
orámované hnedočiernou farbou
Kúpa zbierky Moritz Sturany v c. k. Aukčnom
úrade roku 1908

Ecsettel festett, világos zöldes mázas fajansz,
sötétbarna körvonalas színezéssel; öt zöld
jácinttal a közepén és a szélén.

A Moritz Sturany gyűjteményből származik,
1908-ban vásárolták a Császári-Királyi Árverési
Hivatalban.

ÖMV 19.492

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D), um 1700

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D), okolo 1700

Zittau vagy környéke, Szászország, Németország (D), 1700 körül

↑ 2 5 cm, Ø 30 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarzbrauner Konturierung und Pinselmalerei. Fünf Hyazinthen in grüner Farbe auf der Fahne und in der Mulde.

Kollektion Moritz Sturany aus dem k.k. Versteigerungsamt, angekauft 1908

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou a maľbou štetcom, kvetinový dekor (hyacinty), orámované hnedočiernou farbou

Kúpa zbierky Moritz Sturany v c. k. Aukčnom úrade roku 1908

Ecsettel festett, világos zöldes mázas fajansz, öt zöld jácinttal, sötétbarna körvonalakkal.

A cs. k. árverési hivatalban, 1908-ban megvásárolt Moritz Sturany gyűjtemény

ÖMV 22.624

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D), datiert 1688

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D), 1688

Zittau vagy környéke, Szászország, Németország (D), 1688

↑ 2 5,6 cm, Ø 29,5 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarzbrauner Konturierung und Pinselmalerei. Fünf Nelken in grüner Farbe auf der Fahne und in der Mulde.

Sammlung J. Berger, inventarisiert 1909

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou a maľbou štetcom, klince zelenej farby, orámované hnedočiernou farbou

Kúpa od J. Bergera, inventarizované roku 1909

Ecsettel festett, világos zöldes mázas fajansz, öt zöld szegíffel, sötétbarna körvonalakkal.

J. Bergertől vásárolták, 1909-ben vették leltárba

ÖMV 40.409

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D), datiert 1670

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D), 1670

Zittau vagy környéke, Szászország, Németország (D), 1670

↑ 2 6 cm, Ø 30,5 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarzbrauner Konturierung und Pinselmalerei.

Tulpen in gelber und grüner Farbe auf der Fahne, ein Vogel mit Granatapfelzweig im Schnabel in der Mulde.

Inventarisiert 1926

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou a maľbou štetcom, kvetinový dekor (tulipány), orámované hnedočiernou farbou, na dne vták a vetvička s granátovým jablkom

Ecsettel festett, világos zöldes mázas fajansz, öblében madárral, csőrében gránátalma-ággal, széle alatt sárga és zöld tulipánokkal.

ÖMV 44.215

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D),
datiert 1702

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D), 1702

Zittau vagy környéke, Szászország,
Németország (D), 1702

↑ 2 4,5 cm, Ø 29,5 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarz-
brauner Konturierung und Pinselmalerei. Vier
Hyazinthen in grüner Farbe auf der Fahne,
Wappen der Kurfürsten von Sachsen in der
Mulde.

Sammlung Schebesta, inventarisiert 1939

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou
a maľbou štetcom, kvetinový dekor (hyacinty),
v strede erby saských kurfirstov, hnedočierne
kontúry

Kúpa zbierky pani Schebestovej, Viedeň 1939

Világos zöldes mázas, ecsettel festett fajansz,
öblében a szász választófejedelem címerével,
széle alatt négy zöld jácinttal, sötétbarna
körvonallal.

Schebesta asszony megvásárolt gyűjteménye,
1939 Bécs

ÖMV 46.878

Teller | tanier | tányér

Zittau oder Umgebung, Sachsen (D),
datiert 1669

Zittau alebo okolie, Sasko, Nemecko (D), 1669

Zittau vagy környéke, Szászország,
Németország (D), 1669

↑ 2 4,5 cm, Ø 30 cm

Fayence mit heller grünlicher Glasur, schwarzer
Konturierung und Pinselmalerei. Fünf Tulpen in
gelber und grüner Farbe auf der Fahne und in
der Mulde.

Sammlung Alexander Ankwicz,
inventarisiert 1950

Fajansa so svetlou zelenkavou glazúrou
a maľbou štetcom, kvetinový dekor (tulipány),
orámované hnedočiernou farbou
Kúpa, Alexander Ankwicz, Viedeň 1950

Ecsettel festett, világoszöld mázas fajansz, öt,
sárga és zöld színnel festett tulipánnal,
sötétbarna körvonallal.

Hofrat Dr. Alexander Ankwiczról vásárolták
Bécsben, 1950-ben

Marta Pastieriková **Die Keramiksammlung des Slowakischen Nationalmuseums in Martin**

Die Sammlung traditioneller Keramik im Slowakischen Nationalmuseum in Martin umfasst an die 10.000 Gegenstände. Die größte Gruppe bildet die Hafnerware mit etwa 6.000 Objekten, Fayencen sind etwa 3.000 Stück vorhanden. Der Rest sind Erzeugnisse aus Steingut und Kacheln. Die Anfänge des systematischen Sammelns von Keramik fallen in die Zeit der Gründung der Slowakischen Museumsgesellschaft im Jahre 1893. Die Objekte stammen aus der Zeit vom 17. Jahrhundert (Habaner-Keramik) bis zur Gegenwart. Die Keramik-Sammlung verdankt ihr Zustandekommen vielen Spendern und Spenderinnen. Zum Spenderkreis gehörte auch der katholische Pfarrer Andrej Kmet', der Gründer und erste Vorsitzende der Slowakischen Museumsgesellschaft.

Der Keramiker Ferdiš Kostka arbeitete oft mit dem Nationalmuseum zusammen, und seit 1931 gehörte der Keramiker und Keramikexperte Heřman Landsfeld zu den ständigen Mitarbeitern des Museums.

Im Jahre 1938 wurde ein Teil der wertvollen Sammlung traditioneller Keramik der Öffentlichkeit im Rahmen einer ethnographischen Ausstellung zugänglich gemacht.

In den fünfziger Jahren wurden neben Fayencen aus Modra keramische Plastiken sowie die umfangreiche Privatsammlung von Štefan Cyril Parrák aus Trnava erworben. Es begann eine Periode der systematischen und umfangreichen Vergrößerung des Keramikbestandes, präsentiert im Freilichtmuseum „Slowakisches Dorf“. In den letzten Jahren hat das Sammeln geschlossener Kollektionen Vorrang.

Seit 1974 ist traditionelle Keramik – ergänzt mit einem Querschnitt durch das figurale Schaffen von Ferdiš Kostka und Ignác Bizmayer – repräsentativ in der Dauerausstellung des Slowakischen Nationalmuseums in Martin vertreten. Weitere Bestände können in der Außenstelle am Rande der Stadt besichtigt werden.

Lit.:

- Pišútová I.: *Fajansa*. Bratislava 1981.
- Kalesný F.: *Habáni na Slovensku*. Bratislava 1981.
- Landsfeld H.: *Lidové hrnčárství a džbankářství*. Praha 1950.
- Landsfeld H.: *Z dějin stupavské keramiky*. Vlastním nákladem H. Landsfeld.
- Kybalová J.: *Keramická sbírka Hugo Vavrečky*. Praha 1995.
- Kybalová J. – Novotná J.: *Habánská fajáns (1590–1730)*. Brno 1981.
- Plicková E.: *Krásá hlíny*. Bratislava 1996.
- Güntherová – Mayerová A.: *Ferdiš Kostka*. Bratislava 1953.
- Turzová M.: *Belujské hrnčiarstvo*. Martin 1990.
- Polonec A. – Turzová M.: *Pukanská keramika*. Martin 1962.
- Oriško Š.: *Modra. Pocta keramike*. Modra 1994.
- Đureje L. – Tichý E.: *Cech slovenských keramikov*. Modra 1997.
- Čomaj J.: *Hlina ako osud*. Bratislava 2003.
- Rein K. L.: *Zur Frage der „Habaner“, „Huterer“ und ihrer Keramik*. In: Die Hutterischen Täufer. Bayerisches Nationalmuseum München 1985, S. 93–98.
- Pastieriková M.: *Zbiernkový fond ľudová keramika v SNM-EM v Martine*. In Zborník SNM XCII, Etnografia 39, Martin 1998, S. 54–69.
- Pajer J.: *Novokřtěnské fajánse ze Strachotna*. Mikulov 2001.

Zbierka ľudovej keramiky v Slovenskom národnom múzeu v Martine obsahuje okolo 10000 muzeálnych predmetov. Najväčšiu skupinu predstavujú hrnčiarske výrobky – okolo 6000 objektov. Fajansových objektov je vyše 3000 kusov. Zvyšok tvoria výrobky kameninové a kachliarske. Kolekcia má široký časový záber – od habánskych výrobkov zo 17. storočia po súčasnú produkciu.

Počiatky systematického budovania zbierky spadajú do obdobia vzniku Muzeálnej slovenskej spoločnosti roku 1893. Za svoj vznik kolekcia ďakuje mnohým darcom a darykyniam spomedzi intelektuálov i jednoduchých ľudí. K častým darcom patrili napríklad katolícky farár Andrej Kmeť, zakladateľ a prvý predseda Muzeálnej slovenskej spoločnosti, ktorá položila základ Slovenského národného múzea. S múzeom spolupracoval aj keramikár Ferdiš Kostka, od roku 1931 tiež keramikár a zároveň odborník na keramiku Heřman Landsfeld. Ten múzeu pomohol aj pri regionálnom začlenení zbierkových predmetov v špecializovanom depozitári.

Roku 1938 bola kolekcia ľudového hrnčiarstva a džbankárstva sprístupnená verejnosti v rámci novej národopisnej expozície. V 50. rokoch 20. storočia múzeum obohatila keramická plastika z modranskej majoliky a tiež istá časť súkromnej zbierky Štefana Cyrila Parráka z Trnavy. V 70. rokoch naštartovalo dlhotrvajúce obdobie systematických a rozsiahlych prírastkov pre potreby Múzea slovenskej dediny – špecializovanej národopisnej expozície v prírode. Zbierku keramiky rozšírili aj mnohé pozostalosti. V posledných rokoch dostávajú v múzeu prednosť nákupy ucelených zbierkových kolekcíí.

Od roku 1974 je ľudová keramika prezentovaná – spolu s prierezom figurálnej tvorby Ferdiša Kostku a Ignáca Bizmayera – v stálej národopisnej expozícii Slovenského národného múzea v Martine. Ďalšie keramické predmety možno vidieť v autentickom prostredí špecializovanej expozície ľudového staviteľstva a bývania v prírode.

A hagyományos kerámiák gyűjteménye a martini Szlovák Nemzeti Múzeumban mintegy 10.000 tárgyat foglal magába. A legnagyobb csoportot a körülbelül 6.000 darab fazekasáru képezi és körülbelül 3.000 fajansz is a gyűjteményhez tartozik. A maradékot pedig kő- és kályhacserépből készült termékek teszik ki.

A kerámia rendszeres gyűjtésének kezdete a Szlovák Múzeumtársaság megalapításának idejére, 1893-ra tehető. A tárgyak a 17. századtól (habán kerámia) egészen a jelenkorig tartó időszakot felölelő korszakokból származnak. A kerámiagyűjtemény létrejöttét sok adományozónak köszönheti. Az adományozók köréhez tartozott Andrej Kmeť katolikus plébános is, a Szlovák Múzeumtársaság megalapítója és első elnöke.

Ferdiš Kostka keramikus gyakran dolgozott együtt a nemzeti múzeummal, 1931-től pedig Heřman Landsfeld keramikus és kerámiaszakértő a múzeum állandó munkatársai közé tartozott.

1938-ban a hagyományos kerámiák értékes gyűjteményének egy része a nyilvánosság számára is megtekinthetővé vált egy néprajzi kiállítás keretében. Az ötvenes években a Modrából származó fajanszok mellett kerámiai szobrokra valamint Trnavából Štefan Cyril Parrák terjedelmes magángyűjteményére is szert tettek. A kerámiaállomány szisztematikus és széleskörű bővítésének időszaka kezdődött, a tárgyakat pedig a „szlovák falu“ elnevezésű skanzenban állították ki. Az utóbbi években a zárt kollekciók gyűjtése került előtérbe. 1974 óta van jelen a hagyományos kerámia – kiegészítve Ferdiš Kostka és Ignác Bizmayer alkotó tevékenységének metszetével – a Szlovák Nemzeti Múzeum állandó kiállításán Martinban. További készletek a város szélén található kihelyezett kiállításon tekinthetők meg.

Beluj ist ein außergewöhnlich interessantes Töpferdorf, das sich auf die Herstellung von Gebrauchsgeschirr spezialisiert hat. Es liegt in der Mittelslowakei in der Nähe großer Tonvorkommen. Die Mehrheit der Bewohner waren Bauern, von denen ein kleiner Teil den Lebensunterhalt mit der Keramikherstellung verdiente. Erwähnenswert ist, dass die Töpfer trotz der zweifellos ausgezeichneten Ware nicht in einer Zunft zusammengeschlossen waren. Der Beginn der Töpferproduktion in Beluj wird im 17. Jahrhundert vermutet. Aus dem Sortiment haben sich verschieden gestaltete Behälter für Wasser, Wein und Schnaps, sowie Töpfe und Teller erhalten.

Eine typologische Besonderheit sind Gefäße mit einem zylinderförmigen Hals, unter dem sich eine flache kleine Stelle mit einem Text oder einem geometrischen Muster befindet. Prunkvolle, reich verzierte Gegenstände fertigten die Töpfer nur auf Bestellung an. Die Verzierung des Geschirrs mit geometrischen und floralen Motiven erfolgte in Form von Malerei und Ritztechnik. Die Sgraffitoverzierung war das Hauptmerkmal der Erzeugnisse aus Beluj, die vorherrschenden Farben auf hellem pastellfarbenem Untergrund waren Grün, Ziegelrot, Braun, Gelb, später Ocker und vereinzelt auch Hellblau.

Ein besonderes Motiv der Verzierung ist der Granatapfel, der in der traditionellen Kultur der Slowakei als Symbol des Lebens und der Fruchtbarkeit gilt. Unter dem Einfluss des Orients erschien die Frucht im 14. und 15. Jahrhundert auf Textilien in Europa und auch in der Volkskultur der Slowakei.

Ein typisches Motiv der Töpferei in Beluj war die Tulpe, bekannt auch aus der Fäyence der Wiedertäufer. Das Zentralmotiv wurde gewöhnlich von Blumenblüten und fächer- oder volutenartigen Blättern ergänzt. Einfache geometrische Dekore aus waagrechten Linien, Wellen und Punkten verzieren Hals und Boden der Gefäße. Feineres Geschirr wurde neben dem Ritzdekor auch mit eingeritzten Trinksprüchen verschönt.

Die Töpferproduktion in Beluj starb mit dem letzten Töpfer Ende der 1880er Jahre aus.

Beluj Slovensko

Pozoruhodnou hrnčiarskou lokalitou je obec Beluj, situovaná na strednom Slovensku v blízkosti značných nálezísk kvalitnej hlíny. Hrnčiarstvom sa živila menšia časť miestnych obyvateľov, väčšina z nich boli roľníci. Zaujímavé je, že napriek nespornej kvalite výroby neboli belujskí hrnčiari združení do cechu. Počiatky hrnčiarskej produkcie v obci nie sú známe, ale v 17. storočí tu už hrnčiarstvo fungovalo. Miestna výroba zanikla po smrti posledného hrnčiara koncom 80. rokov 19. storočia. Z výrobného sortimentu sa zachovali hlavne rôzne tvarované nádoby na vodu, víno a pálenku, hrnce a taniere. Typologickou zvláštnosťou boli nádoby s rovným valcovitým hrdlom, pod ktorým bola vytvarovaná rovná ploška určená na text alebo jednoduchý geometrický dekor. Honosné, bohato zdobené predmety robili hrnčiari iba na objednávku.

Výzdoba hrnčiarskeho riadu s geometrickým a rastlinným motívom sa zhotovovala maľbou a rytím. Táto sgraffitová výzdoba bola hlavným znakom belujských výrobkov. Na pastelovom základe prevládala farba zelená, tehlová, hnedá, žltá, neskôr okrová a ojedinele svetlomodrá.

K nevšedným výzdobným prvkom patrilo granátové jablko, ktoré sa chápalo v tradičnej kultúre Slovenska ako symbol života a plodnosti. Pod vplyvom Orientsu sa začalo objavovať v Európe na historických tkaninách zo 14. a 15. storočia. Zložitým vývojom sa napokon dostalo aj do ľudovej kultúry Slovenska. Typickým znakom belujského hrnčiarstva bol tiež tulipánový dekor, známy aj z fajansy, ktorú vyrábali habáni, resp. novokrstenci. Ústredný motív dopĺňali obyčajne lupeňové kvety, prípadne vejárové alebo volútové listy. Okolo hrdla a dna sa často vyskytoval jednoduchý geometrický dekor pozostávajúci z vodorovných liniek, vlnoviek a bodiek. Niektoré nádoby zdobí rytý text viažuci sa k vínu a jeho pitiu.

Beluj / Béd Szlovákia

A közép-szlovákiai falu különlegességnek számít a fazekassággal foglalkozó települések között, térségében jelentős mennyiségű és kitűnő minőségű agyag található. A főként parasztokból álló lakosság egy kis részének a kerámiakészítés biztosította megélhetését. Ki kell emelni, hogy kétségkívül kiváló edények – elsősorban használati edények – ellenére nem egyesültek céhekben. A beluji fazekasság kezdete a 17. századra datálható, bár pontos feljegyzések nem léteznek. A fennmaradt tárgyak között különböző formájú vizes, boros és pálinkás korsók, valamint edények és tányérok is vannak. Egyes korsók tipológiai sajátossággal rendelkeznek: hengerded nyakuk alatt kisebb, szöveggel vagy geometrikus mintával ellátott lapos hely található. Díszes, gazdagon mintázott tárgyakat csak megrendelésre készülték. A fazekasmesterek edényeiket festett vagy karcolt geometrikus és virágmintával szépítették. A Belujban készült tárgyak legfőbb ismertetőjele a sgraffito-díszítés volt. A következő színek uralkodtak leggyakrabban világos pasztellszínű alapon: zöld, téglavörös, barna, sárga, később okker, majd szórványosan világoskék is. A díszítés egyik sajátos formája a gránátalma, amely a szlovák hagyományos kultúrában az életet és a termékenységet szimbolizálja. Európában a Kelet befolyása által (14. és 15. sz.) textíliák díszítőelemként felbukkant a gyümölcs, amelyet hamarosan a szlovák népi kultúra is átvett. A beluji fazekasság további jellegzetessége a tulipán, amelyet a habánok (újrakeresztelők) fajanszairól is ismerünk. A központi motívumot általában szirmok és legyező- vagy csigaszzerűen (voluta) elrendezett levelek egészítették ki. A cseréptárgyak nyakát és talpát egyszerű, vízszintes vonalakból, pontokból és hullámvonalakból álló geometrikus díszítések ékesítették. A finomabb edényekre a hagyományos dekoráció mellett pohárköszöntőket is karcoltak. A beluji fazekasság korszaka az 1880-es években ért véget az utolsó mester halálával.

SNM E-1605

Krug | džbán, „hrdlač“ | korsó

Beluj, Slowakei (SK), datiert 1793

Beluj, Slovensko (SK), datované 1793

Beluj (Béld), Szlovákia (SK), dátált 1793

↑ 25,5 cm, Ø 9 cm

Irdenware von roter Scherbenfarbe, weiß engobiert. Eiförmige Gefäßform, die Schulter ist durch einen kantigen Umbruch betont, der eine Zwischenzone bildet für die Anbringung eines Scherzspruches: „Nun, liebes Krügelchen, mache jede treue Seele lustig 1793“. Hoher zylindrischer Hals mit gerundetem Abschluss. Geometrischer und floraler Dekor in Ritztechnik, polychrome Engobenmalerei und transparente Glasur.

Hrnčiarsky výrobok s červenou farbou črepu, biela engoba. Krátke valcovité hrdlo so zaobleným ústím, vajcovitý tvar bruška, plecia zvýraznené rovnou plôškou na žartovný nápis: „Hogze nuzé mili zbaneku. Obweselze Kazdu wernu Dusicku“. Pod uchom datovanie: „Anno Domini 1793“. Nápis i kontúry dekoru vryté. Polychrómovaná engobová maľba, transparentná glazúra, výrazná geometrická a rastlinná výzdoba.

Poznámka: Osobitý tvar nádoby je typický pre hrnčiarsku lokalitu Beluj. Znenie nápisu v spisovnej podobe: Nože, milý džbánok, obveseľ každú vernú dušičku.

Rövid és egyenes nyakú korsó, nyaka sajtáságos módon kapcsolódik a hassal. Égetett, engobbal festett, átlátszó mázas fazekastermék. Karcolt felirattal és körvonalakkal, geometrikus és virágos mintával. Közvetlenül a nyaka alatt körbefutó felirat szövege magyarul: „Ej, haj, kedves korsóm. Vidíts fel minden hűségess lelkét“, illetve „Anno Domini 1793“.

SNM E-4968

Kanne | krčah, „gambač“ | kancsó, gambács (szájas), csőrös korsó

Beluj, Slowakei (SK), datiert 1803

Beluj, Slovensko (SK), datované 1803

Beluj (Béld), Szlovákia (SK), dátált 1803

↑ 25,5 cm

Irdenware von roter Scherbenfarbe, weiß engobiert. Eiförmige Gefäßform, die Schulter ist durch einen leichten Knick betont, der eine Zwischenzone für die Anbringung eines Scherzspruches bildet: „Dem Wein gebührt Respekt. Wer ihn nicht trinkt, ist ein Dummkopf. Schnaps ist Dreck, wer ihn trinkt, ist ein Schwein 1803“. Hoher leicht trichterförmiger Hals mit tief eingefaltetem Ausguss. Motive in Ritztechnik: Tulpen und Granatapfel. Polychrome Engobenmalerei und transparente Glasur.

Hrnčiarsky výrobok s červenou farbou črepu, biela engoba. Krátke valcovité hrdlo s ručne tvarovaným hlbokým pyštekom, vajcovitý tvar bruška, plecia zvýraznené rovnou plôškou na žartovný nápis: „ma wynecko swogu bazen nepygeho každý blazen palenečka to ge spyna kdo hu pyje to ge swyna“. Datovanie pod uchom: „RO 1803 PANE“. Rytý nápis i kontúry rastlinného dekoru s prevahou tulipánov a granátového jablka. Polychrómovaná engobová maľba, transparentná glazúra. Poznámka: Na džbáne sa nachádza mimoriadne zaujímavý motív granátového jablka. Prvá časť nápisu, oslavujúca víno, znie v spisovnej úprave takto: „Vino má svoju bázeň. Každý, kto ho nepije, je hlúpy...“

Fazekasedény, korongolt, kézzel formázott szájjal. Karcolt felirattal és mintakontúrral, színes agyagfestéssel, átlátszó (színtelen) mázazással. Rövidnyakú kancsó, beccsípéssel formázott szájjal, a kancsón az érdekes gránátalmás díszítés mellett vésett (karcolt) tréfás szöveg található, köznyelvi átíratának fordítása: „A bornak isteni ereje van. Nem bolond az, aki issza. A pálinka mocskos dolog, disznó, aki issza 1803.“

SNM E-1620

Kanne | krčah, „gambač“ | kancsó

Beluj, Slowakei (SK), datiert 1844

Beluj, Slovensko (SK), datované 1844

Beluj (Béld), Szlovákia (SK), 1844

↑ 24,5 cm

Irdenware von roter Scherbenfarbe, weiß engobiert. Eiförmige Gefäßform, betonte Schulter, leicht trichterförmiger Hals mit eingefaltetem Ausguss, Bandhenkel. Teilung der Oberfläche in Dekorflächen, Inschrift unter dem Henkel: „Anno 1844“. Motive in Ritztechnik: Tulpen und andere florale Motive. Polychrome Engobenmalerei und transparente Glasur.

Hrnčiarsky výrobok s červenou farbou črepu, biela engoba. Vajcovitý tvar bruška, mierne zvýraznené plecia, krátke hrdlo s ručne tvarovaným malým pyštekom, pásovité uško. Výzdoba situovaná do dekoratívnych políček, rastlinný dekor s prevahou tulipánov.

Polychrómovaná engobová maľba, transparentná glazúra.

Kontúry dekoru vryté, rovnako datovanie situované pod uchom: „Roku Pane 1844“.

Égetett, engobbal festett, átlátszó mázas fazekasáru, karcolt felirattal és körvonalakkal. Rövid nyakú kancsó, kiöntővel, virágmintával, túlnyomóan tulipánokkal díszítve, „Roku Pane 1844“ felirattal.

Dechtice ist eine der ältesten Ansiedlungen der Wiedertäufer in der Westslowakei, gegründet im 17. Jahrhundert. Archivdokumenten zufolge stellten hier in einer Zeitspanne von zwei Jahrhunderten mehr als 100 Töpfer Fayencen her.

Im Jahre 1895 waren nur noch vier Werkstätten in Betrieb, 1914 schloss die letzte Werkstatt von Vojtech Odler (zurückzuführen auf den deutschen Namen Adler).

Begehrt waren hier Fayencen im Stil der blau-weißen Delfter Ware. Die Auftraggeber kamen aus den Reihen des Adels. In Dechtice wurden vorrangig Krüge, Plutzer und Schüsseln hergestellt, aber auch figurale Plastiken, beispielsweise die Pietà und die Madonna mit Kind. Auch kleine Salznäpfchen und keramische Bilder sind bekannt. Die großen tiefen Schüsseln mit einem stilisierten Pflanzendekor, vor allem mit blauer, aber auch mit grüner und gelber Pinselmalerei haben auf der Rückseite Löcher zum Aufhängen. Das weist darauf hin, dass sie als Schmuck in Wohnräumen beliebt waren.

Manche Krügelmacher aus Dechtice kennzeichneten ihre Erzeugnisse mit Herstellermarken. Aus dem 17. und 18. Jahrhundert sind Arbeiten von Krištof Odler bekannt, aus dem 19. Jahrhunderts Fayencen von Ján Odler, Juraj Odler und Martin Odler, sowie auch von Štefan Kollár, Ján Konečný, Martin Konečný, Mikuláš Konečný, Ondrej Ritomský, Pavol Sčasnovič.

In den dreißiger Jahren des 19. Jahrhunderts wirkten in Dechtice auch die Nachkommen kroatischer Zuwanderer als Krügelmacher. Namentlich bekannt sind Klement Tomašovič und Anton Lukačovič. Sie verzierten ihre Krüge mit großflächigen Rosen. Neben der Herstellermarke wurde auf dem Gefäßboden auch der Buchstabe D als Hinweis auf den Erzeugungsort Dechtice angeführt.

Dechtice Slovensko

Lokalita Dechtice je jedným z najstarších pôvodných sídel habánov, resp. novokrstencov na západnom Slovensku, založených v 17. storočí. Podľa archívnych dokumentov tu v rozpätí dvoch storočí pracovalo vyše sto výrobcov fajansy.

Od 18. storočia pochádzajú správy o jednom z najstarších džbankárskych rodov – Odlerovcov (z nemeckého Adler). Vyrábali aj fajansu v štýle modro-bielej produkcie z Delftu. Záujem o ňu prejavovali najmä príslušníci šľachtických vrstiev. Dechtická fajansa sa vyrábala aj v priebehu celého 19. storočia. Roku 1895 pracovali v obci ešte štyri remeselnícke dielne. Ako posledná zanikla dielňa Vojtecha Odlera roku 1914.

V Dehticiach sa vyrábali kvalitné džbány, krčahy, krpky a taniere, ale aj figurálne plastiky zhotovené z formy, napríklad s motívom Piety, Madony s dieťaťom. Známe boli tiež stolové soľníčky, maľované keramické obrázky, no hlavne veľké misy so štylizovaným rastlinným dekorom, na ktorom dominovala modrá farba v kombinácii so zelenou, prípadne žltou. Určené boli aj na dekoratívne účely.

Niektorí dechtickí džbankári označovali svoje výrobky autorskými značkami. Zo 17. a 18. storočia sa podarilo identifikovať viaceré práce od Krištofa Odlera. V 19. storočí vyrábal fajansu v Dehticiach Ján Odler, Juraj Odler a Martin Odler, ďalej Štefan Kollár, Ján Konečný, Martin Konečný, Mikuláš Konečný, Ondrej Ritomský, Pavol Sčasnovič. V tridsiatych rokoch 19. storočia pôsobili v obci potomkovia chorvátskych prisťahovalcov. Podľa mena poznáme dvoch z nich – Klementa Tomašoviča a Antona Lukačoviča. Svoje výrobky zdobili veľkoplošnými ružami. Popri autorských značkách sa na označenie produkcie z Dehtíc používalo aj veľké písmeno D.

Dechtice / Dejte Szlovákia

A falut a 17. században alapították, az újrakeresztelők (anabaptisták) egyik legrégebbi településének számít Nyugat-Szlovákiában. Levéltári feljegyzések szerint két évszázadon keresztül több mint százán dolgoztak itt fajansszal. Az egyik legrégebbi fazekas családok egyike az „Odler“ nevet viselte, amely a német „Adler“ (sas) szóra vezethető vissza. Az erről szóló beszámoló a 18. századból származnak.

A legkeresettebb fajanszok a híres Delfti kék-fehér porcelánok mintájára készültek, nemesek megrendelésére. 1895-ben négy műhely működött még, 1914-ben Vojtech Odler is bezárta utolsó műhelyét. Dehticében mindenekelőtt korsók, plucerek és tálak készültek. Előfordultak azonban formával készített figurális plasztikák (Pieta, Madonna gyermekkel), kis sótartók és kerámiaképek is. A nagy, mély tálakat kék, zöld és sárga színnel, valamint stilizált növénymintával díszítették. A hátukon található lyuk arra utal, hogy a házakban fali díszként használták. Néhány dehticei fazekas mesterjeggyel is ellátta készítményét. A 17. – 19. század legismertebb fajanszai Krištof Odler, Ján Odler, Juraj Odler, Martin Odler, Štefan Kollár, Ján Konečný, Martin Konečný, Mikuláš Konečný, Ondrej Ritomský és Pavol Sčasnovič munkái voltak. Az 1930-as években a Dehticében letelepedett horvát bevándorlók leszármazottjai is foglalkoztak a fazekasmesterséggel: Klement Tomašovič és Anton Lukačovič neve maradt fenn, akik nagyméretű rózsákkal díszítették korsóikat. A tárgyakra nemcsak mesterjegy került, fenekükön „D“ betű jelezte, hogy Dehticében készítették.

SNM E-21327

Schüssel | misa | tál

Dechtice, Slowakei (SK), Mitte 19. Jahrhundert

Dechtice, Slovensko (SK), polovica 19. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK), 19. század közepe

↓ 8 cm, Ø 34 cm

Fayence, abgesetzter Standboden und hohe leicht gebauchte Wandung mit umgeschlagenem Rand und zwei horizontal orientierten Wulsthenkeln. Pinselmalerei mit Scharffeuerefarben auf weißem Untergrund. Geometrischer Dekor mit stilisierter Blume in der Mulde.

Fajansa, zhotovená na kruhu, ručne tvarované ušká upevnené po obvode, hlboká nádoba oválneho tvaru so zvýrazneným dnom a prehnutým ústím, určená na zavesenie. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba: veľkoplošný geometrický dekor kombinovaný so štylizovanými kvetmi.

Korongolt fajansz, kézzel formált fülekkel. Ecsettel, izzótűz színekkel festett, mély, ovális tál, fülekkel, geometrikus díszítéssel.

SNM E-2265

Krug | džbánok | bokály

Dechtice, Slowakei (SK), 2.H. des 19. Jahrhundert

Dechtice, Slovensko (SK), 2. polovica 19. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK), 19. század második fele

↓ 20,5 cm, Ø 9 cm

Fayence, wulstartig betonter Stand und kugelbauchige Form mit weitem konischem Hals und gerundetem Rand. Bandhenkel. Pinseldekor mit Scharffeuerefarben auf weißem Untergrund. Motiv: stilisierte Blume zwischen blauen Bändern.

Bem.: Dr. M. Šimko schenkte diesen Krug dem Nationalmuseum in Martin. Er ist deswegen interessant, weil er im Jahre 1895 in der tschechoslawischen (in Wirklichkeit tschechoslowakischen) Ethnographischen Ausstellung in Prag ausgestellt war. Der Hinweis auf das „Museum in Martin“ findet sich auf einem Zettel im Gefäßinneren. Auch das erste Gebäude des Slowakischen Nationalmuseums in Martin, das dank finanzieller Beiträge aus der ganzen Slowakei 1907 in Martin gebaut worden war, durfte zu dieser Zeit auf der Fassade nur die Bezeichnung „Museum“ tragen.

Fajansa, zhotovená na kruhu, ťahané uško v podobe pásika, nádoba so zvýrazneným dnom, guľatým bruškom, kónicky tvarovaným krátkym hrdlom a so zaobleným ústím. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba: štylizovaný kvetinový dekor medzi modrými stuhami.

Poznámka: Džbán daroval do múzea Dr. M. Šimko. Zaujímavý je vďaka tomu, že bol požičaný na Národopisnú výstavu československú (v skutočnosti československú), ktorá sa uskutočnila v Prahe roku 1895. Svedčí o tom originálny štítok s textom „Zasielateľ: Múzeum v Martine“. Tiež prvá budova Slovenského národného múzea, ktorú postavili v Martine v roku 1907 aj vďaka peňažným darom z celého Slovenska, mohla mať v tom čase na priečelí iba názov „Museum“.

Korongolt, húzott fülű, ecsettel, izzótűz színekkel festett fajansz. Karcsú, egyfülű, kerek szájú, rövid nyakú borosedény, stilizált virágmintával.

A bokályt Dr. M. Šimko adományozta a Martini (Túrúcszentmárton) Nemzeti Múzeumnak. Érdekessége, hogy kikölcsönözték a Cseh-szláv (a valóságban a cseh-szláv) Néprajzi Kiállításra, amelyet 1895-ben rendeztek meg Prágában. Erről tanúskodik az eredeti címke, rajta „Feladó: Museum v Martine“ (Múzeum, Túrúcszentmárton). A Szlovák Nemzeti Múzeum első épületére, amelyet 1907-ben, Martinban építettek az egész Szlovákia területéről származó pénzadományokból, valószínűleg csak azt írták fel: „Museum“. Ma az intézmény neve Szlovák Nemzeti Múzeum.

SNM E-2019

Schüssel | miska | tál

Dechtice, Slowakei (SK), datiert 1808

Dechtice, Slovensko (SK), datované 1808

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK), datált 1808

↑ 6 cm, Ø 25,5 cm

Fayence, abgesetzter Standboden und hohe leicht gebauchte Wandung mit ausbiegendem Rand. Öse zum Aufhängen. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motiv: Kobaltblauer Pflanzendekor.

Angekauft von Herrn Jurenko aus Myjava

Fajansa, zhotovená na kruhu, hlboká nádobka oválneho tvaru s rozšíreným okrajom, zvýrazneným dnom a dierkami na zavesenie. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba: prevažne kobaltovomodrý kvetinovo-ornamentálny dekor.

Datovanie v strede: 1808

Kúpené od pána Jurenku z Myjavy.

Korongolt, ecsettel, izzótűz színekkel festett fajansz. Mély, ovális tál, virágmintával.

SNM E-21483

Kanne | krčah, „džbán pyskatý“ | kancsó

Ján Odler, Dechtice, Slowakei (SK), datiert 1890

Ján Odler, Dechtice, Slovensko (SK), datované 1890

Ján Odler, Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK), datált 1890

↑ 26 cm

Fayence, konischer Stand und kugelbauchige Form. Trichterförmig ausgestellter Hals und eingefalteter Ausguss. Breiter Bandhenkel mit Erhöhung (Noppe). Kobaltblaue Pinselmalerei, stilisierte Blumen als Kartusche gestaltet um die Inschrift: „JOZEF. MARUŠIN 1890“.

Bem.: Auf dem Boden des Gefäßes befindet sich das Zeichen Dejte, was die ungarische Bezeichnung der Gemeinde Dechtice war. Zur Entstehungszeit des Kruges war das Gebiet der Slowakei Bestandteil von Ungarn. Die Hersteller-marke auf dem Boden verweist auf den Krugmacher Ján Odler, der dieses Gefäß im Jahre 1890 für Jozef Marušin anfertigte. Die einfache, flüchtig wirkende Malerei war in dieser Zeit typisch für mehrere Krugmacher in der Slowakei. Die Konkurrenz durch Fabrikprodukte erzwang eine anspruchslose Verzierungsart.

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba s guľatým bruškom, rovným dnom, lievikovitým hrdlom s ručne tvarovaným pyštekcom. Široké pásičkové uško s výčnelkom v hornej časti. Kobaltovomodrá maľba štetcom v podobe kartuše zo štylizovaných kvetov okolo mangánového nápisu: „JOZEF. MARUŠIN 1890“.

Poznámka: Na dne nádoby sa nachádza značka Dejte, čo bolo maďarské pomenovanie obce Dechtice. V čase, keď krčah vznikol, bolo Slovensko súčasťou Uhorska. Podľa autorskej značky na dne zhotovil nádobu džbankár Ján Odler roku 1890 pre majiteľa menom Jozef Marušin. Jednoduchá veľkoplošná výzdoba fajansy bola typická pre viaceré fajansové lokality, ktoré v tomto čase pôsobili na území Slovenska. Nenáročná výzdoba mala zrýchliť produkciu fajansy, ktorá koncom 19. storočia iba s veľkými ťažkosťami konkurovala továrenskej výrobe.

Korongolt, ecsettel, izzótűz színekkel festett fajansz. Széles nyakú, összenyomott szájú fazekasáru virágmintás díszítéssel, „JOZEF. MARUŠIN 1890“ felirattal.

Az edény alján a „Dejte“ felirat található, ez Dechtice magyar neve. A keletkezés idején ugyanis Szlovákia ezen része Magyarországhoz tartozott. Szintén az edény alján levő mesterjegy alapján Ján Odler fazekasmester készítette 1890-ben Jozef Marušin számára. A fajansz edény nagy felületét befedő díszítmény több, abban az időben Szlovákia területén működő fajansz-központra is jellemző volt. Az igénytelen díszítmények alkalmazása arra volt hivatott, hogy meggyorsítsa a fajanszkészítést, amely abban az időben nehezen vetélkedett a gyári díszítményekkel.

SNM E-21490

Schüssel | misa | tál

Dechtice, Slowakei (SK),
2. H. 18. Jahrhundert

Dechtice, Slovensko (SK),
2. polovica 18. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK),
18. század második fele

↑ 8,5 cm, Ø 31 cm

Fayence, abgesetzter Standboden und hohe leicht gebauchte Wandung mit ausbiegendem Rand. Öse zum Aufhängen. Pinselmalerei mit überwiegend kobaltblauer Scharffeuerfarbe auf weißem Untergrund. Motive: stilisierte Pflanze in der Mulde, die Wandung umlaufen Dekorstreifen mit Wellenlinien und floralen Elementen.

Fajansa, zhotovená na kruhu, hlboká nádoba oválneho tvaru so širokým, navonok prehnutým ústím a zvýrazneným dnom, určená na zavesenie. Maľba štetcom s prevažne kobaltvomodrou vysokožiarovou farbou na bielom základe. Výzdoba: v strede štylizovaný rastlinný dekor, okolo v pásoch sústredená geometricko-ornamentálna výzdoba.

Korongolt, ecsettel, izzótűz színekkel festett fajansz. Mély, ovális tál, virágos és geometrikus ornamentikával.

SNM E-882

Krug | džbánok | bokály

Dechtice, Slowakei (SK),
2. H. des 18. Jahrhundert

Dechtice, Slovensko (SK),
2. polovica 18. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK),
18. század első fele

↑ 23 cm, Ø 9 cm

Fayence, ausgestellter Stand und kugelbauchige Form mit hängender Schulter. Leicht konischer Hals und einfach profilierter gerundeter Rand. Bandhenkel. Pinseldecor mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Gliederung durch Bänder mit Fischgrätmuster in mehrere Dekorstreifen in mehrere Dekorstreifen mit stilisierten Blumen.

Fajansa, zhotovená na kruhu, ručne ťahané páškové uško, nádobka s rozšíreným dnom, gufatým bruškom, mierne kónickým krátkym hrdlom a zaobleným ústím. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba členená stuhami do horizontálnych pásov so štylizovanými kvetmi. Identifikovaná značka Dechtice na dne nádoby.

Korongolt, ecsettel, izzótűz színekkel festett fajansz. Rövid nyakú, kerek szájú, egyfülű borosedény, virágos díszítéssel.

SNM E-4723

**Weihwasserbecken | svätenička |
szenteltvíztartó**

Vermutlich Dechtice, Slowakei (SK),
1. H. 19. Jahrhundert

Pravdepodobne Dechtice, Slovensko (SK),
1. polovica 19. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK),
19. század eleje

↓ 18 cm, ↔ 10 cm

Fayence, fächerartige Rückenplatte in die Form gedrückt, mit Loch zum Aufhängen. Wasserbecken becherförmig gedreht, kugelig gebaut, mit umgeschlagenem Rand. Spärliche Pinselmalerei in stilisierten Pflanzenmotiven auf weißem Grund.

Fajansa, vejárovitá zadná plocha so zúbkami po obvode, vyformovaná vtláčením do formy a opatrená dierkou na zavesenie, nádobka na svätenú vodu vytočená na kruhu v podobe kalicha s guľatým bruškom a prehnutým okrajom. Jednoduchá maľba štetcom v podobe štylizovaných rastlinných motívov na bielom základe.

Forma segítségével korongolt, ecsettel, izzótűz színekkel festett fajansz. Falra akasztható, szenteltvíz tartását szolgáló tárgy. Hátlapja kagyló alakú, virágmintával díszített.

SNM E-4610

**Weihwasserbecken | svätenička |
szenteltvíztartó**

Vermutlich Dechtice, Slowakei (SK),
Anfang 19. Jahrhundert

Pravdepodobne Dechtice, Slovensko (SK),
začiatok 19. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK),
19. század első fele

↓ 25 cm, ↔ 12 cm

Fayence, vollplastische Pietà mit kleinem Becken, in einer Form hergestellt. Zum Aufhängen. Polychrome Pinselmalerei auf weißem Grund zwecks Darstellung von Maria mit Jesus.

Fajansa, závesná svätenička v podobe sakrálneho výjavu, vyformovaná vtláčením do formy v tenkej vrstve, nádobka na svätenú vodu vytočená na kruhu a ručne spojená s plastikou Piety, ktorá spodobuje Pannu Máriu s mŕtvym Kristom v náručí. Polychrómovaná maľba štetcom na bielom základe.

Ecsettel, izzótűzszínekkel festett fajansz. Szakrális jellegű, falra akasztható, szenteltvíz tartását szolgáló tárgy. Pietà (a keresztről levett halott Krisztust ölében tartó és benne fiát sirató Mária ábrázolása a művészetben).

SNM E-22476

Schüssel | miska | kistál

Dechtice, Slowakei (SK),
Anfang 19. Jahrhundert

Dechtice, Slovensko (SK),
začiatok 19. storočia

Dechtice (Dejte), Szlovákia (SK),
19. század

↑ 7,5 cm, Ø 25 cm

Fayence, abgesetzter Standboden und hohe leicht gebauchte Wandung mit ausbiegendem Rand. Öse zum Aufhängen. Pinselmalerei mit überwiegend kobaltblauer Scharffeuerfarbe auf weißem Untergrund. Motive: stilisierte Pflanze in der Mulde, die Wandung umlaufen Dekorstreifen mit Bändern, Wellenlinien, Gitterwerk und floralen Elementen.

Bem.: Dem beiliegenden Zettel ist zu entnehmen, dass die Schüssel ursprünglich dem Museum der Stadt Ostrava im Gebiet der heutigen Tschechischen Republik gehörte. Dort war sie unter der Inventarnummer 15.385 verzeichnet. Zur Zeit der gemeinsamen Tschechoslowakischen Republik transferierte das Museum in Ostrava mehrere Sammlungen slowakischer Herkunft in das Gebiet der Slowakei. Auf diese Weise gelangte die Schüssel ins Slowakische Nationalmuseum nach Martin.

Fajansa, zhotovená na kruhu, hlboká nádobka oválneho tvaru s ústím prehnutým do vonkajšej strany, zvýrazneným dnom a dierkami na zavesenie. Maľba štetcom s prevažne kobaltovomodrou vysokožiarovou farbou na bielom základe. Centrálné štylizovaná rastlinná výzdoba, dookola v pásoch sústredený bohatý geometricko-ornamentálny dekor.

Poznámka: Podľa štítku na dne patrila miska pôvodne Múzeu mesta Ostravy (ČR), kde bola evidovaná pod inventárnym číslom 15385.

V období spoločného československého štátu presunulo múzeum v Ostrave viaceré muzeálne zbierky slovenskej proveniencie na územie Slovenska. Takýmto spôsobom sa miska dostala do Slovenského národného múzea v Martine.

Korongolt, ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Mély, ovális tál, virágmintával.

Az alján levő címke alapján a tál eredetileg az ostravai (ma a Cseh Köztársaság területe) Városi Múzeum tulajdona volt az 15385-ös leltárszámmal. A múzeum a Csehszlovák Köztársaság fennállása idején több Szlovákia területéről származó múzeumi tárgyat utalt át Szlovákiába. Ez a tál is így került a Túrócszentmártoni (Martin) Szlovák Nemzeti Múzeumba.

Habaner-Fayence in der Slowakei

Die Fayenceherstellung im Gebiet der Slowakei ist eng mit den Angehörigen einer besonderen protestantischen Bewegung, die die Taufe erst im Erwachsenenalter anerkannte, verbunden. Die Angehörigen dieser Bewegung nannte man deshalb Wiedertäufer oder nach ihrem geistigen Führer Hutterer. Sie entstand in der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts zuerst im Rhein-Gebiet, danach in der Schweiz, Bayern und Italien. Wegen ihrer radikalen Orientierung wurden sie aus diesen Ländern vertrieben und siedelten sich unter anderem in Mähren und in der Westslowakei an. Die Wiedertäufer lebten in einer abgeschlossenen eigenen Gemeinschaft mit gemeinsamem Eigentum, sie lehnten Waffengewalt ab u.ä. Aus der Bezeichnung „Haushaben“ für die Gemeinschaftshäuser entwickelte sich der heute gebräuchliche Name „Habaner“.

In der Westslowakei fanden die Wiedertäufer für die Herstellung von Fayence ausgezeichnete Tonerde. Für die typische Verzierung mit variierenden Pflanzen- und geometrischen Elementen verwendeten sie die vier Scharff Feuerfarben (für hohe Brenntemperaturen geeignet) Gelb, Mangan (Braun/Violett), Grün und Blau. Figurale Erscheinungen durften auf den Erzeugnissen nicht auftauchen.

Die Habaner blieben im 17. Jahrhundert weder vom 30-jährigen Krieg, noch den Ständeaufständen oder den Einfällen der Türken verschont. Im Jahre 1685 wurde die gemeinschaftliche Lebensweise aufgrund einer offiziellen Entscheidung aufgegeben, woraufhin sie nach und nach mit der örtlichen Bevölkerung verschmolzen. Dies beeinflusste auch die Produktion der Fayence, die nun auch andere Motive und Formen umfasste.

Fajansa na Slovensku

Výroba fajansy je na území Slovenska úzko spätá s príslušníkmi osobitého protestantského hnutia, ktorí uznávali iba krst v dospelosti, a preto ich volali novokrstenci, prípadne podľa ich náboženského vodcu huteriti. Sformovali sa ako radikálne nábožensko-sociálne krídlo luterskej reformácie najprv v Porýni, potom vo Švajčiarsku, Bavorsku, Rakúsku a Taliansku. Za svoj radikalizmus boli nútení z týchto krajín emigrovať. Roku 1526 sa presídlili popri iných krajinách aj na Moravu (Česko) a neskôr na západné Slovensko. Žili svojráznym spôsobom života (život v uzavretej vlastnej komunite, spoločné vlastníctvo, odmietanie bojovať so zbraňou ap.). Miestni obyvatelia ich začali za túto odlišnosť volať habáni. Na západnom Slovensku našli kvalitnú hlinu na výrobu fajansy. Z hľadiska farebnosti boli pre tento typ keramických výrobkov typické štyri farby: žltá, mangánová, zelená a modrá. Popri farbách bola pre fajansu, vyrobenú habánmi v priebehu 16. a začiatkom 17. storočia, príznačná originálna výzdoba. Spočívala vo variovaní rastlinných a geometrických prvkov. Figurálne výjavy sa na habánskych výrobkoch v období ich života v spoločných komúnach nespeli vyskytovať.

Počas 17. storočia mali habáni na Slovensku ťažký život. Postihla ich 30-ročná vojna, stavovské povstania ale najmä turecké nájazdy. Po týchto pohromách prešli roku 1685 na základe oficiálneho rozhodnutia na súkromné hospodárenie a následne postupne splynuli s miestnym obyvateľstvom. Tieto historické skutočnosti výrazným spôsobom ovplyvnili aj produkciu ich typickej fajansy. Domáci slovenský vplyv sa začal na fajanse prejavovať od konca 17. storočia, až napokon zhruba od polovice 18. storočia fajansová výroba na území Slovenska z hľadiska jej vzhľadu, ako aj používania v tradičnom prostredí úplne zľudovela.

A szlovákiai fajansz

A fajanszkészítés Szlovákia területén egy protestáns mozgalommal áll szoros összefüggésben. Tagjait hutteri testvéreknek, illetve „újrakeresztelőknek” nevezték, mivel a kisdetek keresztelését megvetették és a felekezetükbe belépni kívánókat újra megkeresztelték.

A mozgalom a Rajna-vidéken indult a 16. században, majd Svájcra, Bajorországra, Oroszországra és Olaszországra is kiterjedt. Tagjaikat radikális nézeteik miatt elűldözték ezekből az országokból, ezért többek között Morvaországban és Nyugat-Szlovákiában telpedtek le. Az újrakeresztelők zárt, szigorú közösségi rendben éltek, a fegyveres erőszakot is elutasították. A magyar „habánok” elnevezés az német Haushaben – háztartás udvar – szóból ered. Nyugat-Szlovákiában kiváló minőségű agyagot találtak a fajanszok készítéséhez.

A jellegzetes geometrikus és változatos mintákat négyféle színnel festették az ónmázás tárgyakra: sárga, mangán (barna/violet), zöld és kék. Figurális dekorációt nem alkalmazhattak.

A habánokat 17. században sem a harmincéves háború nem kímélte, sem a rendi felkelések, sem a törökök. Egy hivatalos döntés alapján 1685-ben a házközösségek feloszlottak és a habánok fokozatosan beolvadtak a helyi lakosságba, ami a fajanszkészítést is befolyásolta: új motívumok és formák jelentek meg.

SNM E-1298

Fussbodenfliese | dlaždica | csempe

Vičkovce (früher Farkašín), Westslowakei, Slowakei (SK), 2. Hälfte des 17. Jahrhunderts

Vičkovce (prv Farkašín), západné Slovensko, Slovensko (SK), druhá polovica 17. storočia

Vičkovce (Farkašín, Farkashida) Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), 17. század második fele

↑↓ 3 cm, ↔ 21,5 cm

Habanerfayence aus rot brennender Irdenware, in eine sechseckige Form gedrückt. Die polychrome Pinselmalerei mit Scharffeuernfarben erweckt den Eindruck von Dreidimensionalität in der Form eines offenen Würfels.

Geschenk von Jakub Zaoral

Bem: Die Fußbodenfliese mit dem perspektivischen Bild eines Würfels stammt aus der ehemaligen Habanerlokaltät Vičkovce (früher Farkašín). Sie wurde Anfang des 20. Jahrhunderts durch Zufall in dem verschütteten Haus von Michal Horváth gefunden. Derartige bei dem Massenfund entdeckten Fußboden-

fliesen befinden sich heute in vielen mitteleuropäischen Museen, beispielsweise im Österreichischen Museum für Volkskunde, im Neprajzi-Museum in Budapest und im Mährischen Landesmuseum in Brünn. Der Maurermeister Jakub Zaoral schenkte dieses Exemplar dem Slowakischen Nationalmuseum in Martin.

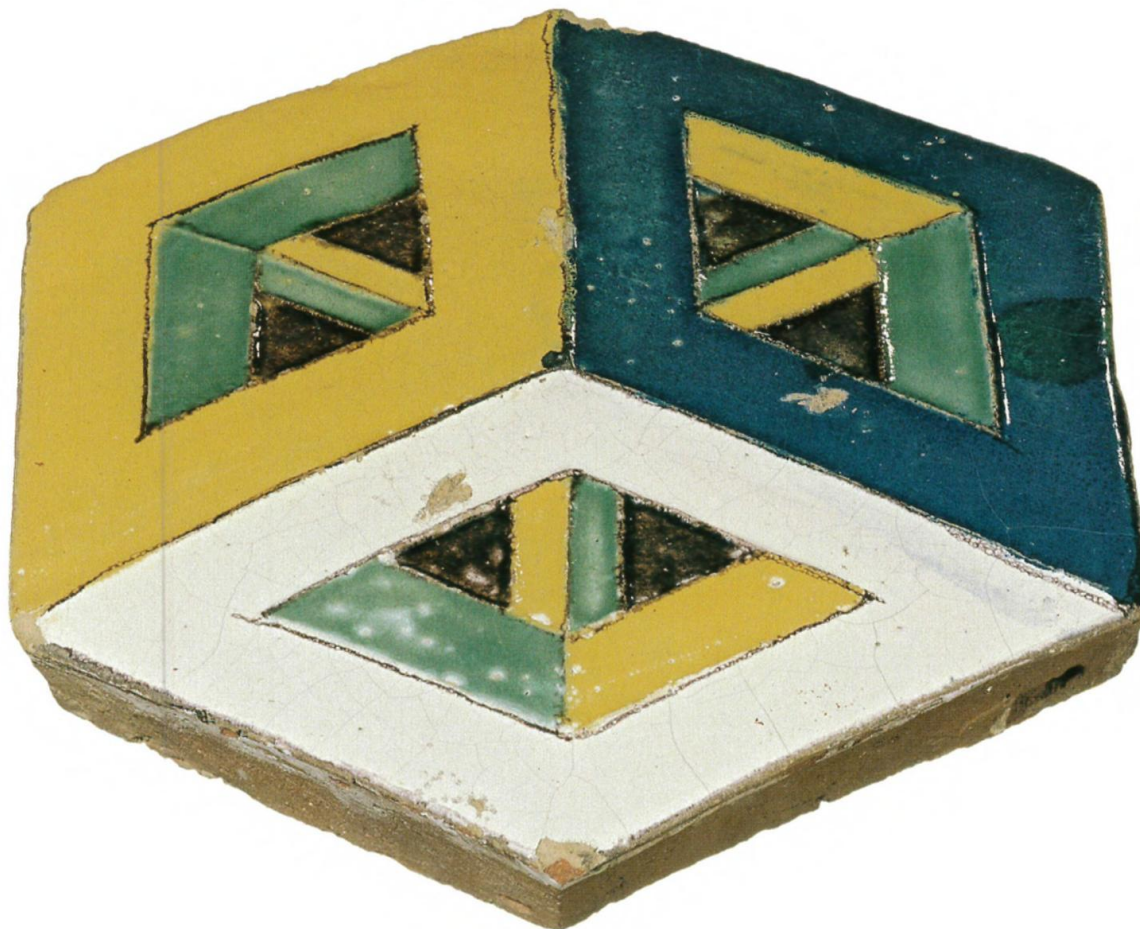
Habánska fajansa z hlíny vypálenej dočervena, stormovaná vŕačením do šesťhrannej formy s reliéfnymi kontúrami. Polychrómovaná maľba štetcom vysokožiarovými farbami. Dekoratívna výzdoba v podobe kocky s otvorenými stenami budiaca dojem trojrozmernosti.

Poznámka: Dlaždica pochádza z niekdajšej habánskej lokality Farkašín, kde ju začiatkom 20. storočia náhodne našli v zasypanom dome u Michala Horvátha. Šlo o hromadný nález. Objavené dlaždice sa v súčasnosti nachádzajú v mnohých stredoeurópskych múzeách, napríklad v Österreichisches Museum für Volkskunde vo Viedni, v Neprajzi múzeu v Budapešti, v Moravskom zemskom múzeu v Brne ap. Do Slovenského národného múzea v Martine dlaždicu daroval murársky majster Jakub Zaoral.

Vörös agyagból korongolt habán fajansz, formára préselt, reliefszerű kontúrokkal, ecsettel, izzótűzszínekkel festett.

Háromdimenziós kocka benyomását keltő hatszögletű csempe, három, közepén nyitott oldallal, perspektíva illúzióját keltő geometrikus díszítémmel.

Csempe, kocka perspektivikus ábrázolásával. Az egykori habán településről Vičkovceből (korábban Farkašín, Farkashida) származik. A 20. század elején találtak rá véletlenül Horváth Mihály beomlott házában. Nagyobb lelet együttesről van szó, amelynek darabjai több Közép-európai Múzeumban is megtalálhatóak, pl.: Österreichisches Museum für Volkskunde (Bécs), Budapesti Néprajzi Múzeum, Moravské zemské múzeum v Brne (Morvaiföldi Múzeum, Brünn), stb. A Túrócszentmártoni Szlovák Nemzeti Múzeumnak Jakub Zaoral kőművesmester ajándékozta.

SNM E-1102
Teller | misa | tál

Westslowakei, Slowakei (SK), um 1680

Západné Slovensko, Slovensko (SK),
okolo 1680

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), 1680 körül

↑ 3,5 cm, Ø 46 cm

Habanerfayence, in eine reliefierte Form gedrückt. Flach und ausladend, mit einem Buckel in der Mitte. Im Brand verzogen. Üppige blaue Pinselmalerei auf weißem Untergrund. Florale Motive: Blumen, Früchte, Blätter und Ranken. Sekundär verdrahtet.

Habánska fajansa, sformovaná vtláčením do reliéfnej formy, veľkorozmerná, oválneho tvaru, plytká, v strede s miernym zvýšením. Pri pálení čiastočne zdeformovaná, druhotne odrôtovaná. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami, modrý dekor na bielom základe. Bohatá rastlinno-ornamentálna výzdoba po celej ploche: kvety, ovocie, listy, úponky.

Habán fajansz, formára préselt. Közepén plasztikus díszítmény, ecsettel, izzótűszínnel festett, fehér alapon kék festéssel. Nagy tál, ovális alakú, megerősítés céljából megdrótozva, gazdag növényi motívumokkal (virágok, termések, levelek, indák).

SNM E-1009
Teller, „Kardinalsteller“ | tanier,
„kardinálsky tanier“ | tányér,
„kardinális tányér“

Westslowakei, Slowakei (SK), datiert 1769

Západné Slovensko, Slovensko (SK),
datované 1769

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), 1769

↑ 4,5 cm, Ø 26,5 cm

Habanisch-slowakische Fayence, gedreht, flacher Standboden mit rundem Übergang zur Wandung. Pinselmalerei mit Scharfffeuerfarben, manganbraun konturiert. Inschrift: „W T 1769“. Motiv: Zunftzeichen der Weber in Kartusche aus grünem Blattkranz, auf der Fahne zoomorphe Darstellungen (Fische, Krebse) und Pflanzen-dekor

Habánsko-slovenská fajansa, zhotovená na kruhu, so zaobleným dnom a okrajom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami, mangánovo-hnedé kontúrovanie. Výzdoba: centrálné tkáčsky cechový znak situovaný v kartuši zo zeleného venčeka, po obvode zoomorfné výjavy (ryby, raky) a rastlinný dekor. Nápis: „W T 1769“.

Legömbölyített aljú tányér, korongolt szlovákiai habán fajansz, ecsettel, izzótűszínnel festett. Öblében koszorúba foglalva a takácsok céhjelményével. Pereme alatt virág- és állatmintával (halak, rákok), „W T 1769“ felirattal.

SNM E-46522

Teller | tanier | tányér

Westslowakei, Slowakei (SK), datiert 1731

Západné Slovensko, Slovensko (SK), datované 1731

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), datált 1731

↑ 6 cm, Ø 29 cm

Slowakische Fayence, rot brennende Irdenware. Flacher Standboden, tiefe Mulde und breite Fahne. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf blauem Grund. Motiv: Tulpen und linearer Dekor. Bem.: Der im Jahre 1731 hergestellte Teller war Eigentum des ersten slowakischen Nationalmuseums. Dieses entstand auf dem Boden der nationalen Kulturinstitution Matica slovenská, die 1863 in Martin gegründet worden war. Nach Archívdokumenten kam er in Form einer Schenkung durch M. Slabej im Mai 1866 an das Museum. Im Zuwachsbuch des Museums findet sich sein Eintrag in der Gruppe H unter der Ordnungszahl 13. Nach der Zwangsschließung der Matica slovenská im Jahre 1875 wurden die Museumssammlungen an mehrere Orte des damaligen Ungarns aufgeteilt. Im Jahre 1943 kehrte der Teller nach Martin – ins Slowakische Nationalmuseum – zurück.

Slovenská fajansa, zhotovená na kruhu z hlíny vypálené dočervena, s rovným dnom a širokým okrajom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na kobaltovomodrom základe.

Výzdoba: štylizovaný kvetinový dekor (tulipány, lúpeňovité kvety) a jednoduché lineárne prvky. Datovanie na okrají: 1731

Poznámka: Tanier sa stal majetkom prvého národného múzea Slovákov, ktoré vzniklo na pôde Matice slovenskej, založenej roku 1863 v Martine. Podľa archívnych dokumentov ho do múzea daroval M. Slabej v máji 1866. V prírástkovej knihe je zapísaný v skupine H pod poradovým číslom 13. Po násilnom zatvorení Matice slovenskej (1875) sa múzeálne zbierky dostali na viaceré miesta vtedajšieho Uhorska. Roku 1943 sa tanier vrátil do Martina – do zbierkového fondu Slovenského národného múzea.

Vörös agyagból korongolt, kék alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett szlovák fajansz. Széles peremű tányér, öblében és peremén egyszerű geometrikus és virágos díszítéssel.

Az 1731-ben készített tányér a szlovákok első Nemzeti Múzeumának tulajdonában volt. Ez a múzeum a Matica slovenská nemzeti intézmény keretében jött létre, amelyet Túrócshétfővárosban (Martin) alapítottak 1863-ban. Az irattári adatok alapján a tányért M. Slabej ajándékozta a múzeumnak 1866 májusában. A múzeum leltárkönyvébe „H” jelzéssel és a 13. leltárszámmal került be. A Matica slovenská erőszakkal bekövetkezett bezárása után (1875) a múzeumi gyűjtemények az akkori Magyarország több helyére kerültek. 1943-ban a tányér visszakerült Martinba – a Szlovák Nemzeti Múzeumba.

SNM E-8622

Krug | džbán | nagybokály

Westslowakei, Slowakei (SK), datiert 1692

Západné Slovensko, Slovensko (SK), datované 1692

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), datált 1692

↑ 34,5 cm

Habisch-slowakische Fayence, Henkelkrug mit birnförmiger Gefäßform und leicht konischem Hals. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Gliederung der Gefäßoberfläche in mehrere Dekorstreifen, getrennt durch blaue Doppellinien: oben und unten blauer Bogenpyramidenfries (stilisierte Weintrauben), dazwischen: umlaufende Inschrift: „Michael:Muer:Mathias:Teress:1692“ Attribut des Weberhandwerks in Kartusche aus grünem Blattkranz, rundherum Blumenmotive; ein Streifen stellt eine Landschaft mit Architektur dar. Bem.: Der im Jahre 1692 hergestellte Krug stammt aus der habanisch-slowakischen Zeit der Fayenceherstellung im Gebiet der Slowakei. Die Blumenverzierung ist kennzeichnend für die Habanerfayence. Der blaue architektonische Dekor ist von der Delfter Fayence beeinflusst. Hinweise auf das Weberhandwerk belegen den einheimischen slowakischen Einfluss und dokumentieren die Verlagerung der Auftraggeberschicht vom Adel auf das einfache Volk zu jener Zeit.

Habánsko-slovenská fajansa, zhotovená na kruhu, základný hrúškovitý tvar s dlhým, mierne kónickým hrdlom a fahánym páskovým úskom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Celoplošný, horizontálne členený dekor, lemovaný modrým vlysom v podobe štylizovaného hrozna. Centrálna atribút tkáčskeho remesla v kartuši zo zeleného venčeka, dookola typicky habánsky kvetinový dekor, spodný pás spodobujúci idylickú krajinu so stromami a architektúrou. Nápis: „MICHAEL: MUER:MATHIAS:TERESS:1692“.

Poznámka: Džbán pochádza z habánsko-slovenského obdobia fajansovej výroby z územia Slovenska. Kvetinová výzdoba je príznačná pre habánsku fajansu. Modrý architektonický dekor je ovplyvnený delftskou fajansou (Holandsko). Znaky tkáčskeho remesla poukazujú na domáci slovenský vplyv. Zároveň dokumentujú vtedajšie preorientovanie konzumentov fajansy zo šľachty na ľudové vrstvy.

Habán-szlovák fajansz, korongolt, nyújtással kiképzett füllel, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett. Nagybokály hosszú nyakkal, alacsony széles hassal, virágmotívumokkal, architektonikus díszítéssel (épületcsoportok), a takácsmesterség attribútumaival, "Michael:Muer:Mathias:Teress:1692" felirattal

A bokály a szlovákiai fajanszkészítés habán-szlovák korszakában készült 1692-ben. A virágdíszítmény jellegzetesen fajansz motívum. A kék architektonikus motívum (épületegyüttesek) a delfti (Hollandia) fajansz, a takácsjelképek ábrázolása a szlovák hatást tükrözi. Ugyanakkor dokumentálja a fajansz igényváltási irányát a nemesi használatból a népi rétegek felé.

SNM E-1098

**Teller, „Kardinalsteller“ | tanier,
„kardinálsky tanier“ | tányér,
„kardinális tányér“**

Westslowakei, Slowakei (SK),
Anfang 18. Jahrhundert

Západné Slovensko, Slovensko (SK),
začiatok 18. storočia

Mesterjegy nélkül, a díszítmény alapján
valószínűleg Krištof Odler, Nyugat-Szlovákia,
Szlovákia (SK), 18. század eleje.

↓ 6 cm, Ø 33 cm

Slowakische Fayence, gedreht, flacher Stand-
boden mit rundem Übergang zur Wandung,
tiefe Mulde und breite Fahne. Kobaltblaue
Pinselfarben auf weißer Glasur. Motive auf der
Fahne: Frauengestalt zwischen Blumen,
Früchten, Blättern. Motive in der Mulde: Pfau
zwischen Blumen

Bem.: Dieser Kardinalsteller wurde höchst-
wahrscheinlich von Krištof Odler aus Dechtice,
den Graf Erdődy als ersten Nachfahren der
Wiedertäufer im Jahre 1689 in den Adelsstand
erhob, angefertigt. Nach Archivadokumenten
reiste Krištof Odler nach Holland, wo sich ein
Zweig der Wiedertäufer niedergelassen hatte.
Neben den Delfter Fayencen lernte er dort
augenscheinlich auch das blau-weiße
chinesische Porzellan kennen. Die Verzierung
auf dem Teller zeugt von einer freien individuel-
len Ausdrucksweise des Meisters. Auf den
ursprünglichen Erzeugnissen der Wiedertäufer
durften aus religiösen Gründen keine figuralen
Motive auftreten.

Slovenská fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba
s malým zaobleným dnom a širokým okrajom.
Kobaltovomodrá maľba štetcom na bielej
glazúre. Výzdoba po obvode štylizovaná
rastlinná (kvetý, listy, plody) a figurálna (ženská
postava), v strede dekor kvetinovo-
ornamentálny a zoomorfný (páv).

Poznámka: Tento tanier s veľkou
pravdepodobnosťou vyrobil Krištof Odler
z Dehtíc, ktorého povýšil gróf Erdődy roku
1689 ako prvého potomka novokrstencov
do zemianskeho stavu. Podľa archívnych
dokumentov Krištof Odler osobne navštívil
Holandsko, kde sa usadila jedna vetva
novokrstencov. Okrem delftskej fajansy sa tam
zrejme oboznámil aj s bielo-modrým čínskym
porcelánom. Výzdoba na tanieri je dokladom
výrazného individuálneho prejavu majstra.
Na pôvodných výrobkoch novokrstencov
sa figurálne motívy nesmeli objavovať
z náboženských dôvodov.

Korongolt technikával készült szlovák fajansz,
a hollandiai delfti és a kínai porcelán díszítő
hatásai alapján, ecsettel, izzótűszínekkel
festett, fehér mázas alapon kék színezéssel.
Tányér, kis, gömbölyített középrésszel és széles
peremmel, növényi (virágok, termések, levelek),
figurális (női alak), zoomorf (páva)
motívumokkal. Legömbölyített aljú tányér, népi
névén kardinális jelzővel, valószínűleg
Dehticén (Dejtén) készítette Odler Kristóf
korsós mester, akit mint az újkeresztények
elsősülött gyermekét, Erdődy gróf 1689-ben
nemesi rangra emelt. Levéltári adatok tanúsága
szerint Odler személyesen járt Hollandiában,
ahol az újkeresztények egyik ága telepedett
meg. A delfti fajansz mellett ott ismerkedett
meg valószínűleg a kék-fehér kínai porcelánnal
is. A tányér díszítménye az alkotó felszabadult
individuális művészi megnyilvánulásáról
tanúskodik. Az újkeresztény készítményeken
figurális motívumok vallási okok miatt nem
fordulhattak elő.

SNM E-30068

**Krug, „Krügelchen“ | džbánok |
nagybokály**

Westslowakei, Slowakei (SK), datiert 1728

Západné Slovensko, Slovensko (SK),
datované 1728

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), datált 1728

↓ 20 cm

Habanisch-slowakische Fayence, Henkelkrug
mit wulstförmigem Stand, kugelbauchiger Form
und weitem annähernd zylindrischem Hals.
Pinselfarben mit Scharff Feuerfarben auf weißem
Untergrund. Gliederung der Gefäßoberfläche in
mehrere Dekorstreifen, getrennt durch blaue
Doppellinien: oben und unten blauer Bogen-
pyramidenfries (stilisierte Weintrauben),
dazwischen: umlaufende Inschrift: „Matheus.
Vrchowski 1728“. Im Mittelfeld Attribute des
Stiefelmacherhandwerks in Kartusche aus
grünem Blattkranz, rundherum die typischen
habanischen Blumenmotive.

Habánsko-slovenská fajansa, zhotovená na
kruhu, s krátkym cylindrickým hrdlom, širokým
bruškom, zhrubnutým dnom a fahaným uškom
s dierkou v hornej časti. Maľba štetcom
vysokožiarovými farbami na bielom základe.
Celoplošný dekor lemovaný modrým vlnsom
v podobe štylizovaného hrozna. Znak
čizmarskeho cechu v kartuši zo zeleného
venčeka, okolo typicky habánsky kvetinový
dekor. Nápis: „MATHEUS.VRCHOWSKI 1728“.

Habán-szlovák fajansz, korongolt, a húzott fül
felső részében kis nyílással, fehér alapon
ecsettel, izzótűszínekkel festett. Kis korsó
rövid nyakkal és öblös hassal. Középen a csizmadia
mesterség jelképe (szlovák hatás), füle mellett
két oldalon virágdíszítés (tipikus habán minták),
vízszintes keretezés stílizált szőlőfürtökkel,
„Matheus.Vrchowski 1728“ felirattal.

SNM E-1300

**Fußschale | miska na nožičke |
talpas tál**

Westslowakei, Slowakei (SK), datiert 1726

Západné Slovensko, Slovensko (SK),
datované 1726

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), datált 1726

↑ 20 cm, Ø 22 cm

Habanerfayence, Fächerschale, überformt in ovalem reliefiertem Model, auf niedrigem rundem Fuß. Weiße Grundglasur, kobaltblau gerändert,

Inskrift: „C.S. I.S.G.M.“ in der erhöhten Mitte, umrahmt von blauem Blattkranz.

Habánska fajansa, miska sfomovaná vtláčením do formy, okrúhla nožička zhotovená na kruhu. Oválna, radiálne tvarovaná plocha nádoby so zúbkovaným okrajom, osadená na nízkej nožičke. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. V strede mangánovohnedý nápis „C. S. I. S. G. M.“, orámovaný kobaltovomodrým venčekom.

Habán fajansz, formára préselt, talpa korongolt, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett. Sugaras bordázatú, fogazott szélű ovális tál, alacsony, gömbölyű talpon, erősen stilizált növénymotívummal – az iniciaisét keretező koszorúval, „C.S. I.S.G.M.“ felirattal.

SNM E-1105

**Teller, „Kardinalsteller“ | tanier,
„kardinálsky tanier“ | tányér
„kardinális tányér“**

Westslowakei, Slowakei (SK), datiert 1673

Západné Slovensko, Slovensko (SK),
datované 1673

Nyugat-Szlovákia, Szlovákia (SK), datált 1673

↑ 4,5 cm, Ø 27,5 cm

Habanerfayence, gedreht, flacher Standboden mit rundem Übergang zur Wandung, kantiger Umbruch zur breiten Fahne. Sparsame Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund, manganbraune Konturen. Datiert 1673. Motiv: Blumensträuße mit Tulpen.

Habánska fajansa, zhotovená na kruhu, s malým zaobleným dnom a širokým okrajom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe, mangánovo-hnedé a čierne kontúrovanie. Štylizovaný rastlinný dekor (kytice s tulipánmi). Datovanie po obvode: 1673.

Korongolt habán fajansz, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett. Széles peremű, legömbölyített aljú tányér, tulipán virágmintával.

In der Königlichen Freistadt Pukanec blühte Jahrhunderte lang neben dem Bergbau auch die Töpferei. Der erste schriftliche Beleg aus dem Jahre 1542 lässt bereits auf ein entwickeltes Handwerk schließen. Typisch für Geschirr aus Pukanec ist die Technik der Verzierung durch Ritzen in den ungebrannten Ton sowie die Bemalung mittels einer speziellen Gießbüchse. Die Farben Ockergelb, Ziegelrot, Braun, Blau und Grün hoben sich ausdrucksvoll vom hellen Untergrund ab. Prunkvolle Krüge mit einem reichen figuralen Dekor waren den Zünften sowie einzelnen Meistern (Stiefelmachern, Wagnern, Schneidern usw.), Bergwerksbruderschaften, Junggesellenvereinen und Weinbauern vorbehalten. Künstlerisch verzierte Krüge waren auch für die Verwendung bei Familienfesten, vor allem Hochzeiten, bestimmt. Neben den Darstellungen hübscher Mädchen, lustiger Narren und anderer Figuren schmückten auch anspruchsvolle Szenen aus dem Bergwerksmilieu wie die Eisenförderung oder das Einfahren in den Schacht die Krüge.

Aus Pukanec sind auch Sparkassen, Hunde, Hundeköpfe, Schweinchen, Bären, Pfeifen, Vögel und andere Tiere bekannt. In der Zeit um 1900 begann man, in großen Mengen Aschenbecher mit plastischen Tiermotiven wie z.B. Eichhörnchen herzustellen. Unter den vollplastischen Figuren Pukanecer Herkunft finden wir Bergmänner, Musikanten, Hirten mit Hunden, Krippenfiguren sowie ganze Krippen und die Gestalt des Jánošík (slowakische Heldenfigur). Einzigartig in der Slowakei ist die Verwendung umfangreicherer Texte als Element der Verzierung. Die humorvollen, ironischen und auch moralisch-belehrenden Reime wurden vor dem ersten Brand in das lederharte Gefäß geritzt. In Text und Bild wird das Leben der Handwerker und Weinbauern romantisierend wiedergegeben. Wegen der hohen Produktionszahlen und dem immer stärker werdenden Konkurrenzverhältnis untereinander verkauften die Töpfer von Pukanec ihre Waren im 18. Jahrhundert nicht nur auf den umliegenden Märkten, sondern auch in weiter entfernten Städten. Nach Aufhebung der Zunft im Jahre 1872 ersetzte ein Töpferindustrieverein die verloren gegangenen Funktionen. 1951 gründeten die Töpfer von Pukanec eine Töpfergenossenschaft, seit 1972 existiert dort ein Töpferverein.

V slobodnom kráľovskom meste Pukanec s rozvinutým baníctvom kvitlo v minulosti aj hrnčiarstvo. Prvý písomný doklad o ňom z roku 1542 predpokladá už rozvinuté remeslo. Pri výzdobe sa uplatňovala technika vyškrobovania do surového črepu a maľba farebnými engobami pomocou špeciálnej hlinenej nádoby. Pestrá paleta okrovožltej, tehlovočervenej, hnedej, modrej a zelenej farby sa výrazne odrážala od smotanového podkladu. Honosné džbány boli určené cechom i jednotlivým majstrom (čižmärom, kolárom, krajčírom ap.), baníckym bratstvám, mládeňckým spolkom, vinohradníkom. Ľudia si ich objednávali aj na rôzne rodinné udalosti, najmä svadby. Na niektorých džbánoch sa vyskytovali náročné výjavy z baníckeho prostredia (ťažba rudy, fárание do šachty ap.).

Súčasťou hrnčiarskej výroby v Pukaneci bola tiež figurálna tvorba. Tvorili ju figurálne svietniky, športelničky, nádoby na tabak, písťalky i rôzne zvieratká. Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa vo veľkom vyrábali popolníky s plastickými zoomorfnými motívmi (veveričkami ap.). Medzi soškami z Pukanca nájdeme i postavy baníkov, muzikantov, pastierov so psami, betlehenské figúrky i celé betlehemy, postavy Jánošíka ap.

Zvláštnosťou pukanskej hrnčiny bolo používanie rozsiahlych textov vo výzdobe s nádychom ľahkého humoru a ironie, prípadne mravoučného obsahu. Vo veršovanej podobe sa vyškrobávali do surového výrobku pred jeho vypálením v peci. V týchto textoch, ako aj v spodobovaných námetoch sa odrážala optimistická atmosféra a pohoda príjemného remeselnícko-vinohradníckeho prostredia.

Pre veľký počet miestnych hrnčiarov a silnú konkurenciu predávali sa pukanské výrobky nielen na okolitých trhoch, ale aj vo vzdialenejších mestách, niekedy až v dnešnom Maďarsku. Po zániku cechov roku 1872 sa hrnčiari v Pukaneci združili do Hrnčiarskeho priemyselného spolku. Roku 1927 si utvorili Hrnčiarsky spolok a roku 1951 Hrnčiarske družstvo.

A szabad királyi várost évszázadokon keresztül virágzó bányászat és fazekasság jellemezte, az 1542-ből származó első írásos feljegyzés már fejlett kézműves iparra utal. A pukaneci edények jellegzetes díszítésmódja az írókázás és a kiégetés előtti karcolás volt. A tárgyakon okkersárga, téglavörös, barna, kék és zöld színek ragyogtak világos alapon. A gazdag figurális mintákkal ékesített díszes korsók kizárólag céheket, egyes mestereket (csizmadia, bognár, szabó), valamint bányászegyesületeket, legényegyleteket és vincelléreket illettek. Művészileg mintázott korsókat családi ünnepségeken, elsősorban menyegzőkön használták. A korsókat nemcsak szemrevaló leányok, jókedvű bolondok és egyéb alakok ékesítették, hanem igényes, a bányászok munkáját ábrázoló jelenetek is. A Pukanecből származó háromdimenziós kerámia tárgyak többek között pipákat, perselyeket, kutyákat és madarakat és egyéb állatot ábrázolnak. 1900-tól állatmotívumokkal (pl. mókus) díszített hamutartók is készültek nagy mennyiségben.

Az egészalakos szobrocskák között bányászok, zenészek, betlehemi figurák és jászolok, pásztorok és kutyáik, valamint Jánošíkok vannak. Egyedülállóan számít Szlovákiában, hogy a díszítést terjedelmesebb szövegekkel egészítették ki. A tréfás, ironikus, valamint erkölcsileg tanulságos versikéket az első égetés előtt karcolták a tárgy bőrkemény felületébe. A szövegek és a képek romantikus stílusban mutatják be a kézművesek és a vincellérek életét. A 18. században annyira megnőtt a termelés és az egymás közötti konkurencia, hogy a pukaneci fazekasok már nem csak a közeli piacokon, hanem távolabbi városokban, sőt Magyarországon is értékesítették termékeiket. A céhek 1872-ben megszűntek, funkciójukat egy fazekasipari egyesület vette át. A pukaneci fazekasok 1951-ben szövetkezetet alapítottak, 1972 óta fazekas egyesület is működik.

SNM E-4460

**Flasche, Feldflasche, „čutora“ | čutora,
„kuľač“, „verešďur“ | kulacs, „čutora“**

Pukanec, Slowakei (SK), datiert 1873

Pukanec, Slovensko (SK), datované 1873

Pukanec (Bakabánya), Szlovákia (SK), dátált 1873

↑ 29 cm, Ø 23 cm

Irdenware von roter Scherbenfarbe, hell engobiert. Runde Gefäßform, an der Vorder- und Rückseite abgeflacht. Auf vier Füßen stehend, zwei Ösen neben der engen Öffnung. Ritzdekor und Pinselmalerei. Inschrift: „1873 Ladzani Mihal“ und landwirtschaftliche Geräte, rundherum Pflanzendekor. Bem.: Der Text auf der Rückseite des Gefäßes übermitteln eine Rede der Flasche an ihren Besitzer: „Mein Name ist vereschdurko (d. h. lokale Verkleinerung der Bezeichnung der Flasche), ich trat in den Dienst von Ladzany Miško (d. h. der Name des Besitzers). Ich weiß, dass es mir bei Ihnen gut gehen wird... Ich bitte Sie herzlich, da ich immer gern voll bin, mich nicht leer zu lassen, denn dann werde ich böse. Vivat.“

Hrčiarsky výrobok s červenou farbou črepu, svetlo engobovaný. Plochá nádoba okrúhleho tvaru, na štyroch nožičkách, špeciálne tvarované úzke hrdlo s dvoma uškami na zavesenie pri transporte. Malba farebnými hlinkami, transparentná glazúra. Centrálny agrárny znak (roľnícke náradie), okolo rastlinné motívy. Rytý dekor i žartovný nápis, ktorý znie: „1873 Ladzani Mihal“ Moje meno veresszurko prissov som Kwam doslužbi ladzani missko ja wjem že mne u was dobre bude nosit wzdicki plni womne tedi was ga srdečne prosim ja sa len plni Rad nosim prazni ma nenehavajte lebo mastim nahnevate wiwat“. Poznámka: Po jazykovej úprave textu sa džbán prihovára svojmu majiteľovi týmito slovami: „Moje meno je verešďurko (t. j. zdrobnelina lokálneho názvu nádoby), prišiel som k vám do služby, Ladzany Miško. Ja viem, že mi u vás dobre bude... Srdečne vás prosím, ja sa len plný rád nosím, prázdny ma nenechávajte, lebo ma tým nahneváte. Vivat.“

Égetett, karcolt felirattal és díszítménnyel, engobbal festett, átlátszó zöld öntött mázzal. Lapos, korong alakú, négy kis lábón álló, szíjra függesztve hordozható borosedény. Mezőgazdasági eszközökkel és virágmintákkal díszítve, „Ladzani Mihal 1873“ felirattal. Az edényen levő, rímekbe szedett népi szövegben a kulacs beszél a gazdájához: „Az én nevem versgyúrko [a név az edény népi nevének – veresgyúr – kicsinyítőképzős alakja]. Szolgálatba jöttem önhöz, Ladzany Misko. Tudom, hogy önnél jó lesz nekem... Csak teletöltve járok szívesen, azért szépen kérem, ne hagyjon engem üresen, mert azzal megharagít engem. Vivát.“

SNM E-1617
Kanne | krčah, „pyskáč“ | kancsó

Pukanec, Slowakei (SK), datiert 1835
Pukanec, Slovensko (SK), datované 1835
Pukanec (Bakabánya), Szlovákia (SK),
datált 1835

↑ 26 cm

Irdenware von roter Scherbenfarbe, weiße Engobe mit Ritzdekor, Engobenmalerei, grünliche Transparentglasur. Kugelbauchig, mit trichterförmigem Hals und tief eingefaltetem Ausguss, außen verstärkter Rand. Eingeritzter Spruch in Blumenkartusche: „Wer eine gesegnete Weinlese haben will, der muss Gott inbrünstig bitten. Dann seine Weinernte fleißig verarbeiten und weder Mittel noch Arbeit scheuen. So wird er davon den angemessenen Nutzen davontragen...“. Umlaufender Name und Datierung: „Paulus Hlvoska anno 1835“. Darstellung aus dem Weinbauermilieu.

Hrčiarisky výrobok s červenou farbou črepu a bielou engobou, bruško guľovitého tvaru, krátke hrdlo s ručne tvarovaným hlbokým pyštekcom a zosilneným ústím. Engobová maľba farebnými hlinkami, zelenkastá transparentná glazúra, figurálny výjav z vinohradníckeho prostredia, kontúry vyryté. Centrálné umiestnený vyrytý nápis v kvetinovej kartuši: „Kdo chce wjnobrany požehnané myty. Ten ma zato, Boha snážne vždi prosity. Pritom winici svau pilne opravuge. Nákladu y práce na nj nelituje. Tak ona užitek gemu hodny wida, že gj bez záwisti né gedem uhljda“. Nad tým meno a datovanie: „PAULUS HLWOSKA ANNO 1835“. Poznámka: Mravoučný text napísaný v rýmoch má po jazykovej úprave takýto obsah: „Kto chce mať požehnané winobranie, ten má Boha vždy wrúčne prosíť. Pritom usilovne spravovať svoju winicu a neľutovať na ňu žiadne prostriedky ani prácu. Tak mu ona vydá primeraný užitek...“

Égetett, engobbal festett fazekasáru, karcolt szöveggel és figurális díszítménnyel, átlátszó mázzal. Rövid nyakú korsó, kiöntővel, vincellérjelenettel és virágmintával, „Paulus Hlvoska anno 1835“ felirattal. Az edényen levő, tájszólásban rímekbe szedett szöveg fordítása így szól: „Aki áldásos szüretre vágynk, az Istent mindig esedezve kérje. Amellett szorgalmasan dolgozzon szőléjében, ne sajnáljon tőle munkát, eszközt. Akkor ó megfelelő hasznot ad...“

SNM E-7057
Teller | tanier | tányér

Pukanec, Slowakei (SK), 2. H. 19. Jahrhundert
Pukanec, Slovensko (SK),
2. polovica 19. storočia

Pukanec (Bakabánya), Szlovákia (SK),
19. század második fele

↑ 3,5 cm, Ø 28,5 cm

Irdenware, weiß engobiert, flacher Standboden, kurze Fahne und Rand, gestaltet durch aneinander gereihete Fingerdruckmulden. Engobenmalerei in Form eines Blumenstraußes und Dekorelemente aus drei und sechs Punkten. Transparente Glasur.

Hrčiarisky výrobok s bielou engobou, plytký tanier s rovným dnom a úzkym okrajom, ukončeným po celom obvode zúbkami, ktoré boli vytvarované z odtlačkov prstov, uško na zavesenie. Polychrómovaná engobová maľba v podobe veľkej kyty, dookola jednoduchý geometrický dekor komponovaný z bodiek a liniek, transparentná glazúra.

Égetett, engobbal festett, átlátszó mázzal. Lapos tányér, akasztófüllel, széle díszített és ujbjenyomással formált, virágmintával.

SNM E-5033

**Kerzenständer und Sparkasse |
svietník s pokladničkou, „mumák“ |
gyertyartartó és persely**

Pukanec, Slowakei (SK), um 1880

Pukanec, Slovensko (SK), okolo 1880

Pukanec (Bakabánya), Szlovákia (SK),
1880 körül

↑ 21 cm, ↔ 12 cm

Irdenware, rot brennend und partiell weiß engobiert. Vollplastische Figur einer Frau mit Hut und weitem Rock, in dem ein Spargefäß integriert ist. In der Hand trägt sie ein Behältnis zum Einsetzen einer Kerze. Einfache flüchtige Engobenmalerei.

Hrnciarsky výrobok s červenou farbou črepu, sčasti engobovaný nabielo. Plastická figurka ženy v širokej sukni s otvorom na mince, používaná ako domáca pokladnička, nádobka v ženinnej ruke s funkciou svietnika. Krémový základ, maľba farebnými hlinkami, transparentná glazúra.

Égetett, engobbal festett, átlátszó mázzal. Asszony formájú cseréptárgy, pénzmeretű nyílással (pénzérmék bedobásához) és gyertya számára kiképzett mélyedéssel (gyertyartartó), figurális, asszonyalakkal díszítve.

SNM E-9176

Topf | hrniec, „nosák“ | rötyke

Pukanec, Slowakei (SK), Ende 19. Jahrhundert

Pukanec, Slovensko (SK), koniec 19. storočia

Pukanec (Bakabánya), Szlovákia (SK),
19. század vége

↑ 31,5 cm, Ø 16,5 cm

Irdenware, rot brennend, weiß engobiert. Eiförmig gebauchter Gefäßkörper, glatter, nach außen verkröpfter Rand und breiter, die weite Öffnung umspannender Bügel. Polychrome Engobenmalerei in Form von Blumenranken. Transparentglasur.

Bem.: Dieser Topf diente dem Transport von Speisen.

Hrnciarsky výrobok s funkciou obedára, červenou pálený, s bielou engobou. Bruško vajcovitého tvaru, široké ústie so zhrubnutým a navonok prehnutým okrajom, ručne tvarovaná rúčka zaoblená dohora, premostujúca široký otvor. Polychromovaná engobová maľba farebnými hlinkami, veľkoplošný kvetinový dekor, transparentná glazúra.

Égetett, engobbal festett, átlátszó mázzal. Ételhordásra szolgáló edény, széles száját átívelő kosárfüllel, virágmintával.

SNM E-1575

**Scherzgefäß | fľaška,
„knižka na pálenku“ |
könyvbutella, pálinkáskönyv**

Pukanec, Slowakei (SK), datiert 1887

Pukanec, Slovensko (SK), datované 1887

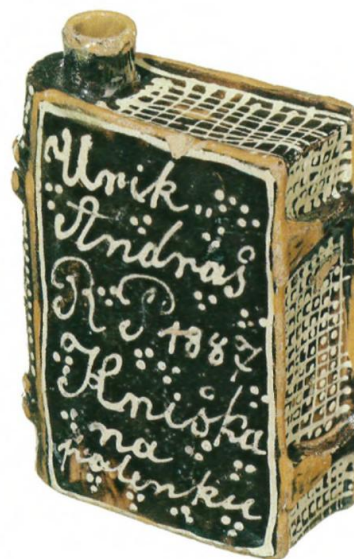
Pukanec (Bakabánya), Szlovákia (SK),
datált 1887

↑ 17 cm, ↔ 12 cm

Irdenware, in Plattentechnik hergestellt. Flasche in Gestalt eines Buches, mit kurzem zylindrischem Mundstück zum Trinken. Engobenmalerei, die den Bucheindruck verstärkt. Weiße Inschrift auf einer Seite: „Urik Andras R P 1887“, auf der anderen Seite ist ein Apfelbaum mit Zaun dargestellt. Darüber transparente Glasur.

Bem.: Dieses Scherzgefäß diente der Aufbewahrung von hochprozentigem Alkohol. Hrnciarsky výrobok, plochá fľaška v podobe knihy na úschovu pálenky, zhotovená z plátov hliny, s krátkym náustkom na pitie. Hnedá engoba, maľba farebnými hlinkami zvýrazňujúca dojem knihy, transparentná glazúra. Biely nápis na jednej strane: „Urik Andras R P 1887 Knižka na palenku“. Na druhej strane zobrazená košatá jablôň umiestnená za plotom.

Égetett, átlátszó mázas, engobbal festett fazekasáru. Könyv formájú pálinkásedény, ivásra szolgáló kicsi szájjal. Mezőgazdasági eszközökkel és virágmintával (almafa), „Urik Andras R P 1887“ és „Knižka na palenku“ feliratokkal

Zur Mitte des 18. Jahrhunderts wanderten aus umliegenden Krügelmacherzentren die ersten Handwerker nach Smolenice (Westslowakei). Zu den Meistern, die im 19. Jahrhundert in Smolenice tätig waren, gehörten vor allem Tomáš Kitta, Juraj Kitta und Pavol Kramárik. Die örtliche Töpfereiproduktion wurde Ende des 19. Jahrhunderts eingestellt.

Ware aus Smolenice wurde mit dem Buchstaben S gekennzeichnet. Neben anderen Erzeugnissen wurde in Smolenice auch in Muffeltechnik verzierte Fayence hergestellt. Das zeugt von dem starken Einfluss der Manufaktur in Holič, wie er nicht nur in Smolenice, sondern auch in Stupava, Beloráz und Časta erkennbar ist. Diese wurde 1743 von Franz von Lothringen, dem Gemahl von Maria Theresia, auf deren grundherrschaftlichem Boden gegründet. Gute Tonvorkommen und geeignete Handwerker aus Westeuropa sowie die Anwesenheit von Nachkommen der Wiedertäufer (beispielsweise die Familie Penkert aus Velké Leváre) waren ideale Bedingungen für den Erfolg des Unternehmens.

Zuerst wurde Tafelgeschirr für den Adel und für reiche Bürger hergestellt. Beliebte Gefäße waren dekorative Teller, Terrinen und Weihwasserbecken in der Gestalt der Heiligen Veronika, Salznäpfchen und andere figurale Arbeiten. Ab dem späten 18. Jahrhundert änderte sich das Formenrepertoire und die Holič'er Fayencen wurden zunehmend volkstümlicher: Bauchige Krüge mit Szenen aus dem Leben der Bauern oder Zunftembleme fanden in einer neuen Abnehmerschicht unter Handwerkern und der bäuerlichen Bevölkerung Gefallen.

Die Manufaktur in Holič, die bis 1827 in Betrieb war, beeinflusste die einheimische Krügelmacherproduktion in Hinblick auf Formgebung, Dekor und Farbskala. Dank der Einführung der Muffeltechnik konnte das Motiv der Rose in roter Farbe leuchten. Ehemalige Mitarbeiter der Fayencemanufaktur übertrugen Motive aus Holič in die Werkstätten der Krügelmacher und prägten damit im 19. und 20. Jahrhundert den Stil der volkstümlichen Fayencen in der Westslowakei.

Smolenice Slovensko

V polovici 18. storočia sa do Smoleníc na západnom Slovensku prisťahovali džbankári z okolitých stredísk.

K majstrom, ktorí dlhodobô pôsobili v Smoleniciach, patrili najmä Tomáš Kitta, Juraj Kitta a Pavol Kramárik. K zániku miestneho džbankárstva, ktoré zvykli označovať značkou S, došlo koncom 19. storočia. Popri bežných fajansových výrobkoch bola preň príznačná aj fajansa zdobená muflovou technikou. Jej používanie poukazuje na vplyv holičskej manufaktúry, ktorý sa prejavil aj v Stupave, Boleráze a Častej. Keramickú manufaktúru v Holiči založil roku 1743 František Lotrinský, manžel Márie Terézie, na jej panstve. Priaznivé podmienky na podnikateľský úspech vytváral najmä dostatok kvalitnej hlíny a tiež zručných remeselníkov. Boli medzi nimi aj viacerí zo západnej Európy a tiež niektorí potomkovia habánov (Penkertovci z Veľkých Levárov). Pôvodne sa v manufaktúre vyrábali stolový riad pre šľachtické a bohaté meštianske domácnosti. Rozšírené boli najmä dekoratívne taniere, teriny, figurálne sväteničky a soľničky. Od konca 18. storočia sa sortiment manufaktúry začal prispôbovať miestnym podmienkam. Zľudovenie sa prejavilo vo výrobe baňatých džbánov s roľníckymi výjavmi a cechovými znakmi. Obľubu si získali v novej vrstve odberateľov medzi remeselníkmi a roľníkmi. Holičska manufaktúra, ktorá bola v prevádzke do roku 1827, vplývala na domácu produkciu keramiky z hľadiska morfológie, dekoru i farebnosti. Vďaka zavedeniu muflovej techniky na nej zažiarila červená ruža. Prostredníctvom bývalých pracovníkov sa motívy z holičskej manufaktúry preniesli do remeselníckych dielní džbankárov, a tak do istej miery ovplyvnili štýl ľudovej fajansy na západnom Slovensku v priebehu 19. storočia.

Smolenice / Szomolány Szlovákia

Az első kézművesek a 18. század közepén érkeztek a nyugat-szlovákiai faluba a környező fazekas központokból. A 19. század legismertebb mesterei közé Tomáš Kitta, Juraj Kitta és Pavol Kramárik tartozott. A fazekasmesterség a 19. század végén szűnt meg.

A Smolenicében készült tárgyakat "S" betűvel jelölték. Egyéb tárgyak mellett tokos kemencében (muffelkemence) égetett fajanszokat is készítettek. Ez a Holiči (Holics) manufaktúra erős befolyására utal, amely a következő falvakban készített tárgyakon is érezhető: Stupava, Beloráz és Časta. A fajanszmanufaktúrát Lotharingiai Ferenc alapította 1743-ban, felesége, Mária Terezia földesúri telkén. Az ügyes nyugat-európai kézművesek, a jó minőségű agyag, továbbá az újrakarsztelők leszármazottjai (például a velké levárei – Nagylévárd – Penkert család) ideális feltételeket teremtettek a vállalat sikeréhez. Eleinte étkészletek készültek nemesek és gazdag polgárok számára. A legnagyobb közkedveltségnek dekoratív tányérok, levesestálak és sótartók örvendtek, továbbá szenteltvíztartók Szt. Veronika alakjában és egyéb figurális alkotások. A 18. század vége felé megváltozott a formakészlet és a Holiči fajanszok egyre népiesebb formát öltöttek.

Az új "vevőréteg" (kézművesek, paraszti lakosság) kedvelte a hasas korsókon felmerülő céhemblémákat és a paraszti élet jeleneteit. A Holiči manufaktúra 1827-ig működött és nagy mértékben befolyásolta a fazekastermékek formáját, díszítését és színskáláját. A tokos kemencének köszönhetően ragyogott a rózsamotívum piros színe.

A fajanszmanufaktúra dolgozói a gyár bezárása után a fazekas műhelyekben tovább alkalmazták a Holiči motívumokat és ezáltal aktívan befolyásolták a népies fajanszot Nyugat-Szlovákiában a 19. és 20. században.

SNM E-30197

Schüssel | miska | tál

Smolenice, Slowakei (SK), 1. H. 19. Jahrhundert

Smolenice, Slovensko (SK), 1. polovica
19. storočia

Smolenice (Szomolány), Szlovákia (SK),
19. század első fele

↑ 6,5 cm, Ø 29 cm

Fayence, kantiger Umbruch zur kurzen Fahne, hoher, senkrecht aufgestellter und umgeschlagener Rand. Horizontal orientierte Wulsthenkel.

Polychrome Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Großflächige Pflanzenmotive in den Dekorstreifen.

Fajansa, zhotovená na kruhu, steny nádoby dvakrát stupňovite prehnuté, široký vertikálne orientovaný okraj, ručne tvarované ušká upevnené v horizontálnej línii. Polychrómovaná maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. V strede veľkoplošný kvetinový dekor, okolo rastlinná a lineárna výzdoba.

Ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Kézzel alakított fülekkel, több törésvonalú tál, fülekkel, nagy felületű virágmintával.

SNM E-902

**Enghalskrug, „Plutzer“ | džbán,
„krpka“, „čepák“ | butykoskorsó**

Vermutlich Smolenice, Slowakei (SK),
datiert 1845

Pravdepodobne Smolenice, Slovensko (SK),
datované 1845

Smolenice (Szomolány), Szlovákia (SK),
datált 1845

↑ 31 cm

Fayence, wulstförmig betonter Stand und kugeltauchiger Gefäßkörper. Enger zylindrischer Hals mit zwei umlaufenden Ringwülsten, von denen der untere in einen Bandhenkel überführt. Polychrome Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Das Hauptmotiv bilden die Symbole des Handwerks der Wagner in einer sechseckigen Kartusche. Davon wegführend bewegter Pflanzendekor und Inschrift: „Gano Lipar 1845“.

Fajansa, zhotovená na kruhu a ručne dotvarovaná, veľká nádoba s guľovitým bruškom, rovné dno so zvýrazneným okrajom, veľmi krátke a úzke hrdlo s dvoma obrúčkami, z ktorých spodná prechádza do páskového uška. Polychrómovaná maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Znaký kolárskeho remesla v šesťhrannej kartuši, z ktorej vychádza bohatý rastlinný dekor. Nápis: „GANO LIPAR 1845“.

Ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. A bognármesterség jelképes szerszámaival és virágmintával, „Gano Lipar 1845“ felirattal.

SNM E-903

Krug | džbánok | korsó

Smolenice, Slowakei (SK), datiert 1832

Smolenice, Slovensko (SK), datované 1832

feltehetőleg Smolenice (Szomolány) a talpán található „S” jelzés alapján, Szlovákia (SK), datált 1832

↑ 22 cm, Ø 8,5 cm

Fayence, hoher zylindrischer Stand, eiförmige Form mit leicht ausbiegendem Hals und gerade aufsteigendem gerundetem Rand. Zarte überwiegend kobaltblaue Pinselmalerei auf weißem Untergrund. Unter dem Rand eine Bordüre aus einfachen Fiederranken, das zentrale Motiv bildet ein Kranz mit zwei Schleifen, in dem neben einer Schreiberschlange und der Jahreszahl 1832 die Zeichen der Steinmetzzunft dargestellt sind.

Fajansa, zhotovená na kruhu, vajcovité bruško s vyšším okrajom dna, krátke a mierne rozšírené hrdlo so zaobleným ústím. Jemná, prevažne kobaltovomodrá maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Znak kamenárskeho remesla (prekrížené kladivá) v kartuši ozvláštnenej mašličkami, drobná rastlinná výzdoba, hadovite skrútené tenké linky vyplňajúce prázdnu plochu, pri ústí dekoratívna bordúra. Datovanie v kartuši: 1832. Na dne modrá značka lokality: S.

Korongolt, égetett, ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Rövid nyakú korsó, a kőfaragók céhjelvényével (keresztezett kalapácsok).

Sobotište ist als ältester Ort der Wiedertäufer im Gebiet der Slowakei belegt, wo sie sich bereits 1546 ansiedelten. Von der Wichtigkeit dieses Ortes zeugt auch die Tatsache, dass sie zur Residenz des bekannten Bischofs der Wiedertäufer namens Ehrenpreis wurde.

Aus dem Sortiment der Erzeugnisse aus Sobotište sind vor allem die großen Krüge bemerkenswert. Im oberen Teil haben sie einen entzweiten Henkel, ein für den Ort typisches Merkmal. Ebenso ist die Verwendung einer ausdrucksvollen türkisgrünen Farbe auf einer vollkommenen weißen Glasur das charakteristische Merkmal für die örtliche Produktion Ende des 18. und Anfang des 19. Jahrhunderts. Viele Krüge, die in den örtlichen Werkstätten hergestellt worden waren, sind von einem besonderen architektonischen Dekor, der einen exotischen Eindruck erweckt, geschmückt. Ihren Einfluss darauf übte die Stilmode im 18. und 19. Jahrhundert, die vor allem durch den Import der ostasiatischen Kunst sowie auch der Landschaftsmalerei nach holländischem Muster vorgegeben wurde, aus. In Sobotište wurden auch farbige Mosaikkeramik und Fußbodenfliesen, auf denen die grüne Farbe überwog, hergestellt. Zu den Spezialitäten dieser Lokalität gehörten Teller, Krüge und runde flache Flaschen mit einer typischen Grundglasur in sattgelber oder blauer Farbe. Häufig erschienen darauf Vögel sowie ein kleines Blumen-dekor, das im 18. Jahrhundert beliebt gewesen war. Unter dem Einfluss der Konkurrenz der billigeren Fabrikerzeugnisse begann man, die Krugproduktion in Sobotište in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts nach und nach zu reduzieren, bis diese letzten Endes in der Mitte des 19. Jahrhunderts ganz eingestellt wurde. Das grundlegende Merkmal der in Sobotište hergestellten Fayence war der große Buchstabe „S“.

Sobotište je podľa archívnych dokumentov najstaršou lokalitou habánov, resp. novokrstencov na území západného Slovenska. Prví sem prišli už roku 1546. O dôležitosť tohto miesta svedčí aj skutočnosť, že sa stalo sídlom známeho biskupa novokrstencov Ehrenpreisa. Zo Sobotišťa pochádzali viaceré silné maliarske osobnosti v oblasti fajansy. Z hľadiska maliarskeho dekoru dávali svojim výrobkom osobitú pečať. Zároveň ovplyvňovali ďalšie generácie džbankárov v Sobotišti, ale aj v iných lokalitách na západnom Slovensku. Z výrobného sortimentu Sobotišťa sú pozoruhodné predovšetkým dobre tvarované veľké džbány. V hornej časti mávali zdvojené ucho, čo bol typický znak tejto lokality. Rovnako použitie výraznej tyrkysovozelenej farby na dokonalej bielej glazúre bolo charakteristickým znakom pre miestnu výrobu koncom 18. a začiatkom 19. storočia. Mnohé džbány vyrobené v miestnych dielňach zdobil osobitý architektonický dekor, pôsobiaci exotickým dojmom. Vplývala naň slohová móda 18. a 19. storočia, podmienená najmä importom východoázijského umenia, ako aj krajinomalbou podľa holandských vzorov. V Sobotišti sa tiež produkovala farebná mozaika a kachlice, na ktorých prevládala zelená farba. K špecialitám tejto lokality patrili taniere, džbány a okrúhle čuty – ploché fľaše s typickou podkladovou glazúrou v sýtožltej alebo modrej farbe. Často sa na nich vyskytovali vtáčiky a drobný kvetinový dekor, obľúbený v 18. storočí. Vplyvom konkurencie lacnejších továrenských výrobkov začala sa džbankárska výroba v Sobotišti v prvej polovici 19. storočia postupne redukovať, až napokon v polovici 19. storočia celkom zanikla. Základnou značkou fajansy vyrobenej v Sobotišti bolo veľké písmeno „S“.

Levéltári feljegyzések alapján Sobotište az újrakeresztezők (anabaptisták) legrégebbi települése Szlovákia területén. Az első újrakeresztezők 1546-ban telepedtek le a faluban. Fontosságát az is kiemeli, hogy Andreas Ehrenpreisnek, az újrakeresztezők legbefolyásosabb püspökének a rezidenciájához tartozott. A Sobotišteben készített tárgyak közül a nagy korsók jelentősek, a felső részükön található kettéváló fül a helység sajátosságának számít. A 18. és 19. század végén a makulátlan fehér mázra festett türkizzöld szín használata is jellemző volt. Számos korsót exotikus benyomást keltő, különleges, architektonikus jellegű díszítés ékesít. Ez a stílusirány főleg a 18. és 19. századi kelet-ázsiai művészet behozatala következtében, valamint a holland tájképfestészet mintájára alakult ki. A faluban színes kerámiamozaikokat és túlnyomóan zöld színű padlóburkoló csempéket is készítettek. Sobotište jellegzetességei közé tányérok és korsók, valamint mélysárga vagy kék mázas, kerek, lapos flaskók tartoznak. Ezeket gyakran díszítették madár- és virágmintával, amely a 19. század első felében igen kedvelt volt. A növekedő konkurencia és az olcsóbb gyári termékek felbukkanásának következtében egyre inkább csökkent a korsók készítése, a 19. század közepére pedig teljesen megszűnt. A Sobotišteben készült fajanszok legfőbb ismertetőjele az „S“ betű volt.

SNM E-1295

**Korb, „Gitterkörbchen“ | košík |
kosár**

Vermutlich Sobotište, Slowakei (SK), um 1850

Pravdepodobne Sobotište, Slovensko (SK),
okolo 1850

Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
körülbélül a 19. század közepe

↑ 20 cm, Ø 20 cm

Fajence, auf hohem Fuß stehendes, in mehreren Stufen aufgebautes Gefäß, markante Verzierung in Durchbruchtechnik. Zwei Henkel aus gedrehten Tonsträngen gegenständig angarniert. Polychrome Pinselmalerei mit Scharffarben auf weißem Untergrund. Motiv: einfache geometrische Verzierungen.

Fajansa, zhotovená na kruhu a sčasti ručne dotvarovaná, nádoba členitého stupňovitého tvaru, na podstavci, zdobená technikou perforácie, s dvoma uškami zhotovenými zo stočených šúľkov hliny. Polychrómovaná maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Dekor: jednoduchá geometrická výzdoba dotvárajúca perforáciu.

Fajansz, részben korongolt, részben kézzel formázott, az egész felülete áttört, két-két agyaghurkából font fülekkel, ecsettel festve, fehér alapon izzótűszínekkel színeze. Rámásan öblösödő kosár, a talpa felé szűkülő forma, két fülel, egyszerű geometrikus díszítésmény, pont, négyzet és dőlő téglalap alakú perforáció (áttörés).

SNM E-6811

**Krug, „Eule“ | džbán, „sova“ | szűk
szájú bokály, „bagoly“**

Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1831

Sobotište, Slovensko (SK), datované 1831

Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
datált 1831

↑ 32,5 cm

Fayence, bauchiger Gefäßkörper mit weiterem Hals, der im unteren Bereich leicht ausgestellt ist, dann kantig umbricht und sich oben verengt. Breiter bandförmiger Henkel. Pinselmalerei mit Scharffarben auf weißem Untergrund. Hauptmotiv zwischen Dekorstreifen aus Bögen, Bändern und Wellenlinien: Kutscher mit Kutscher und zwei Pferden und Inschrift: „GOSEF BARTA 1831“.

Bem.: Das Gefäß wurde im Jahre 1831 als Hochzeitsgeschenk für Jozef Barta bestellt und angefertigt. Diesen Gefäßtypus nennt man „Eule“, was darauf zurückgeführt wird, dass jener Ton, der entsteht, wenn man in das Gefäß hineinsteht, an das Heulen einer Eule erinnert.

Fajansa, zhotovená na kruhu a doplnená ručne ňahaným širokým uškom, nádoba so širokým bruškom a krátkym, špecificky dotvoreným zúženým hrdlom v hornej časti. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Centrálny výjav: svadobný koč s pohoničom, ňahaný párom koní, doplnkovo bohatý rastlinný a geometrický dekor. Nápis: „GOSEF BARTA 1831“.

Poznámka: Nádoba bola vyrobená roku 1831 pre objednávateľa menom Jozef Barta na svadobné účely. Pre tento typ nádoby sa zaužíval názov „sova“ – keď sa do nej fúklo, ozval sa zvuk pripomínajúci húkanie sovy.

Korongolt, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Húzott fülel, teteje közepén kerek szűk szájnylással, kúpos tetejű, bokályhoz hasonló forma, kocssal és fogattal, virágos és geometrikus díszítéssel, „GOSEF BARTA 1831“ felirattal.

Az edény Barta Jozef megrendelésére készült 1831-ben, díszítése alapján lakodalmi célokra. Erről tanúskodik a festett díszítés, az egy pár ló vontatta lakodalmi kocsi a kocssal. Az edényt „szovának“, magyarul „bagolynak“ nevezték, mert ha az edényen található nyílásába fújtak, bagoly-huhogáshoz hasonló hangot adott.

SNM E-4623
Krug | džbán | korsó

Sobotište, Slowakei (SK), 1. H. 19. Jahrhundert
Sobotište, Slovensko (SK),
1. polovica 19. storočia
Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
19. század első fele

↑ 26,5 cm, Ø 10 cm

Fayence, durch einen kräftigen Wulst betonter Standboden, bauchiger Gefäßkörper mit kurzem, konisch ausbiegendem Hals und geradem Rand. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Breites Bildfeld umrahmt von umlaufenden Bändern. Motiv: springender Hirsch zwischen Phantasiepflanzen.

Fajansa, zhotovená na kruhu, ručne fahané uško, dno zvýraznené hrubšou obrúčkou, široké bruško s krátkym, kónicky rozšíreným hrdlom a rovným ústím. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba: v strede dynamické spodobenie jeleňa, doplnkovo veľkopošňý rastlinný dekor lemovaný lineárnymi prvkami a pásmi.

Korongolt, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Húzott fülel, szarvassal, virágmintával.

SNM E-1873
Kanne | krčah, „džbán pyskatý“ | kancsó

Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1829
Sobotište, Slovensko (SK), datované 1829
Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
datált 1829

↑ 32 cm

Fayence, durch einen kräftigen Wulst betonter Standboden, kugelbauchiger Gefäßkörper mit kurzem trichterförmigem Hals und einfach profiliertem Rand mit tief eingefaltetem Ausguss. Bandhenkel mit stegartiger Verbindung zwischen Henkel und Rand. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motiv: Blumensträuße und kleine Streublumen. Inschrift: „SAMEK GANKOWICH 1829“.

Fajansa, zhotovená na kruhu, dno zvýraznené hrubšou obrúčkou, veľká nádoba so širokým bruškom, krátke lievikovité hrdlo s jednoducho profilovaným okrajom a ručne tvarovaným hlbokým pyštekcom, ploché fahané uško prepojené s ústím krátkym stĺpikom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba situovaná do viacerých zhlukov v podobe štylizovaného rastlinného dekoru, doplnkovo geometrické prvky. Napis: „SAMEK GANKOWICH 1829“

Korongolt, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Lapos, húzott fülel, kisebb virágmintával, geometrikus motívumokkal, „SAMEK GANKOWICH 1829“ feliratokkal.

SNM E-920
Flasche, Feldflasche, „čutora“ | čutora, „kufac“ | kulacs, „čutora“

Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1806
Sobotište, Slovensko (SK), datované 1806
Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
datált 1806

↑ 18,5 cm, Ø 16,5 cm

Fayence mit roter Scherbenfarbe. Runde Gefäßform, an der Vorder- und Rückseite abgeflacht. Auf zwei Füßen stehend, mit zwei Ösen auf der Schmalseite. Enger kurzer Hals mit Ringwulst. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf gelbem Grund. Kreisförmiger Liniendekor mit Blüte in der Mitte, Inschrift: „FS 1806“. Das Symbol der Steinmetze (zwei Hämmer) ziert die Rückseite. Bem.: Die flache Flasche, eine so genannte Čutora, wurde 1806 in Sobotište hergestellt. Der katholische Pfarrer Andrej Kmeť schenkte sie dem Nationalmuseum in Martin. Er machte sich im Jahre 1893 in großem Maße an der Gründung der Slowakischen Museumsgesellschaft, die die feste Grundlage für die Entstehung des Slowakischen Nationalmuseums in Martin legte, verdient.

Fajansa s červenou farbou črepu, plochá nádoba okrúhleho tvaru na dvoch nožičkách, úzke krátke hrdlo zdobené obrúčkou a dvoma pútkami určenými na zavesenie nádoby. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na žltom základe. Výzdoba: centrálné kvetinový dekor, z druhej strany doplnený o kamenársky znak (dve kladivá), doplnkovo jednoduché geometrické kompozície s prevahou sústredených kružníc. Napis: „FS 1806“.

Poznámka: Túto čutoru, vyrobenú roku 1806 v Sobotišti, daroval do národného múzea v Martine katolícky farár Andrej Kmeť. Roku 1893 sa podstatným spôsobom zaslúžil o založenie Muzeálnej slovenskej spoločnosti, ktorá vytvorila pevný základ pre vznik Slovenského národného múzea v Martine.

Vörös agyagból korongolt, sárga alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Lapos, korong alakú, rövid nyakú, két széles lábón álló, szíjra függesztve hordozható borosedény, geometrikus és virágmintával, két kalapáccsal (a kőfaragó mesterség jele), „FS 1806“ felirattal.

A kulacsot – „csutorát“ –, amelyet 1806-ban készítettek Ószombaton, Andrej Kmeť katolikus pap ajándékozta a túrőcszentmártoni Nemzeti Múzeumnak. Kmeť jelentős mértékben járult hozzá a túrőcszentmártoni Szlovák Múzeumi Egylet (Slovenská muzeálna spoločnosť) megalapításához.

SNM E-733

Krug | džbán | bokály

Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1820

Sobotište, Slovensko (SK), datované 1820

A talpán található jelzés („AK“) nem azonosított, Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK), datált 1820

↑ 23,5 cm, Ø 8,5 cm

Fayence, kugelbauchige Form mit hängender Schulter und leicht ausbiegendem kurzem Hals. Zarte vertikale Rillen und Bandhenkel. Pinseldekoration mit Scharfffeuerfarben auf gelbem Untergrund. Motive: großer Blumenstrauß im Zentrum, rundherum zarter Dekor aus Blüten und Vögeln. Unbekannte Herstellermarke AK auf dem Boden.

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba s jemne ryhovaným melónovitým bruškom, krátkym, mierne rozšíreným hrdlom a ľahkým pásovým uškom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na žltom základe. Centrálna veľká kytica s lupeňovitými kvetmi, dookola drobný kvetinový a zoomorfný dekor (vtáčiky), lemovanie z geometrických prvkov. Na dne neidentifikovaná značka výrobcu: AK.

Korongolt, függőlegesen bordás, húzott fülű, sárga alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Rövid nyakú, körte alakú borosédény, hasán nagy virágmintával, finoman festett geometrikus virágmintával, madárkával.

SNM E-1151

Krug | džbán | korsó

Sobotište, Slowakei (SK), 1. H. 19. Jahrhundert

Sobotište, Slovensko (SK),

1. polovica 19. storočia

Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK), 19. század első fele

↑ 22,5 cm, Ø 8 cm

Fayence, hoher einziehender Stand, kugelbauchiger Körper mit hängender Schulter und hohem weitem trichterförmigem Hals. Etwa auf der Halsmitte angesetzter Bandhenkel. Pinselmalerei mit Scharfffeuerfarben auf blauem Untergrund. Umlaufende Bänder und zentrales Pflanzenmotiv.

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba so zvýšeným okrajom dna, malým guľovitým bruškom, dlhým lievikovitým hrdlom a ručne ľahkým pásovým uškom, upevneným v polovici hrdla. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na modrom základe. Ústredný rastlinný dekor, lemovaný z oboch strán linkami a stuhami.

Korongolt fajansz, húzott fülű, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett. Hosszú nyakú kisebb korsó, közepe táján virágmintával, szélén vonalakkal és csíkokkal.

SNM E-8621

Krug | džbán | korsó

Jakub Schulz, Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1777

Jakub Schulz, Sobotište, Slovensko (SK), datované 1777

Jakub Schulz (a talpán található „IS“ jelzés alapján), Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK), datált 1777

↑ 27,5 cm, Ø 11 cm

Fayence, kugelbauchige Form mit leicht ausbiegendem kurzem Hals und rundem geradem Rand. Zarte vertikale Rillen und Bandhenkel. Pinseldekoration mit Scharfffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motive in mehreren Dekorstreifen: Zickzacklinien und Wellenbänder, floraler Dekor in Reserven und Schachbrettmuster. Herstellermarke IS auf dem Boden

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba s jemne ryhovaným guľatým bruškom, mierne rozšíreným krátkym hrdlom a ľahkým pásovým uškom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Horizontálne členená celoplošná výzdoba v podobe štylizovaného rastlinného dekoru, ohraničená šachovnicovými políčkami a jednoduchým geometrickým lemom. Na dne značka výrobcu: IS.

Korongolt, húzott fülű fajansz, fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett. Rövid nyakú, hosszában gerezdelt fazekasáru, geometrikus motívummal, saktáblamintával.

SNM E-742
Krug | džbán | korsó

Mitglied der Krugmacherfamilie Alchus, Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1786

Džbankár z rodiny Alchusovcov, Sobotište, Slovensko (SK), datované 1786

Az Alchus család egyik tagja (a talpán található „H.A.” jelzés szerint), Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK), datált 1786

↑ 27 cm, Ø 10,5 cm

Fayence, kugelbauchige Form mit hängender Schulter und leicht ausbiegendem kurzem Hals. Zarte vertikale Rillen und Bandhenkel. Pinseldekoration mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motive: Schmiedewerkzeug mit verstreuten Blumen und Punktblüten. Inschrift: „JOZEF KUPCZO 1786”. Herstellermarke H.A. auf dem Boden.

Bem.: Gemäß dem dargestellten Handwerksgerät bestellte diesen Krug ein Schmied namens Jozef Kupčo im Jahre 1786. Aufgrund der Herstellermarke stammt der Krugmacher aus der Töpferfamilie Alchus, deren Mitglieder in Košolna und Sobotište tätig waren. Der feine Blumendekor ist charakteristisch für die Fayenceproduktion in Sobotište.

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba s nižšie posadeným, vertikálne ryhovaným bruškom guľovitého tvaru, mierne rozšíreným krátkym hrdlom a fahaným pásovým uškom. Maľba štetcom po celej ploche vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba: centrálny znak kováčskeho remesla, doplnkovo drobný kvetinový dekor. Nápis: „JOZEF KUPCZO 1786”. Značka výrobcu na dne: H.A.

Poznámka: O tomto džbáne sú známe všetky okolnosti jeho vzniku. Roku 1786 si jeho výrobu objednal kováč Jozef Kupčo. Na základe autorskej značky možno konštatovať, že ho vyrobil niektorý džbankár z keramikárskej rodiny Alchusovcov, ktorí pôsobili v Košolnej a Sobotišti. Zobrazený drobný kvetinový dekor bol charakteristický pre fajansovú výrobu v Sobotišti.

Korongolt, húzott fülű, függőleges irányba gerezdelt fajansz, fehér alapon ecsettel, izzótűzszínnel festett. Rövid nyakú fazekasáru, hasa dinnye alakú, a kovácmesterség jeleivel és finoman festett virágmintával, „JOZEF KUPCZO 1786” felirattal. Az edény keletkezésének minden körülménye ismert. Az edényt 1786-ban rendelte meg Jozef Kupčo kovácmester (a kovács szerszámok alapján). A mesterjegy szerint az edényt az Alchus fazekascsalád valamelyik tagja készítette. A család Gósfalván (Košolna) és Ószombaton (Sobotište) dolgozott. Az aprómintás virágmotívumok az ószombati fajanszkörzetre voltak jellemzőek.

SNM E-758
Krug | džbánok | korsó

Mitglied der Krugmacherfamilie Alchus, Sobotište, Slowakei (SK), datiert 1786

Džbankár z rodiny Alchusovcov, Sobotište, Slovensko (SK), datované 1786

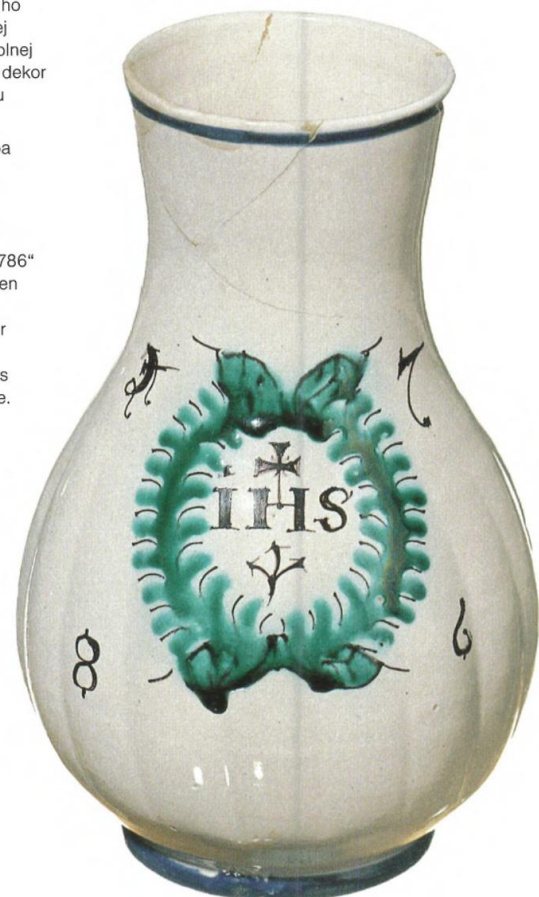
Alchus család egyik tagja (a talpán található „H.A.” jelzés szerint), Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK), datált 1786

↑ 21 cm, Ø 8 cm

Fayence nach Habaner Art, kugelbauchige Form mit hängender Schulter und leicht ausbiegendem kurzem Hals. Zarte vertikale Rillen. Sparsamer Pinseldekoration mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motiv: Grüner Blattkranz umrahmt die Inschrift: „IHS” mit Datierung 1786. Herstellermarke H. A. auf dem Boden.

Fajansa zhotovená na kruhu na spôsob habánskej, nádobka s jemne ryhovaným melónovitým bruškom, mierne rozšíreným krátkym hrdlom a ručne fahaným uškom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Jednoduchá výzdoba: zelený venček z listov rámujujúci mangánovohnedý nápis „IHS”, datovanie (1786) po vonkajšom obvode venčeka. Na dne autorská značka: „H. A.”.

Habán módra készített fajansz, korongolt, függőleges irányba gerezdelt dinnye alakú hassal, húzott füllel, fehér alapon ecsettel, izzótűzszínnel festett. Rövid nyakú, kisebb korsó, zöld koszorúba foglalát felirattal, „IHS” felirattal

SNM E-4601

Schüssel, „Schüsselchen“ | miska | kistál

Sobotište, Slowakei (SK), 1. H. 19. Jahrhundert

Sobotište, Slovensko (SK),
1. polovica 19. storočia

Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
19. század második fele

↑ 6,5 cm, Ø 20 cm

Fayence, abgesetzter Standboden und hohe gebauchte Wandung mit umgeschlagenem Rand und zwei horizontal orientierten Wulsthenkeln. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Umlaufende Linien, Blumenmotiv in der Mulde.

Fajansa, zhotovená na kruhu, s ručne tvarovanými uškami pripevnenými po obvode, hlboká nádoba so zaoblenými stenami, zvýrazneným dnom a navonok prehnutým ústím, vhodná aj na zavesenie. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba: centrálné štylizovaný rastlinný dekor, doplnený obvodovými línkami a pásmi.

Korongolt, fehér alapon izzótűszínekkel festett fajansz, ragasztott füllel. Kis tál, két füllel, hasán virágmintával, száján vonalakkal.

SNM E-4519

Krug | džbán | korsó

Sobotište, Slowakei (SK),

1. Drittel 19. Jahrhundert

Sobotište, Slovensko (SK),
1. tretina 19. storočia

Sobotište (Ószombat), Szlovákia (SK),
19. század első harmada

↑ 29,5 cm, Ø 11 cm

Fayence, abgesetzter Fuß und kugelbauchige Form mit leicht ausbiegendem kurzem Hals und außen profiliertem, rundem Rand. Üppiger Pinseldekor mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motiv im breiten Bildfeld, eingeraht von Tupfenleisten und Gitterbordüren: Gebäude mit hohem Turm zwischen Phantasiepflanzen.

Fajansa, zhotovená na kruhu s ručne fahánym plochým uškom, nádoba so širokým bruškom, mierne rozšíreným krátkym hrdlom, dovnútra tvarovaným ústím a zvýrazneným dnom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Bohatá výzdoba: architektonický motív (budova s vysokou vežou), doplnený bohatým rastlinným dekorom a lemovaný geometrickými štylizáciami.

Korongolt, fehér alapon izzótűszínekkel festett fajansz, lapos füllel. Rövid nyakú, öblös hasú fazekastermék, építészeti jellegű, továbbá virágos- és geometrikus motívummal.

Die Ortschaft Stupava ist ein bedeutendes Keramikzentrum in der Westslowakei, wo man seit dem 18. Jahrhundert Fayence herstellte. Das älteste Erzeugnis stammt aus dem Jahre 1744, das älteste Herkunftszeichen von Stupava (St) trägt ein Krug aus dem Jahre 1751. Ab den achtziger Jahren des 18. Jahrhunderts stand die örtliche Fayence unter dem starken Einfluss der Produktion in Holič.

Zwei Krügelmacherfamilien aus Stupava sind herauszuheben: die Familie Putz und die Familie Kostka, die in einem verwandtschaftlichen Verhältnis zueinander standen. Die Familie Putz stammte aus Malacky. Ein Familienmitglied heiratete 1735 nach Stupava und gründete dort eine Werkstatt für Fayenceherstellung. Im Jahre 1819 heiratete Ján Kostka in die Familie Putz ein und eröffnete seine eigene Keramikwerkstatt.

Auch wenn die Produktion der Krügelmacher in Stupava viel später als in anderen Orten der Slowakei begonnen hatte, fand sie doch dank ihrer ausgezeichneten Meister sehr bald große Aufmerksamkeit in Mitteleuropa. Vom Anfang des 19. Jahrhunderts an wurden in Stupava Krüge mit kannelierten Gefäßteilen hergestellt. Auf keramischen Bildern mit Heiligenmotiven dominierte die kobaltblaue Farbe. Beliebte Motive auf den Krügen waren Heiligenbilder in Blumenkartuschen. Typisch für Stupava waren jedoch landwirtschaftliche Motive, vor allem der Bauer am Pflug mit Ochsen, Szenen aus dem Winzerleben u. ä. Die Krügelmacher der Familie Kostka hielten diese ländliche Idylle erstmals auf keramischen Gefäßen fest.

Dank ihres hohen künstlerischen und technischen Niveaus wurde die slowakische Fayence aus Stupava erfolgreich auf mehreren internationalen Ausstellungen präsentiert, beispielsweise 1873 in Wien, 1895 in Prag und Paris, 1897 in Budapest und Brüssel, wo sie auch Diplome erhielt. Ferdiš Kostka ließ die Fayenceherstellung nach dem ersten Weltkrieg wieder aufleben. Die Familientradition wird bis heute von seiner Tochter Magda aufrecht erhalten.

Stupava Slovensko

Stupava je významná džbankárska lokalita na západnom Slovensku. Fajansa sa v nej začala vyrábať v priebehu 18. storočia. Najstarší stupavský výrobok pochádza z roku 1744. Od osemdesiatych rokov 18. storočia sa miestna fajansa zhotovovala pod silným vplyvom produkcie z Holiča. Do povedomia sa dostala vďaka dvom džbankárskym rodinám: Putzovcom a Kostkovcom, ktorí sa dostali do príbuzenského vzťahu. Putzovci pochádzali z Malaciek. Jeden z nich sa roku 1735 priženil do Stupavy, kde si založil dielňu na fajansové výrobky. Roku 1819 sa do rodiny Putzovcov oženil Ján Kostka, ktorý si vybuodoval vlastnú dielňu. I keď sa džbankárska výroba v obci začala omnoho neskôr ako inde na západnom Slovensku, vďaka šikovným majstrom sa stala pomerne rýchlo známa.

Od začiatku 19. storočia sa v Stupave zhotovovali džbány s kanelovanými hrdlami. Na hlinených obrázkoch s motívom svätých dominovala kobaltová modrá. K obľúbeným patrili džbány s vyobrazeniami svätých v kvetinových kartušiach. Typické pre Stupavu sa však stali najmä poľnohospodárske motívy, napríklad oráč s volkami, výjavy z vinohradníckeho života ap. Na keramické nádoby ich ako prví začali maľovať džbankári z rodiny Kostkovcov. Vďaka vysokej výtvarnej i technickej úrovni bola stupavská fajansa úspešne prezentovaná na viacerých medzinárodných výstavách, napríklad roku 1873 vo Viedni, roku 1895 v Prahe a Paríži, roku 1897 v Budapešti a v Bruseli, kde získala aj ocenenie. Po krátkom prerušení produkcie cez prvú svetovú vojnu obnovil výrobu miestnej fajansy Ferdinand zvaný Ferdiš Kostka. Rodinnú tradíciu Kostkovcov do dnešných dní udržiava jeho dcéra Magda.

K známym stupavským džbankárom patrili Jozef Putz, Ján Putz, Ján Kostka st., Ján Kostka ml., Karol Kostka, Ferdiš Kostka, Michal Hulák, Ignác Frey, Florián ävabský, Alojz Wirt, František Chitil.

Stupava / Stomfa Szlovákia

A település Nyugat-Szlovákia egyik legjelentősebb fazekas-központja, a fajansz készítése már a 18. század során kezdődött. A legrégebb tárgy 1744-ből származik, a legrégebb származási megjelölés („St“) egy 1751-es keltezésű korszón található. A 1880-as évektől kezdve a Holiči manufaktúra nagy mértékben befolyásolta a helyi fajanszkészítést. Stupava két leghíresebb fazekas famíliája a Putz és a Kostka család volt, akik rokoni viszonyban álltak egymással. A Putz család Malackyból (Malacka) származott, egyik tagja 1735-ben Stupavába nősült és ott fajanszműhelyt nyitott. 1819-ben Ján Kostka nősült be a Putz családba és ő is saját kerámiaműhelyt alapított. A Stupavai fazekasság kiváló mestereinek köszönhetően hamarosan nagy hírnévre tett szert Közép-Európában, bár sokkal később vette kezdetét mint Szlovákia egyéb részein. A 19. század kezdetétől részben kannelúrázott (vájatokkal díszített) korszók is készültek Stupavában. A szenteket ábrázoló kerámiaképeken a kobaltkék szín dominált, a korszókat pedig előszeretettel díszítették virágkeretben ábrázolt szentekkel. A Stupavai kerámiát mégis a mezőgazdasággal foglalkozó motívum jellemezte, elsősorban a paraszti és a vincellér munka ábrázolásával. Legelőször a Kostka család fazekasai alkalmazták a vidéki idill motívumát kerámián. Magasfokú művészi és technikai színvonalának köszönhetően a Stupavai fajansz több nemzetközi kiállításon is sikeresen szerepelt. Többek között Bécsben (1873), Prágában és Párizsban (1895), valamint Budapesten és Brüsszelben, ahol ki is tűntették. Az első világháború után Ferdiš Kostka keltette életre a fajanszkészítést. A családi hagyományokat Magda lánya viszi tovább.

SNM E-805

**Enghalskrug, „Plutzer“ | džbán,
„krpka“, „čepák“ | korsó, „čepák“**

Stupava, Slowakei (SK), datiert 1752

Stupava, Slovensko (SK), datované 1752

Stupava (Stomfa), Szlovákia (SK), datált 1752

↑ 26 cm

Fayence, flacher Stand und kugelbauchiger Gefäßkörper, enger zylindrischer Hals mit zwei umlaufenden Ringwülsten, von denen der untere in einen Bandhenkel überführt. Oberflächfläche in mehrere üppige Dekorstreifen gegliedert, typische Habaner Motive in polychromer Pinselmalerei, Inschrift: „Simun Kubicek 1752“. Das Hauptmotiv bilden zwei Löwen, die einen Blattkranz mit den Symbolen des Handwerks der Wagner halten. Gefäß gesprungen und mit Draht gebunden.

Bem: Dieses Gefäß wurde 1752 für den Wagner Šimun Kubiček hergestellt. Nach einer Beschädigung wurde der Plutzer geklebt und – vermutlich von einem wandernden slowakischen Drahtbinder – mit Draht gebunden. 1937 war er in Prag auf der Prager Burg auf der Ausstellung „Alte Kunst in der Slowakei“ unter der Signatur 1358 zu sehen. Die Ausstellung wurde vom Verein „Umelecká beseda“ („Künstlerisches Rundgespräch“) organisiert und stand unter der Schirmherrschaft des Präsidenten der damaligen Tschechoslowakischen Republik.

Fajansa, zhotovená na kruhu a ručne dotvarovaná, rovné dno, guľovité bruško, krátke a úzke hrdlo s dvoma obrúčkami, z ktorých spodná prechádza do pásikového ucha.

Polychrómovaná maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Celoplošná výzdoba členená do dekoratívnych pásiem. Znak kolárskeho remesla v kartuši zo zeleného venčeka, ktorý držia dva levy. Nápis: „SIMUN KUBICEK 1752“. Zvonku nádoba odrôtovaná.

Poznámka: Krpku zhotovili roku 1752 pre majiteľa menom Šimun Kubiček, ktorý bol kolárom. Keďže došlo k jej poškodeniu, dali ju zlepiť a odrôtovať vandrojúcemu drotárovi. Roku 1937 bola inštalovaná v Prahe na Pražskom hrade na výstave „Staré umenie na Slovensku“ pod poradovým číslom 1358 (podľa zachovaného štítiku na dne). Výstavu zorganizoval spolok Umelecká beseda. Uskutočnila sa pod záštitou prezidenta vtedajšej Československej republiky.

Fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Öblös hasú, drótozott fazekasáru, rövid, sajtós nyakkal, a bogárnármesterség jeleivel, virág- és állatmintával (oroszlánok), „Simun Kubicek 1752“ felirattal.

Az edényt 1752-ben készítették Simun Kubicek bogárnármesternek. Mivel meghibásodott, megragasztották és megdrótozták – ami a szlovák vándor drótosok munkájára emlékeztet.

1937-ben, a Prágai várban a Régi korok művészete Szlovákiában című kiállításon állították ki, az edény alján levő címke alapján az 1358-as sorszámmal. Az Umelecká beseda (Művészeti Egyesület) által szervezett kiállítás az akkori Csehszlovákia köztársasági elnöke védnöksége alatt valósult meg.

SNM E-1044

Schüssel | tanier | tányér

Stupava, Slowakei (SK), datiert 1772

Stupava, Slovensko (SK), datované 1772

Stupava (Stomfa), Szlovákia (SK), datált 1772

↑ 5 cm, Ø 27,5 cm

Fayence, flacher Standboden, stufenartiger Übergang zwischen Mulde und Fahne, gerader gerunderter Rand. Üppiger polychromer Pinseldekoration mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Motive: Zickzackband, Tulpen mit Blättern. In der Mulde Inschrift: „Jan Olsofski 1772“ darunter in einem grünen Blattkranz die Symbole des Wagnerhandwerks.

Fajansa, zhotovená na kruhu, plytký tanier s rovným dnom, stupňovite tvarovanými stenami a úzkym zaobleným okrajom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Bohatá polychrómovaná výzdoba, znak kolárskeho remesla v zelenom venčeku z listov, dekor rastlinný (tulipány s listami) a geometrický. Nápis: „JAN OLSOFSKI 1772“.

Fehér alapon ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Alacsony, lapos tányér, a bogárnármesterség jeleivel, virágos- és geometrikus mintával, „Jan Olsofski 1772“ felirattal.

SNM E-806

Krug | džbán | bokály

Michal Hulák, Stupava, Slowakei (SK),
Mitte 18. Jahrhundert

Michal Hulák, Stupava, Slovensko (SK),
polovica 18. storočia

Michal Hulák, Stupava (Stomfa), Szlovákia (SK),
18. század közepe

↑ 27 cm, Ø 9,5 cm

Fayence, weiter flacher ausgestellter Standboden, bauchige Form mit hängender Schulter und langem leicht ausbiegendem Hals. Üppige Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Gliederung in mehrere Dekorstreifen mit geometrischen und floralen Motiven. In grünem Blattkranz die Symbole des Wagnerhandwerks.

Bem.: Der Krughersteller Michal Hulák lebte zwischen 1711 und 1765 in Stupava. Die Blumenverzierung und der grünen Blattkranz sind Elemente der Habanerornamentik. Die gelbe Margerite entwickelte sich zum Kennzeichen der in Stupava hergestellten Fayence.

Fajansa, zhotovená na kruhu, široké rovné dno so zvýrazneným okrajom, bruško hrúškovitého tvaru s dlhým, mierne kónickým hrdlom. Bohatá maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba členená do dekoratívnych políčok vyplnených geometrickými a rastlinnými motívmi. Znak kolárskeho remesla v zelenom venčeku z listov.

Poznámka: Džbankár Michal Hulák, ktorý nádobu zhotovil podľa autorskej značky na dne, žil v Stupave v rokoch 1711–1765. Niektoré prvky kvetinového dekoru a zeleného venčeka sú reminiscenciou na habánsku ornamentiku. Žltá margarétka, použitá pri výzdobe, sa stala v neskoršom období typickým poznávacím znakom fajansy zhotovenej v Stupave.

Fehér alapon ecsettél, izzótűszínekkel festett fajansz. Kerek szájú, hosszúkás nyakú fazekasáru, a bogárná mesterség jeleivel, virág- és geometrikus motívummal.

A bogárná mesterség jelképeivel díszített bokályt a mesterjegy alapján Michal Hulák készítette, aki Stomfán (Stupava) élt az 1711–1765-ös években. A virágmotívumok és a zöld koszorú néhány eleme a habán ornamentikára emlékeztet. A sárga margaréta, amely a díszítmény része, a későbbiekben a Stomfán készült fajanszedények jellegzetes ismertetőjegye lett.

SNM E-803

Krug | džbán | korsó

Stupava, Slowakei (SK), datiert 1793

Stupava, Slovensko (SK), datované 1793

Stupava (Stomfa), Szlovákia (SK), dátált 1793

↑ 21 cm, Ø 10 cm

Fayence, weiter hoher und leicht ausgestellter Stand, kugelbauchige Form mit kantigem Umbruch zu weitem kurzem und leicht trichterförmigem Hals. Sehr breiter Bandhenkel. Üppige Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Gliederung in mehrere Dekorstreifen mit Inschriftenbändern, geometrischen Motiven und Arrangements mit Margeriten und Tulpen in medaillonartigen Feldern. Bem.: Diesen Krug ließ sich Jano Trusek im Jahre 1793 anfertigen. Der Blumenverzierung nach wurde er in Stupava hergestellt. Der Scherzspruch ist phonetisch niedergeschrieben, denn zu dieser Zeit war die slowakische Schriftsprache noch nicht gesetzlich verankert. In slowakischer Sprache bildet die Aufschrift einen Reim, der etwa so lautet: „Trinken wir langsam, Bruder, damit wir uns nicht im Dreck wälzen“.

Fajansa, zhotovená na kruhu, široké dno so zvýrazneným okrajom, bruško guľovitého tvaru so zahroteným prechodom na krátke a široké hrdlo, ručne tvarované široké uško v podobe pásika. Bohatá maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Výzdoba členená do viacerých dekoratívnych pásiem, pozostávajúca z rastlinného dekoru (margarétky, tulipány), z geometrických motívov a žartovného nápisu: „gana trusek pomali pime brate abi sme sa nevalali v blate...“ (ďalej nečitateľné).

Poznámka: Džbán si dal zhotoviť Jano Trusek roku 1793. Podľa charakteru kvetinového dekoru ho vyrobili v Stupave. Žartovný rýmovaný text na nádobe je napísaný foneticky, pretože v tomto období ešte nebola uzákonená spisovná slovenčina.

Fehér alapon ecsettél, izzótűszínekkel festett fajansz. Rövid és széles nyakú korsó, virágos és geometrikus mintával, „Lassan igyunk testvér, hogy ne henteregjünk a sárban...“ felirattal.

A korsó Jano Trusek megrendelésére készült 1793-ban, virágmintás díszítménye alapján Stomfán (Stupava). Az edényen levő tréfás szöveget fonetikusán írták a kiejtés szerint, mert abban az időben nem volt törvényesítve az irodalmi szlovák nyelv.

SNM E-44832

Weihwasserbecken | svätenička | szenteltvíztartó

Stupava, Slowakei (SK), Anfang 19. Jahrhundert

Stupava, Slovensko (SK), začiatok 19. storočia

Stupava (Stomfa), Szlovákia (SK),
19. század eleje

↑ 27 cm, ↔ 16 cm

Fayence, angefertigt in einer Form, mit Öse zum Aufhängen. Plastische Figur der Heiligen Veronika mit dem Schweißbuch Jesu, hinter dem sich das Weihwasserbecken verbirgt. Pinselmalerei mit Muffelfarben (Rot) auf weißem Untergrund.

Fajansa, zhotovená vo forme, s dierkou na zavesenie. Plastická, zvnútra dutá soška svätej Veroniky, ktorá drží v rukách rúšku s odtlačkom Ježišovej tváre, za ktorou sa skrýva nádobka na svätenú vodu. Maľba štetcom muflovými farbami na bielom základe.

Ecsettél, muffel-festékekel festett fajansz. Falra akasztható, szenteltvíz tartását szolgáló tárgy, Szent Veronika alakjával.

SNM E-811

**Enghalskrug, „Plutzer“ | džbán,
„krpka“, „čepák“ | korsó**

Stupava, Slowakei (SK), datiert 1778

Stupava, Slovensko (SK), datované 1778

Stupava (Stomfa), Szlovákia (SK), dátált 1778

↑ 26 cm

Fayence, hoher, weiter und flacher Stand und kugelbauchiger Gefäßkörper, enger zylindrischer Hals mit zwei umlaufenden Ringwülsten, von denen der untere in einen Bandhenkel überführt. Die Oberfläche ist in mehrere Streifen mit dicht gefüllten Dekormotiven gegliedert, einer beinhaltet die Inschrift: „ONDRO SSPERKA 1778“. Das Hauptmotiv der Pinselmalerei mit Scharffarben auf weißem Untergrund bildet die Darstellung eines Bauern auf einem Ochsenfuhrwerk.

Bem: Der Plutzer trägt den Namen des Auftraggebers (Ondrej Šperka) sowie das Herstellungsjahr (1778). Die dargestellte Szene aus der bäuerlichen Landwirtschaft ist typisch für die slowakische Fayence und weist im Ensemble mit dem umgebenden Dekor auf die Tradition der Habaner.

Fajansa, zhotovená na kruhu a ručne dotvarovaná, široké rovné dno, bruško guľovitého tvaru, veľmi krátke a úzke hrdlo s dvoma obrúčkami, z ktorých spodná prechádza do pásikového uška. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Celoplošná výzdoba členená do viacerých dekoratívnych poličok. Centrálny roľnícky výjav spodobuje roľníka s volským záprahom. Nápis: „ONDRO SSPERKA 1778“.

Poznámka: Na krpke je uvedené meno objednávateľa (Ondrej Šperka), ako aj rok výroby (1778). Zobrazený roľnícky výjav na brušku nádoby je charakteristickým znakom slovenskej fajansy. Výzdoba sústredená po oboch stranách uška predstavuje reminiscencie na pôvodnú habánsku ornamentiku.

Fehér alapon ecsettelt, izzótűszínekkel festett fajansz. Sajátosan rövid és szűk nyakú fazekasáru, parasztjelenettel, „ONDRO SSPERKA 1778“ felirattal.

Péter Illés

Savaria Museum in Szombathely

Durch die Initiative von Vilmos Lipp, einem an Altertumsforschung interessiertem Lehrer am Gymnasium in Szombathely (Steinamanger) wurde am 22. Oktober 1871 der „Archäologieverein Komitat Vas“ gegründet, dessen primäres Ziel die Errichtung einer archäologischen Sammlung war. Die Gründungssitzung fand am 7. Jänner 1872 statt, zum Vereinssekretär wurde Vilmos Lipp gewählt. Die Mitglieder des Vereins versuchten schon früh, neben archäologischen Funden auch ethnographische Objekte zu sammeln. Weiters begannen sie mit der Sammlung von Objekten der 1872 aufgelösten Zünfte und der Heimindustrie. Die Zeitung „Vasmegyei Lapok“ veröffentlichte am 25. August 1872 einen Aufruf zur Sammlung „heimischer Volkskunde-Objekte“, allerdings ohne durchschlagenden Erfolg. Im Rahmen der außerordentlichen Versammlung der Stadt Szombathely fasste man am 25. Juli 1899 den Beschluss zur Gründung eines Museums. Der Rechtsvorgänger des Savaria Museums, der gemeinnützige „Kulturverein Vasvármegye“, wurde am 29. Oktober 1899 im großen Saal des Komitatshauses in der Gegenwart von 500 begeisterten Mitgliedern gegründet. Das Gebäude des Savaria Museums wurde 1908 erbaut, die museologische Arbeit wurde allerdings schon früher aufgenommen. Bei der Eröffnung verfügte die ethnographische Sammlung bereits über stolze 3.015 Objekte und entwickelte sich bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges zur reichhaltigsten des Museums und zu einer der wertvollsten unter den Komitatsmuseen. Diejenigen Objekte, welche die Ereignisse des 20. Jahrhunderts überstanden, gehören heute zu den meist behüteten Schätzen der ethnographischen Sammlung.

Vďaka iniciatíve Vilmosa Lippha – učiteľa na gymnáziu v Szombathely (Steinamanger), ktorý sa zaujímal o archeológiu, bol 22. októbra 1871 založený „Archeologický spolok župy Vas“. Jeho primárnym cieľom sa stalo vybudovanie archeologickej zbierky. Zakladajúce zhromaždenie spolku sa uskutočnilo 1. januára 1872. Za tajomníka bol zvolený Vilmos Lipp. Členovia spolku sa od začiatku pokúšali získať popri archeologických nálezočoch aj etnografické objekty. Zameriavali sa aj na predmety pochádzajúce z cechov, ktoré boli zrušené roku 1872, a tiež predmety domácej výroby. Časopis „Vasmegeyi Lapok“ vydal 25. augusta 1872 výzvu na zbieranie „domácich národopisných objektov“, ktorá však nemala výraznejší úspech. Na mimoriadnom zhromaždení mesta Szombathely dňa 25. júla 1899 bolo prijaté rozhodnutie založiť múzeum. Právny predchodca Savaria Múzea – všeobecne užitočný „Kultúrny spolok Vasvármegye“ bol založený 29. októbra 1899 vo veľkej sieni župného domu za prítomnosti päťsto nadšených členov. Roku 1908 bola postavená budova Savaria Múzea. Muzeálna práca však začala dávno predtým. Pri otvorení múzea etnografická zbierka už obsahovala 3 015 predmetov. Do konca druhej svetovej vojny sa z nej vyvinula najväčšia kolekcia múzea. Zároveň patrila k jednej z najbohatších zbierok medzi župnými múzeami. Predmety, ktoré prežili udalosti 20. storočia, patria v súčasnosti k najviac stráženým pokladom etnografickej zbierky.

A régészet különböző ágai iránt érdeklődő Lipp Vilmos, a szombathelyi líceum tanára 1871. október 22-én indítványozta a Vas megyei Régészeti Egylet megalapítását, amelynek elsődleges feladata a régiség tár kialakítása volt. Az egylet 1872. január 7-én tartotta alakuló közgyűlését, amelynek titkárává Lipp Vilmost választották. Az egylet tagjai a régészeti leletek mellett néprajzi gyűjtéssel is korán megpróbálkoztak. A háziipar és az 1872-ben megszűnt céhek anyagának összegyűjtését is megkezdték. A Vasmegeyi Lapok 1872. augusztus 25-i számában felhívást tettek közzé „hazai népismereti tárgyak“ gyűjtésére, azonban nem sok eredménnyel. Szombathely város rendkívüli közgyűlése 1899. július 25-én határozatot hozott múzeum építésére. 1899. október 29-én a vármegyei háza nagytermében ötszáz tag jelenlétében, meglehetősen lelkes hangulatban megalakult a Vasvármegyei Kultúregyesület is, a múzeumot társadalmi úton fenntartó szervezetként. A Savaria Múzeum épülete 1908-ban épült fel, de a muzeológiai munka már korábban megkezdődött. A néprajzi tár a nyitás idejére már 3015 darab tárggyal büszkélkedhetett és a második világháborúig az intézmény leggazdagabb és a vidéki múzeumok egyik legértékesebb gyűjteményévé vált. A lelkes és nagyra törő időszakból a 20. század viszontagságainak ellenére megmaradt tárgyi emlékek a néprajzi gyűjtemény napjainkig féltve őrzött kincsei közé tartoznak.

Eine der wichtigsten Fragestellungen in der ungarischen ethnographischen Museologie um die Jahrhundertwende betraf die Definition des Begriffs „ethnographisches Objekt“. Der 1900 von János Jankó gegründete „Anzeiger der ethnographischen Abteilung des ungarischen Völkerkundemuseums“ nahm sich konsequent dieser Aufgabe an. In den Artikeln der Budapester Zeitschrift präsentierten auch die Museen aus den Komitaten ihre interessantesten Objekte. In seinem 1903 erschienen Aufsatz erwähnt Kelemen Kárpáti aus Szombathely (Steinamanger) zum ersten Mal eine in Pinkamindszent gefundene irdene Gießkanne, die, wie er feststellte, in den Dörfern um Vasvár – im Besonderen in der Gegend von Rábahídvég – noch allgemeine Verwendung fand. Die Antwort auf die Frage nach dem „ethnographischen Objekt“ gab das von János Jankó und Zsigmond Bátky herausgegebene Handbuch „Wegweiser zur Organisation volkskundlicher Museen“. Dieser empfahl die Sammlung möglichst vieler, regionaltypischer, von „selten gewordenem Handwerk oder aus der Heimindustrie“ stammender Objekte. Gleichzeitig gab er vor, ganze Serien zu sammeln, um dadurch auch der „ungarischen Ornamentik“ einen Dienst zu erweisen.

Diesem Vorschlag folgend hat das Organisationsprinzip von ethnographischen Ausstellungen verstärkt das sich ändernde Erscheinungsbild der Volkskunst hervorgehoben. Der Variationsreichtum wurde in erster Linie als unversiegbare Quelle der ungarischen Kunst präsentiert. Im Zusammenhang mit den gefundenen Keramiken meinte Zsigmond Bátky einst: „Die übertriebene Liebe zu den Blumen und ihre daraus resultierende stilistische Verwendung, wie wir sie vor allem auf unseren Hirtenmänteln und Ziertruhen als ungarisch empfinden, ist auch für das irdene Geschirrtypisch. Dass dieses Charakteristikum tatsächlich unseres ist, dass die ungarische Keramik nationalen Charakter hat, sehen wir erst dann, wenn wir sie mit ähnlichen Objekten der uns benachbarten Völker vergleichen. Diese Eigenheiten müssen wir in Ehren halten und im Rahmen des Töpferhandwerks pflegen.“

Na prelome storočia bolo v Maďarsku jednou z najdôležitejších národopisných otázok to, čo možno považovať za národopisný predmet. Na objasnenie tohto pojmu sa dôsledne podujal Spravodaj Národopisného oddelenia Maďarského národného múzea, ktorý roku 1900 založil János Jankó. Na stránkach tohto budapeštianskeho časopisu predstavili svoje najzaujímavejšie predmety aj správcovia vidieckych zbierok. Kelemen Kárpáti z mesta Szombathely vo svojej práci, publikovanej roku 1903, po prvý raz spomína jednu polievaciu kanvu objavenú v Pinkamindszente. Zistil, že v obciach okolo Vasváru, zvlášť v oblasti Rábahídvég, takúto kanvu ešte bežne používali. Odpoveď na otázku národopisných predmetov dala príručka navrhnutá Jánosom Jankóm a zostavená Zsigmondom Bátkym pod názvom Návod na organizovanie národopisných múzeí, ktorá vyšla roku 1906. Podľa tohto návodu treba vo veľkom množstve zbierať pre lokalitu charakteristické nástroje zanikajúcich ľudových remesiel alebo akékoľvek produkty domáckej výroby. Zároveň naznačil, že hromadný zber znamená zaobstaranie celých súborov predmetov, poslúžiac tak aj „záležitosti maďarskej ornamentiky“. Pod vplyvom tejto predstavy zdôrazňovali koncepcie vtedajších výstav existenciu ľudového umenia v rôznych obmenách. Bohatstvo variácií bolo prezentované najčastejšie ako nevysychajúci prameň národného umenia. Na základe objavených keramických produktov sa Zsigmond Bátky vyjadril takto: „Prílišnú záľubu v kvetoch a to, ako sa s nimi štylisticky zaoberá, predovšetkým na halenách, šubách a maľovaných truhliciach, cítime a nazývame maďarskou, charakteristickou aj pre výzdobu našej keramiky. Že táto svojráznosť je skutočne naša, že naše keramické výrobky majú národnú charakteristiku, vidíme skutočne len vtedy, keď ich porovnáme s podobnými výrobkami okolo nás žijúcich národov. Tento svojráz si musíme vážiť a naše hrnčiarstvo podporovať v ďalšom rozvoji.“

Magyarországon a századfordulón az egyik legfontosabb néprajzi muzeológiai kérdés az volt, hogy mi tekinthető „néprajzi tárgynak“. A fogalom tisztázását az 1900-ban Jankó János által alapított A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának Értesítője következetesen vállalta. A budapesti folyóirat hasábjain a vidéki múzeumőrök is bemutatják legérdekesebbnek tartott tárgyukat A szombathelyi Kárpáti Kelemen 1903-ban megjelent dolgozatában elsőként szerepel egy Pinkamindszente talált cseréptöntőző, amiről megállapította, hogy a Vasvár környéki falvakban, különösen a Rábahídvég vidékén még általános használatban volt. A Jankó János által tervezett és Bátky Zsigmond által összeállításra került „Útmutató a néprajzi múzeumok szervezésére“ című, 1906-ban megjelent kézikönyv adta meg a választ a „néprajzi tárgyak“ kérdésére. A útmutatás szerint nagy mennyiségben szükséges gyűjteni a helyre jellemző, „elhanyagottnak indult népi foglalkozásmódok szerszámaikat vagy a háziipar bármilyen efféle termékeit“. Ugyanakkor előirányozta, hogy a tömeges gyűjtés sorozatok megszerzését jelenti, ilyen módon a „magyar ornamentika ügyének“ is szolgálatot téve. Az elgondolás hatására a kiállítások rendezőelve külön hangsúlyozta a népművészeti anyag változatokban való megjelenését. A variációs gazdagságot leginkább a nemzeti művészet kiapadhatatlan forrásaként mutatták be. A fellelt népi kerámiamunkák kapcsán Bátky Zsigmond így fogalmazott: „A virágoknak a túlságos szeretete s az azokkal való stilisztikus elbánás, melyet főképpen szűreinken, subáinkon és tulipántos ládáinkon magyarnak érzünk és mondunk, cserépedényeink díszítésének szintén jellemvonása. Hogy ez a sajátosság csakugyan a mienk, hogy kerámikánknak nemzeti jellegzetessége van, akkor látjuk igazán, ha a bennünket környező népek hasonló termékeivel összehasonlítjuk. Ezt a jelleget meg kell becsülnünk é gőlöncsérségünk továbbfejlesztésében istápolnunk kell.“

SAV 58.363.1

Krug | džbán | korsó

Vermutlich Ungarn (H), datiert 1680 (Kopie)

Proveniencia neurčená, 1680

Feltehetőleg Magyarországról (H), datált 1680 (másolat)

↑ 32 cm

Irdenware, gedreht und außen grün glasiert. Spitzbauchige Form mit weiter Öffnung, Wulsthenkel mit stegförmiger Daumenrast. Verzierung in Stempel- und Ritztechnik. Motive: Doppelhenkelvase mit Blumen und Eichenzweigen, Sechsstern-Rosetten und Schlange. Inschrift in herzförmiger Kartusche: „1680 MPPP“.

Sammlung der Archäologischen Gemeinschaft des Komitats Vas, siebziger Jahre des 19. Jahrhunderts

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, so širokým ústím, s jedným uchom, rytý, zdobený pečafou, ryhovaný, pri ústí zvnútra s bielou engobou, zvnútra neglazovaný, zvonka zelená glazúra, motív vazy s dvoma uškami, taliansky krčah, v ňom kvety a dubová vetvička, pri uchu dvojité had, nápis: „1680 MPPP“.

Korongolt, égetett, öblös szájjal, egy füllel, karcolt, pecséttel cifrázott, rovátkolt, szája belül fehér engobozott és szintelen mázattal, belül mázattal, kívül zöld mázas. Kétfülű vázával, olaszorszával, virágokkal és tölgyfaággal, füle alatt két plasztikus kígyóval. „1680 MPPP“ felirattal.

A Vasvármegyei Régészeti-Egylet gyűjtése az 1870-es évek környékén.

SAV 58.359.1

Kanne | krčah | korsó

Zuberbach, Burgenland, Österreich (A),

datiert 1735

Proveniencia neurčená, 1735

Zuberbach (Szabar), Ausztria (A), datált 1735

↑ 48 cm

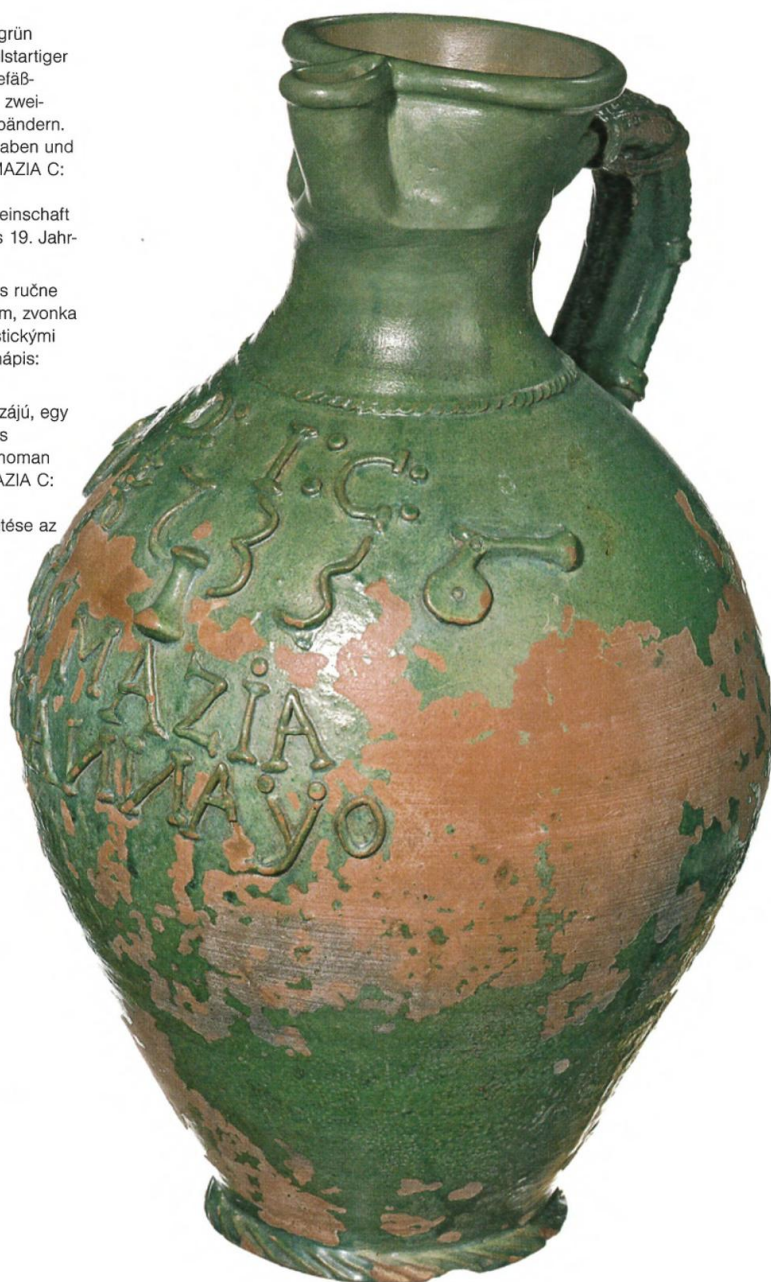
Irdenware, gedreht, innen und außen grün glasiert, Glasur stark abgeblättert. Wulstartiger Fuß mit schrägen Rillen, eiförmiger Gefäßkörper mit tief eingefaltetem Ausguss, zweisträhniger Henkel mit schmalen Querbändern. Verzierung durch plastische Buchstaben und Schusterwerkzeug: D. I. C. 1735 CISMAZIA C: CANNAÏO.

Sammlung der Archäologischen Gemeinschaft des Komitats Vas, siebziger Jahre des 19. Jahrhunderts

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, s ručne tvarovaným pyštekom, s jedným uchom, zvonka i zvnútra zelená glazúra, zdobený plastickými písmenami a čižmárskymi nástrojmi, nápis: D. I. C. 1735 CISMAZIA C: CANNAÏO

Cseréparú, korongolt, összenyomott szájú, egy füllel, kívül-belül zöld mázas. Plasztikus betűkkel, csizmadia szerszámokkal, finoman kidolgozott füllel. „D. I. C. 1735 CISMAZIA C: CANNAÏO“ felirattal.

A Vasvármegyei Régészeti-Egylet gyűjtése az 1870-es évek környékén.

SAV 58.316.1

**Gießkanne | kanva na polievanie |
locsolókanta**

Vermutlich Ungarn (H), 19. Jahrhundert

Proveniencia neurčená, 19. storočie

Feltehetőleg Magyarország (H), 19. század

↑
↓ 35,5 cm

Schwarzware, gedreht, mit umlaufenden Rillen.

Ein breiter randständiger Henkel und ein
zylindrisches Ausgussrohr mit gelochtem
Anschluss, verbunden mit dem Rand über
einen Steg.

Ankauf 1904 durch den Kulturverein des
Komitats Vasvármegye

Čierna keramika, točená na kruhu, vypálená
dymovaním, s jedným uchom, výlevkou,
ružicou, držiakom, hrebeňový vzor
Roku 1904 zakúpil Kultúrny spolok župy Vas.

Fekete cserépáru, korongolt, fekete égetésű,
egy füllel, kiöntőcsővel, rózsával, tartófüllel.
Fésűs mintával.

A Vasvármegyei Kultúr Egyesület vásárolta
1904-ben.

SAV 58.325.1

Kanne, „Zunftkrug“ | krčah cechový | kancsó

Vermutlich Ungarn (H), datiert 1716

Provenienca neurčená, 1716

Feltehetőleg Magyarország (H), datált 1716

↑ 38 cm

Fayence, gedreht, weiße Zinn(di)oxidglasur. Ausgestellter Fuß, eiförmiger Körper mit weitem Hals, eingefaltetem Ausguss und außen profiliertem Rand. Stegartige Erhöhung auf dem Bandhenkel. Pinselmalerei, Motive: doppelköpfiger Adler, in herzförmiger Kartusche kniet ein Mann vor einem Weinfass.

Fajansa, točená na kruhu, vypálená, s bielou cínovou polevou, širokým ústím, glazúra bordová, zlatožltá, zelená a modrá, dvojhlavý orol a štylizovaná postava plniaca kanvu zo suda, nápis: 1716

Fajansz, korongolt, égetett, fehér ónmázás, öblös szájú, bordó-aransyárga-zöld-kék mázas. Kétféjű sassal és a közepében hordóból kannát töltő alak stilizált rajzával. „1716“ felirattal.

SAV 58.256.1

Kanne, „Essigkrug“ | krčah na ocot | korsó, „ecetes korsó“

Vermutlich Ungarn (H), 18. Jahrhundert

Provenienca neurčená, 18. storočie

Feltehetőleg Magyarország (H), 18. század

↑ 33.5 cm

Irdenware, gedreht, eiförmige Form mit zu Dekorzwecken gelummelter Oberfläche. Tief eingefalteter Ausguss, Noppe mit Öffnung im hohlem Henkel.

Ankauf 1903 durch den Kulturverein des Komitats Vasvármegye

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, ucho s otvorom na pitie, široké ústie, určený na ocot

Roku 1903 zakúpil Kultúrny spolok župy Vas.

Cseréparu, korongolt, égetett, csecses fülü, öblös kancsósájú.

A Vasvármegyei Kultúr Egyesület vásárolta 1903-ban.

Magyarszombatfa und Ják: zwei Töpferzentren im Komitat Vas

Die ethnographischen und handwerklichen Aspekte jener Zeit erschienen parallel und grenzten sich nicht scharf voneinander ab. Das ethnographische Interesse an der Volkskunst war eher Objekt-zentriert, das künstlerische Interesse betraf eher die Ornamentik.

1928 übernahm Pável Ágoston die Leitung der ethnographischen Sammlung des Savaria Museums. Dank seiner modernen und richtungsweisenden Pläne stieg die Anzahl der Objekte bis zum Jahre 1938 auf 4.454 Stück. Er selbst sammelte bis zu seinem Tod (1946) 668 Objekte, die meisten davon sind Keramiken beziehungsweise Lebkuchen- und Blaudruck-Model. Am liebsten sammelte er in der Region Órség (in der so genannten Wart), wo er oft mehrere Wochen im Kreise von Studenten, jungen Sammlern und namhaften Fachleuten verbrachte. In einer undatierten, vermutlich noch aus den 1930er Jahren stammenden Handschrift beklagt er die engen Raumverhältnisse im Savaria Museum, auch das „Gedränge“ bei den Ausstellungen führt er darauf zurück. So waren „... Kinderspielzeug, Attribute des Volksbrauchtums, Gewebtes und Genähtes, Bekleidung, Bauernkeramik (hauptsächlich aus Ják), Lebkuchenmodel, Votiv- und Volkskunstgegenstände in buntem Durcheinander ausgestellt“.

In der Zwischenkriegszeit ermöglichten eigenständige temporäre Ausstellungen die Präsentation zeitgenössischer Volkskunst. In den Jahren 1933 und 1934 veranstalteten etwa die Töpfer der Ortschaft Ják erfolgreiche Ausstellungen im großen Saal des Komitatshauses von Szombathely. Die von Ferenc Borzai Szuchy (Töpfer, Keramiker, Fachlehrer) in Ják abgehaltenen Kurse können als Vorbereitung auf die Ausstellungen betrachtet werden. Von den Erfolgen angespornt, fertigten die Töpfer von Ják nicht nur Gebrauchsgegenstände an, sondern auch Zierobjekte im Sinne des „Volksgeistes“. Von ähnlichen Ausstellungen zeugen auch die im Savaria Museum aufbewahrten Arbeiten der Töpfer aus dem Órség, genauer aus Magyarszombatfa.

Magyarszombatfa a Ják: dve hrnčiarске centrá v župe Vas

Národopisné a umelecké hľadiská sa objavovali súčasne a ostro sa od seba neoddeľovali. Národopisný záujem o ľudové umenie sa upriamoval predovšetkým na predmety, kým záujem z umeleckých pohľadov najmä na ich výzdobu.

Roku 1928 prevzal správu nad národopisnou zbierkou Múzea Savaria Ágoston Pável. Vďaka jeho moderným, perspektívnym plánom sa do roku 1938 rozrástol zbierkový fond na 4454 kusov. On sám zozbieral do roku 1946, keď zomrel, 668 predmetov. Výsledkom jeho mnohostranného národopisného záujmu je zbierka keramiky, resp. foriem na pečenie a modrotlač. Jeho najobľúbenejšou zbernou oblasťou bol kraj Órség, kde neraz strávil celé týždne v tábore s vysokoškolskými, mladými výskumníkmi, v spoločnosti uznávaných vedeckých osobností. V jednom jeho nedatovanom rukopise z 30. rokov 20. storočia kritizuje tesné priestory Múzea Savaria, ktoré majú podľa neho vlnu aj na preplnenosti výstav. V jednej miestnosti boli v pestrej zmesi vystavené detské hračky, atribúty ľudových zvykov, tkaniny, výšivky, odev, ľudová keramika (predovšetkým z Jáku), formy na pečenie, votívne predmety a predmety ľudového umenia. V období medzi dvoma svetovými vojnami poskytovali v Szombathelyi možnosť na prezentovanie súčasného ľudového umenia krátkodobé výstavy. Napríklad v rokoch 1933 a 1934 hrnčiari z Jáku usporiadali úspešné výstavy vo veľkej sále župného domu v Szombathelyi. Za prípravné podujatia na tieto výstavy možno považovať kurzy, ktoré v Jáku viedol umeleckopriemyselný výtvarník, keramikár a odborný učiteľ Ferenc Borzai Szuchy. Povzbudení týmito úspechmi sa hrnčiari z Jáku pokúšali zhotovovať nielen bežnú úžitkovú keramiku, ale aj dekoratívne predmety v ľudovom duchu. O podobných výstavách ľudového umenia svedčia aj práce hrnčiarov z oblasti Órség, presnejšie z lokality Magyarszombatfa, nachádzajúce sa v zbierkach Múzea Savaria.

Magyarszombatfa és Ják: két vasi fazekasközpont

A kor néprajzi és művészi (iparművészeti) szempontjai együtt jelentkeztek és nem különültek el egymástól élesen.

A népművészet iránt a néprajzi érdeklődés inkább tárgycentrikus, a művészi indíttatású érdeklődés inkább a díszítmény orientált volt.

1928-ban Pável Ágoston vette át a Savaria Múzeum Néprajzi Tárának vezetését, akinek modern, előremutató terveinek köszönhetően 1938-ig 4454 db-ra gyarapodott a tárgyak száma. Ő maga 1946-ig, haláláig 668 db tárgyat gyűjtött. Szerteágazó néprajzi érdeklődése eredményeként ezek többsége kerámia, illetve bábsütő és képfestő minta. Legkedvesebb gyűjtőterülete az Órség volt, ahol egyetemistákkal, fiatal gyűjtőkkel, neves szakértőkkel társaságában nem egyszer hetekig táborozott. Egy datálatlan, még az 1930-as évekre tehető kézírata a Savaria Múzeum szűkös méreteit kárhooztatja, melyek szerinte a kiállítások zsúfoltságáért is felelősek. Az állandó kiállításban a népi kerámiák korabeli szakszerű bemutatási nehézségeire a következő sorai utalnak a szövegben: „A III. teremben gyermekjátékok, népszokások attribútumai, szöttesek, varrottások, ruhák, parasztkeramika (főleg Jákról), bábsütőminták, fogadalmi és népművészeti tárgyak vannak gazdag tarkaságban kiállítva.“ A múzeumi néprajzi gyűjtemény és néprajzi kiállítás lényegében ugyanaz volt.

Szombathelyen, a két világháború közötti időszakban önálló időszakos kiállítások nyújtottak lehetőséget a kortárs népművészeti alkotások bemutatkozására. Például 1933-ban és 1934-ben jáki gerencserek jól sikerült kiállításokat rendeztek a szombathelyi megyeháza nagytermében. A kiállítás előmunkálatainak tekinthetőek azok a tanfolyamok, melyeket Borzai Szuchy Ferenc iparművész, keramikus, agyagipari szakoktató tartott Jákon. A sikereken felbuzdulva a jáki gerencserek nem csak hétköznapi tárgyakat igyekeztek készíteni, hanem „népi szellemben“ készült dísz tárgyakat is. Hasonló népművészeti kiállításokról tanúskodnak az órségi, pontosabban magyarszombatfai gerencserek Savaria Múzeumban őrzött munkái is.

SAV 58.452.1

**Zunftzeichen | vývesný štít
hrnčiarov | fazekascégér**

János Czug, Magyarzombatfa, Ungarn (H),
1934

Vyrobil János Czug, Magyarzombatfa,
Maďarsko (H), 1934

Czug János, Magyarzombatfa,
Magyarország (H), 1934

↑ 2,5 cm, Ø 36 cm

Engobierte Irdenware, in Plattentechnik hergestellt. Runde Form mit Öse zum Befestigen eines Tragriemens auf der Rückseite. Applikationen in Form eines Kranzes mit Bändern in den ungarischen Nationalfarben und vier Blumen. Inschrift (übersetzt): Vorderseite: „Tonarbeiten des Töpfergesellen János Czug, Magyarzombatfa“ Rückseite: „Angefertigt am 25. Juli 1934 vom Töpfergesellen János Czug für die Volkskunstausstellung Szombathely am 1. August 1934“ Angekauft 1934 durch Ágoston Pável

Hrnčiarsky výrobok, zhotovený šablónou, vypálený, s otvorom na zavesenie, engoba zelená, modrá, biela a červená, maľovaný štetcom, okraj v tvare venca so stuhou v národných farbách a kvetmi, vpredu nápis: „CZUG JÁNOS fazekas s. SZABADKÉZI agyag munkái MAGYARSZOMBATFA“ (preklad: Voľnou rukou robené hlinené práce Jánosa Czuga, hrnčiarskeho p. Magyarzombatfa), na zadnej strane: „Szombathelyi Népművészeti kiállításra 1934 VIII/1 Készült Magyarzombatfán 1934 VII/25 készítette Czug János fazekassegéd“ (preklad: Na výstavu ľudového umenia v Szombathelyi 1/VIII 1934 zhotovil v Magyarzombatfa 25/VII 1934 János Czug hrnčiarsky pomocník). Roku 1934 zakúpil Ágoston Pável.

Zöldes-sárga engóbozott, ecsettel festett kék betűkkel. Pereme koszorúformájú, magyar nemzetiszín szalaggal és négy virággal díszítve. Elején „Czug János fazekas s. szabadkézi agyag munkái Magyarzombatfa“; hátulján „Szombathelyi Népművészeti kiállításra 1934 VIII/1 Készült Magyarzombatfán 1934 VII/25 készítette Czug János fazekassegéd“ feliratokkal. Pável Ágoston vásárolta 1934-ben.

SAV 58.451.1

**Teller, „Zunftzeichen“ | vývesný štít
hrnčiarov | fazekascégér**

Gyula Ozsvatics, Magyarzombatfa, Ungarn (H),
1934

Vyrobil Gyula Ozsvatics, Magyarzombatfa,
Maďarsko (H), 1934

Ozsvatics Gyula, Magyarzombatfa,
Magyarország (H), 20. század első harmada

↑ 2,5 cm, Ø 30,4 cm

Rotbrennende Irdenware mit Engobenmalerei und Transparentglasur, gedreht. Runde Form mit Möglichkeit zum Aufhängen. Inschrift zwischen floralem Dekor im Spiegel: (übersetzt) „Töpferarbeit von Gyula Ozsvatics, Töpfermeister aus Magyarzombatfa“. Angekauft 1934 durch Ágoston Pável

Hrnčiarsky výrobok, forma taniera, točeného na kruhu, vypálený, zvnútra červená engoba, nápis bielou engobou, okraj zeleno glazovaný s kvetinovým dekorom, okraj so zeleným prúžkom, medzery v texte so zeleným listom a kvetmi, vpredu nápis: „OZSVATICS GYULA MAGYARSZOMBATFA FAZEKAS MESTER AGYAG ÁRU KÉZIMUNKÁI“ (preklad: Ručne zhotovený hrnčiarsky tovar hrnčiarskeho majstra Gyula Ozsvaticsa, Magyarzombatfa). Zakúpil Ágoston Pável.

Mázás, ecsettel festett cserép. Pereme zöld csikkal, a szövegköz zöld levéllel díszítve. „OZSVATICS GYULA MAGYARSZOMBATFA FAZEKAS MESTER AGYAG ÁRU KÉZIMUNKÁI“ felirattal. Pável Ágoston vásárolta 1934-ben.

SAV 58.66.1

Büste | plastika | szobor

János Czug, Magyarorszábatfa, Ungarn (H),
1. Hälfte 20. Jahrhundert

Vyrobil János Czug, Magyarorszábatfa,
Maďarsko (H), 1. polovica 20.

Czug János, Magyarorszábatfa, Magyarország
(H), szignált Czug J., 20. század első fele

↑ 23 cm

Irdenware mit Ölfarben bemalt. Vollplastische
Büste auf Sockelplatte mit Inschrift: „Kossuth
Czug J.“. Bärtiger Männerkopf in Hemd und
blauem Männerrock mit goldgelbem Schnur-
besatz.

Hrnčiarsky výrobok, plastika, vypaľovaná
olejovú farbu, tmavohnedá, svetlohnedá, modrá
a zlatá, modrý kabát a zlatožlté šnúrovanie,
nápis: „Kossuth Czug J“.

Kerámia plasztika, égetett, sötétbarna-
világosbarna-kék-arany olajfestékkel. Kék kabát,
rajta aranyárga zsinórozással díszítve.
„Kossuth Czug J.“ felirattal.

SAV 58.81.1.1, SAV 58.81.1.2

Dose | dóza, „vajce“ | cseréptojás

János Czug, Magyarorszábatfa, Ungarn (H),
1936

Vyrobil János Czug, Magyarorszábatfa,
Maďarsko (H), okolo 1936

Czug János, Magyarorszábatfa,
Magyarország (H), 1936 körül

↑ 6, 1, ↔ 12,5 cm

Irdenware, mit Schablone angefertigt, zwei-
teilige Keramik in Form eines Eies. Untere
Hälfte mit gezacktem Rand, dunkelblau glasiert.
Obere Hälfte als Steckdeckel gestaltet, innen
und außen gelblich-grünlich glasiert. In Modellen
geformte und bunt glasierte Reliefauflagen.
Inschriften (übersetzt): unterer Teil, innen:
„1. April 1937 Frohe Ostern!“, oberer Teil,
außen: „Erinnerung an Ostern“ und innen ein
kurzes Gedicht. Angekauft 1936

Hrnčiarsky výrobok, šablónou zhotovený
vajcovitý predmet na podstavci, vypálený,
farebne glazovaný, horný okraj čipkovaný,
maľovaný štetcom, reliéfny dekor s dvoma
kurčatami, červenou ružou a zeleným listom,
nápis: „1937 .Apr. 1. Boldog Husvéthi
Ünnepeket!“ (preklad: 1. apr. 1937. Šťastlivé
veľkonočné sviatky), „Husvéti Emlék“ (preklad:
Veľkonočná pamiatka), „Ide irom nevement
Czügy János fazekas Hogy sohasem felejtésél el
engemet! Szeretni egyet, Szeretni bűn! Szeretni
mindig, Sohasem bűn! Rövid az élet, Örök a sir.
Bolond ki busul, Bolond ki sir.“ (preklad: „Sem
pišem svoje meno, hrnčiar János Czügy, aby si
na mňa nikdy nezabudla! Lúbiť jednu, lúbiť je
hriech! Lúbiť stále, nikdy nie je hriech! Krátky je
život, večný je hrob. Hlúpy je, kto smúti, hlúpy
je, kto plače.“) Zakúpené roku 1936

Sablonnal készült tojásdad cserép, égetett, alsó
része kívül sötétkék, felső része kívül-belül
sárgás-zöldes mázas, alsó része feneke
talpszerűen kiképzett, felső része szegélye
csipkézett, ecsettel festett. Felső része kívül
domborművekkel színezve és cífrázva, két
sárga csibével, piros rózsával, zöld levéllel
díszítve. Alsó részén belül „1937. Apr. 1.
Boldog Husvéthi Ünnepeket!“; felső részén
kívül: „Husvéti Emlék“; felső részén belül: „Ide
irom nevement: Czügy János fazekas Hogy
sohasem felejtésél el engemet! Szeretni egyet,
Szeretni hűn! Szeretni mindig, Sohasem bűn!
Rövid az élet, Örök a sir. Bolond ki busul,
Bolond ki sir.“ feliratokkal.
1936-ban vásárolták.

SAV 58.396.18.1

**Ringflasche, „Kulacs“ | čutora,
„kuľač“ | díszkulacs**

Magyarszombatfa, Ungarn (H),
1. Hälfte 20. Jahrhundert

Magyarszombatfa, Maďarsko (H),
1. polovica 20. storočia

Magyarszombatfa, Magyarország (H),
20. század első fele

↑ 38 cm

Irdenware, gedreht, vier Henkel und FüÙe montiert, schwarze Grundengobe, darauf polychrome Malereien in floralen Motiven, darüber eine transparente Glasur. Innen zwei vollplastische Figuren, Hirten in „Suba“ (langes ärmellosen Umhang aus Schafspelz) mit Hund.

Inskription auf Rolle:

„BORT – BÚZÁT – BÉKESSÉGET, SZÉP – ASSZONY – FELESÉGET, SZEGÉNY – LEGÉNY, SZEGÉNY – JUHÁSZ – LEGÉNY“
Angekauft 1951 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, so štyrmi uchami, s pripojenou nôžkou, poliaty čiernou engobou, engobovaný štetcom bielou a červenou farbou, trojfarebná glazúra, s figurálnou výzdobou, zobrazujúcou dve ľudské postavy (pastierov v šube) a psa, nápisy: „BORT – BÚZÁT – BÉKESSÉGET, SZÉP – ASSZONY – FELESÉGET, SZEGÉNY – LEGÉNY, SZEGÉNY – JUHÁSZ – LEGÉNY“ (preklad: „víno-pšenicu-pokoj, peknú-ženu-manželku, chudobný-mládenec, chudobný-pastiersky-mládenec“)

Roku 1951 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparú, perekulacs, korongolt, égetett, négy füllel, illesztett talppal, fekete engóbbal borított, fehér és vörös ecsettel engobozott, zöld-sárga-barna mázas. Két subás juhást és kutyát formázó figurális díszítéssel. „BORT – BÚZÁT – BÉKESSÉGET, SZÉP – ASSZONY – FELESÉGET, SZEGÉNY – LEGÉNY, SZEGÉNY – JUHÁSZ – LEGÉNY“ felirattal.

Dömötör Sándor vásárolta 1951-ben.

SAV 58.398.7

Kanne, „Jancsi-Krug“, „Mischka-Krug“, „durstiger Mischka“ | krčiažok | „jancsikorsó“, miskakancsó

János Czug, Magyarszombatfa, Ungarn (H),
dreiðiger Jahre des 20. Jahrhunderts

Vyrobil János Czug, Magyarszombatfa,
Maďarsko (H), 30. roky 20. storočia

Czug János, Magyarszombatfa,
Magyarország (H), 1930-as évek

↑ 18,4 cm

Irdenware, gedreht, flacher Stand und eiförmige Form. Bauchiger Halsteil, der sich trichterförmig zum Rand hin erweitert. Gedrückter Ausguss und Henkel. Engobenmalerei mit Malhorn, Kanne stellt eine menschliche Figur mit Husarentschako dar, darüber farblose Glasur. Angekauft 1952 durch Sándor Dömötör von der Ehefrau Ágoston Pávels

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s pyštekou, po hrdlo namočený v bielej engobe, maľovaný bielou engobou lievikovým nástrojom, zelená a bezfarebná glazúra, hrdlo v tvare ľudskej hlavy znázorňujúce mužskú figúru – Miša „miškakančo“, ústie vo forme husárskeho „čákova“

Roku 1952 zakúpil Sándor Dömötör od manželky Ágostona Pávela.

Cserépáru, korongolt, égetett, összenyomott szájú, egy füllel, nyakáig fehér engobba mártott, fehér engobbal írókázott, zöld és színtelen mázas. Nyaka emberfejű, szája huszárcsákót formáz.

1952-ben Dömötör Sándor vásárolta Pável Ágoston feleségétől.

SAV 58.407.8

Bügefiasche | džbánok, „budiga“ | kétszájú bugyiga

Keramikfabrik Magyarszombatfa,
Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1955

Keramiká tovareň v Magyarszombatfa,
Magyarszombatfa, Maďarsko (H), okolo 1955

Magyarszombatfai Kerámiagyár,
Magyarszombatfa (H), Magyarország (H),
1955 körül

↑ 19,5 cm

Irdenware gedreht, nach oben hin geschlossene, kugelige Form mit zwei gegenständigen Öffnungen im Schulterbereich und einem wulstförmigen Bügel. Malhorndekor in Schlangen- und Wellenlinien und floralen Motiven. Darüber farblose Glasur.

Aus der Sammlung des Ungarischen Museums für Völkerkunde (Országos Néprajzi Múzeum), Schenkung 1955

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, s dvoma otvormi, maľba bielou, žltou a zelenou farbou lievikovým nástrojom, zvonka bezfarebná glazúra, dno neglazované, geometricko-kvetinový dekor

Zo zberu Štátneho národopisného múzea, ako duplikát darované do Múzea Savaria roku 1955

Cserépáru, korongolt, égetett, két szájjal, egy füllel, fehér-sárga-zöld írókázott, kívül színtelen mázas, feneke mázatlan. Geometrikus-virágos díszítéssel.

Az Országos Néprajzi Múzeum gyűjtötte, mint duplum, ajándékozás útján jutott a Savaria Múzeum birtokába 1955-ben.

SAV 58.72.1

Vase | váza | díszedény

János Czug, Magyarszombatfa, Ungarn (H),
signiert CZJ, um 1930

Vyrobil János Czug, Magyarszombatfa,
Maďarsko (H), okolo 1930

Czug János, Magyarszombatfa, Magyarország
(H), szignált CZJ, 1930 körül

↑ 19,5 cm

Irdenware, gedreht, hoher Standring und beutel-
förmige Gefäßform mit konischem Halsteil.
Rotbraun engobiert, darüber heller Malhorn-
dekor in geometrischen Motiven.
Angekauft 1936

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený,
zvnútra biela engoba, zvonka bielo maľovaný
lievikovým nástrojom, zvonka i zvnútra
žltohnedá glazúra, bohatý geometrický vzor,
monogram CZJ

Zakúpené roku 1936

Cseréparu, kívül-belül mázas, barna-sárga
frókázott, hasas, talpas, szűk nyakú, öblös
szájú. Geometrikus díszítéssel.
1936-ban vásárolták.

SAV 58.171.1

Vase | váza | díszedény

Magyarszombatfa, Ungarn (H),
1. H. 20. Jahrhundert

Magyarszombatfa, Maďarsko (H),
1. polovica 20. storočia

Magyarszombatfa, Magyarország (H),
20. század első fele

↓ 21,5 cm

Irdenware mit weißlicher Grundengobe, orientali-
sche Gefäßform mit hoch gezogener Schulter
und einfach abgebundenem Halsbereich. Poly-
chromer Pinsel- bzw. Malhorndekor in üppigen
floralen und geometrischen Motiven, darüber
Transparentglasur.

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený,
zvonka úplne a zvnútra na hrdle biela engoba,
červeno-modro-zeleno maľovaný štetcom, resp.
lievikovým nástrojom, zvonka i zvnútra
bezfarebná glazúra, kvetinová a lineárna
výzdoba

Cseréparu, virágváza, kívül-belül sárga mázas,
frókázott és ecsettel festet, felette átlátszó
mázas, nagyhasú, ívelt nyakú, kifelé hajló szájú.
Piros-kék-zöld-barna virág és vonaldíszsel.

SAV 58.381.7

Vase | váza | díszedény

Magyarszombatfa, Ungarn (H),
1. H. 20. Jahrhundert

Magyarszombatfa, Maďarsko (H),
1. polovica 20. storočia

Magyarszombatfa, Magyarország (H),
20. század első fele

↑ 13 cm

Irdenware, wulstförmiger Stand, gedrungene bauchige Form und ausbiegender Rand. Innen weißliche, außen braune Engobe mit weißem Malhorndekor, darüber farblose Glasur farblos. Motiv: Sonnenblumen.

Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, zvnútra biela, zvonka hnedá engoba, bielo maľovaný lievikovým nástrojom, bezfarebná glazúra, na dne zatečená glazúra, geometrický a kvetinový dekor

Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, belül fehér engobozott, kívül barna engobozott, fehér írókázott, szintelen mázas, fenekén mázfolyások. Geometrikus-virágos díszítéssel.

Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 58.381.8

Vase | váza | virágváza

Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1950

Magyarszombatfa, Maďarsko (H), okolo 1950

Magyarszombatfa, Magyarország (H),
1950 körül

↑ 18 cm

Irdenware, ausgestellter Fuß, bauchige Form mit hochgezogener Schulter, trichterförmig ausbiegender Hals. Innen weißliche, außen braune Engobe mit weißem Malhorndekor, darüber farblose Glasur. Lineare Muster. Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, zvnútra s bielou, zvonka s hnedou engobou, bielo maľovaný lievikovým nástrojom, poliaty bezfarebnou glazúrou, dno neglazované, geometrický a kvetinový dekor

Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, belül fehér engobozott, kívül barna engobozott, fehér írókázott, szintelen mázzal borított, fenéke mázatlan. Geometrikus-virágos díszítéssel. Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 58.381.10

Vase | váza | virágváza

Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1950
Magyarszombatfa, Maďarsko (H), okolo 1950
Magyarszombatfa, Magyarország (H),
1950 körül

↑ 17 cm

Irdenware, flacher Stand, bauchige Form mit hochgezogener Schulter, Verengung zum Hals und ausbiegender Rand. Innen weißliche, außen braune Engobe mit weißem Malhorn-dekor, darüber farblose Glasur. Motive: Punkte, Linien und Spiralen.

Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, zvnútra biela, zvonka hnedá engoba, bielo maľovaný lievikovým nástrojom, bezfarebná glazúra, dno neglazované, bohatá geometrická výzdoba. Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, belül fehér engobozott, kívül barna engobozott, fehér írókázott, szintelen mázas, feneke mázatlan. Geometrikus, gazdagon díszített.

Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 58.396.2

Vase | váza | virágváza

Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1950
Magyarszombatfa, Maďarsko (H), okolo 1950
Magyarszombatfa, Magyarország (H),
1950 körül

↑ 23,5 cm, Ø 5,7 cm

Irdenware, wulstförmiger Fuß, kugelbauchige Form, zylindrischer Hals mit Abschnürungen. Durch Fingereindrücke verzierter Rand, wellenförmig gebogen. Innen weißliche, außen braune Engobe mit polychromem Pinseldecor, farblose Glasur. Motiv: Korb mit Blumen

Angekauft 1951 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s trojitou rozprestreným, zdobeným okrajom, bielo-červeno-modro-zeleno engobovaný, maľovaný štetcom, zvonka hnedá glazúra, zvnútra bezfarebná glazúra, zdobená kvetinovým košíkom

Roku 1951 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, hármazan szétterülő círázott szájjal, fehér-vörös-kék-zöld engobozott, ecsettel festve, kívül barna mázas, belül szintelen mázas. Virágkosárral díszített.

Dömötör Sándor vásárolta 1951-ben.

SAV 58.380.9.1, SAV 58.380.9.2
**Topf, „Schmalztopf mit Deckel“ |
 hrniec na masť | zsirosfazék fedővel**

János Czug, Magyarszombatfa, Ungarn (H),
 um 1950

Vyrobil János Czug, Magyarszombatfa,
 Maďarsko (H), okolo 1950

Czug János, Magyarszombatfa,
 Magyarország (H), 1950 körül

↑ 41 cm, Ø 17 cm

Irdenware, gedreht, bauchige Form mit ausbiegendem Rand und Steckdeckel. Zwei breite Bandhenkel. Gelummelter Oberflächendekor, drei aufgelegte umlaufende Druckmuldenleisten. Gelblichbraune Glasur mit grünen Flecken. Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, so šikmým vrúbkovaním, spevnený troma obručmi, zvonka i zvnútra svetlohnedá bezfarebná glazúra, so zelenou chybou glazúry, dno neglazované, pokrývka opačne točená na kruhu, výzdoba žliabkovaným pásom Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, kifogatolt, három abronccsal erősített, kívül-belül világosbarnaszintelen mázas, zöld mázhibával, feneke mázatlan, a fedő fordítva korongolt és illesztett füllel. Rovátkolt szalaggal díszítve. Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 58.380.22
**Topf, „Schmalztopf“ | hrniec na
 masť | nyagyszfazék, „zsiros fazék“**

János Czug, Magyarszombatfa, Ungarn (H),
 um 1950

Vyrobil János Czug, Magyarszombatfa,
 Maďarsko (H), okolo 1950

Czug János, Magyarszombatfa,
 Magyarország (H), 1950 körül

↑ 41 cm, Ø 17 cm

Irdenware, gedreht, bauchige Form mit ausbiegendem Rand und zwei kleinen gezogenen Ausgüssen. Zwei breite Bandhenkel, randständig angesetzt. Gelummelter Oberflächendekor, drei aufgelegte umlaufende Druckmuldenleisten. Grüne Glasur mit gelblichen Flecken. Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s dvoma výlevkami, vytvorenými jemným vtláčením prstu, so šikmým vrúbkovaním, spevnený troma obručmi, zvonka a zvnútra zelená glazúra, dno neglazované, chybná glazúra, obručový dekor Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, finom ujjbenyomással kialakított két kiöntővel, kifogatolt, három abronccsal erősített, kívül-belül zöld mázas, feneke mázatlan, mázhibával. Abríncsos. Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 58.380.19
Topf | hrniec | fazék, „fekete fazék“

Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1950
 Magyarszombatfa, Maďarsko (H), okolo 1950
 Magyarszombatfa, Magyarország (H),
 1950 körül

↑ 26,5 cm, Ø 18 cm

Irdenware, gedreht, bauchige Form mit ausbiegendem Rand und kleinem gezogenen Ausguss. Zwei breite Bandhenkel, randständig angesetzt, mit Fingereindrücken. Gelummelter Oberflächendekor, drei aufgelegte umlaufende Druckmuldenleisten. Glasur außen hellbraun, innen farblos

Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör
 Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, so šikmým vrúbkovaním, s dvoma uchami, ručne tvarovanou výlevkou, zvonka svetlohnedá glazúra, zvnútra bezfarebná glazúra, s drobnými chybami glazúry, dno neglazované Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, kifogatolt, két füllel, ujjbenyomással kialakított kiöntővel, kívül világosbarna mázas, belül szintelen mázas, apró mázhibákkal, feneke mázatlan.

Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

03

154

SAV 58.381.1

Topf, „kleiner Kochtopf“ | hrnček | kis totyafazék

Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1950
Magyarszombatfa, Mađarsko (H), okolo 1950
Magyarszombatfa, Magyarország (H),
1950 körül

↑ 26,5 cm, Ø 11, 8 cm

Irdenware, gedreht, wulstartige Fußzone und zylindrische Form, die sich zum Hals hin verengt. An der Innenseite gekehlter Rand mit einem Bandhenkel. Gelummelter Oberflächen-dekor, Hals- und Randbereich weiß engobiert. Linearer Malhorndekor, darüber farblose Glasur. Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, so šikmým vrúbkovaním, s jedným uchom, zvonka pri ústí bielo engobovaný, červeno-bielo maľovaný lievikovým nástrojom, bezfarebná glazúra, geometrický dekor
Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, kifogatolt, egy füllel, kívül a szájrész fehér engobozott, vörös-fehér írókázott, szintelen mázas. Geometrikus díszítéssel.

Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 58.407.6

Schüssel | misa | dísztál

Keramikfabrik Magyarszombatfa,
Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1955
Keramická továrň v Magyarszombatfa,
Magyarszombatfa, Mađarsko (H), okolo 1955
Magyarszombatfai Kerámiagyár,
Magyarszombatfa, Magyarország (H),
1955 körül

↑ 5,5 cm, Ø 23,5 cm

Irdenware mit Standring, gedreht, kantiger Umbruch zwischen Mulde und breiter gerade ansteigender Fahne, zweifacher Rand mit Fingerdruckmulden verziert. Schwarzbraune Grundengobe, Malhornmalerei in Form von Schlangen und Linien. Darüber farblose Glasur. Schenkung 1955 aus der Sammlung des Ungarischen Völkerkundemuseums (Országos Néprajzi Múzeum)

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, sústružený, vypálený, s uchom na zavesenie, dvojitý okraj zdobený vtlačaním prstom, zvnútra čierne engobovaný, červeno a bielo maľovaný lievikovitým nástrojom, zvonka i zvnútra bezfarebná glazúra, geometrický dekor
Zo zberu Štátneho národopisného múzea, ako duplikát darované do Múzea Savaria roku 1955

Cseréparu, korongolt, esztergályozott, égetett, akasztófűles, kettős pereme ujjbenyomással cifrázott, belül fekete engobozott, vörös és fehér írókázott, kívül-belül szintelen mázas. Geometrikus díszítéssel.

Az Országos Néprajzi Múzeum gyűjtötte, mint duplum, ajándékozás útján jutott a Savaria Múzeum birtokába 1955-ben.

SAV 58.407.2

Schüssel | misa | dísztál

Keramikfabrik Magyarszombatfa,
Magyarszombatfa, Ungarn (H), um 1950
Keramická továrň v Magyarszombatfa,
Magyarszombatfa, Mađarsko (H), okolo 1950
Magyarszombatfai Kerámiagyár,
Magyarszombatfa, Magyarország (H),
1950-es évek eleje

↑ 4,5 cm, Ø 20, 5 cm

Irdenware mit Standring, gedreht, kantiger Umbruch zwischen Mulde und breiter aufbiegender Fahne, zweifacher Rand, der innere mit Fingerdruckmulden verziert. Schwarzbraune Grundengobe, polychrome Malhornmalerei in Form von Bögen, Wellenlinien und Spiralen. Darüber farblose Glasur. Eingeritzt in den Standboden: „SA0200“
Schenkung 1955 aus der Sammlung des Ungarischen Völkerkundemuseums (Országos Néprajzi Múzeum)

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, sústružený, vypálený, s uchom na zavesenie, dvojitý okraj zdobený vtlačaním prstom, vnútorná strana čierne engobovaná, štvorfarebná maľba lievikovitým nástrojom, geometrický a kvetinový dekor, na dne vyryté: SA0200

Zo zberu Štátneho národopisného múzea, ako duplikát roku 1955 darované do národopisnej zbierky Múzea Savaria

Cseréparu, mindkét oldalán mázas, sötétbarna-zöld-kék-világosbarna-fehér írókázott, kerek, széles karimájú, recés peremű, kis öblű cseréptál. Geometrikus-virágos díszítéssel. Fenekén benyomott „SA és 0200“ feliratokkal. Az Országos Néprajzi Múzeum gyűjtötte, mint duplum, ajándékozás útján jutott a Savaria Múzeum birtokába 1955-ben.

„Varianten“

Die durch den Zweiten Weltkrieg entstandenen Schäden verursachten unersetzliche Verluste in der ethnographischen Sammlung des Savaria Museums, indem über ein Drittel des Bestandes zerstört wurde. 1949 kam Sándor Dömötör an die Spitze des nunmehr in staatlicher Verwaltung befindlichen Museums. Als erster ausgebildeter Ethnograph begann er mit der Wiederherstellung der Sammlung. Er organisierte eine Ausstellung über das Töpferhandwerk im Komitat Vas, deren Ziele er in der „Präsentation der Entwicklung des Töpferhandwerks, Produkte und deren Veränderung, der Demonstration der Bestrebungen nach Formen der vom Zunftsystem losgelösten Töpfer im Komitat in der feudal-kapitalistischen Ordnung“ und im „Herausheben von Komitatscharakteristika“ sah.

Ab 1958 leitete János Bárdosi die ethnographische Sammlung, ab 1962 die ethnographische Abteilung des Savaria Museums. Er erwies sich als ausgezeichnete Organisator und unermüdlicher Wissenschaftler. Die bis zu seinem Tod 1983 in die ethnographische Sammlung aufgenommenen Objekte wurden systematisch gesammelt oder sind das Ergebnis wissenschaftlicher Forschungen in Hinblick auf Vollständigkeit. Natürlich nahm das Museum auch andere, etwa von privaten Sammlern stammende „interessante und sammelnswerte“ Objekte in seinen Bestand auf. Diese systematischen Sammlungen in den Dörfern bildeten die thematische und didaktische Grundlage der Ausstellungen. Als Resultat dieser regelmäßigen und unermüdlichen Forschungstätigkeit stieg die Anzahl der ethnographischen Objekte bis 1983 auf 13.772, davon sind 7.725 Stück der Sammeltätigkeit von János Bárdosi zu verdanken. Ein Großteil des rund 2.000 Objekte umfassenden Keramikbestandes stammt aus dem Velemér-Tal (Region Órség), einem Töpferzentrum im Komitat Vas. Einen weiteren Teil der Sammlung bilden Krüge aus Jabing und Großpetersdorf (Ö), aus der Ortschaft Túskevár, sowie Töpfe aus Sümeg und nicht zuletzt Geschirr aus Ják. Das angestrebte Ziel war nicht nur die Sammlung von Serien, sondern auch die Gruppierung nach einzelnen Orten, Werkstätten, eventuell auch nach Künstlern und Stilrichtungen. Neben Ziergegenständen wurden auch zunehmend Gebrauchsgegenstände in großer Anzahl zum unerlässlichen Teil der Sammlung und des immer breiter werdenden Angebotes an Freilichtmuseen.

„Varianty“

Druhá svetová vojna spôsobila nenahraditeľné škody v národopisej zbierke Múzea Savaria. Viac ako tretina zbierkového fondu bola zničená. Roku 1949 sa na čelo vtedy už štátnej inštitúcie dostal Sándor Dömötör, ktorý ako prvý školený etnograf sa pustil do usporiadania zbierok. O hrnčiarsťve župy Vas usporiadal aj výstavu s cieľom: „Predstaviť pracovné postupy, výrobky a premeny výrobkov hrnčiarskeho remesla. Znázorniť snahy tohto drobného remesla, vyslobodeného z cechového systému, o hľadanie vlastných foriem vo feudálno-kapitalistickom režime na území župy. Zdôraznenie svojrázu tejto župy.“

Od roku 1958 sa staral o národopisnú zbierku a od roku 1962 bol vedúcim Národopisného oddelenia Múzea Savaria János Bárdosi. Bol vynikajúcim organizátorom a veľmi produktívnym výskumným pracovníkom. Do jeho smrti roku 1983 boli predmety, ktoré sa dostali do národopisej zbierky, výsledkom pravidelných zberov alebo práve v záujme úplnosti iniciovaných výskumov. Popritom sa súčasťou zbierky aj naďalej stali náhodne získané, hoci aj od súkromných zberateľov pochádzajúce a na zachovanie súce „zaujímavosti“. Systematické zbery v teréne mali položiť základy na zabezpečenie prípravy tematických a didaktických výstav. Výsledkom pravidelnej, neďavnej výskumnej činnosti bolo zvýšenie počtu národopisných predmetov do roku 1983 na 13772 kusov, z čoho János Bárdosi sám zozbieral 7725 predmetov. Väčšia časť keramickej zbierky, pozostávajúcej asi z 2000 kusov, pochádza z hrnčiarskeho strediska župy Vas, zo starobylej Velemérskej doliny, ale možno v nej nájsť aj väčší počet krčahov z Jobbágyi (dnešný rakúsky Jabing) a z blízkeho Grosspetersdorfu (Nagyszenthalmály), krčahy z Túskeváru, hrnce zo Sümegu a v neposlednom rade hrnčiarsky riad z Jáku. Okrem zberu celých súborov sa objavila aj snaha o vytvorenie kolekcii z jednotlivých hrnčiarskych centier, tvorivých dielní, prípadne zbierok dokumentujúcich štýl jednotlivých umelcov. Popri dekoratívnych predmetoch sa každodenné predmety stali vo veľkom počte súčasťou zbierkového fondu, ako i nevyhnutnou súčasťou múzea v prírode.

„Variantsok“

A második világháborús károk pótolhatatlan veszteséget eredményeztek a Savaria Múzeum néprajzi tárában. A gyűjtemény több mint egy harmada elpusztult. 1949-ben a már állami kezelésbe vett intézmény élére Dömötör Sándor került, aki az első szakképzett néprajzsként látott a gyűjtemény rendbetételéhez. Vas megye „gelencsérmesterség“-éről kiállítás is rendezett, melynek célját a következő módon határozta meg: „Bemutatni a gelencsérmesterség menetét, termékeit és termékeinek változásait. Érzékeltetni a céhrendszerből kiszabadult kismesterség, formakeresési törekvéseit a feudálkapitalista rendben a megye területén. A megyei jellegzetességek kihangsúlyozása.“ 1958-tól Bárdosi János néprajzkutató látta el a néprajzi tár, majd 1962-től a Néprajzi Osztály vezetését a Savaria Múzeumban. Kiváló szervező és nagymunkabírási kutató volt. 1983-ban bekövetkezett haláláig a néprajzi gyűjteménybe került tárgyak rendszeres gyűjtések, vagy éppen a teljesség szándékával kezdeményezett kutatások eredményei voltak. Minde mellett, természetesen a véletlenszerűen megszerzett, akár magángyűjtőtől származó megőrzésre érdemes „érdekességek“ továbbra is a gyűjtemény részévé váltak. Szisztematikusan, terepen történő gyűjtések voltak hivatottak megalapozni a tematikus és didaktikus kiállítások előkészületeit. A rendszeres, fáradságtalan kutatómunka eredményeként 1983-ra 13 772-re emelkedett a néprajzi tárgyak száma, melyből Bárdosi János egymaga 7 725 darabot gyűjtött. A körülbelül 2000 darabszámot elérő kerámia gyűjtemény javarésze a Vas megyében lévő fazekas központból, az órségi Velemér völgyből származik, de megtalálhatók benne nagyobb számban jobbágyi korszak (a mai ausztriai Jabing [Jobbágyi] és a közeli Grosspetersdorf [Nagyszenthalmály] községekből), túskevári bugyigák, sümegi fazekak és nem utolsósorban jáki edények. Az elérendő, kívánatos cél az volt, hogy a sorozatok gyűjtése mellett a központok, alkotóhelyek, esetleg művészek stílusgyűjteményei jöjjenek létre. A dísz tárgyak mellett a hétköznapi tárgyak jelentős számban váltak a gyűjtemény és az egyre bővülő szabadtéri kiállítóhelyek szükségszerű részévé.

SAV 66.12.4

Krug, „Plutzer“ | džbán, „krpka“ | „bugyogakorsó“, „plucer“

Ungarn (H), um 1935

Maďarsko (H), okolo 1935

Magyarország (H); 1935 körül

↑ 34,5 cm, Ø 4,3 cm

Irdenware, gedreht, eiförmige Form und enger Hals mit umlaufendem Grat, von dem ein breiter Bandhenkel wegführt. Gelummelte Oberfläche, weiße Engobenmalerei. Motive: Bänder und so genannte Brotladerl. Angekauft 1963 durch János Bárdosi

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, s jedným uchom, biela maľba lievikovým nástrojom, kvetinový a pásový dekor

Roku 1963 zakúpil János Bárdosi

Cseréparu, korongolt, égetett, egy füllel, fehér írókázott. Virág és szalagdíszes.

Bárdosi János vásárolta 1965-ban.

SAV 67.16.3

Krug, „Plutzer“ | džbán, „krpka“ | bugyigakorsó, „plucer“

Ungarn (H), 1. Hälfte 20. Jahrhundert

Maďarsko (H), 1. polovica 20. storočia

Magyarország (H), 20. század első fele

↑ 24,5 cm, Ø 2,6 cm

Irdenware, gedreht, flacher Standboden und kugelbauchige Form. Enger zylindrischer Hals mit zwei umlaufenden Graten, von einem führt ein breiter hohler Bandhenkel mit Trinköffnung weg. Weiße Engobenmalerei, darüber grüne Glasur. Motive: Bänder, Linien. Angekauft 1967 durch János Bárdosi

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, ucho s vyčnievajúcim otvorom na pitie, biela maľba lievikovým nástrojom, zvonka zelená glazúra, zvnútra a na dne neglazovaný, dekor geometrický (pásky, vínovky)

Roku 1967 zakúpil János Bárdosi

Cseréparu, korongolt, égetett, csecses fülű, fehér írókázott, kívül zöld mázas, belül és feneke mázatlan. Pontozott, csíkos és hullámvonalas díszítéssel.

Bárdosi János vásárolta 1967-ben.

SAV 58.377.45

**Krug, „Plutzer“, „Rasselkrug“ |
džbán, „hrkáč“ | „csörgös korsó“,
csörgőkorsó**

János Schleimer, Sárvár, Ungarn (H), um 1950
Vyrobil János Schleimer, Sárvár, Maďarsko (H),
okolo 1950

Schleimer János, Sárvár, Magyarország (H),
1950 körül

↑ 22,5 cm, Ø 8,7 cm

Irdenware, gedreht, kugelbauchige Form, enger Hals mit Siebeinsatz und umlaufendem Grat. Hohler Bandhenkel mit Trinköffnung, Tonkugeln im Bauch. Engobenmalerei und darüber gelbgrüne Glasur.

Angekauft 1950 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, maľovaný bielou engobou lievikovým nástrojom a štetcom, ucho s vyčnievajúcim otvorom na pitie, zvonka žltohnedá glazúra, zvnútra neglazovaný, s hlinenou guľôčkou, v hrdle s dierkovanou prepážkou, dekor kvetinový a geometrický

Roku 1950 zakúpil Sándor Dömötör

Cseréparu, korongolt, égetett, fehér engóbbal írókázott és csettel festett, csecses füllel, kívül sárgásbarna mázas, belül mázatlan, csörgővel és nyakában rostélyal. Virágos, vonalas díszítéssel.

Dömötör Sándor vásárolta 1950-ben.

SAV 67.28.1

**Krug, „Plutzer“ | džbán, „krpka“ |
butykoskorsó**

Vermutlich Ungarn (H), erste H. 20. Jahrhundert
Pravdepodobne Maďarsko (H),
prvá polovica 20. stor.

Magyarország (H), 20. század első fele

↑ 31,7 cm

Rotbrennende Irdenware, gedreht, kugelbauchige Form, enger zylindrischer Hals mit zwei umlaufenden Graten, von einem führt ein breiter hohler Bandhenkel mit Trinköffnung weg. Gelummelte Gefäßoberfläche, den Halsansatz umlaufende Rillen. Gelbliche Grundengobe mit heller Engobenmalerei in Form von Blüten, darüber braune Glasur.

Angekauft durch János Bárdosi

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu a vypálený dočervena, s guľovitým bruškom, úzke cylindrické hrdlo s dvoma obrúčkami, na jednej z nich napojené široké a duté uško s otvorom na pitie. Povrch nádoby jemne ryhovaný, v dolnej časti hrdla vyrytý pásikový dekor. Žltkastá základná engoba so svetlou engobovou maľbou v podobe kvetov, na nej hnedá glazúra.

Kúpené od Jánosa Bárdosi.

Cseréparu, korongolt, égetett, csecses füllel, fehér ecsettel engobozott, kifogatolt, sárgás barna mázas, feneke mázatlan. Virágos, vonalas díszítéssel.

Bárdosi János vásárolta.

SAV 61.80.1

**Krug, „Plutzer“, „Rasselkrug“ |
džbán, „hrkáč“ | csörgőkorsó**

Vermutlich Ungarn (H), 1925

Pravdepodobne Maďarsko (H), 1925

Magyarország (H), datált 1925

↑ 27 cm, Ø 2,7 cm

Rotbrennende Irdenware, gedreht, kugelbauchige Form, enger Hals mit Siebeinsatz und umlaufendem Grat, von dem ein wulstförmiger Henkel mit Trinköffnung wegführt. Tonkugeln im Bauch. Weiße Engobenmalerei auf unglasierter Oberfläche, grüne Glasur um die beiden Öffnungen.

Von János Bárdosi 1961 gesammelt

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, ucho s vyčnievajúcim otvorom na pitie, s hlinenou gulôčkou a dierkovanou prepážkou, biela maľba lievikovým nástrojom a štetcom, engobovaný kvetinový a geometrický dekor, datovanie 1925

Roku 1961 zakúpil János Bárdosi pre národopisnú zbierku Múzea Savaria

Cseréparú, korongolt, égetett, csecses fülű, csörgővel és rostélyal, fehér írókázott, szája és csecse zöld mázas, fehér írókával és ecsettel engobozott. Virágos, vonalas díszítéssel.

„1925“ felirattal

Bárdosi János gyűjtötte 1961-ben.

SAV 73.2.2

Krug, „Mischka-Krug“, „durstiger Mischka“ | džbánok figurálny | miskakancsó

Lajos Takáts, Ják, Ungarn (H), signiert T. L. JÁK, 2. Hälfte 20. Jahrhundert

Vyrobil Lajos Takáts, Ják, Maďarsko (H), 2. polovica 20. storočia

Takáts Lajos, Ják, Magyarország (H), szignált T.L., 20. század második fele

↑ 22,5 cm

Irdenware, gedreht, eiförmige Form mit Wulsthenkel. Bauchiger Halsteil, umlaufender Grat und spitz zulaufender Rand. Der Krug stellt eine menschliche Figur dar, die Applikationen auf dem Mantel bilden die Knöpfe und den Schnurbesatz. Dick aufgetragene weiße Engobe, Engobenmalerei zur Darstellung von Gesicht und Hut, Schlangenmotiv.

Angekauft 1973 durch János Bárdosi

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s jedným uchom, pri ústí s obrubou, od dna po hrdlo bielo engobovaný, na bruchu aplikácie, maľované modrou glazúrou lievikovým nástrojom, hnedá a bezfarebná glazúra, hrdlo v tvare ľudskej hlavy znázorňujúcej mužskú figúru – Miša, „miškakančó“, ústie vo forme klobúka, hadovitá línia, nápis: T. L. JÁK Roku 1973 zakúpil János Bárdosi.

Cseréparu, korongolt, égetett, egy füllel, peremes szájjal, fenekétől a nyakáig fehér engóbozott, hasán a rátétek (négy gomb és a négy pár vitézkötés) visszatisztított, kék mázas írókázott, barna és szintelen mázas. Nyaka emberfejű, szája kalapot formáz, kígyó vonalas. „JÁK“ felirattal.

Bárdosi János vásárolta 1973-ban.

SAV 72.5.3

Krug, „Mischka-Krug“, „durstiger Mischka“ | džbánok figurálny | miskakancsó

Lajos Takáts, Ják, Ungarn (H), 2. Hälfte 20. Jahrhundert

Vyrobil Lajos Takáts, Ják, Maďarsko (H), 2. polovica 20. storočia

Takáts Lajos, Ják, Magyarország (H), 20. század második fele

↑ 19,5 cm

Irdenware, gedreht, flacher Standboden und konische Form. Bauchiger Halsteil, umlaufender leicht aufbiegender Grat und zylindrisch hochgezogener gerundeter Rand. Der Krug stellt eine menschliche Figur dar, der „Ködmön“ (Jacke aus Schafsfleder) wird durch Ritztechnik verdeutlicht. Engobenmalerei zur Darstellung von Gesicht und Hut, farblose Glasur. Angekauft 1972 durch János Bárdosi

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, pri ústí s obrubou, ucho s gombíkom, klobúk s hnedou glazúrou, bezfarebná glazúra, ryhovaný, hrdlo v tvare ľudskej hlavy znázorňujúcej mužskú figúru – Miša, „miškakančó“, ústie vo forme klobúka, brucho zobrazujúce „šubu“

Roku 1972 zakúpil János Bárdosi .

Cseréparu, korongolt, égetett, peremes szájjal, gombos füllel, kalapja barna mázas, szintelen mázas, karcolt. Nyaka emberfejű, szája kalapot formáz, hasa ködmönt formáz.

Bárdosi János vásárolta 1972-ben.

SAV 58.51.1

Kanne | krčiazok | kiskancsó

Ják, Ungarn (H), um 1900

Ják, Maďarsko (H),
koniec 19. – začiatok 20. storočia

Ják, Magyarország (H),
19 – 20. század fordulója körül

↑ 16 cm

Irdenware, gedreht, flacher Standboden und eiförmiger Gefäßkörper. Ausbiegender Hals mit leicht eingefaltetem Ausguss, breiter Bandhenkel. Pinseldekoration mit polychromen Ölfarben auf rauer Oberfläche. Blumenmotive und Inschrift: „Tarcsa“

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s jedným uchom, širokým okrajom, maľovaný štetcom olejovou farbou siedmimi farbami, kvetinový dekor, nápis: „Tarcsa“

Cseréparu, korongolt, égetett, egy füllel, öblös szájjal, piros-bordó-zöld-fehér-fekete-kék-sárga olajfestékekkel ecsettel festett. Virágos díszítéssel. „Tarcsa“ felirattal.

SAV 58.368.1.1, SAV 58.368.1.2

**Zwillingstopf, „Doppeltes Töpfchen“
| obedár, „dvojačky“ | páros szilke,
„kettős pohár“**

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945
Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H),
okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H),
1945 körül

↑ 30,5 cm

Zwei bauchige Töpfe aus rot brennender Irden-
ware, gedreht, mit Steckdeckeln. Gefäße
montiert und durch einen gemeinsamen Bügel
verbunden. Gefäße innen und im Randbereich
braun glasiert, der Rest unglasiert.

Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený,
s držadlom, navrchu hnedá glazúra, zvonka
neglazovaný, pokrývka zhotovená obráteným
točením na kruhu a s gombíkom, navrchu
s hnedou glazúrou, spodok neglazovaný
Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, húzott füllel,
tetején barna mázas, kívül mázatlan, fedele
fordított korongolással és gombbal, teteje barna
mázas, alja mázatlan.

Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.16

Topf, „Henkeltöpfchen“ | hrnček | bögre

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H), okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H), 1945 körül

↑ 12,5 cm, Ø 9,4 cm

Irdenware, flacher Stand und spitzbauchige Form mit leicht ausbiegendem Rand und kleiner gedrückter Schnauze. Dekor in Form umlaufender Rillen und Engobenmalerei in geometrischen Motiven. Gelbbraune Glasur. Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s hrebeňovým dekorom, s ručne tvarovaným pyšekom, v hornej časti ponorený do engoby, v dolnej časti maľovaný bielou farbou lievikovým nástrojom, zvonka i zvnútra žltohnedá glazúra, geometrický dekor Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, fésűs mintás, egy füllel, finom ujjbenyomással kialakított kiöntővel, felső részén engobba mártott, alsó részén fehér írókázott, kívül-belül sárgásbarna mázas. Geometrikus díszítéssel.

Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.17

Topf, „Henkeltöpfchen“ | hrnček | bögre

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H), okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H), 1945 körül

↑ 14,5 cm, Ø 10 cm

Irdenware, flacher Stand und spitzbauchige Form mit leicht ausbiegendem Rand und kleiner gedrückter Schnauze. Dekor in Form umlaufender Rillen und verronnener Engobenmalerei. Gelbbraune Glasur. Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s hrebeňovým dekorom, s ručne tvarovaným pyšekom, hore ponorený do bielej engoby, striekany bielou engobou, resp. tmavohnedou glazúrou

Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, fésűs mintás, egy füllel, finom ujjbenyomással kialakított kiöntővel, felül fehér engobba mártott, fehér engobbal illetve sötétbarna mázzal futtatott, kívül-belül sárgásbarna mázas.

Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.15

Topf, Doppelhenkeltopf | hrnček | fazék

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H), okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H), 1945 körül

↑ 28 cm, Ø 20,5 cm

Irdenware, weiter flacher Stand und stark gebauchte Form, sich zum Hals hin markant verengend. Ausbiegender Rand, zwei breite Bandhenkel. Braun glasiert.

Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s dvomi uchami, zvonka i zvnútra hnedá glazúra, so zelenými chybami glazúry Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, két füllel, kívül-belül barna mázas, zöld mázhibákkal. Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.21

**Schüssel | pekáč | „keréktepse“,
kerek tepsi**

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H),
okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H),
1945 körül

↑ 8,5 cm, Ø 28,8 cm

Rotbrennende Irdenware, gedreht, flacher
weiter Standboden, leicht gebauchte Wandung
und umgeschlagener Rand. Innen braune
Glasure, außen unglasiert.

Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený
dočervena, zvnútra hnedá glazúra, zvonka
neglazovaný

Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparú, korongolt, égetett, belül barna
mázás, kívül mázatlan.

Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.30

Schüssel | tanier | tányér

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H),
okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H),
1945 körül

↑ 6 cm, Ø 21,5 cm

Rotbrennende Irdenware, abgedrehter Stand,
tiefe Mulde und kurze aufbiegende Fahne,
stufenlos übergehend in umgeschlagenen
Rand. Florale und lineare Engobenmalerei,
innen gelbbraun glasiert, außen unglasiert.

Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený
dočervena, zvnútra a na okraji štetcom
maľovaný bielou engobou, zvnútra žltohnedá
glazúra, zvonka neglazovaný, kvetinový dekor

Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparú, korongolt, égetett, belül és peremén
ecsettel festett fehér engobozott, belül
sárgásbarna mázas, kívül mázatlan. Virágos
díszítéssel.

Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.32

Schüssel | tanier | tányér

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H),
okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H),
1945 körül

↑ 6 cm, Ø 21 cm

Rotbrennende Irdenware, abgedrehter Stand,
tiefe Mulde und kurze aufbiegende Fahne,
stufenlos übergehend in umgeschlagenen
Rand. Verronnene weiße Engobenmalerei,
darüber innen braune Glasur mit fleckigem
Effekt, außen unglasiert.

Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnciarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený
dočervena, zvnútra striekány bielou engobou
a tmavohnedou glazúrou, zvnútra svetlohnedá
glazúra, zvonka neglazovaný

Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparú, korongolt, égetett, belül fehér
engobbal és sötétbarna mázzal futtatott, belül
világosbarna mázas, kívül mázatlan. Dömötör
Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.29

Schüssel | misa | tál

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H), okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H), 1945 körül

↑ 10 cm, Ø 32 cm

Rotbrennende Irdenware, abgedrehter Stand, tiefe Mulde und steil aufbiegende Fahne, gerade hochgezogener und horizontal umgeschlagener Rand. Weißer linearer Malhorndekor, Innenseite hellbraun glasiert, außen unglasiert.

Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený dočervena, zvnútra bielo maľovaný lievikovým nástrojom a štetcom, zvnútra svetlohnedá glazúra, zvonka neglazovaná, lineárny dekor Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, belül fehér írókázott és ecsettel festett, belül világosbarna mázas, kívül mázatlan. Vonalas díszítéssel. Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

SAV 58.366.10

Schüssel | misa | „vájling“, melence

Dénes Takács, Ják, Ungarn (H), um 1945

Vyrobil Dénes Takács, Ják, Maďarsko (H), okolo 1945

Takács Dénes, Ják, Magyarország (H), 1945 körül

↑ 5 cm, Ø 24 cm

Irdenware, bauchige Form, leicht gekehlter umgeschlagener Rand mit zwei gedrückten gegenständig angebrachten Ausgüssen. Zwei randständige Bandhenkel, hellbraune Glasur. Angekauft 1949 durch Sándor Dömötör

Hrnčiarsky výrobok, točený na kruhu, vypálený, s dvoma zobákovitými výlevkami, dvoma uchami, zvonka i zvnútra svetlohnedá glazúra, dno neglazované, chybná glazúra Roku 1949 zakúpil Sándor Dömötör.

Cseréparu, korongolt, égetett, két csőrszerű kiöntővel, két füllel, kívül-belül világosbarna mázas, feneke mázatlan, mázhibás. Dömötör Sándor vásárolta 1949-ben.

Marta Pastieriková **Sammeln gestern: zum Beispiel Štefan Cyril Parrák**

Š. C. Parrák (1887–1969) widmete sein ganzes Leben dem Sammeln von Keramik, vor allem von Fayence. Der gelernte Bäcker und Konditor stammte aus der Umgebung von Trnava und eröffnete 1910 in dieser Stadt einen eigenen Laden. Am Tag nach der Eröffnung schenkte ihm eine Frau einen landestypischen blauen Krug, eine „Eule“ aus Dechtice. Dadurch kam Parrák auf die Idee, slowakische Keramik zu sammeln.

Parrák wurde zu einem solch leidenschaftlichen Sammler, dass er sich durch den übermäßigen Ankauf von Keramik verschuldete. 1935 eröffnete er in den Räumen der Konditorei ein eigenes Museum, das aus acht Räumen bestand. Dort empfing er BesucherInnen aus Trnava, aus der gesamten damaligen Slowakei und aus dem Ausland (Ungarn, Österreich, Italien, Frankreich, USA, Mexiko). Aufgrund der unlösbaren finanziellen Situation und seines fortschreitenden Alters gab Parrák das Konditor- und Bäcker-Gewerbe auf und arbeitete stattdessen in einer Mühle. Trotz aller Opfer konnte er seine Sammlung, die mittlerweile mehr als 8.500 Gegenstände umfasste, nicht länger selbst verwalten. Deshalb entschloss er sich 1951, die Sammlung verschiedenen Museen zu übergeben: kleinere Komplexe vor allem dem Slowakischen Nationalmuseum in Martin und in Bratislava, den größten und wesentlichsten Teil dem Westslowakischen Museum in Trnava. In den Jahren 1958–1965 verkaufte Parrák dem Museum in Trnava insgesamt 7.687 Gegenstände für über 250.000,- Kronen. Von 1954 bis 1960 war er dort auch angestellt und blieb bis zu seinem Tod 1969 mit dem Museum in enger Verbindung.

Diplom für den Keramiksammler Cyril Parrak, Stadtmuseum Trnava
Diplom udelený zberateľovi keramiky Cyrilovi Parrakovi, Mestské múzeum Trnava
Cyril Parrak kerámiagyűjtő oklevele, Trnavai (Tyrnau/Nagyszombat) Városi Múzeum

Štefan Cyril Parrák (1887–1969) venoval celý svoj život zbieraníu keramiky, najmä fajansy. Pochádzal z okolia Trnavy, kde si ako vyučený pekár a cukrár otvoril vlastný obchod. Hneď v prvý deň jeho fungovania mu darovala jedna žena za drobnú službu modrý džbán s názvom „sova“ pochádzajúci z Dechtíc. Bola to priekupníčka vyvážajúca slovenskú keramiku do zahraničia. Vtedy v Parrákovi skrsla myšlienka zbierať starú keramiku a zachovať ju na území Slovenska.

Postupne sa stal Štefan C. Parrák vášnivým zberateľom. Rozsiahlymi nákupmi keramiky sa u členov svojej rodiny viackrát zadĺžil. Roku 1935 si v priestoroch cukrárne otvoril vlastné múzeum, pozostávajúce z ôsmich miestností. Múzeum navštevovali nielen obyvatelia Trnavy, ale aj návštevníci z celej vtedajšej republiky, ba i zo zahraničia (Maďarska, Rakúska, Talianska, Francúzska, USA, Mexika atď.).

Pre neriešiteľnú finančnú situáciu a stúpajúci vek sa Štefan C. Parrák roku 1948 vzdal cukrárskej a neskôr i pekárskej živnosti a začal pracovať v mlyne. No napriek všetkým obetiam nevládal už ďalej spravovať svoju rozsiahlu zbierku, ktorá obsahovala viac ako 8500 predmetov. Roku 1951 sa ju preto rozhodol odovzdať rozličným múzeám: menšie súbory Slovenskému národnému múzeu v Martine a v Bratislave, najväčšiu a podstatnú časť Západoslovenskému múzeu v Trnave. V rokoch 1958–1965 predal do trnavského múzea 7687 predmetov, za ktoré získal viac ako 250 tisíc korún. V priebehu rokov 1954–1960 sa v múzeu aj zamestnal a až do svojej smrti s ním zostal v úzkom kontakte. Zaslúženej pocty sa zberateľovi a jeho zbierke dostalo až roku 1979 v stálej expozícii Západoslovenského múzea v Trnave. V dôsledku rekonštrukcie budovy ju síce roku 1998 zatvorili, ale už sa pracuje na jej sprístupnení pre širokú verejnosť.

Š. C. Parrák (1887–1969) egész életét a kerámiagyűjtésnek, azon belül is elsősorban a fajanszoknak szentelte. Trnava (Nagyszombat) környékéről származott, pék és cukrász szakmát tanult, majd 1910-ben üzletet nyitott a városban. Az üzletnyitás másnapján egy asszonytól jellegzetes kék korsót kapott ajándékba, egy Dehticéből (Dejte) származó úgynevezett baglyot. Ez adta az ötletet Parráknak a kerámia gyűjtéséhez, amelyet oly szenvedéllyel űzött, hogy mértéktelen mennyiségű vásárlásai miatt eladósodott. 1935-ben nyolc teremből álló múzeumot rendezett be cukrászdájában. Látogatói Trnavából, az akkori Szlovákiából, valamint külföldről (Magyarország, Ausztria, Olaszország, Franciaország, USA, Mexikó) jöttek.

Megoldhatatlan anyagi helyzete és idős kora végett Parrák feladta pék és cukrász foglalkozását – helyette malomban dolgozott. Minden igyekezete ellenére sem tudott tovább gondoskodni az ekkor már több mint 8500 darabból álló gyűjteményről, ezért 1951-ben úgy döntött, hogy múzeumoknak adja: A kisebb kollekciókat elsősorban a Szlovák Nemzeti Múzeum (Pozsony, Martin), a gyűjtemény jelentősebb részét a trnavai Nyugat-Szlovákiai Múzeum kapta meg. 1958 és 1965 között Parrák összesen 7.687 tárgyat adott el a trnavai múzeumnak több mint 250.000 szlovák koronáért. A magángyűjtő 1958-tól 1960-ig a múzeum alkalmazottja volt, 1969-ben bekövetkezett haláláig szoros szálak fűzték az intézményhez. 1979-ben újjáalakították a trnavai Nyugat-Szlovákiai Múzeum állandó kiállítását, ezáltal Štefan Cyril Parrák (és gyűjteménye) végre részesült az őt megillető elismerésben. A kiállítás átdolgozás miatt 1998-ban bezárta kapuit, újra-megnyitásán már dolgoznak.

ZM 1687 rč (ohne Abbildung)
Krug | džbán | korsó

Dobrá Voda, Slowakei (SK), 19. Jahrhundert
Dobrá Voda, Slovensko (SK), 19. storočie
Dobrá Voda, Szlovákia, 19. század

↑ 24,7 cm

Gefäß mit kurzem Hals, breiterem Bauch und einem Henkel. Fayence, gedreht, Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf cremefarbigem Untergrund. Stilisierte Blumenverzierung, eingesäumt von einem breiten Rand mit geometrischem Dekor

Privatsammlung von Štefan C. Parrák

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba s krátkym a mierne kónickým hrdlom, guľovitým bruškom a pášikovým uškom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na krémovom základe. Štylizovaná kvetinová výzdoba, obrúbená širokými pásmi s geometrickým dekorom, žltý lem okolo ústia a dna.

Pôvodná súkromná zbierka Štefana C. Parráka.

Rövid nyakú ivédedény, öblösebb hassal, egy füffel. Korongolt, krémszínű alapra ecsettel, izzótűszínekkel festett fajansz. Széles geometrikus díszítéssel szegélyezett stilizált virágmotívumokkal.

Štefan C. Parrák magángyűjteményéből származik.

ZM 2185 rč
Krug | džbánok | korsó

Dechtice, Slowakei (SK), 2. H. 19. Jh.
Dechtice, Slovensko (SK) 2. polovica 19. storočia
Dechtice (Dejte), Szlovákia,
19. század második fele

↑ 21,2 cm

Fayence, mit ausgestellttem Stand, kugelbauchiger Körper mit hängenden Schultern. Trichterförmig ausbiegender Hals und Bandhenkel. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Gitterbordüren an Mund- und Bodenrand. Im breiten Bildfeld ausladende Blütendarstellung.

Privatsammlung von Štefan C. Parrák

Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba so zvýraznenou obrubou dna, guľovitým bruškom, hrdlom lievikového tvaru a pášikovým uchom. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. V širokom stredovom páse výrazný rastlinný dekor s lupeňovými kvetmi, obojstranne lemovaný bordúrami s geometrickým, prevažne mriežkovým dekorom.

Pôvodná súkromná zbierka Štefana C. Parráka.

Kiszélesedő talpú, kerek, öblös hasú, egyfülű fajansz, tölcsérszerűen kiszélesedő nyakkal és fehér alapra ecsettel festett izzótűszínekkel. Talpa és szája szélén díszítőszegéllyel, a széles képfelületen gazdag virágmintával.

Štefan C. Parrák magángyűjteményéből származik.

ZM 2176 rč
Krug | džbán | korsó

Sobotište, Slowakei (SK), 1. H. 19. Jh.
Sobotište, Slovensko (SK), 1. polovica 19. storočia
Sobotište (Ószombat), Szlovákia,
19. század első fele

↑ 22,9 cm

Fayence, wulstförmig betonter Stand, schlanker bauchiger Körper mit hängenden Schultern. Trichterförmig ausbiegender Hals und auf Halsmitte angesetzter Bandhenkel. Pinselmalerei mit Scharffeuerfarben auf weißem Untergrund. Zentrales Motiv zwischen horizontalen Streifen: Hirsch zwischen Phantasieblumen.

Privatsammlung von Štefan C. Parrák

Fajansa, zhotovená na kruhu, hruškóvité telo nádoby so zvýraznenou obrubou dna, v strede dlhého kónického hrdla osadené pášikové uško. Maľba štetcom vysokožiarovými farbami na bielom základe. Ústredný zoomorfný výjav s jelenom doplnený fantastickými kvetmi, z oboch strán lemovanie s vodorovnými linkami a pásmi.

Pôvodná súkromná zbierka Štefana C. Parráka.

Karcsú, egyfülű, kis talpon álló hasas fajansz, tölcsérszerűen kiszélesedő nyakkal és fehér alapra ecsettel festett izzótűszínekkel. Központi díszítő motívuma: szarvas fantáziavirágok között, vízszintes sávokkal Körülvéve. Štefan C. Parrák magángyűjteményéből származik.

ZM 1962 rč

Kanne | krčah | korsó

Dechtice, Slowakei (SK), datiert 1855

Dechtice, Slovensko (SK), datované 1855

Dechtice (Dejte), Szlovákia, 1855-re datálják

↑ 25 cm

Fayence, kugelbauchiges Gefäß mit trichterförmig ausbiegendem Hals und tief eingefaltetem Ausguss. Bandhenkel mit einem Höcker am oberen Ende (kann auch als Daumenrast gesehen werden). Kobaltblaue Pinselmalerei auf weißem Untergrund. Bordüren aus einfachen Fiederranken rahmen einen Blumenstrauß mit Rosenmotiv ein.

Privatsammlung von Štefan C. Parrák

Fajansa, zhotovená na kruhu, veľká nádoba so širokým guľovitým bruškom, lievikovým hrdlom a hlboko tvarovaným pyštekom. Pásikové uško v hornej časti s výčnelkom, využívaným na oporu palca. Kobaltovomodrá maľba štetcom na bielom základe. Riedky kvetinový dekor s prevahou ruží, lemovaný úzkou bordúrou z jednoduchých úponkov. Datovanie pod uchom: 1855.

Pôvodná súkromná zbierka Štefana C. Parráka.

Kerek hasú ivédény, tölcsérszerűen kiszélesedő nyakkal és mély, összenyomott szájjal. Fülén gombbal (ujjtámasz a hüvelykujjnak). Fehér alapon ecsettel, kobaltkék színnel festett, florális díszítőszegéllyel körülvett rózsacsokor-motívummal.

Štefan C. Parrák magángyűjteményéből származik.

ZM 2184 rč

Krug | džbán | korsó

Košolná, Slowakei (SK), 2. H. 19. Jh.

Košolná, Slovensko (SK), 2. polovica 19. storočia

Košolná, Szlovákia, 19. század második fele

↑ 21,8 cm

Fayence, hoher zylindrischer Stand und kugelbauchiger Körper mit hängenden Schultern, kurzer annähernd zylindrischer Hals, auf Halsmitte angesetzter und nach oben gezogener Bandhenkel. Zwischen horizontalen gelben Streifen um Hals und Stand überwiegend kobaltblaue Pinselmalerei auf weißem Untergrund. Blumenstrauß mit Rosenmotiv zwischen Bordüren aus Gittermuster und hängenden Halbkreisen.

Privatsammlung von Štefan C. Parrák

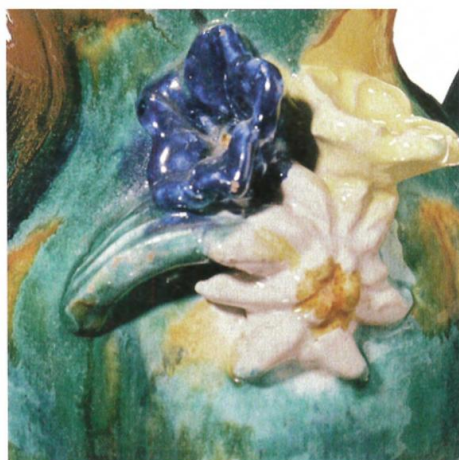
Fajansa, zhotovená na kruhu, nádoba s guľovitým bruškom, zvýrazneným okrajom dna, krátkym cylindrickým hrdlom, dohora zaobleným pásovým uškom, napojeným v strede hrdla. Prevažne kobaltovomodrá maľba štetcom na bielom základe. V širokom stredovom páse hustý kvetinový dekor v podobe ruží, obojstranná široká bordúra s prevahou mriežok a pásov zložených z visiacich polkruhov.

Pôvodná súkromná zbierka Štefana C. Parráka.

Magas, henger alakú talpon álló, kerek hasú fajansz. Rövid, megközzeltően henger alakú nyakkal és felfelé húzott füllel. Talpán és nyakán vízszintes sárga sávokkal, közöttük fehér alapon túlnyomóan kobaltkék színekkel festett díszítémmel. Rácszerű díszítőszegély és lefelé néző félkörök között rózsacsokor-motívummal. Štefan C. Parrák magángyűjteményéből származik.

Claudia Peschel-Wacha **Sammeln heute:
zum Beispiel René Edenhofer und die Keramik
aus Deutsch-Wagram (Österreich)**

05

170

Lit.:
Edenhofer, René: *Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik 1932–1949. Die Kunst- und
Gebrauchs-Keramik des Johann Hittinger.* Deutsch-Wagram 2001

Die dreißiger Jahre des 20. Jahrhunderts waren wirtschaftlich gesehen eine ungünstige Zeit für den Berufszweig des Töpfers, der nichts Lebensnotwendiges herstellte. So mancher Betrieb, der mit künstlerischer Keramik zuvor gute Geschäfte in bürgerlichen Kreisen gemacht hatte, musste seine Tore schließen. Im Jahre 1932 eröffnete Johann Hittinger (1906–1944) in seinem Geburtsort Deutsch-Wagram in Niederösterreich eine Keramikwerkstatt unter der Bezeichnung „Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik“. Er zählte zu den besten Keramikern seiner Zeit, was unter anderem seine Teilnahme an der Ausstellung „Austria in London“ im Kreis namhafter zeitgenössischer Keramiker 1934 belegt. Nach und nach fanden keramische Modetrends Eingang in sein Werk. Die Gebrauchskeramik der Jahre 1934 bis 1940 wie Schalen, Krüge und Vasen wurden mit Früchten und Alpenblumen garniert. Bleihaltige Laufglasuren verstärkten die Farbigekeit der Gefäße mit ihrem starken Glanz.

Johann Hittinger blieb Zeit seines kurzen Keramikerdaseins immer der traditionellen handwerklichen Fertigungstechnik an der Töpferscheibe verbunden. Der Weg vom Künstleratelier zum kunstgewerblichen Betrieb mit Serienproduktion und einem Vertriebssystem mittels Werknummern brachte ihm und seiner Frau Rosalia eine Verbesserung des Lebensstandards. Im Jahre 1940 musste Hittinger einrücken. Er fiel am 15. Juni 1944 im Alter von 38 Jahren.

Der Sammler René Edenhofer hat den Keramiker Johann Hittinger wieder entdeckt und stellt die Werke der „Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik“ in einer eigenen Veröffentlichung vor.

René Edenhofer, geboren 1968, lebt in Deutsch-Wagram. Neben seinem Beruf als Dekorateur in Wien ist er vor allem Sammler und Autor: Er sammelt vornehmlich Wilhelmsburger Steingut, Lilienporzellan und die nämliche Deutsch-Wagramer Kunstkeramik. Im Jahr 2001 erschien darüber das Buch „Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik 1932–1940“ und im Jahr 2003 unter dem Titel „Lilien-Porzellan – Von der Keramik AG zur ÖSPAG“ ein illustriertes Nachschlagewerk zum seit Jahren in Österreich beliebten gleichnamigen Sammelgeschirr. Solche Bände tragen wesentlich zur Nachfrage und in Folge zur Wertsteigerung der publizierten Objekte bei.

René Edenhofer sammelt seit der Kindheit. Rückblickend stellt er fest, dass seine Freude am Sammeln aus seinem Interesse an der Natur und an den Dingen seiner näheren Umgebung erwachsen ist. Als markante Gruppe seiner frühen Sammlerleidenschaft hebt er eine Kollektion von 3000 Zündholzschachteln hervor. Wachsendes Interesse an bäuerlicher Alltagskultur und die Gründung eines eigenen Haushalts bildeten die Basis für ein gezieltes Ansammeln verschiedener Gebrauchsgegenstände, darunter auch jener aus Keramik.

Tridsiate roky 20. storočia boli pre hrnčiarov, ktorí nevyrábali výrobky, bez ktorých sa v tej dobe nedalo zaobísť, ekonomicky veľmi nepriaznivým obdobím. Nejedna prevádzka, ktorá sa predtým, najmä vďaka zákazníkovi z meštianskych vrstiev, hospodársky rozrastala, musela sa zrušiť. Roku 1932 založil Johann Hittinger (1906–1944) vo svojom rodisku Deutsch Wagram v Dolnom Rakúsku keramikársku dielňu s názvom „Umelecká keramika z Deutsch Wagramu“. V tom čase patril istotne k najlepším výrobcovi keramiky, o čom svedčí aj jeho účasť na výstave „Rakúsko v Londýne“ roku 1934, kde vystavoval svoje diela medzi vtedy najznámejšími keramikármi. Postupne sa vo svojej tvorbe začal inšpirovať rôznymi módnymi trendmi. Spotrebnú keramiku ako misky, krčahy a vazy zdobil ovocím a alpskými kvetmi. Roztekavé glazúry obsahujúce olovo po vypálení ešte zosilnili intenzitu a jas farieb vďaka lesklému povrchu. Johann Hittinger ostal počas celej svojej profesionálnej kariéry verný remeselníckej technike točenia na hrnčiarskom kruhu. Vďaka odvahe opustiť umelecký ateliér a začať s umelecko-remeselnou výrobou sériových produktov, z ktorých každý bol opatrený vlastným číslom, sa životná úroveň Hittingerovej rodiny dost' zvýšila. Roku 1940 však musel Hittinger narukovať. Padol roku 1944 vo veku 38 rokov. Za svoje znovuobjavenie vďaka tento keramiký majster zberateľovi Renému Edenhoferovi, ktorý jeho umeleckú keramiku z Deutsch Wagramu predstavil v samostatnej publikácii.

René Edenhofer sa narodil roku 1968 a žije v Deutsch Wagram v Rakúsku. Okrem svojho povolania (dekoratívny vo Viedni) je i vášnivým zberateľom a autorom niekoľkých publikácií. V jeho zbierkach by sme našli predovšetkým kameninu z Wilhelmsburgu, tzv. ľaliový porcelán a umeleckú keramiku z Deutsch Wagramu. Roku 2001 vyšla jeho kniha pod názvom Umelecká keramika z Deutsch Wagramu 1932–1940 (Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik 1932–1940) a roku 2003 ďalšia s titulom Ľaliový porcelán – od Keramiky, a.s. k Rakúskej továrni na výrobu sanitárnych zariadení, keramiky a porcelánu, a.s. (Lilien-Porzellan – Von der Keramik AG zur ÖSPAG). Napísal tiež ilustrovanú príručku o porcelánovom riade, ktorý v Rakúsku patrí k mimoriadne obľúbeným zberateľským artefaktom. Takéto diela prispievajú k popularite zverejnených predmetov a následne i k zvyšovaniu ich hodnoty.

René Edenhofer zbiera rozličné predmety už od svojho detstva. Jeho záujmy sú naozaj všestranné. Zaujíma sa o prírodu a veci z bezprostredného okolia. Ako raritu, ktorá pochádza z obdobia počiatkov jeho zberateľskej vášne, má odloženú zbierku približne 3000 zápalkových škatuliek. Neskorší záujem o každodennú kultúru roľníkov a zariaďovanie vlastnej domácnosti ho priviedli k zbieraniu rôznych užitočných predmetov, medzi nimi aj k zbieraniu keramiky.

A 20. storočie harmincas években a fazekasok nehéz gazdasági helyzetbe kerültek, hiszen nem készítettek életfontosságú tárgyakat. Számtalan műhely bezárt, mivel polgári vevők hiányában nem tudták eladni művészi kerámia tárgyukat. 1932-ben Johann Hittinger (1906–1944) szülőhelyén, Deutsch-Wagramban kerámiaműhelyt nyitott, amely a Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik (Deutsch-Wagrami Művész Kerámia) nevet viselte. Korának legjobb keramikusaihoz tartozott, amit többek között az is bizonyítja, hogy 1934-ben több neves korabeli keramikus mellett ő is részt vett az „Austria in London“ kiállításon. Alkotásaiban fokozatosan különböző kerámiai divatok is megjelentek. Az 1934–1940 között készített használati kerámiák (vázák, korsók, tálak) díszítőmotívuma a gyümölcs és az alpesi virágok voltak. Az élénken ragyogó futtatott ólomház kihangsúlyozta a tárgyak színét. Johann Hittinger rövid alkotó élete során hű maradt a korongon üzött hagyományos kézművességhez. Műterméből időközben kisiparos műhely lett, sorozatban készültek a tárgyak, amelyeket számmal ellátva értékesített. Ezáltal nőtt Johann Hittinger és felesége életszínvonala. 1940-ben behívták katonának, 1944 június 15-én, 38 évesen elesett.

René Edenhofer magángyűjtő újra felfedezte a művészt, a műhelyből származó alkotásokat külön publikációban mutatja be.

Rene Edenhofer 1968-ban született, ma Deutsch Wagramban él. Dekoratórként dolgozik Bécsben, de emellett mindenképp szerző és gyűjtő: Elsősorban wilhelmsburgi kőedényeket, „Lilienporzellan“ és deutsch-wagrami művészi kerámiát gyűjt. 2001-ben jelent meg a „Deutsch-Wagramer Kunst-Keramik“, 2003-ban pedig a „Lilien-Porzellan – Von der Keramik AG zur ÖSPAG“ című illusztrált könyve, amely tájékoztatja az érdeklődőket az Ausztriában évek óta nagy közkeveltségnek örvendő edényekről. Az ilyen és hasonló könyvek jelentős mértékben hozzájárulnak a publikált tárgyak keresettségéhez és értékük emelkedéséhez. René Edenhofer már gyermekkorától gyűjt. Visszapillantva a természet és a közvetlen közelében található dolgok iránti érdeklődését emeli ki. Korai gyűjtőszennvedélye bizonyítékeként 3000 darabból álló gyűjtődoboz-gyűjteményére utal. A paraszti hétköznapi kultúra iránt tanúsított későbbi érdeklődése, valamint háztartásának berendezése során kezdett el különböző kerámia és egyéb használati tárgyakat gyűjteni.

Kanne | krčah | kancsó

Johann Hittinger, Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 19 cm

Irdenware, gedreht, mit polychromer Laufglasur und floralen Auflagen. Motiv: Weintrauben mit Blattranken.

Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiar sky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a kvetinovými motívmi, hrozno s úponkami listov.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Korongolt fazekastermék, többszínű futtatott mázzal és virágos rátéttel. Szőlőfürtökkel és kacsokkal.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Kanne | krčiazok | kancsó

Johann Hittinger (gemarkt mit Pressmarke: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1938 und 1940

Johann Hittinger (vytlačená značka: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1938 a 1940

Johann Hittinger (Mesterjegy: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1938 és 1940 között

↑ 17 cm

Irdenware, gedreht, mit polychromer Laufglasur und floralen Auflagen. Motiv: Alpenblumen.

Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiar sky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a kvetinovými motívmi, alpské kvety.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Korongolt fazekastermék, színes futtatott mázzal és virágos rátéttel. Havasi virágokkal. René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Kelch, „Römer“ | kalich, „Riman“ | kehely „Római“

Johann Hittinger, Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 10,5 cm

Irdenware, in zwei Teilen gedreht und montiert, mit polychromer Laufglasur.

Sammlung René Edenhofer

Hrnčiar sky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Ivóedény, színes futtatott mázzal.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Schale | misa | tál

Johann Hittinger (gemarkt mit Pressmarke: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1938 und 1940

Johann Hittinger (vytlačená značka: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1938 a 1940

Johann Hittinger (Mesterjegy: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1938 és 1940 között

↑ 7 cm, Ø 20 cm

Irdenware, gedreht, mit nach innen geschlagenem Rand und polychromer Laufglasur sowie floralen Auflagen. Motiv: Alpenblumen (Primeln, Edelweiß, Enzian und Blätter, Werknummer 700).

Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiarsky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou, perforovanou výzdobou a kvetinovými motívmi, alpské kvety, výrobné číslo 700.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Korongolt, égetett tálasedény, többszínű fúttatott mázzal és virágos rátéttel. Havasi virágokkal, sorozatszám 700.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Schale | misa | tál

Johann Hittinger (gemarkt mit Pressmarke: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1938 und 1940

Johann Hittinger (vytlačená značka: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1938 a 1940

Johann Hittinger (Mesterjegy: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1938 és 1940 között

↑ 5 cm, Ø 16,5 cm

Irdenware, gedreht, mit polychromer Laufglasur und floralen Auflagen auf den Griffklappen. Motiv: Alpenblumen (Blatt mit Enzian und Edelweiß, Werknummer 815).

Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiarsky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a kvetinovými motívmi, alpské kvety, výrobné číslo 815.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Korongolt, égetett tálasedény, többszínű fúttatott mázzal és virágos rátéttel. Havasi virágokkal, sorozatszám 815.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Schale | misa | tál

Johann Hittinger, Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 7 cm, Ø 22 cm

Irdenware, gedreht, mit polychromer Laufglasur und durchschnittenem Dekor. Florale Auflagen, Motive: Primeln und Blattranken (Werknummer 360).

Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiarsky výrobok, formovaný, s polychrómovanou roztečenou glazúrou a rytou výzdobou, prvosienky a úponky listov, výrobné číslo 360.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Korongolt, égetett tálasedény, többszínű fúttatott mázzal és áttört díszítéssel.

Kankalinokkal és indákkal, sorozatszám 360.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Schale | misa | tál

Johann Hittinger (gemarkt mit Pressmarke: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger (vytlačená značka: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger (Mesterjegy: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 8 cm, Ø 23,5 cm

Irdenware, gedreht, mit polychromer Laufglasur und durchschnittenem Dekor. Auflage. Motive: Weintrauben und Blatttranken. Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiarsky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a perforovanou výzdobou, hrozno s úponkami listov.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Korongolt, égetett tálasedény, többszínű futtatott mázzal és áttört díszítéssel.

Szőlőfürtökkel és levelekkel.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

BügelSchale | misa s rúčkou | tál

Johann Hittinger (gemarkt mit Pressmarke: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger (vytlačená značka: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger (Mesterjegy: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 4,5 cm, Ø 18 cm

Irdenware, gedreht, mit polychromer Laufglasur und floralen Auflagen. Motiv: Alpenblumen (Werknummer 329). Sammlung René Edenhofer

Hrnčiarsky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a kvetinovými motívmi, alpské kvety, výrobné číslo 329.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Égetett tálasedény, többszínű futtatott mázzal és virágos rátéttel. Havasi virágokkal, sorozatszám 329.

René Edenhofer magángyűjtő kölcsönözte a múzeumnak

Vase | váza | váza

Johann Hittinger (gemarkt mit Pressmarke: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger (vytlačená značka: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger (Mesterjegy: Deutsch-Wagramer Keramik), Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 18,5 cm

Irdenware, gedreht, kugeliger Bauch und weiter konischer Hals, mit polychromer Laufglasur und floralen Auflagen. Motiv: Alpenblumen (Edelweiß, Enzian und Blatt). Sammlung René Edenhofer

Točený hrnčiarsky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a kvetinovými motívmi, alpské kvety.

Výpožička zo zbierky René Edenhofera

Égetett díszedény, színes futtatott mázzal és virágos rátéttel. Havasi virágokkal.

René Edenhofer kölcsönözte a múzeumnak

Schale | misa | tál, átívelő füllel

Johann Hittinger, Deutsch-Wagram, Niederösterreich (A), zwischen 1934 und 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Dolné Rakúsko, Rakúsko (A), medzi rokmi 1934 a 1938

Johann Hittinger, Deutsch Wagram, Alsó-Ausztria, Ausztria (A), 1934 és 1938 között

↑ 6,5 cm, Ø 25 cm

Irdenware, überdreht, mit durchschnittlichem Dekor außerhalb einer dreieckförmigen geschlossenen Fläche in der Mulde, Laufglasur. Ausgeschnittene Motive: Alpenblumen. Heimatmuseum Deutsch-Wagram

Hrnčiarsky výrobok s polychrómovanou roztečenou glazúrou a perforovanou výzdobou, alpské kvety, výrobné číslo 820.

Vlastivedné múzeum Deutsch Wagram

Gipszforma segítségével korongolt, égetett tálasedény, futtatott mázzal és áttört díszítéssel. Havasi virágokkal, sorozatszám 820.

Deutsch Wagrami Tájház

Authors

Matthias Beitzl
Employment at the Austrian museum of Folk life and Folk art / Vienna and Ethnographic Museum in the castle of Kittsee since 1996, curator of exhibitions, international cooperations, editor, publications on regional culture, identity, central europe, boardmember of Austrian museum's society, boardmember of ICME.

Péter Illés
Employment at the Savaria Múzeum Szombathely since 2001, departement of ethnology, curator of exhibitions, publications about ethnography, history of museology, social changes in contemporary communities.

Marta Pastieriková
Employment at the Slovak National Museum in Martin, expert guardian of collections of folk art and folk ceramics. 33 exhibitions, expert studies and catalogues, joint-author of publication „Ethnographic atlas of Slovakia“, expert editor of edition Fontes, teaching at University of Ss Cyril and Methodius in Trnava.

Impressum

Eigentümer, Verleger, Herausgeber
Vlastník, nakladateľ, vydavateľ
Tulajdonos, Kiadó, Főszerkesztő

Österreichisches Museum für Volkskunde
Ethnographisches Museum Schloss Kittsee,
Direktion: HR Dr. Franz Grieshofer

Der Katalog erscheint anlässlich der Ausstellung
„Keramik³ – gebrannte Idylle. Typen, Regionen, Museen.“
Katalóg vychádza pri príležitosti výstavy
„Kerámika³ – pálená idyla. Typy, regióny, múzeá“
A katalógus a „Kerámia³ – égetett idill. Típusok, régiók, múzeumok“
címmű kiállításához kapcsolódóan jelent meg.

Ethnographisches Museum Schloss Kittsee
09. 05. 2004–01. 11. 2004
Slovenské národné múzeum Martin – Etnografické múzeum
18. 11. 2004–28. 03. 2005
Savaria Múzeum Szombathely
24. 04. 2005–04. 09. 2005

Die Reihenfolge der Sprachen im Katalog folgt der Abfolge der Ausstellungsorte.
Poradie jazykov v katalógu sleduje poradie výstavných miest.
A katalógusban a nyelvek sorrendje a kiállítóhelyek időrendjét követi.

Katalog | Katalóg | Katalógus

Matthias Beitzl, Péter Illés, Marta Pastieriková,
Claudia Peschel-Wacha, Veronika Plöckinger

Bearbeitung | zodpovedný redaktor | Szerkesztők
Matthias Beitzl, Veronika Plöckinger

Objektfotos | Fotografie objektov | Tárgyfotók
Studio Prader

Fotos Textteil | Fotografie textilu | Szövegrész fotói
Matthias Beitzl, Péter Illés

Grafik und Satz | Grafika a sadzba | Grafika és szedés
Atelier A&H Haller

Druck | Tlač | Nyomtatás
Typo Druck Sares

Dank an Monika Habersohn
Poďakovanie Monike Habersohn
Köszönet Monika Habersohn-nak

Claudia Peschel-Wacha
Custodian of the ceramic collection of the Austrian museum of Folk life and Folk art / Vienna since 2004, scientific expert of ceramic, curator of exhibitions, publications on ceramic, visitors service and event management.

Veronika Plöckinger
Employment at the Ethnographic Museum in the castle of Kittsee since 1998, curator of exhibitions, editor, international cooperations, publications on museology.

Ausstellung | Výstava | Kiállítás

KuratorInnen | Kurátori a kurátorky | Kurátorok
Matthias Beitzl, Péter Illés, Marta Pastieriková,
Claudia Peschel-Wacha, Veronika Plöckinger

Finanzmanagement | Finančný manažment | Pénzügyi menedzsment
Grete Wallmann

Begleitprogramm | Sprievodný program | Kísérőprogramok
Veronika Plöckinger, Ildikó Szommer

Kinderprogramm | Detský program | Gyermekprogramok
Barbara Mayer KBK, Kálmán Tóth

Werbung, Presse | Reklama, tlač | Reklám, sajtó
Rosemarie Kvas, Ingeborg Milleschitz, Veronika Liskajová, András Handler

Mitarbeit | Spolupráca | Munkatársak
Aneta Cintulová, Wolfgang Gürtler, Katharina Richter-Kovarik, Daniela Kyselá,
Olga Pavuková, Veronika Liskajová, Michal Pišný, Lubomír Mores

Übersetzungen | Preklady | Fordítások
Christine Dvorak, Ida Gáal, Lubica Herzanová, Reka Katona, Silvia Lacúchová,
Katharina Richter-Kovarik, Helena Bakaljarova, Imrich Czeglédi

Ausstellungsgestaltung | Architektonické stvámenie výstavy | Kiállítás tervezője
Christian Sturminger

Grafik Print | Grafika tlače | Grafikai nyomda
Sabine Hosp – Atelier ID, Peter Ďurík

Grafik Ausstellung | Grafika výstavy | Kiállítás grafikus
Fritz Zaunrieth

Kurzfilme | Krátke filmy | Rövidfilmek
Matthias Beitzl, Clemens Wallmann

Dank an | Poďakovanie | Köszönetnyilvánítás
Peter Alten, Burgenländisches Landesmuseum Eisenstadt, Erich Dorner, René Edenhofer,
Armin Famleitner, Familie Friedl-Graf, Sandra Graf, Familie Hoffmann, Erna Karall,
Familie Koth, Landesfachschule für Keramik und Ofenbau Stoob, Evelyn Lehner,
Magdalena Mrázova, Lubomír Mores, ORF Landesstudio Burgenland, Kurt Pieber,
Michal Pišný, Robert Schneider, Maria Waranits, Siegfried Welz

ISBN 3-902381-08-6

Kittsee 2005
© Ethnographisches Museum Schloss Kittsee

KERAMIK 3

Ethnographisches Museum Schloss Kittsee
Slovenské národné múzeum Martin – Etnografické múzeum
Savaria Múzeum Szombathely

ISBN 3-902381-08-6

